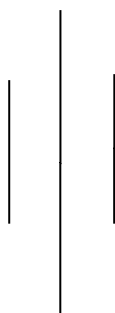

धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट (१७० शय्या) को वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन

पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५, खावा, काभ्रेपलाञ्चोक बागमती प्रदेश

प्रतिवेदन पेश गरिएको निकाय

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं, नेपाल

मार्फत

नेपाल सरकार
संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं, नेपाल

प्रस्तावक

धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट प्रा.लि.
पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५, खावा, काभ्रेपलाञ्चोक बागमती प्रदेश

चैत, २०८२

कार्यकारी सारांश

पृष्ठभूमि

पर्यटन उद्योग नेपालको एक महत्त्वपूर्ण र उच्च आर्थिक मूल्य सहितको गतिविधि हो। नेपालका विभिन्न स्थानहरूमध्ये धुलिखेल एक प्रमुख पर्यटकीय स्थल हो। काठमाडौं उपत्यका अवलोकन गर्ने तथा काठमाडौंको भिडबाट अलि टाढा बस्न रुचाउने पर्यटकहरू पनि लालायित हुने गरेका छन्। धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट पाँचखाल नगरपालिका, वडा नं. ५, खावा, काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला, बागमती प्रदेशमा अवस्थित छ। यस रिसोर्टका भवन तथा कटेजहरू वि.सं. २०४० सालमा नै निर्माण गरी सञ्चालनमा रहेको हो। उक्त रिसोर्टलाई हालको सञ्चालकले वि.सं. २०८० मा खरिद गरी निरन्तरता दिइएको छ। यस रिसोर्ट मिति २०८० माघ ५ गते पर्यटन विभागबाट ४२ कोठा र ९० शय्याको लागि प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण स्वीकृत भएको र सो प्रतिवेदन अनुसार परिपालना गर्दै सञ्चालन गरिरहेको छ। रिसोर्टले ८० शय्या थप गरी जम्मा १७० शय्या क्षमतामा सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले यस वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रस्ताव गरिएको हो। यस रिसोर्ट रहेको जग्गाको कूल क्षेत्रफल ५०,५४४.६७ वर्ग मि. (९९-५-२-३.१८) रहेको छ।

आयोजनाको विवरण

प्रस्तावित रिसोर्टले सेवा सुविधा, भौतिक पूर्वाधार, सुरक्षा व्यवस्था, आतिथ्य सेवा तथा व्यवस्थापन प्रणालीसम्बन्धी नेपाल सरकारद्वारा निर्धारित लक्जरी रिसोर्ट स्तरका मापदण्डहरू पूर्ण रूपमा पालना तथा कार्यान्वयन गरेको छ। भौगोलिक रूपमा उत्तरी अक्षांश २७°३७'४६.७५" र पूर्वी देशान्तर ८५°३४'५५.४२" र सामुन्द्रिक सतहबाट १३०६ मि. को उचाईमा रहेको छ। आयोजना क्षेत्र काठमाडौंबाट ३० कि.मि. पूर्व, धुलिखेलबाट ४.४ कि.मि. टाढा पर्दछ।

वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको औचित्य

वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ अनुसार प्रस्तावित विकास निर्माण तथा योजनाको प्रकृति हेरी संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन, प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अथवा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७, परिच्छेद २, नियम ३ को उपनियम (१) अनुसार प्रस्तावको प्रकृति अनुसार वातावरणीय अध्ययन गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा ३ को उपदफा (२) (क) अनुसार संघीय सरकारको प्रचलित कानून बमोजिम संघको अधिकार

क्षेत्रभिन्न पर्ने विषयसँग सम्बन्धित विकास निर्माणसम्बन्धी कार्य गर्नु पर्ने तथा १०० शय्या भन्दा बढी क्षमताको होटल तथा रिसोर्ट निर्माण तथा सञ्चालनको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ। यस सन्दर्भमा यस आयोजनाको कुल शय्या १७० क्षमतामा रिसोर्टको थप निर्माण तथा सञ्चालन गर्न यस प्रस्ताव पेश गरिएको हुँदा यस आयोजनाको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन आवश्यक पर्दछ।

साथै वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम-३ को अनुसूची-३ सँग सम्बन्धित बुँदा:

- घ को (१) “पर्यटन क्षेत्र” बमोजिम १०० शय्या भन्दा बढीको होटल वा रिसोर्ट निर्माण, स्थापना तथा सञ्चालनका लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने प्रावधान रहेको र प्रस्तावित रिसोर्टमा कुल शय्या १७० रहने भएकाले वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नु पर्ने आवश्यक देखिएको छ।
- (ज) आवास, भवन तथा बस्ति विकास र शहरी विकास क्षेत्रको (२) अनुसार १०,००० वर्ग मि. क्षेत्रफलभन्दा बढीको Builtup Area वा Floor Area भएको आवासीय व्यावसायिक वा आवासीय र व्यावसायिक दुवै प्रकृति भएको संयुक्त भवन निर्माण गर्न वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने प्रावधान रहेको र यस आयोजनाको Builtup Area वा Floor Area ११,५५९.३९ वर्ग मि. क्षेत्रफलमा निर्माण गर्न यस प्रस्ताव पेश गरिएको हुँदा यस आयोजनाको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नु पर्ने आवश्यक देखिएको छ।

अध्ययन विधि

वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट मिति २०८२/०८/०२ मा स्वीकृत कार्यसूचीअनुसार आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरिएको हो। वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ मा उल्लेख भएका प्रक्रियाअनुसार तयार गरिएको छ। अध्ययन विधिमा क्षेत्र निर्धारण, सम्बन्धित दस्तावेजहरूको समीक्षा, भौतिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरणहरूका लागि स्थलगत अध्ययन तथा अवलोकन, अन्तरक्रिया, प्रभावको पहिचान तथा अनुमान, सार्वजनिक सुनुवाइलगायतका विधिहरू अपनाइ यो प्रतिवेदन तयार गरिएको हो।

यसको साथै वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको लागि आवश्यक विवरण तथा तथ्याङ्क विभिन्न स्रोतबाट प्राप्त गरिएको थियो। विशेषज्ञ टोलीद्वारा प्राथमिक र द्वितीय चरणका तथ्याङ्क सङ्कलन र विश्लेषण गरियो। भौतिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरणका लागि आवश्यक विवरण र तथ्याङ्क प्रथम स्रोत जस्तै: स्थलगत अध्ययन, सार्वजनिक सुनुवाइ,

स्थलगत फोटो आदिबाट सङ्कलन गरिएको थियो। त्यस्तै द्वितीय स्रोत जस्तै: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयबाट प्रकाशित प्रतिवेदनहरू, सम्बन्धित लेखहरूबाट सङ्कलन गरिएको थियो। आयोजनाको वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयारी गर्ने क्रममा प्रभावित क्षेत्रको भौतिक, जैविक र सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्रमा पर्ने प्रभावबारे पाँचखाल नगरपालिका तथा सरोकार व्यक्ति र संस्थाको लिखित राय सुझाव लिन राष्ट्रिय दैनिक पत्रिकामा ७ दिने सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरियो। सरोकारवालाहरूबाट राय सुझाव तथा सिफारिस प्राप्त गरिएको थियो।

विद्यमान वातावरणीय अवस्था

भौतिक वातावरण

प्रस्तावित रिसोर्ट काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५ क्षेत्रको खावामा पर्छ, जुन धुलिखेल बजारबाट करिब ४.४ कि.मि. उत्तरपूर्वमा अक्षांश २७°३७'४६.७५" र पूर्वी देशान्तर ८५°३४'५५.४२" र सामुन्द्रिक सतहबाट १३०६ मि. को उचाईमा रहेको छ। भौगोलिक हिसाबले आयोजना स्थल मध्यपहाडी क्षेत्रमा पर्दछ। भौगोलिक आधारमा आयोजना स्थल Slate र Phyllite Parent Soil (NARC) र माटोमा ४५% Sand र १५% Clay पाइन्छ। आयोजना क्षेत्र नजिकको धुलिखेल स्टेशनको तथ्याङ्क अनुसार यस क्षेत्रको औसत अधिकतम तापक्रम २६.७८ डिग्री सेल्सियस सम्म पुग्छ र जाडोमा औसत न्यूनतम तापक्रम ४ डिग्री सेल्सियस सम्म पुग्ने गरेको छ। त्यस्तै यस क्षेत्रको सन् १९९५ देखि २०२४ सम्मको वार्षिक औसत वर्षा १,४६९.३४ मि.मि. रहेको छ। वायुको गुणस्तर मापन गर्ने आधारहरू $PM_{2.5} = २९ \mu g/m^3$ रहेको र AQI को मापन ८८ देखाउँछ। जसअनुसार वायुको गुणस्तरको अवस्था मध्यम स्तरको रहेको छ। आयोजना स्थलमा ध्वनिको औसत (Leq) स्तर दिउँसोको समयमा ५६ डेसिबल र रातिको समयमा ५३ डेसिबल मापन गरिएको छ। आयोजना निर्माण तथा सञ्चालन हुने क्षेत्र मिश्रित आवास क्षेत्र अन्तर्गत रहेको छ।

जैविक वातावरण

प्रस्तावित आयोजना राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्षण, संरक्षण क्षेत्र र अन्य वातावरणीय संवेदनशील क्षेत्र बाहिर पर्दछ। आयोजना स्थलमा उत्तीस, सल्ला, लालीगुराँस, सुन्तला, केरा लगायत विभिन्न प्रजातिका रुखहरू रहेका छन्। आयोजना क्षेत्र नजिकै कहिलेकाही बँदेल, बाँदर, दुम्सी, लोखर्के जस्ता जीवजन्तुहरू देखिन्छ। साथै मैना, बकुल्ला, कालिज, कोइली, ढुकुर, परेवा, भङ्गेरा, जस्ता चरा पाइन्छन्।

सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

आयोजना प्रभावित पाँचखाल नगरपालिकामा कूल ९१३३ घरधुरीमा ३५,५२१ जनसंख्या रहेको छ र परिवारको औसत आकार ३.८९ रहेको छ। आयोजना क्षेत्रबाट ५० मि. सम्मको क्षेत्रलाई प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्र मानिएको छ। आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रमा कूल १० घरधुरीमा ६२ जनसंख्या रहेको छ र परिवारको औसत आकार ६.२ रहेको छ। यस क्षेत्रमा ब्राह्मण समुदायको बाहुल्यता रहेको छ। दशैं, तिहार, होली, घोडे जात्रा, जनैपूर्णिमा, गाई जात्रा, इन्द्रजात्रा, माघेसंक्रान्ति, शिवरात्री, ल्होसार, फागुपूर्णिमा आदि आयोजना क्षेत्र वरिपरि मनाउने प्रमुख चाडपर्वमा पर्छ।

प्रभाव पहिचान, पूर्वानुमान तथा मूल्याङ्कन

अनुकूल प्रभाव

सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

- प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण कार्यका निमित्त १२ दक्ष र २८ अर्धदक्ष गरी अनुमानित ४० जनशक्तिलाई र सञ्चालनको शुरुवातमा २५ महिला र ५० पुरुष गरी जम्मा ७५ जनशक्तिलाई रोजगारी प्रदान
- प्राविधिक तथा कामदारहरूले आयोजना निर्माण कार्यमा संलग्न भई सीप र क्षमतामा अभिवृद्धि
- आवश्यक खाद्यान्न, निर्माण सामग्री, इन्धन, यातायात, आवास, होटल, चिया पसल, किराना तथा अन्य दैनिक उपभोग्य वस्तुहरूको माग बढ्ने हुँदा स्थानीय व्यापारी र व्यवसायीलाई प्रत्यक्ष लाभ
- स्थानीय निकायको राजस्वमा वृद्धि हुन्छ जसले स्थानीय अर्थव्यवस्थामा वृद्धि गर्न मद्दत
- स्वदेशी तथा विदेशी पाहुनाहरूलाई गुणस्तरीय खाना र आरामदायी आवासको सुविधा प्रदान गरी आन्तरिक र बाह्य पर्यटकको संख्यामा वृद्धि
- सामाजिक उत्तदायित्व (CSR) अन्तर्गत गणेश मा. वि र सरस्वती मा.विका विद्यार्थिको शिक्षा तथा खेलकुदमा पहुँच बढाउनको लागि कापि, किताब, स्कुल ब्याग र खेलकुदका सामग्री वितरण

जैविक वातावरण

- आयोजना स्थलको वानस्पतिक सौन्दर्यता र हरियाली कायम गर्न मद्दत

प्रतिकूल प्रभाव

सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

- प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा हुन सक्ने व्यवसायजन्य स्वास्थ्य तथा सुरक्षाको जोखिम
- आयोजना क्षेत्र आसपासमा स्वास्थ्य र सरसफाईमा प्रभाव
- रोजगारीमा प्राथमिकता, गुनासोको व्यवस्थापन, फोहोरमैलाको व्यवस्थापन, भाषा नबुझिनु, गलत बुझाइ वा सञ्चार अभाव, रहन-सहनमा भिन्नता, खानपान र सामाजिक व्यवहारमा अन्तर, आदि कारणहरूले स्थानीय र बाहिरी कामदारहरू बीच द्वन्द्व
- आयोजना स्थलमा कुनै पनि किसिमका मौखिक, अमौखिक, शारीरिक वा डिजिटल माध्यमबाट व्यक्तिको इच्छा विपरीत यौनजन्य दुर्व्यवहार हुने सम्भावना
- अतिथिहरूको हकमा स्विमिङ पुल, स्पा तथा अन्य मनोरञ्जनात्मक गतिविधिमा दुर्घटना, चिप्लिने वा डुबने जोखिम रहन्छ भने खाना तथा पानीको स्वच्छता व्यवस्थापन कमजोर भएमा फुड पोइजनिङ तथा संक्रामक रोग फैलिने सम्भावना
- रिसोर्टमा प्रयोग गरिने खाद्यान्न गुणस्तरीय नभएमा फुड पोइजनिङ, पेटसम्बन्धी रोग तथा संक्रामक रोग फैलिने जोखिम
- नेपाली युवा जुवाको कुलतमा फस्टै गई कानुन उल्लङ्घन, सामाजिक विकृति, आर्थिक समस्या, पारिवारिक विवाद जस्ता नकारात्मक सामाजिक असरहरू निम्त्याउने
- क्यासिनोमा ठूलो रकमको कारोबार हुने हुँदा होहल्ला, झैझगडा, कुटपिट, चोरी, ठगी वा अपराधिक गतिविधि हुने सम्भावना

भौतिक वातावरण

- फोहोरको व्यवस्थापन नगरी जथाभावी फोहोर फालिएमा, वातावरणीय सुन्दरता बिगार्नुका साथै रोगको सङ्क्रमण फैलिएर जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल प्रभाव
- फोहोर पानीको अव्यवस्थित विसर्जनले मूलको पानी तथा भूमिगत पानीमा मिसिन गई जल प्रदूषणको जोखिम
- निर्माण चरणमा हुने निर्माण सामग्रीको ढुवानी, ड्रिलिङ मेसिन, जेनेरेटर आदिको प्रयोगले वायु तथा ध्वनि प्रदूषण
- निर्माण सामग्रीहरूको ढुवानी गर्ने क्रममा ठूला सवारी साधनको आवागमनले सडक बिग्रिने, माटो खुदिने तथा ट्राफिकमा चाप बढ्ने समस्या

- रिसोर्ट सञ्चालन चरणमा प्राकृतिक रूपमा भूकम्प, पहिरो, तथा अत्याधिक वर्षा वा तापक्रमका कारण रिसोर्ट संरचना, पाहुना तथा कर्मचारीको ज्यान र सम्पत्तिमा क्षति पुग्ने जोखिम

वैकल्पिक विश्लेषण

प्रस्तावित आयोजनाको प्रतिकूल प्रभावहरूलाई कम गर्न विभिन्न विकल्पहरूलाई ध्यान दिइएको छ ।

अनुकूल प्रभावलाई अभिवृद्धि गर्ने उपायहरू

सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

- आयोजना प्रभावित क्षेत्रका इच्छुक स्थानीयहरूलाई योग्यता र सीप अनुसार रोजगारीमा पहिलो प्राथमिकता दिइने
- स्थानीय उत्पादन र सेवालाई पहिलो प्राथमिकता दिइने
- आवश्यक खाद्यान्न, तरकारी, दूध, जस्ता वस्तुहरू स्थानीय किसान तथा उद्यमीसँग खरिद गरी स्थानीयहरूको आय वृद्धि तथा स्थानीय बजार सक्रियता बढाउने
- डिजिटल मार्केटिङ, सामाजिक सञ्जाल, वेबसाइट तथा पर्यटन संस्थासँग सहकार्य मार्फत प्रचार-प्रसार गरी पर्यटक आकर्षण बढाइने

जैविक वातावरण

- स्थानीय जलवायु अनुकूल सौन्दर्य तथा सजावटका बिरुवा रोपण तथा नियमित हेरचाह गरिने

प्रतिकूल प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्ने उपायहरू

सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

- कामदारहरूलाई सुरक्षित निर्माण अभ्यास (Safe Construction Practice) सम्बन्धी तालिम दिइने
- Grievance Redress Committee, गुनासो सुन्ने अधिकारी तथा गुनासो पेटिकाको व्यवस्था गरिने
- प्राप्त गुनासोलाई समयमै छानबिन गरी समाधानका लागि निर्माण स्थलमा जिम्मेवार व्यक्ति तोकिने
- रिसोर्टबाट उत्पन्न हुने फोहोरलाई स्रोतमै छुट्याई जैविक, अजैविक र पुनः प्रयोग गर्न सकिने सामग्री अलग-अलग सङ्कलन गरी व्यवस्थापन गरिने

- ताजा तथा गुणस्तरीय खाद्य सामग्री प्रयोग गर्दै म्याद नाघेको वा खराब वस्तु तत्काल हटाइने
- सुरक्षित तथा गोप्य गुनासो दर्ता प्रणाली स्थापना गरी पीडित वा साक्षीलाई सजिलै उजुरी गर्न सकिने वातावरण बनाइने
- क्यासिनोले प्रवेश द्वारमा कडाइका साथ नागरिकताको पहिचान जाँच गरिने

भौतिक वातावरण

- निर्माण स्थल वरपर ध्वनि अवरोधक (Sound Barriers), जस्ता पाटा प्रयोग गरिने निर्माण स्थलमा दिनमा दुई पटक पानी छर्किने र निर्माण सामग्री ढुवानी तथा भण्डारण गर्दा प्लास्टिक वा तिरपालले छोपिने
- फोहोरमैलालाई स्रोतमा नै पृथकीकरण गरी नगरपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन संयन्त्रमा समायोजना गर्ने
- तरल फोहोर व्यवस्थापनका लागि ५०,००० LD Sewage Treatment Plant (STP) जडान गरिने
- भवन तथा कटेजको हरेक तला तथा कोठाहरूमा आगो निभाउने प्रविधि (Fire Hydrant System) जडान गरिने

नीति तथा ऐन

प्रस्तावित आयोजनासँग सान्दर्भिक विद्यमान ऐन तथा कानूनहरू पुनरावलोकन गरिएको छ । वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६, वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७, नेपालको संविधान, राष्ट्रिय वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०५० आदि दस्तावेजहरू महत्त्वका साथ समीक्षा र पुनरावलोकन गरिएको छ ।

वातावरणीय व्यवस्थापन योजना

आयोजना निर्माण तथा सञ्चालनका चरणमा सृजना हुने प्रतिकूल तथा अनुकूल वातावरणीय प्रभावहरूको व्यवस्थापनका लागि यस अध्ययनले २१ लाख ९५ हजार बराबरको वातावरणीय व्यवस्थापन योजना तयार गरिएको छ ।

वातावरणीय अनुगमन

आयोजना निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा हुने कार्यहरूको अनुगमन अत्यावश्यक रहेको छ । त्यसका लागि कुल ३ लाख ६० हजार लागतको अनुगमन योजना प्रस्ताव गरिएको छ ।

वातावरणीय परीक्षण

प्रस्तावित आयोजना सञ्चालन भएको दुई वर्षपछि छ महिनाभित्र वातावरणीय परीक्षण गरिने छ। यस परीक्षणको लागि कुल २ लाख ५४ हजार प्रस्ताव गरिएको छ ।

निष्कर्ष

यस प्रतिवेदनमा वातावरणीय संरक्षणका उपायहरूको कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्न वातावरण व्यवस्थापन योजना तयार गरिएको छ। ती उपायहरू कार्यान्वयनका लागि विस्तृत योजना, वातावरणीय अनुगमन र वातावरणीय परीक्षण योजना समावेश गरिएको छ। यसमा वातावरणीय अनुगमन, अनुपालन र प्रभाव अनुगमन, अनुगमन प्रतिवेदन तयारी, सङ्गठन र कर्मचारी, निर्देशन र समन्वय पक्ष, यसका लागि अनुमानित लागत विवरण पेस गरिएको छ। वातावरण संरक्षणका उपायहरू र वातावरणीय अनुगमनको कार्यान्वयनको पक्षमा प्रस्तावकको प्रतिबद्धता अपरिहार्य छ। प्रतिकूल प्रभावहरू न्यूनीकरण गर्दै र अनुकूल प्रभावहरू बढोत्तरीका उपायहरू अवलम्बन गरी प्रस्तावित आयोजना कार्यान्वयन गर्न उपयुक्त देखिन्छ।

Executive Summary

Background

Tourism is an important sector in Nepal with high economic value. Among the various destinations in the country, Dhulikhel is a prominent tourist site. It attracts visitors who wish to observe the Kathmandu Valley as well as those who prefer to stay away from the congestion of Kathmandu. Dhulikhel Mountain Resort is located in Panchkhal Municipality, Ward No. 5, Khawa, Kavrepalanchok District, Bagmati Province. The buildings and cottages of this resort were originally constructed and brought into operation in 2040 B.S. The current owner purchased the resort in 2080 B.S. and has continued its operation. The Initial Environmental Examination (IEE) of resort was approved on Magh 5, 2080 B.S. from the Department of Tourism for 42 rooms and 90 beds, and it is operating in compliance with that report. With the objective of expanding the capacity by an additional 80 beds, making a total of 170 beds, this Environmental Impact Assessment (EIA) report has been prepared. The total land area of the resort is 50,544.67 square meters (99-5-2-3.18).

Project Description

The proposed resort has fully complied with and implemented the luxury resort standards set by the Government of Nepal in terms of service facilities, physical infrastructure, safety arrangements, hospitality services, and management systems. Geographically, it is located at latitude 27°37'46.75" North and longitude 85°34'55.42" East, at an elevation of 1,306 meters above sea level. The project site lies approximately 30 km east of Kathmandu and 4.4 km from Dhulikhel.

Relevancy of EIA

EIA is conducted to determine the environmental impacts due to implementation of project on local people and its surrounding environment. After the implementation of Government of Nepal's (GoN's) Environment Protection Rules (EPR), 2077, it is mandatory for development projects to fulfil either Brief Environment Study, IEE or EIA applications depending on the nature and size of the project. Under the Section 2, Rule 3, Sub-rule 1 of the EPR, 2077; For the construction activities related to matters within the federal jurisdiction must be carried out in accordance with prevailing federal laws, and an Environmental Impact Assessment (EIA) is mandatory for the construction and operation of hotels and resorts with a capacity exceeding 100 beds. In this context, as this project has

been submitted for the additional construction and operation of a resort with a total capacity of 170 beds, an EIA is required for this project.

Additionally, the following points related to Schedule-3 of Rule 3 of the Environment Protection Rules, 2077 are:

- According to (d) (1) of the 'Tourism Sector,' there is a provision that an Environmental Impact Assessment (EIA) must be conducted for the construction, establishment, and operation of a hotel or resort with more than 100 beds. Since the proposed resort will have a total of 170 beds, an EIA is deemed necessary.
- According to (h) (2) of the 'Housing, Building, Settlement and Urban Development Sector,' there is a provision that an EIA must be conducted for the construction of Residential, Commercial and their combination building with a Built-up Area or Floor Area of more than 10,000 sq. m. Since the proposed resort has a Built-up Area or Floor Area of 11,559.39 sq. m., an EIA is deemed necessary.

Methodology

The EIA of the project was carried out as per the methodology prescribed in the ToR approved by MoFE in 2082/08/02. The environmental impact assessment report has been compiled following the procedures outlined in the EPR, 2077. This final report has been prepared through scoping, reviewing relevant documents, conducting on-site studies and inspections of the physical, biological, social, economic and cultural environment, engaging in informal interactions, identifying and assessing impacts, as well as holding public hearings as part of the study method.

Furthermore, it is based on the collection of primary and secondary data from various sources and then analysis of those collected data for impact assessment and evaluation purpose. The necessary details and statistics for the physical, biological, social, economic and cultural environment from primary sources such as on-site studies, public hearing, and on-site photographs. Similarly, secondary sources like reports from the National Statistics Office, related articles, and journals were reviewed. A 7-day public notice was issued in the national newspaper to gather written feedback from Panchkhal Municipality and relevant organizations and stakeholders about the physical, biological, social, economic, and cultural implications of the affected area.

Existing Environmental Condition of the Project Area

Physical Environment

The project site is geographically situated at 27°37'46.75" North Latitude and 85°34'55.42" East Longitude. Geographically, Project site falls within the mid-hill region. The project site contains of Slate and Phyllite Parent Soil (NARC), with soil composition of approximately 45% sand and 15% clay. As per Meterological and Hydrological data of Dhulikhel Station, the annual average minimum and maximum temperatures are 4°C and 26.78°C, respectively. Based on the data of 1995 to 2024, the average rainfall at the project area is recorded at 1,469.34mm. Air quality measurements shows PM_{2.5} of 29 µg/m³ and an AQI of 88. According to these measurements, the air quality is at a moderate level. The average noise level (Leq) of the project site was recorded as 56 dB during the day and 53 dB at night. The project site is classified as mixed residential zone.

Biological Environment

The proposed project is located far from national parks, wildlife reserves, conservation areas, and other environmentally sensitive areas. The tree species found in the project area are Uttis (*Alnus nepalensis*), Salla (*Pinus roxburghii*), Laligurans (*Rhododendron arboreum*), Orange (*Citrus reticulata*), Banana (*Musa acuminata*), etc. The common species of animals found around the project are Wild boar (*Sus scrofa*), Monkey (*Rhesus macaque*), Porcupine (*Hystrix indica*), Squirrel (*Funambulus pennantii*), etc. and birds found around the project site are Common Myna (*Acridotheres tristis*), Kalij (*Lophura leucomelanos*), Koili (*Eudynamys scolopaceus*), Dove (*Streptopelia orientalis*), Pigeon (*Columba livia*), Sparrow (*Passer domesticus*), etc.

Socio-economic and Cultural Environment

There are total 9133 households and 35,521 population in Panchkhal Municipality with Average Household size of 3.89. There are total 10 HHs, 62 population and 6.2 average household size in direct impact area of project. The Brahmin community is predominant in this area. Major festivals celebrated around the project area include Dashain, Tihar, Holi, Ghode Jatra, Janai Purnima, Gai Jatra, Indra Jatra, Maghe Sankranti, Shivaratri, Lhosar, and Phagu Purnima.

Identification and Assessment of Impacts

Positive Impacts

Socio-economic and Cultural Environment

- Employment opportunity to an estimated 40 personnel (12 skilled and 28 semi-skilled) for the construction of the proposed project, and a total of 75 personnel (25 women and 50 men) for its operation.
- Direct benefit to local traders and businessmen as the demand for essential food, construction materials, fuel, transportation, housing, hotels, tea shops, groceries, and other daily consumer goods will increase.
- Increase in the revenue of local bodies, which will help in boosting the local economy.
- Increase in the number of domestic and foreign tourists by providing quality food and comfortable accommodation facilities.
- Distribution of notebooks, books, school bags, and sports materials to increase access to education and sports for students of Ganesh Secondary School and Saraswati Secondary School.

Biological Environment

- Enhance greenery of the project site.

Negative Impacts

Socio-economic and Cultural Environment

- Occupational health and safety risks that may occur during the construction and operation phases of the proposed project.
- Impacts on health and sanitation around the project area.
- Conflicts between local and outside workers due to factors such as employment priority, grievance management, waste management, language barriers, misunderstandings or lack of communication, differences in lifestyles, food habits, and social behavior.
- Possibility of sexual harassment at the project site against a person's will through verbal, non-verbal, physical, or digital means.
- For guests, there is a risk of accidents, slipping, or drowning in swimming pools, spas, and other recreational activities; poor hygiene of food and water may lead to food poisoning and the spread of infectious diseases.

- Risk of food poisoning, stomach-related diseases, and infectious diseases if the food quality used in the resort is not maintained.
- Negative social impacts such as law violations, social perversion, economic problems, and family disputes as a result of youth falling into gambling addiction.
- Possibility of noise, quarrels, physical assault, theft, fraud, or criminal activities due to the high-value financial transactions within the casino.

Physical Environment

- Improper waste management will degrade environmental aesthetics and negatively affect public health by spreading infectious diseases.
- Water pollution risks due to disposal of wastewater which may contaminate spring and groundwater sources.
- Air and noise pollution will be generated during the construction phase from the transport of construction materials and the use of machinery such as drilling machines and generators.
- The movement of heavy vehicles during the transport of materials may cause road deterioration and increased traffic congestion.
- During the operational phase, natural events such as earthquakes, landslides, and extreme rainfall or temperatures pose a risk of damage to resort structures and the loss of life and property for guests and staff.

Alternative Analysis

Various alternatives have been considered to minimize the adverse impacts of the proposed project.

Positive Impact Enhancement Measures

Socio-economic and Cultural Environment

- Interested locals in the project-affected area will be given first priority for employment based on their qualifications and skills.
- Local products and services will be prioritized.
- Necessary items such as food, vegetables, and milk will be purchased from local farmers and entrepreneurs to increase local income and boost market activity.
- Tourists will be attracted through promotion via digital marketing, social media, websites, and collaboration with tourism organizations.

Biological Environment

- Plantation and regular maintenance of ornamental and decorative plants suited to the local climate.

Negative Impacts Mitigation Measures

Socio-economic and Cultural Environment

- Training on Safe Construction Practices will be provided to workers.
- A Grievance Redress Committee, a grievance officer, and complaint boxes will be established. A responsible person will be designated at the construction site to investigate and resolve complaints timely.
- Waste from the resort will be segregated at its source (organic, inorganic, and recyclable).
- Fresh, quality food will be used, and expired or spoiled items will be removed immediately.
- A safe and confidential grievance registration system will be established for victims or witnesses to report issues easily.
- The casino will strictly verify citizenship identification at the entrance.

Physical Environment

- Sound barriers (such as corrugated sheets) will be used around the construction site. Water will be sprinkled twice a day to control dust, and construction materials will be covered with plastic or tarpaulins during transport and storage.
- Waste will be segregated at the source and integrated into the municipal waste management system.
- A 50,000 LD Sewage Treatment Plant (STP) will be installed for liquid waste management.
- A Fire Hydrant System will be installed in every room and on every floor of the buildings and cottages.

Policies and Acts

The existing laws and regulations relevant to the proposed project was reviewed. This includes a review and update of documents such as the Environment Protection Act, 2076, Environment Protection Rules, 2077, Constitution of Nepal, National Environmental Impact Assessment Guidelines, 2050, etc.

Environmental Management Plan (EMP)

An Environmental Management Plan worth 21 lakh 95 thousand has been prepared to enhance the positive impacts and mitigate the negative impacts during the construction and operation phases.

Environmental Monitoring

A monitoring plan with a total cost of 3 lakh 60 thousand has been proposed for the construction and operation phases.

Environmental Audit

An environmental audit will be conducted within six months after the project has been in operation for two years. A total of 2 lakh 54 thousand is proposed for this audit.

Conclusion

This report includes a detailed plan for environmental monitoring and auditing to ensure the implementation of enhancement and mitigation measures. It outlines costs, organizational structure, and coordination aspects. The proponent's commitment to these measures is essential. Implementing the project is considered suitable by minimizing adverse impacts and maximizing beneficial ones.

संक्षिप्त नाम

आ.व.	आर्थिक वर्ष
उ.	उत्तर
कि.मि	किलोमिटर
के. भि.ए	किलोभोल्ट एमपिएर
ने.रू.	नेपाली रूपैयाँ
प्रा. लि	प्राइभेट लिमिटेड
फि.	फिट
मि.	मिटर
मि.मि	मिलिमिटर
वर्ग फि.	वर्ग फिट
AC	Air Conditioner
CMD	Cubic Meter per Day
CSR	Corporate Social Responsibility
EIA	Environmental Impact Assessment
GIS	Geographical Information System
GPS	Global Positioning System
HHs	Households
HR	Human Resource
IEE	Initial Environmental Examination
KLD	Kilo Liters per Day
RCC	Reinforced Cement Concrete
STP	Sewage Treatment Plant
ToR	Term of Reference

विषय सूची

कार्यकारी सारांश	क
Executive Summary	झ
संक्षिप्त नाम.....	त
विषय सूची.....	थ
परिच्छेद १ : प्रतिवेदन तयार गर्ने व्यक्तिको वा संस्थाको नाम र ठेगाना	१
१.१ प्रस्तावकको पूरा नाम, ठेगाना, ईमेल र फोन नं.....	१
१.२ परामर्शदाताको पूरा नाम, ठेगाना, ईमेल र फोन नं.....	१
१.३ वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको औचित्य.....	२
१.४ वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको उद्देश्य	५
१.५ अध्ययनको सीमा.....	५
परिच्छेद २ : प्रस्तावको परिचय	६
२.१ भूमिका	६
२.२ प्रस्तावको विवरण	७
२.२.१ प्रस्तावको अवस्थिति र पहुँच	१०
२.२.२ प्रस्तावका संरचनागत अवयव.....	१३
२.२.३ आयोजनाको सर्भिस डिजाइन (Service Design)	२२
२.२.४ रिसोर्टको संरचनागत ढाँचा.....	२२
२.३ निर्माण तथा सञ्चालन चरणका क्रियाकलाप	२३
२.३.१ निर्माण चरण.....	२३
२.३.२ सञ्चालन चरण	२४
२.४ ऊर्जा इन्धन आपूर्ति	२६
२.५ जनशक्ति	२६
२.६ जग्गा.....	२७
२.७ निर्माण तालिका.....	२७
२.८ सामाजिक उत्तदायित्व (CSR) अन्तर्गत गतिविधि	२७
२.९ कार्बन उत्सर्जन (Carbon Emission)	२९
२.१० आयोजनाको सान्दर्भिकता.....	३०
२.११ प्रस्तावको उद्देश्य.....	३२
परिच्छेद ३ : प्रतिवेदन तयार गर्दा अपनाइएको विधि	३३
३.१ सम्बन्धित प्रकाशित वा अप्रकाशित सामग्री/ प्रतिवेदन पुनरावलोकन.....	३३
३.२ प्रस्तावको प्रभाव क्षेत्र निर्धारण (प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष).....	३३
३.२.१ प्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्र	३३

३.२.२	अप्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्र.....	३४
३.३	प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्रको नक्साको अध्ययन तथा विश्लेषण	३४
३.४	चेकलिष्ट/ म्याट्रिक्स तथा प्रश्नावलीको निर्माण गरी आवश्यक तथ्याङ्क सङ्कलन ३४	
३.५	स्थलगत अध्ययन.....	३५
३.५.१	तथ्याङ्क सङ्कलन.....	३५
३.५.२	तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न अपनाइएको विधि	३६
३.६	प्राप्त तथ्याङ्कको विश्लेषण.....	३७
३.७	प्रभावको पहिचान, आकलन तथा उल्लेखनीय प्रभावको मूल्याङ्कन गर्दा अपनाइएको विधि.....	३८
३.८	मस्यौदा प्रतिवेदनको तयारी	३८
३.९	सार्वजनिक परामर्श, छलफल, अन्तरक्रिया र सुनुवाइ	३९
३.१०	सार्वजनिक सूचना तथा सूचना सम्प्रेषण र सुझाव सङ्कलन.....	४२
३.११	सुझाव समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदनको तयारी.....	४३
परिच्छेद ४ : प्रस्तावसँग सम्बन्धित नीति, कानुन तथा मापदण्ड.....		४४
४.१	नेपालको संविधान.....	४४
४.२	योजना.....	४४
४.३	नीति	४५
४.४	ऐन.....	४६
४.५	नियमावली.....	४९
४.६	मापदण्ड/निर्देशिका	५१
४.७	अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौता	५३
४.८	प्रदेश तथा स्थानीय तहको ऐन, नियम, कार्यविधि, मापदण्ड	५३
परिच्छेद ५ : विद्यमान वातावरणीय अवस्था		५७
५.१	भौतिक वातावरण	५७
५.१.१	स्थान.....	५७
५.१.२	भू-उपयोगिताको अवस्था.....	५७
५.१.३	भूगर्भ	५७
५.१.४	भूकम्पीय जोखिम	५८
५.१.५	जलवायु तथा मौसम	५८
५.१.६	माटो परीक्षण.....	६०
५.१.७	वायुको गुणस्तर.....	६१
५.१.८	ध्वनिको स्तर मापन.....	६२
५.१.९	खोला नाला	६३

५.१.१० पानीको गुणस्तर.....	६४
५.१.११ यातायात सुविधा.....	६५
५.२ जैविक वातावरण.....	६५
५.२.१ वनस्पति.....	६५
५.२.२ जीवजन्तु.....	६७
५.३ सामाजिक, आर्थिक र साँस्कृतिक वातावरण.....	६८
५.३.१ प्रमुख चाडपर्व र साँस्कृतिक मान्यता.....	६८
५.३.२ जनसङ्ख्या र घरधुरी.....	६८
५.३.३ जातजाति तथा सम्प्रदाय.....	६९
५.३.४ भाषा.....	७०
५.३.५ साक्षरता.....	७१
५.३.६ ऊर्जाको स्रोत.....	७१
५.३.७ खानेपानीको स्रोत.....	७२
५.३.८ शौचालयको सुविधा.....	७३
५.३.९ हाल आयोजना स्थल नजिक क्षेत्रमा रहेका संरचनाहरू.....	७३
५.३.१० रिसोर्ट प्रति स्थानीयहरूको धारणा.....	७४
५.३.११ फोहोरमैला फ्याँक्ने वा प्रशोधन गर्ने व्यवस्था.....	७४
५.३.१२ प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने ठाउँमा आवत जावत गर्ने बाटो.....	७५
५.४ आयोजना स्थलको आधारभूत तथ्याङ्क.....	७५
परिच्छेद ६ : प्रस्तावको विकल्प विश्लेषण.....	७८
६.१ आयोजना स्थलको विकल्प.....	७८
६.२ डिजाइनको विकल्प.....	७८
६.३ सामग्री तथा प्रविधि प्रयोगको विकल्प.....	७८
६.४ सञ्चालन विधि, समय तालिका विकल्प.....	७९
६.५ स्रोत साधन तथा कच्चा पदार्थको विकल्प.....	७९
६.६ ट्राफिक व्यवस्थापन.....	८०
परिच्छेद ७ : प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा पर्ने प्रभाव तथा संरक्षणका उपाय.....	८१
७.१ अनुकूल प्रभाव.....	८१
७.१.१ निर्माण चरण.....	८१
७.१.२ सञ्चालन चरण.....	८२
७.२ प्रतिकूल प्रभाव.....	८४
७.२.१ निर्माण चरण.....	८४
७.२.२ सञ्चालन चरण.....	८८
७.२.३ जैविक वातावरण.....	९३

७.३	बाह्य वातावरण तथा प्राकृतिक जोखिमहरूबाट प्रस्तावित आयोजना सञ्चालनमा पर्ने प्रभाव	९३
परिच्छेद ८ : अनुकूल प्रभाव अधिकतम अभिवृद्धि गर्ने तथा प्रतिकूल प्रभाव न्यून गर्ने उपायहरू		१०८
८.१	वातावरण प्रभाव पहिचान, विश्लेषण तथा न्यूनीकरण तथा अभिवृद्धिका उपाय.....	१०८
८.२	सकारात्मक प्रभावको बढोत्तरीका क्रियाकलाप	१०८
८.२.१	निर्माण चरण.....	१०८
८.२.२	सञ्चालन चरण	१०८
८.३	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	११०
८.३.१	निर्माण चरण.....	११०
८.३.२	सञ्चालन चरण	११२
८.३.३	जैविक वातावरण.....	११६
८.४	बाह्य वातावरण तथा प्राकृतिक जोखिमहरूबाट प्रस्तावित आयोजना सञ्चालनमा पर्ने प्रभाव	११७
८.५	वातावरणीय व्यवस्थापन योजना.....	११७
८.६	प्रभाव न्यूनीकरण तथा बढोत्तरीका उपायहरूको लागत	१३९
८.७	प्रकोप जोखिम न्यूनीकरण योजना.....	१३९
८.८	आपत्कालीन समयका लागि तयारी योजना.....	१४२
८.९	प्रकोप प्रतिक्रिया र पुनः स्थापना योजना	१४२
८.१०	गुनासो सुनुवाइ संयन्त्र	१४३
८.११	पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षा व्यवस्थापन योजना	१४५
परिच्छेद ९ : वातावरणीय अनुगमन योजना.....		१४९
९.१	अनुगमनका प्रकार.....	१४९
९.२	अनुगमन गर्ने निकाय.....	१५०
परिच्छेद १० : वातावरणीय परीक्षण.....		१५८
१०.१	वातावरणीय परीक्षणका किसिम	१५८
१०.२	वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा	१५८
१०.३	वातावरणीय परीक्षणमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरिने आधार.....	१५९
१०.४	वातावरणीय परीक्षण बजेट	१६७
परिच्छेद ११ : निष्कर्ष तथा प्रतिबद्धता.....		१६८
११.१	अध्ययनको निष्कर्ष	१६८
११.२	प्रतिबद्धता	१६९
सन्दर्भ सामग्री.....		१७०

अनुसूचीहरू १७१

अनुसूचीहरू

अनुसूची १: फिल्ड फोटोहरू

अनुसूची २: स्वीकृत कार्यसूची र पत्र

अनुसूची ३: सार्वजनिक सुनुवाईको सूचना, सूचना टाँसको जानकारी, सार्वजनिक सुनुवाईको माइन्सूट, ७ दिने सार्वजनिक सूचना, मुचुल्का तथा सिफारिसहरू

अनुसूची ४: कम्पनी रजिस्ट्रेशन र प्यान

अनुसूची ५: जग्गाधनी प्रमाणपत्र

अनुसूची ६: इन्जिनियरिङ डिजाईन नक्सा

अनुसूची ७: कम्पनी अद्यावधिक, शेयर लागत, प्रबन्धपत्र र नियमावली

अनुसूची ८: Financial Analysis (FIRR) Report

अनुसूची ९: भौगोलिक, जैविक, तथा सामाजिक वातावरण चेकलिष्ट

अनुसूची १०: अध्ययन टोलीको स्व:घोषणा फारम र वायोडाटा

अनुसूची ११: सञ्चालकको नागरीकता/ Biodata

अनुसूची १२: पानीको गुणस्तर परीक्षण रिपोर्ट

अनुसूची १३: आयोजना स्थलको माटो परीक्षण रिपोर्ट

अनुसूची १४: घरधुरी पश्चातली सर्वेक्षणको नमुना

तालिका सूची

तालिका १: अध्ययन टोली.....	२
तालिका २: रिसोर्टको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको औचित्य	४
तालिका ३: लक्जरी रिसोर्टसम्बन्धी मापदण्ड.....	८
तालिका ४: आयोजना सम्मको अनुमानित दुरी.....	१०
तालिका ५: प्रस्तावित रिसोर्टको अवयवहरू.....	१३
तालिका ६: क्षमता वृद्धि पश्चात रिसोर्टको प्रमुख विशेषताहरू.....	१५
तालिका ७: विद्यमान भवनहरूको तलाहरूको विवरण.....	१९
तालिका ८: थप गरिने भवन संरचनाको विवरण.....	२०
तालिका ९: रिसोर्ट सञ्चालनको लागि आवश्यक जनशक्ति	२७

तालिका १०: थप भवन निर्माण कार्य र सञ्चालन चरणमा खपत हुने ऊर्जा तथा कार्बन उत्सर्जन	२९
तालिका ११: पानीको गुणस्तर मापनका विधि	३५
तालिका १२: भौतिक वातावरणमा अपनाइएका विधि	३६
तालिका १३: प्रभावको तह आंकलन गर्ने आधार	३८
तालिका १४: प्रभाव प्राथमिकीकरण विश्लेषण आधार तालिका	३८
तालिका १५: सार्वजनिक सुनुवाइमा उपस्थित व्यक्तिहरूको विवरण	३९
तालिका १६: सार्वजनिक सुनुवाइमा सङ्कलन भएका जिज्ञासा, राय तथा सुभाव र तिनका जवाफहरू	४०
तालिका १७: प्रस्तावसँग सम्बन्धित नीति, कानून र मापदण्ड	४४
तालिका १८: तापक्रमको विवरण (सन् १९९५-२०२४ सम्म)	५८
तालिका १९: वर्षाको विवरण (सन् १९९५-२०२४ सम्म)	५९
तालिका २०: Generalize Soil Characteristics	६०
तालिका २१: Summary Of Bearing Capacity of with Different Sizes and Depth	६१
तालिका २२: आयोजना प्रस्तावित स्थानमा वायु मान	६२
तालिका २३: आयोजना प्रस्तावित स्थानमा ध्वनिको स्तर	६३
तालिका २४: ध्वनि सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, २०६९	६३
तालिका २५: पानीको गुणस्तरको अवस्था	६४
तालिका २६: आयोजना स्थलमा रहेका वनस्पतिहरू	६५
तालिका २७: आयोजना स्थल वरपर पाइने जीवजन्तु	६७
तालिका २८: आयोजना स्थलमा रहेका पन्छीको विवरण	६७
तालिका २९: प्रस्तावित आयोजना स्थलको जनसंख्या र घरधुरीको विवरण	६८
तालिका ३०: आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको जनसङ्ख्या र घरधुरीको विवरण	६९
तालिका ३१: जातजाति अनुसार जनसङ्ख्या	६९
तालिका ३२: आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको जातजातिको विवरण	७०
तालिका ३३: भाषा अनुसार जनसङ्ख्या	७०
तालिका ३४: आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको भाषाको विवरण	७०
तालिका ३५: शैक्षिक अवस्था	७१
तालिका ३६: घरपरिवारले प्रयोग गर्ने बत्तिको स्रोत	७१
तालिका ३७: खाना पकाउने उर्जाको स्रोत	७२

तालिका ३८: खानेपानीको स्रोत.....	७२
तालिका ३९: शौचालयको सुविधा	७३
तालिका ४०: हाल आयोजना क्षेत्र नजिकै रहेका होटल तथा सार्वजनिक क्षेत्र	७४
तालिका ४१: आयोजना सम्मको अनुमानित दुरी.....	७५
तालिका ४२: तालिका आयोजना स्थलको आधारभूत तथ्याङ्क	७५
तालिका ४३: आयोजना स्थलमा रोपन गरिने प्रजाति	८०
तालिका ४४: प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा पर्ने अनुकूल प्रभावहरूको विश्लेषण	९५
तालिका ४५: प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा पर्ने प्रतिकूल प्रभावहरूको विश्लेषण	९७
तालिका ४६: वातावरणीय व्यवस्थापन योजना	११८
तालिका ४७: प्रभाव बढोत्तरी तथा न्यूनीकरण उपायहरूको लागत	१३९
तालिका ४८: विपद् जोखिम न्यूनीकरण पूर्वतयारी.....	१४०
तालिका ४९: आपत्कालीन तयारी योजना	१४२
तालिका ५०: प्रकोप प्रतिक्रिया र पुनःस्थापना योजना	१४३
तालिका ५१: पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षा व्यवस्थापन योजना.....	१४७
तालिका ५२: वातावरणीय अनुगमनसम्बन्धी विवरण.....	१५१
तालिका ५३: वातावरणीय अनुगमनको लागि अनुमानित लागत	१५७
तालिका ५४: वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा	१५८
तालिका ५५: वातावरणीय परीक्षण	१६०
तालिका ५६: वातावरणीय परीक्षणका लागि आवश्यक बजेट.....	१६७

चित्र सूची

चित्र १: आयोजना अवस्थित भौगोलिक नक्सा	११
चित्र २: टोपोसिट नक्सामा आयोजना स्थल (Topo Sheet No. 2785 07A: Banepa)	१२
चित्र ३: गुगल अर्थ नक्सामा आयोजना स्थल	१२
चित्र ४: आयोजना क्षेत्र विस्तार हुने क्षेत्रको नक्सा	१३
चित्र ५: गणेश मा.वि. का विद्यार्थीहरू लाई सामाजिक उत्तदायित्व (CSR) अन्तर्गत स्विटर वितरण.....	२८
चित्र ६: आयोजनाको प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्र	३४

चित्र ७: पाँचखाल नगरपालिकाको, वडा नं ५ स्थित धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्टमा सार्वजनिक सुनुवाइ कार्यक्रम	४२
चित्र ८: भूकम्पिय जोखिम अनुमान गरिएको नक्सा	५८
चित्र ९: तापक्रम (सन् १९९१-२०२०).....	५९
चित्र १०: वायु गुणस्तर सूचक चार्ट	६२

परिच्छेद १ : प्रतिवेदन तयार गर्ने व्यक्तिको वा संस्थाको नाम र ठेगाना

१.१ प्रस्तावकको पूरा नाम, ठेगाना, ईमेल र फोन नं

धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट (१७० शय्या) आयोजनाको प्रस्तावक धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट प्रा. लि. रहेको छ।

प्रस्तावकको पूरा नाम: धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट प्रा.लि.

ठेगाना: पाँचखाल नगरपालिका, वडा नं. ५, खावा, काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला, बागमती प्रदेश

सञ्चालक: अनिल श्रेष्ठ

सम्पर्क व्यक्ति

नाम: सुजन जोशी

सम्पर्क नं.: ९८०१३५८६९९

ईमेल: finance.dmrnepal@gmail.com

वेबसाइट: www.dhulikhelmountainresort.com

१.२ परामर्शदाताको पूरा नाम, ठेगाना, ईमेल र फोन नं

धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट प्रा. लि. द्वारा सञ्चालनमा रहेको धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्टको थप निर्माण सहित सञ्चालनको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गर्ने परामर्शदाताको नाम जुनिपर इन्भाइरोमेण्टल एण्ड रिसर्च कन्सल्टेण्ट प्रा. लि. रहेको छ।

परामर्शदाताको नाम: जुनिपर इन्भाइरोमेण्टल एण्ड रिसर्च कन्सल्टेण्ट प्रा. लि.

ठेगाना: तारकेश्वर, काठमाडौं

सम्पर्क नं.: ०१-५९१४३५४/ ९८५११५८५१९

ईमेल : info.jerc@gmail.com

परामर्शदाताको तर्फबाट निम्न अनुसारको विज्ञ टोली यस वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा संलग्न गरिएको थियो:

तालिका १: अध्ययन टोली

क्र. सं	नाम थर	पद / विज्ञता	शैक्षिक योग्यता	वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयारीको अनुभव
१.	जित ब. अधिकारी	टिम लिडर (वातावरण विज्ञ)	वातावरण विज्ञानमा स्नातकोत्तर	१० भन्दा धेरै
२.	कृष्ण प्र. घिमिरे	सदस्य (सामाजिक अर्थ विज्ञ)	अर्थशास्त्रमा स्नातकोत्तर	५ भन्दा धेरै
३.	मदन महर्जन	सदस्य (इन्जिनियर)	सिभिल इन्जिनियरिङ्गमा स्नातक र ट्रान्सपोर्ट इन्जिनियरिङ्गमा स्नातकोत्तर	५ भन्दा धेरै
४.	सजित कार्की	सदस्य (विषय विज्ञ)	होटल व्यवस्थापनमा स्नातकोत्तर	३ भन्दा धेरै
५.	विजय महर्जन	सदस्य (GIS तथा वातावरण विज्ञ)	वनस्पति शास्त्रमा स्नातक तथा वातावरण विज्ञानमा स्नातकोत्तर	१० भन्दा धेरै
६.	प्रजिना बराल	सदस्य (वातावरण विज्ञ)	वातावरण विज्ञानमा स्नातकोत्तर	३ भन्दा धेरै

१.३ वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको औचित्य

वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा ३ को उपदफा (२) (क) अनुसार संघीय सरकारको प्रचलित कानून बमोजिम संघको अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने विषयसँग सम्बन्धित विकास निर्माणसम्बन्धी कार्य गर्नु पर्ने तथा १०० शय्या भन्दा बढी क्षमताको होटल तथा रिसोर्ट निर्माण तथा सञ्चालनको लागि वातावरण संरक्षण नियमावली अनुसार तयार हुने वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय समक्ष पेश गरी नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट स्वीकृत गराउनु पर्ने व्यवस्था रहेको छ।

यसका अतिरिक्त पर्यटन उद्योग सेवा प्रवाह निर्देशिका, २०७० परिच्छेद ८ को बुँदा ८१ को (९) अनुसार १०० शय्या भन्दा बढी क्षमताको रिसोर्टको सञ्चालन गर्ने प्रस्तावको वातावरणीय

प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन स्वीकृतिको लागि संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयमार्फत वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा स्वीकृतको लागि पेश गर्ने व्यवस्था रहेको छ। यस प्रस्तावको सन्दर्भमा वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम-३ को अनुसूची-३ सँग सम्बन्धित (घ) को (१) “पर्यटन क्षेत्र” बमोजिम १०० शय्या भन्दा बढीको होटल वा रिसोर्ट निर्माण, स्थापना तथा सञ्चालनका लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने प्रावधान रहेको छ।

यस सन्दर्भमा यस आयोजनाको कुल शय्या १७० क्षमतामा रिसोर्टको थप निर्माण तथा सञ्चालन गर्न यस प्रस्ताव पेश गरिएको हुँदा यस आयोजनाको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन आवश्यक पर्दछ। साथै यस आयोजना पर्यटकीय स्तरको साधारण रिसोर्टमा वर्गीकरण (Rating) भई सञ्चालनमा रहेको छ।

त्यस्तै सोही नियमावलीको नियम-३ को अनुसूची-३ सँग सम्बन्धित (ज) आवास, भवन तथा बस्ति विकास र शहरी विकास क्षेत्र को (२) अनुसार १०,००० वर्ग मि. क्षेत्रफलभन्दा बढीको Builtup Area वा Floor Area भएको आवासीय व्यावसायिक वा आवासीय र व्यावसायिक दुवै प्रकृति भएको संयुक्त भवन निर्माण गर्न वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने प्रावधान रहेको छ।

यस सन्दर्भमा यस आयोजनाको Built up Area वा Floor Area ११,८८१.१३ वर्ग मि. क्षेत्रफलमा निर्माण गर्न यस प्रस्ताव पेश गरिएको हुँदा यस आयोजनाको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नु पर्ने आवश्यक देखिएको छ। सोही सन्दर्भमा प्रस्तावकले यस आयोजनाको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्न प्रस्ताव गरेको हो। रिसोर्टको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको औचित्य निम्नानुसार रहेको छ।

तालिका २: रिसोर्टको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको औचित्य

क्र.स.	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन को प्रावधान	क्षमता सीमा / मापदण्ड	प्रस्तावित क्षमता	प्रस्तावित थप संरचनाहरू	कैफियत
१	होटल / रिसोर्ट निर्माण, स्थापना तथा सञ्चालन	१०० शय्या भन्दा बढी	१७० शय्या	कूल २१ भवन/ कटेज (१ वटा भवन र २० वटा भिल्ला)	वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम-३ अनुसूची-३(घ) पर्यटन क्षेत्र को (१)
२	भवनको Built up Area वा Floor Area	१०,००० वर्ग मि. क्षेत्रफलभन्दा बढीको Built up Area वा Floor Area भएको आवासीय व्यावसायिक वा आवासीय र व्यावसायिक द्वै प्रकृति भएको संयुक्त भवन निर्माण गर्ने	११,८८१.१३ वर्ग मिटर क्षेत्रफलको Floor Area	४० कोठा तथा ८० शय्या अन्य सुविधा: Swimming Pool - १, पार्किङ (४५ दुई पाङ्ग्रे र २० चार पाङ्ग्रे)	वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम-३, अनुसूची-३, (ज) आवास, भवन तथा बस्ति विकास र शहरी विकास क्षेत्र को (२)

१.४ वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको उद्देश्य

वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ बमोजिम यस वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको मुख्य उद्देश्य रिसोर्ट निर्माण तथा सञ्चालनको अवधिमा आयोजनाको प्रभावको बारेमा सम्बन्धित सरोकारवाला र निकायलाई जानकारी दिएर वातावरणमा पर्ने नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरणद्वारा वातावरण संरक्षण गर्ने हो। यस बाहेक अन्य विशिष्ट उद्देश्यहरू निम्न अनुसार रहेका छन्।

- रिसोर्ट क्षेत्रको विद्यमान वातावरणीय अवस्थाबारे तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने,
- रिसोर्टले वातावरणका विविध पक्षहरू: भौतिक, जैविक र सामाजिक तथा आर्थिक पक्षमा पर्ने सकारात्मक तथा नकारात्मक प्रभावहरूको पहिचान र मूल्याङ्कन गर्ने,
- आयोजनाको सकारात्मक प्रभाव बढोत्तरी तथा नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू पहिचान गरी अनुगमन लागत सहितको वातावरणीय व्यवस्थापन योजना निर्माण गर्ने।

१.५ अध्ययनको सीमा

यस वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन, आयोजना निर्माण र सञ्चालनका लागि प्रस्ताव गरिएको स्थान र वरपरको वस्तुगत अवस्थाहरूको आधारमा विश्लेषण गरिएको छ। यो वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययनले आयोजनाको गुरुर्योजनाका सबै अवयवहरूलाई समेटेछ। प्रस्तावित आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययनको सीमाहरूलाई तल बुदाँहरूमा प्रस्तुत गरिएका छन्।

- भौतिक वातावरण, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरणसम्बन्धी केही तथ्यहरू द्वितीय स्रोतको जानकारीमा आधारित छ।
- यस अध्ययनका लागि सञ्चालनरत आयोजनाको सिमानाबाट ५० मिटर परिधिको क्षेत्रलाई प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको रूपमा लिइएको छ।

परिच्छेद २ : प्रस्तावको परिचय

२.१ भूमिका

पर्यटन उद्योग नेपालको एक महत्त्वपूर्ण र उच्च आर्थिक मूल्य सहितको गतिविधि हो। पर्यटन उद्योगलाई अक्सर धुवाँ रहित, वैदेशिक मुद्रा आर्जन, राजस्व सङ्कलन, रोजगारीको अवसर सृजना गर्ने उद्योगको रूपमा परिभाषित गर्ने गरिन्छ। नेपालको अभूतपूर्ण प्राकृतिक सौन्दर्य, धार्मिक तिर्थस्थल, ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक सम्पदा, जैविक, साँस्कृतिक तथा धरातलिय विविधता पर्यटन उद्योगको आधार रहेको छ। यति धेरै अवसर तथा सम्भावनाको बावजुद पनि नेपालको पर्यटन उद्योगको विकासमा विभिन्न चुनौतीहरूमध्ये अपर्याप्त होटल प्रमुख रहेको छ।

नेपालका विभिन्न स्थानहरूमध्ये काठमाडौं एक प्रमुख पर्यटकीय स्थल हो। काठमाडौं उपत्यका अवलोकन गर्ने तथा काठमाडौंको भिडबाट अलि टाढा बस्न रुचाउने पर्यटकहरू पनि लालायित हुने गरेको छ। काठमाडौं उपत्यकाबाट नजिकको अगला पहाडी भेग जस्तै धुलिखेल, नगरकोट, ककनी, चन्द्रागिरी लगायतका स्थानहरू पनि आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरूको लागि रमणीय स्थल रहँदै आएको छ। ती क्षेत्रहरूमा पर्यटकहरूको निरन्तर वृद्धि भइरहेको छ। नेपालको अन्तर्राष्ट्रिय पर्यटन विकासको प्रचुर सम्भावनाका साथसाथै निरन्तर वृद्धि भइरहेको पर्यटकको लागि गुणस्तरीय आवास र अन्य सेवा सुविधा प्रदान गर्न यस आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालनबाट मद्दत हुने अनुमान गर्न सकिन्छ।

धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट प्रा. लि. वि. सं. २०४० श्रावण १३ गते स्थापना भई कम्पनी दर्ता ऐन २०६३ को दफा ५ बमोजिम समेत दर्ता सञ्चालन रहेको छ। धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट पाँचखाल नगरपालिका, वडा नं. ५, खावा, काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला, बागमती प्रदेशमा अवस्थित छ। यस रिसोर्टका भवन तथा कटेजहरू वि.सं. २०४० सालमा नै निर्माण गरी सञ्चालनमा रहेको हो। उक्त रिसोर्टलाई हालको सञ्चालकले वि.सं. २०८० मा खरिद गरी निरन्तरता दिइएको छ। यस रिसोर्ट मिति २०८० माघ ५ गते पर्यटन विभागबाट ४२ कोठा र ९० शय्याको लागि प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण स्वीकृत भएको र सो प्रतिवेदन अनुसार परिपालना गर्दै सञ्चालनमा रहेको छ। रिसोर्टले ८० शय्या थप गरी जम्मा १७० शय्या क्षमतामा सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले यस वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रस्ताव गरिएको हो।

२.२ प्रस्तावको विवरण

पर्यटकको लागि होटल एक प्राथमिक आवास स्थानको रूपमा रहेको छ। यसै सन्दर्भमा धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट प्रा. लि. वि. सं. २०४० श्रावण १३ मा कम्पनी दर्ता ऐन २०६३ को दफा ५ बमोजिम कम्पनी दर्ता भएको हो। धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट पाँचखाल नगरपालिका, वडा नं. ५, खावा, काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला, बागमती प्रदेशमा रहेको छ। यस रिसोर्टका भवन तथा कटेजहरू वि.सं. २०४० सालमा नै निर्माण गरी सञ्चालनमा रहेको रिसोर्ट हो। उक्त रिसोर्टलाई हालको सञ्चालकले वि.सं. २०८० मा खरिद गरी निरन्तरता दिइरहेका छन्। यस रिसोर्ट रहेको जग्गाको कूल क्षेत्रफल ५०,५४४.६७ वर्ग मि. (९९-५-२-३.१८) रहेको छ। रिसोर्टको कित्ता नं. ९२५, ४२५, ४२७, ४२९, ५०३, ५०५, ३७२, ४२०, ३०४, ३१६, ३१९, ५९८, ३१८, ५०४, ५०६, ५०७, ५७१, ३७३, ७८५, ७८६, ४२४, ४२६, ४२८, ५९९, ५३८, ५३९, र ३०५ को जग्गामा रिसोर्ट सञ्चालन गरिएको छ। रिसोर्टमा हाल ९ वटा भवन र २४ वटा कटेज गरी जम्मा ३३ वटा भवन तथा कटेज रहेका छन्। उक्त ३३ कटेज तथा भवनहरूमा ४२ कोठामा ९० शय्या सञ्चालनमा रहेको यस रिसोर्टलाई थप निर्माण सहित क्षमता विस्तार गर्न लागिएको हो। रिसोर्टको ९ वटा भवन तथा २४ कटेज भवनमा ४२ कोठा र ९० शय्या क्षमतामा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (IEE) स्वीकृत गरिएको अवस्थामा हाल रिसोर्टको थप निर्माण सहित क्षमतावृद्धि गरी कूल १० वटा भवन, २४ वटा कटेज तथा २० भिल्लामा जम्मा ८२ कोठा र १७० शय्या क्षमताको रिसोर्ट निर्माण तथा सञ्चालन गर्न यस प्रस्ताव पेश गरिएको हो।

रिसोर्टमा हाल ट्राभल डेस्क, लबी, रेष्टुरेन्ट, बार, भान्छा कोठा, पाहुना कोठा, बाथरुम, स्टाफ रुम, जेनेरेटर, स्टोर रुम, सरसफाइ कक्ष, एलसिडि टि.भि., वाइफाइ इन्टरनेट, सि.सि. क्यामरा, तातो र चिसो पानीको सुविधा, एयर कन्डिसनर (A.C), भन्याङ्ग (Stair Case), आगो नियन्त्रक यन्त्र, मिनी बार, आपतकालिन Evacuation ढोका, स्पा कक्ष, Sauna कक्ष, हेयर ड्रायर, लगेज स्टोरेज, सभा तथा बैठक हल, कफी क्याफे, योगा कक्ष, Heli Pad, आदि सेवा तथा सुविधाहरू रहेका छन्। रिसोर्टमा क्षमता वृद्धि गर्दा एउटा भवन र २० भिल्लामा ४० कोठामा ८० शय्या थप गरिने छ भने रिसोर्टमा स्पा ब्लक, क्यासीनो ब्लक, स्विइट भिल्ला, Fire Sprinkler, Fire Hydrant, आगो तथा धुवाँ सूचक यन्त्र र Swimming Pool, आकस्मिक भवन, लिफ्ट, एस्केलेटर प्रणाली (Escalator System), व्यवस्थित पार्किङ लगायतका सेवा सुविधा थप गरिने योजना रहेको छ। यस रिसोर्ट Tourist Standard Resort को रूपमा स्तर

वर्गीकरण भई सञ्चालनमा भईरहेको रिसोर्टमा क्षमता वृद्धि गरी रिसोर्टमा १० वटा भवन २४ वटा कटेज र २० वटा भिल्लामा जम्मा ८२ कोठा र १७० शय्यामा थप निर्माण सहित सञ्चालन गर्न यो प्रस्ताव पेश गरिएको हो। वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को अनुसूची-३ को नियम-३ सँग सम्बन्धित (घ) (१) बमोजिम १०० शय्या भन्दा बढीको होटल वा रिसोर्ट निर्माण, स्थापना तथा सञ्चालनका लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने प्रावधान रहेको र रिसोर्टमा जम्मा १७० शय्या रहने हुँदा रिसोर्टको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रस्ताव गरिएको हो। प्रस्तावित रिसोर्टले सेवा सुविधा, भौतिक पूर्वाधार, सुरक्षा व्यवस्था, आतिथ्य सेवा तथा व्यवस्थापन प्रणालीसम्बन्धी नेपाल सरकारद्वारा निर्धारित लक्जरी रिसोर्ट स्तरका मापदण्डहरू पूर्ण रूपमा पालना तथा कार्यान्वयन गरेको छ।

तालिका ३: लक्जरी रिसोर्टसम्बन्धी मापदण्ड

क्रस.	भौतिक सुविधा र सेवा	मापदण्ड	प्रस्तावित
१.	क्षेत्रफल	भवन तथा अन्य संरचनाले जग्गाको कूल क्षेत्रफलको बढीमा ४० प्रतिशत भू-भाग ओगटेको हुनुपर्ने।	रिसोर्टको भवन, कटेज तथा भिल्लाले ओगट्ने क्षेत्रफल (Total Ground Coverage of Building) १०.२१ प्रतिशत रहेको
२.	पार्किङ क्षमता	१० वटा चार पाङ्ग्रे सवारी साधन।	४० वटा चार पाङ्ग्रे सवारी साधन।
३.	पानी	प्रयोग हुने पानी प्रशोधित एवं शुद्ध हुनुपर्ने।	स्यान्ड फिल्ट्रेसन प्रणाली, एक्टिभेटेड कार्बन फिल्ट्रेसन प्रणाली, Reverse Osmosis (RO) Plant (२००० लि. प्रति घण्टा प्रशोधन क्षमता भएको राखिने)
४.	आकाशे पानी भण्डारण	आकाशे पानी भण्डारण गर्ने प्रविधि जडान गरी पानी भण्डारण र प्रयोग गर्ने व्यवस्था हुनुपर्ने।	आकाशे पानी भण्डारण गर्ने प्रविधि जडान गरी पानी भण्डारण र प्रयोग गर्ने व्यवस्था गरिने।
५.	भन्याड र करिडोर	मुख्य भन्याड र मुख्य करिडोरको चौडाइ कम्तीमा १.५ मिटर हुनुपर्ने।	मुख्य भन्याड र मुख्य करिडोरको चौडाइ १.५-२.० मिटर सम्मको हुने।

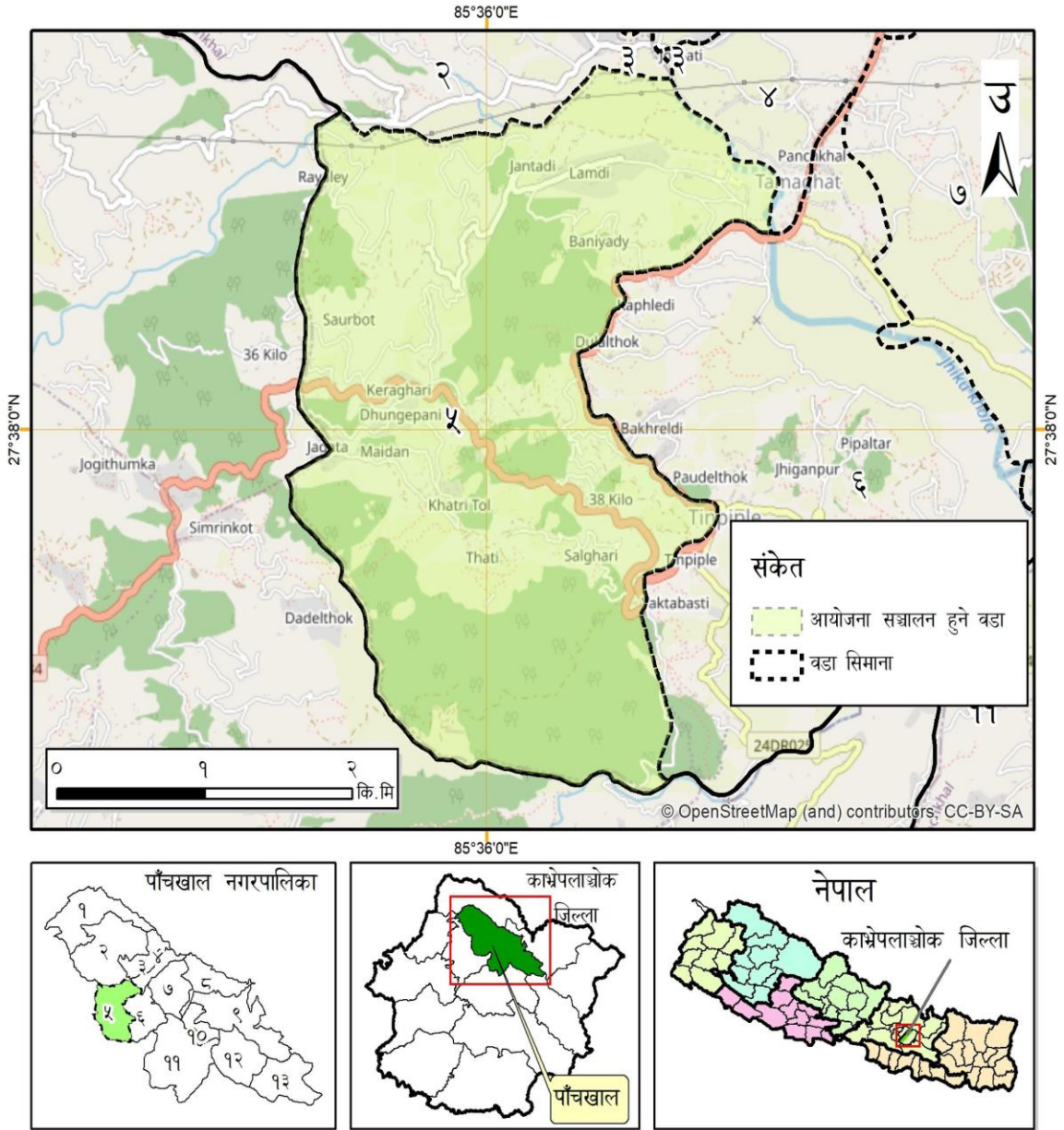
६.	सुत्रे कोठाको संख्या	३० वटा	८२ वटा
७.	फाएर सेफ्टी	प्रत्येक तलामा फाएर सेफ्टी उपकरण जडान भएको हुनुपर्ने।	प्रत्येक तलामा फाएर सेफ्टी उपकरण जडान गरिने।
८.	कोठाको क्षेत्रफल	सिङ्गल बेडरुम ५०० वर्ग फिट र डबल बेडरुम ६०० वर्ग फिट	सिङ्गल बेडरुम ५०० वर्ग फिट र डबल बेडरुम ७४० वर्ग फिट
९.	कोठाको सङ्केत	होटलको हरेक तलामा सुत्रे कोठाको नम्बर सहितको सङ्केत चिन्ह राख्ने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।	होटलको हरेक तलामा सुत्रे कोठाको नम्बर सहितको सङ्केत चिन्ह राख्ने व्यवस्था गरिने।
१०.	डस्टबिन	हरेक बेडरुममा व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।	हरेक बेडरुममा व्यवस्था गरिने।
११.	फोहोर व्यवस्थापन	फोहोरको प्रकृति अनुसार सुख्खा र पानीयुक्त (Dry and Wet) फोहोरलाई छुट्टाछुट्टै र सुरक्षित रूपमा व्यवस्थापन गर्नुपर्ने।	फोहोरको प्रकृति अनुसार सुख्खा र पानीयुक्त (Dry and Wet) फोहोरलाई छुट्टाछुट्टै र सुरक्षित रूपमा व्यवस्थापन गरिने।
१२.	स्वीमिड पुल	चार मिटर चौडाइ र बाह्र मिटर लम्बाइ भएको पौडी पोखरी हुनुपर्ने।	८.५ मिटर चौडाइ र १५ मिटर लम्बाइ भएको पौडी पोखरीको व्यवस्था गरिने।
१३.	बैङ्केट हल	होटलमा सभा कक्षका साथै बैङ्केट हल भएको हुनुपर्ने।	४९४ वर्ग मिटरको बैङ्केट हलको व्यवस्था गरिने।
१४.	रुम सर्भिस र कफी सप	चौबिसै घण्टा सेवा उपलब्ध भएको हुनुपर्ने।	चौबिसै घण्टा सेवा उपलब्ध गरिने।
१५.	मिनी बार	हरेक बेडरुममा व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।	हरेक बेडरुममा व्यवस्था गरिने।
१६.	स्थान कक्ष र शौचालय	एट्याचड बाथरुमको व्यवस्था हुनुपर्ने। कम्तीमा एक कोठा अपाङ्गमैत्री शौचालय सहितको हुनुपर्ने।	एट्याचड बाथरुमको व्यवस्था गरिने। दुईवटा अपाङ्गमैत्री शौचालय सहितको कोठा भएको।

२.२.१ प्रस्तावको अवस्थिति र पहुँच

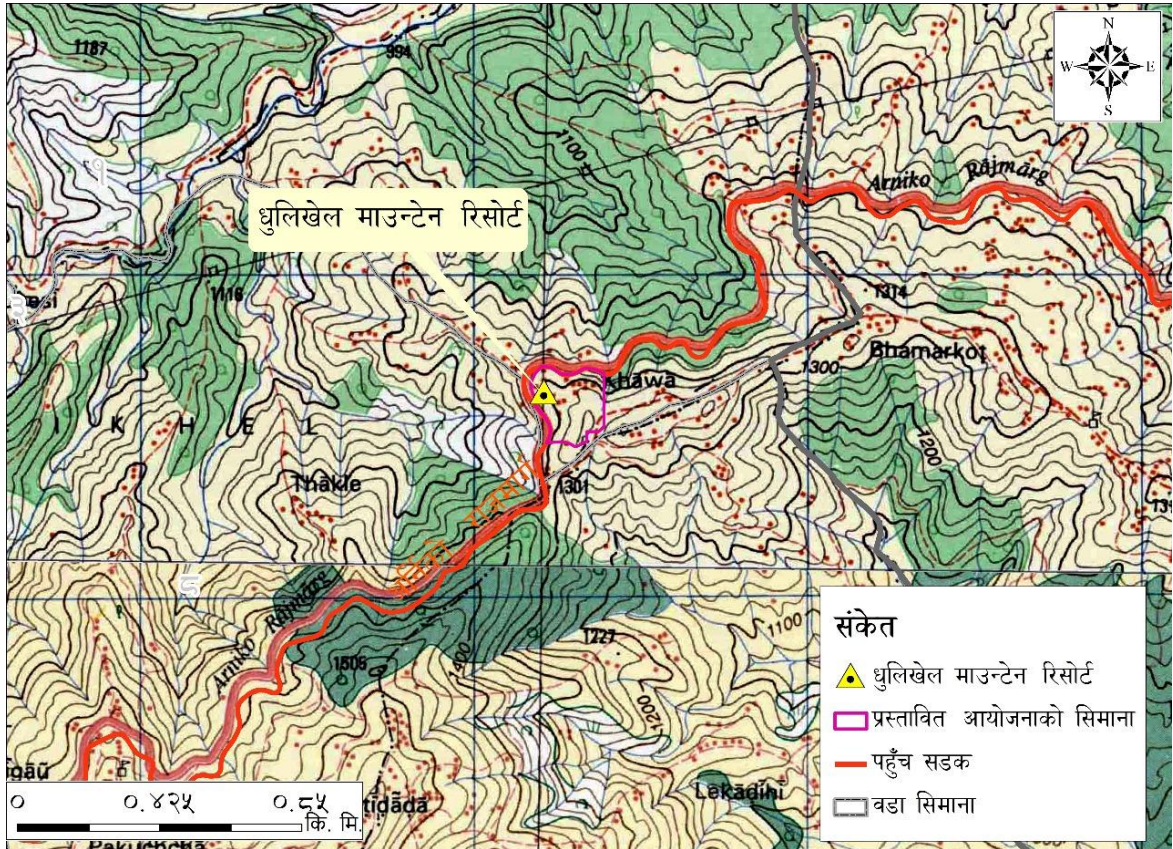
धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला, पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५, खवामा सञ्चालन गरिएको छ। यो क्षेत्र भौगोलिक रूपमा उत्तरी अक्षांश २७°३७'४६.७५" र पूर्वी देशान्तर ८५°३४'५५.४२" र सामुन्द्रिक सतहबाट १३०६ मि. को उचाईमा रहेको छ। आयोजना क्षेत्र काठमाडौँबाट ३० कि.मि. पूर्व, धुलिखेलबाट ४.४ कि.मि. टाढा पर्दछ। त्यस्तै यस स्थान अरनिको राजमार्गले छोएको छ। यस आयोजना प्राकृतिक सुन्दरताले भरिपूर्ण स्थानमा अवस्थित रहेको छ। केही प्रमुख स्थानबाट यस आयोजना सम्मको दुरी यस प्रकार रहेको छ।

तालिका ४: आयोजना सम्मको अनुमानित दुरी

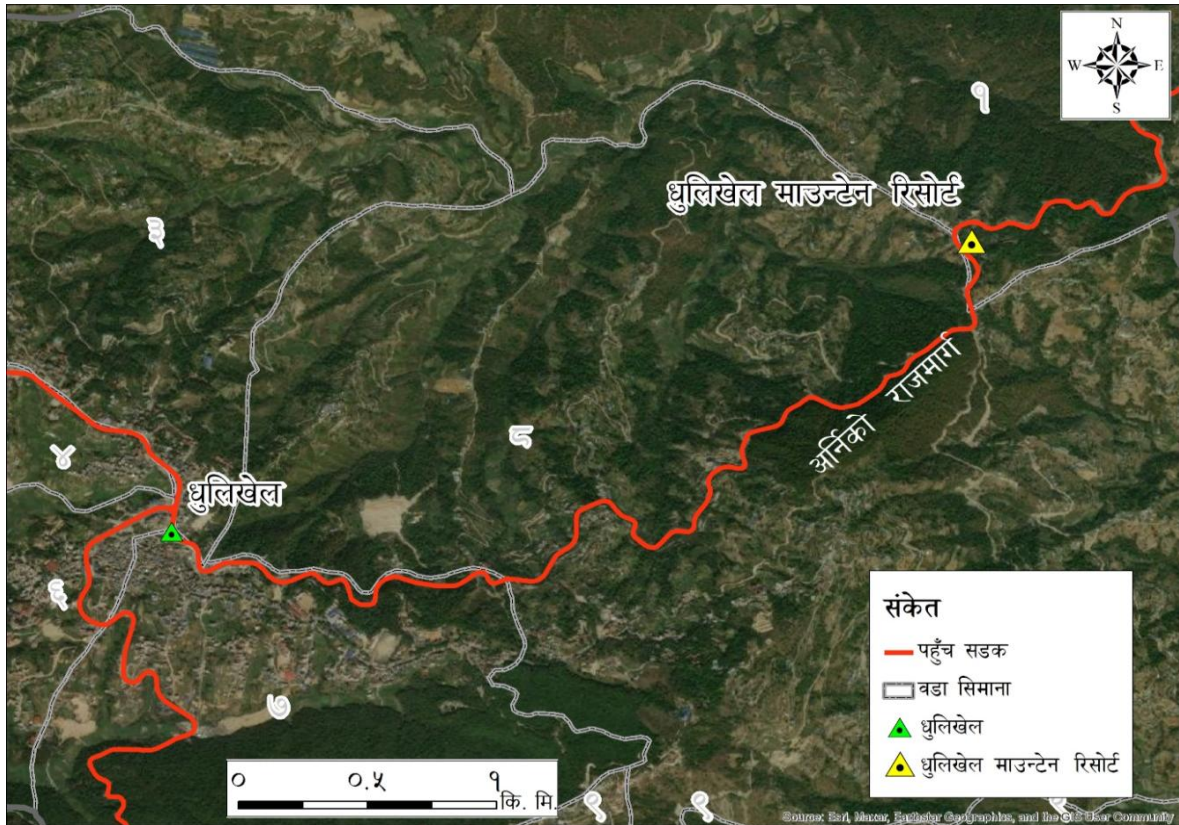
क्र.स.	स्थान	दूरी र दिशा
१	नजिकको पहुँच सडको किनारबाट	२५ मि. दक्षिण
२	काठमाडौँ कोटेश्वर चोकबाट	३० कि.मि. पूर्व
३	त्रिभुवन अन्तराष्ट्रिय विमानस्थलबाट	३३ कि.मि. पूर्व
४	धुलिखेल बजारबाट	४.४ कि.मि. पूर्व
५	धुलिखेल जिपलाईन वल्डवाइड एडभेन्चर Take Off Point बाट	३५० मि. पूर्व
६	नमोबुद्ध स्तुपा	१५ कि.मि. उत्तर
७	पाँचखाल नगरपालिका ५ नं. वडा कार्यालयबाट	१ कि.मि. पश्चिम

चित्र १: आयोजना अवस्थित भौगोलिक नक्सा

चित्र २: टोपोसिट नक्सामा आयोजना स्थल (Topo Sheet No. 2785 07A: Banepa)

चित्र ३: गुगल अर्थ नक्सामा आयोजना स्थल

चित्र ४: आयोजना क्षेत्र विस्तार हुने क्षेत्रको नक्सा

२.२.२ प्रस्तावका संरचनागत अवयव

प्रस्तावित आयोजनाका अवयवहरू निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएका छन्।

तालिका ५: प्रस्तावित रिसोर्टको अवयवहरू

विवरण	हाल	क्षमता वृद्धि पश्चात
भवन, कटेज तथा भिल्ला संख्या	कूल ३३ (९ वटा भवन र २४ वटा कटेज)	कूल ५४ (१० वटा भवन र २४ वटा कटेज २० वटा भिल्ला)
कोठा संख्या	४२ (IEE स्वीकृत)	८२
शय्या संख्या	९० (IEE स्वीकृत)	१७०
ठोस फोहोर उत्पादन	५० के.जी. प्रति दिन	८४.१५ के.जी. प्रति दिन
दैनिक पानी आवश्यकता	१८,००० लिटर प्रति दिन	५०,२५० लिटर प्रति दिन
भवनको प्रकार	RCC Frame Structure, Cottage Structure	RCC Frame Structure, Cottage, Villa Structure
सेवा सुविधाहरू	Acommodation, Spa, Restaurant & Bar and Other Tourism Activities	Villa, swimming Pool, Banquet hall Acommodation, Spa, Restaurant & Bar and Other Tourism Activities
पार्किङ क्षमता	३५ दुई पाङ्ग्रे र २० चार पाङ्ग्रे	८० दुई पाङ्ग्रे र ४० चार पाङ्ग्रे

विवरण	हाल	क्षमता वृद्धि पश्चात
पानीको स्रोत	मूलको पानी पाइपलाइनबाट Supply गरी रिसोर्टमा भण्डारण गरी प्रयोग गरिएको, मिनिरल वाटर	मूलको पानी पाइपलाइनबाट Supply गरी रिसोर्टमा भण्डारण गरी प्रयोग गरिने, मिनिरल वाटर, जारको पानी, वर्षातको पानी सङ्कलन प्रणालीको विकास गरिने छ।
फोहोर व्यवस्थापन योजना	जैविक फोहोरलाई प्राङ्गारिक मल बनाउन प्रयोग गरिने छ भने अजैविक फोहोरलाई प्लास्टिक बोटलहरू, प्लास्टिक झोलाहरू, प्लास्टिक पाइपहरू, धातुका डिब्बा, ग्लासका बोटलहरू, फोहोर कागजात कवाडी फोहोर सङ्कलकलाई बेचिने, साथै आयोजना क्षेत्रमा प्लाष्टिकजन्य सामग्रीमा प्रतिबन्ध लगाइएको छ। तरल फोहोरलाई जमिनमुनिको सेप्टिक टयाङ्कीमा सङ्कलन गरी र प्रशोधन गरेर मात्र व्यवस्थापन गरिदै आइएको छ।	आयोजनाको थप क्षमतावृद्धि पश्चात विद्यमान अवस्थाको फोहोर व्यवस्थापनलाई निरन्तरता दिइने छ। रिसोर्टमा ५०,००० LD क्षमतामा Sewage Treatment Plant (STP) राखिनेछ।
पानी प्रशोधन प्रणाली	स्यान्ड फिल्टर, एक्टिभेटेड कार्बन फिल्टर, Reverse Osmosis (RO)	आयोजनाको थप क्षमतावृद्धि पश्चात विद्यमान अवस्थाको पानी प्रशोधन व्यवस्थापन प्रणालीको पालना गरिने छ। २,००० लि. प्रति घण्टा प्रशोधन क्षमता भएको
पानीको सङ्कलन व्यवस्थापन	पानी सङ्कलन Raw Water storage Tank मा सङ्कलन गरेर प्रशोधन पश्चात रिसोर्टका विभिन्न प्रयोजनका लागि प्रयोग गरिदै आइएको छ।	आयोजनाको थप क्षमतावृद्धि पश्चात विद्यमान अवस्थाको बर्सातको सङ्कलन तथा व्यवस्थापन प्रणालीको गरिने छ। उक्त सङ्कलन गरिएको पानीलाई Recharge Pit मार्फत जमिनमुनि पठाउने प्रणालीको व्यवस्था गरिने छ।
लगानी ने.रु.	४० करोड मात्र	११७ करोड मात्र

तालिका ६: क्षमता वृद्धि पश्चात रिसोर्टको प्रमुख विशेषताहरू

प्रस्तावको नाम	धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट	
प्रस्तावकको नाम	धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट प्रा. लि	
ठेगाना	पाँचखाल नगरपालिका वडा नं ५, खावा, काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला, बागमती प्रदेश	
आयोजना रहने जग्गाको कूल क्षेत्रफल	कूल : ५०,५४४.६७ वर्ग मि. (९९-५-२-३.१८)	
भौगोलिक अवस्था	अक्षांश २७° ३७' ४६.७५" देशान्तर ८५° ३४' ५५.४२"	
कित्ता नं.	९२५, ४२५, ४२७, ४२९, ५०३, ५०५, ३७२, ४२०, ३०४, ३१६, ३१९, ५९८, ३१८, ५०४, ५०६, ५०७, ५७१, ३७३, ७८५, ७८६, ४२४, ४२६, ४२८, ५९९, ५३८, ५३९, ३०५	
जग्गाको स्वामित्व	प्रस्तावकको स्वामित्वमा रहेको	
रिसोर्टको भवन, कटेज तथा भिल्लाले ओगट्ने क्षेत्रफल (Total Ground Coverage of Building)	क्षमता वृद्धि पश्चात कूल : ५१५८.५६ वर्ग मि. हाल रहेको : २५०५.०५ वर्ग मि. थप हुने : २६५३.५१ वर्ग मि.	
रिसोर्टको भवन, कटेज तथा भिल्लाहरूको तलाहरूको कूल क्षेत्रफल (Total Built up तथा Floor Area)	क्षमता वृद्धि पश्चात कूल : ११,८८१.१३ वर्ग मि. हाल रहेको : ४३०९.३९ वर्ग मि. थप हुने : ७५७१.७४ वर्ग मि.	
रिसोर्टको भवन, कटेज तथा भिल्लाको संख्या	क्षमता वृद्धि पश्चात कूल : ५४ वटा (१० वटा भवन र २४ वटा कटेज २० वटा भिल्ला) हाल रहेको : ३३ वटा (९ वटा भवन र २४ वटा कटेज) थप हुने : २१ वटा (१ वटा भवन र २० वटा भिल्ला)	
पाहुना कोठा संख्या	कूल ८२ कोठा क्षमता वृद्धि पश्चात कूल : ८२ वटा कोठा हाल रहेको : ४२ वटा कोठा थप हुने : ४० वटा कोठा	
शय्या संख्या	क्षमता वृद्धि पश्चात कूल : १७० वटा शय्या हाल रहेको : ९० वटा शय्या थप हुने : ८० वटा शय्या	
फ्लोर एरिया रेसियो (FAR)	Actual FAR	Permissible FAR
	०.२१५	२.५

सेट ब्याक (Set Back)	३ Meter Set Back		
Right of way (RoW)	२५ मि.		
भवन बाहेकको जग्गा	४५,३८६.११ वर्ग मि. (८९.७९ %)		
कोठाको प्रकार	Standard Room	Executive Room	Suite Room
Room Size	४४.२७ वर्ग मि.	६८.८१ वर्ग मि.	७२.९२ वर्ग मि.
स्विट कोठा संख्या	५ वटा		
Banquet Hall capacity	४९४ वर्ग मि. (६०० जना क्षमता)		
Meeting Hall Capacity	३६ वर्ग मि. (२० जना क्षमता)		
Conference Hall Capacity	३७.८ वर्ग मि. (२५ जना क्षमता)		
भन्याडको चौडाई	१.५ वर्ग मि.		
Passage Width	१.५-२.० वर्ग मि.		
उपयोगिताहरूको विवरण			
कोठा तताउने/चिस्याउने माध्यम	रूम एयर कन्डिसनर (A.C)		
पानी तताउने माध्यम	इलेक्ट्रिक हिट पम्प, इलेक्ट्रिक वाटर हिटर, सोलार		
लबी क्षमता	७० जना		
दैनिक पानी आपूर्ति	कुल आपूर्ति : ८७,००० मूलको पानी : ७४,००० लिटर ७००० लिटर को १ वटा गाडि बाट करिब ७,००० जार तथा मिनिरल बोतल ६००० लिटर (२०५ जारको पानी ४१०० लि. र बोतलको पानी १९०० लि.)		
दैनिक पानीको आवश्यकता (अनुमान)	५०,२५० लि. प्रति दिन (२०० लिटर प्रति व्यक्ति शय्या को लागि, ५० लिटर Banquet तथा रिसोर्ट कर्मचारी) अधिकतम क्षमता: अनुमानित गरिएको छ) कुल ४९५ व्यक्ति को लागि (१७० पर्यटक गेष्ट २५० Banquet तथा ७५ रिसोर्ट कर्मचारी) अनुमानित पानिको माग: $१७०*२००+२५०*५०+७५*५०=५०,२५०$ लि.		
पानीको स्रोत	मूलको पानी पाइपलाइनबाट Supply गरि रिसोर्टमा भण्डारण गरी प्रयोग गरिने, मिनिरल वाटर, मिनिरल वाटर बोतल तथा जारको प्रशोधित पानी खपतबाट गरिनेछ।		
पानी भण्डारण क्षमता	पानी	Underground	
	Raw Water Tank - १ वटा	५०,००० लि.	
	Treated Water Tank- १ वटा	५०,००० लि.	

	Fire Storage Tank-१ वटा	१,००,००० लि.
पानी प्रशोधन प्रणाली	स्यान्ड फिल्ट्रेसन प्रणाली, एक्टिभेटेड कार्बन फिल्ट्रेसन प्रणाली, Reverse Osmosis (RO) Plant (२००० लि. प्रति घण्टा प्रशोधन क्षमता भएको राखिने)	
स्वमिड पुलको क्षेत्रफल तथा गहिराई	Pool Area - १२७.१९ वर्ग मी. Pool Depth - १.२ मी.	
वर्षातको पानी सङ्कलन तथा व्यवस्थापन	बर्सातको पानीलाई Raw Water Tank मा संकलन गरेर प्रशोधन पश्चात रिसोर्टका विभिन्न प्रयोजनका लागि प्रयोग गरिने र अतिरिक्त पानीलाई पुनःभरणको लागि Ground Water Recharge Pit मा पठाइने ।	
अनुमानित दैनिक ठोस फोहोरको उत्पादन तथा व्यवस्थापन	८४.१५ के.जी. प्रति दिन ०.१७० के. जी. प्रति व्यक्ति प्रति दिन, अनुमानित ४९५ व्यक्ति (ADB, 2013, Solid Waste Management in Nepal: Current Status and Policy Recommendation)	
	कुहिने र नकुहिने फोहोरलाई छुट्टाछुट्टै सङ्कलन गर्ने, जैविक तथा अजैविक फोहोर (प्लास्टिक बोतलहरू, प्लास्टिकका बट्टाहरू, प्लास्टिक पाइपहरू, धातुका डिब्बा, ग्लासका बोतलहरू, फोहोर कागज) लाई स्कार्प डिलरहरूसँग समन्वयन गरी व्यवस्थापन गरिनेछ साथै आयोजना क्षेत्रमा प्लास्टिकजन्य सामग्री प्रयोगमा प्रतिबन्ध लगाइनेछ। अन्य बाकि रहेको ठोस फोहोरलाई नगरपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन प्रणालीमा पठाउने।	
तरल फोहोर व्यवस्थापन योजना	तरल फोहोर जमिनमुनिको सेप्टिक ट्याङ्कीमा संकलन गरी र प्रशोधन गरेर मात्र पालिकाको ढलमा पठाउने व्यवस्था गरिने छ। फोहोर पानीको लागि STP प्रणाली प्रयोग गरिने छ। अधिकतम तरल फोहोर उत्पादन : ४५,२२५ लि. (पानी उपभोगको ९० % फोहोर पानीको रूपमा निस्कासन हुने अनुमान)	
तरल फोहोर व्यवस्थापन क्षमता	५०,००० LD क्षमताको Sewage Treatment Plant (STP) जडान गरिने	
ऊर्जा खपत	विद्युत	नेपाल विद्युत प्राधिकरणको प्रसारण लाइन
	डिजेल जेनेरेटर	जम्मा ३ वटा : क्षमता ६५ के.भि.ए.को दुईवटा र २० के.भि.ए. एउटा
	सौर्य ऊर्जा	१५ Solar panel, क्षमता ५,००० लि.
आपातकालीन तयारी र प्रकोप व्यवस्थापन योजना	आगो निभाउने उपकरण फायर एक्सटिङ्ग्युसर, इमर्जेन्सी बेल, आगो तथा धुवाँ सूचक यन्त्र, Fire Hydrant, पानी फोहोरा प्रविधि (Water Sprinkle System), आपतकालीन भन्याड। भवन संहिता २०६० को प्रावधान अनुसार भूकम्प प्रतिरोधक भवन निर्माण गरिने।	
हरियाली व्यवस्थापन	आयोजना क्षेत्रमा हाल प्रशस्त मात्रामा हरियाली तथा बगैँचा रहेको छ।	

योजना	आयोजनाको हरियाली क्षेत्रको सौन्दर्य कायम गर्न थप १५२०.२० वर्ग मि. क्षेत्रमा Greenery योजना बनाई हरियाली बगैँचाको निर्माण गरिने छ।		
गुनासो व्यवस्थापन योजना	Grievance redress committee, गुनासो सुन्ने अधिकारी, मुख्य प्रवेशद्वार तथा लबीमा गुनासो पेटिकाको व्यवस्था गरिनेछ साथै विद्युतीय माध्यम ईमेल वेबसाइट माध्यमबाट पनि गुनासो संकलन गरिनेछ।		
आवश्यक जनशक्ति संख्या	थप निर्माण चरणमा	दक्ष कामदार १२ र अर्धदक्ष कामदार २८	जम्मा ४०
	क्षमता वृद्धि पश्चात सञ्चालन चरणमा	२५ महिला, ५० पुरुष	जम्मा ७५
	हाल रोजगारी	१४ महिला, ४४ पुरुष	जम्मा ५८
पहुँच बाटो	अरनिको राजमार्ग पक्की सडक		
पार्किङ्ग क्षमता	१४०० वर्ग मि.	चार पाङ्ग्रे ४० वटा	
		दुई पाङ्ग्रे ८० वटा	
कामदारहरूको जोखिम न्यूनीकरण	कामदारहरूलाई कामको प्रकृति अनुसारको PPE व्यवस्था गरिने जस्तै माक्स, पञ्जा, हेलमेट, टोपी, हारनेस वेल्ड, Ear Muffs, स्वास्थ्य विमा, प्राथमिक उपचार किट (First Aid Kit), Sick Room को व्यवस्था गरिने		
Lift प्रणाली	२ वटा		
एस्केलेटर प्रणाली (Escalator system)	२ वटा (Exterior)		
सुविधाहरू	ट्राभल डेस्क, लवि तथा पत्रपत्रिका अध्ययनकक्ष, रेष्टुरेन्ट, बार, पाहुना कोठा, स्टाफ रूम, एलसिडि टि.भि., वाइफाइ इन्टरनेट, सि.सि. क्यामरा, तातो र चिसो पानीको सुविधा, एयर कन्डिसनर (A.C), भन्याङ्ग (Stair Case), Laundry सुविधा, Tea and Coffee Making, बाथ टब, मिन्डरल वाटर, पार्किङ्ग सुविधा, मिनी बार, इमर्जेन्सी बेल, आपतकालिन Evacuation ढोका, स्पा कक्ष, हेयर ड्रायर, लगेज स्टोरेज, सभा तथा बैठक हल, Banquet Hall, योगा कक्ष, कफी क्याफे आदि सेवा सुविधाहरू रहेका छन्।		
थप निर्माण लागत ने. रु.	रु. ६७,००,००,००० (रु. सरसङ्की करोड)		
लगानीको स्रोत	निजी सम्पत्ति, अन्य व्यापार व्यावसाय तथा बैंक/वित्तिय संस्थाबाट ऋण कुल लगानीको २५ प्रतिशत निजी र ७५ प्रतिशत ऋण हुने छ।		
Payback period	१५ वर्ष (अनुसूची-६)		

स्रोत: आयोजना विवरण २०८१ तथा प्रस्तावकसँगको छलफल

तालिका ७: विद्यमान भवनहरूको तलाहरूको विवरण

क्र. स.	तला	भवन प्रकार	तलाको विवरण	कोठा संख्या	शय्या संख्या
क. एक तल्ले पाहुना कोठा भवन- १६ वटा					
१	भुँडतला	Cottage	पाहुना कोठा, शौचालय	२२	सिंगल शय्या - २=२ ट्रिपल शय्या - १२= २४ ट्रिपल शय्या - ८= २४ कुल शय्या संख्या= ५०
ख. दुई तल्ले पाहुना कोठा भवन- ९ वटा					
१	भुँडतला	पक्की	पाहुना कोठा, शौचालय, भन्याङ्ग	१० कोठा	सिंगल शय्या - २=२ ट्रिपल शय्या - ६= १२ ट्रिपल शय्या - २= ६ कुल शय्या संख्या= २०
२	पहिलो तला	पक्की	पाहुना कोठा, भन्याङ्ग, शौचालय	१० कोठा	सिंगल शय्या - २=२ ट्रिपल शय्या - ६= १२ ट्रिपल शय्या - २= ६ कुल शय्या संख्या= २०
ग. रेष्टुरेण्ट तथा कन्फेरेन्स हलको भवन -१ वटा					
१	भुमिगत तला	Frame Structure	Cold Kitchen, भन्याङ्ग		-
२	भुँडतला	Frame Structure	रेष्टुरेण्ट, भन्याङ्ग, पुरुष र महिलाको छुट्टा छुट्टै शौचालय, भान्सा कोठा, Bar		-
३	पहिलो तला	Frame Structure	भन्याङ्ग, कन्फेरेन्स हल, शौचालय, Terrace		-
घ. लवि तथा पत्रपत्रिका अध्ययन भवन - १ वटा					
१	भुँडतला	Cottage	लवि तथा पत्रपत्रिका अध्ययनकक्ष		-
ड. योगा भवन -१ वटा					
१	भुँडतला	Cottage	योगा कक्ष		-
च. स्पा भवन - १ वटा					
१	भुँडतला	Cottage	स्पा कक्ष		-
छ. Table Tennis भवन-१ वटा					
१	भुँडतला	Cottage	स्टाफ कक्ष		-

२	पहिलो तला	Cottage	Table Tennis कक्ष	-	
ज. Generator - १ वटा					
१	भुँडतला	पक्की (RCC)	Generator कक्ष	-	
२	पहिलो तला	पक्की (RCC)	स्टाफ कक्ष		
झ. Annex भवन - १ वटा					
१	भुँड तला	पक्की	Ladies Changing कक्ष	-	
२	पहिलो तला	पक्की	स्टाफ कक्ष	-	
ञ. Administration भवन - १ वटा					
१	भुँडतला	पक्की	Laundry कक्ष, Admin कक्ष		
हाल रहेको रिसोर्टमा रहेको कटेज तथा भवन गरी ३३ वटाको जम्मा (भवन: ९ र कटेज: २४ वटा)					
			४२ कोठा	९० शय्या	४३०९.३९

स्रोत: आयोजना विवरण, २०८१

तालिका ८: थप गरिने भवन संरचनाको विवरण

क्र.स	तला	भवन प्रकार	तलाको विवरण	कोठा संख्या	शय्या संख्या	क्षेत्रफल (व.मि.)
क. मुख्य भवन (A- Main Block) १ वटा						
१	भुँड तला	RCC	रेष्टुरेन्ट, भान्सा लवि, लगेज होल्डिङ क्षेत्र, रिसेप्सन, Trolley Desk Male/ Female Toilet	-		६२७.४५
२	पहिलो तला	RCC	लवि बोर्ड बैठक हल Conference Hall (३७.८ Sq m)	-	-	४४०.५७
३	दोस्रो तला	RCC	मुख्य भान्सा, लिफ्ट	-	-	५४४.३३
४	तेस्रो तला	RCC	Banquet Hall (४९४ Sq. m.) Pantry Area	-	-	९४५.११
५	चौथो तला	RCC	अफिस कोठा Account Room Executive Room Banquet Store	-	-	३९९

६	पाचौं तला	RCC	Men/Women Locker कोठा, Laundry कोठा	-	-	२३१.८२
जम्मा				-	-	३१८८.२८
ख. डिलक्स भिल्ला (B- Deluxe Villa)- ६ वटा						
१	भुँड तला	भिल्ला	पाहुना कोठा, शौचालय, भन्याङ्ग	२ कोठा	२ टिबन्स शय्या = ४	१०३.७९
२	पहिलो तला	पक्की	पाहुना कोठा, भन्याङ्ग, शौचालय	१ कोठा	१ टिबन्स शय्या = २	१०३.७९
जम्मा				३ कोठा	६ शय्या	२०७.५८
६ वटा डिलक्स भिल्लाको जम्मा				१८ कोठा	३६ शय्या	१२४५.४८
ग. टिबन्स भिल्ला (C. Twins Villa) - ७ वटा						
१	भुँड तला	Frame Structure	पाहुना कोठा, शौचालय, भन्याङ्ग	२ कोठा	२ टिबन्स शय्या = ४	८३.६६
२	पहिलो तला	Frame Structure	पाहुना कोठा, शौचालय, भन्याङ्ग	१ कोठा	२ टिबन्स शय्या = ४	८३.६६
जम्मा				३ कोठा	६ शय्या	१६७.३२
७ वटा टिबन्स भिल्लाको जम्मा (६ भिल्लामा प्रत्येकमा ३ कोठा ६ शय्या र १ भिल्लामा २ कोठामा ४ शय्या हुने)				२० कोठा	४० शय्या	११७१.२४
घ. स्वीट भिल्ला (D. Suite Villa)- २ वटा						
१	भुँड तला	Frame Structure	पाहुना कोठा ,शौचालय , भन्याङ्ग	१ कोठा	१ टिबन्स शय्या = २	७२.९२
२	पहिलो तला	Frame structure	पाहुना कोठा ,शौचालय , भन्याङ्ग	-	-	७४.५२
जम्मा				१ कोठा	२ शय्या	१४७.४४
२ वटा स्वीट भिल्लाको जम्मा				२ कोठा	४ शय्या	२९४.८८
ङ. क्यासिनो ब्लक (E. Casino Block) - १ वटा						
१	भुँड तला	Frame Structure	कोठा, शौचालय, भन्याङ्ग	-	-	५००
२	पहिलो तला	Frame Structure	कोठा, शौचालय, भन्याङ्ग	-	-	५००

३	दोस्रो तला	Frame Structure	कोठा, शौचालय, भन्याङ्ग	-	-	५००
जम्मा				-	-	१५००
च. स्पा ब्लक (F. SPA Block) - १ वटा						
१	भुँड तला	Frame Structure		-	-	१७१.८६
छ. स्विमिङ पुल क्षेत्र (G. Swimming Pool) - १ वटा						
Pool Area - १२७.१९ व.मि.						
Pool Depth - १.२ मी.						
१ भवन तथा २० भिल्लाको जम्मा				४० कोठा	८० शय्या	७५७१.७४
क्षमता वृद्धि पश्चात रिसोर्टमा जम्मा				८२ कोठा	१७० शय्या	११,८८१.१३

आयोजनाको थप निर्माणको लागि एउटा पक्कि भवन तथा २० वटा भिल्ला संरचनाहरू निर्माण गरिनेछ। यसमा एउटा मुख्य भवन, ६ वटा डिलक्स भिल्ला, ७ वटा Twin भिल्ला, २ वटा स्वीट भिल्ला, १ वटा क्यासिनो भिल्ला, तथा एउटा स्पा भिल्ला हुनेछ। रिसोर्टमा थप संरचना निर्माण पश्चात विभिन्न सुविधाहरू जस्तै पाहुना कोठा, आपतकालिन Evacuation Plan, स्पा कक्ष, सभा तथा बैठक हल, Banquet Hall, स्विमिङ पुल, Casino Hall, Gym Hall, योगा कक्ष, कफी क्याफे, अपाडमैत्री पाहुना कोठा, अपाडमैत्री शौचालय, आदि सेवा सुविधाहरू थप हुनेछ।

२.२.३ आयोजनाको सर्भिस डिजाइन (Service Design)

यस आयोजनाले पाहुना सत्कार, उपलब्ध गराउने सेवा सुविधा तथा व्यवहारलाई विशेष ध्यानमा राखेछ। साथै पाहुनाहरूको बसाइलाई लम्ब्याउन घुमघामका गन्तव्यहरूको जानकारी दिने तथा त्यसका विशेषताहरूको बारेमा प्रस्तुत समेत गरिनेछ। रिसोर्टले प्रदान गर्ने सेवा तथा सुविधाहरू तथा रिसोर्टमा हुने अन्य व्यवस्थापकीय गतिविधिहरूलाई व्यवहारिक र व्यवस्थित गर्ने निम्न कार्यहरू गर्नेछ।

२.२.४ रिसोर्टको संरचनागत ढाँचा

रिसोर्टको संरचनागत ढाँचा अन्तर्गत विभिन्न शाखा तथा विभागको जिम्मेवारीको लागि नियुक्त गरिने कर्मचारीको भूमिका प्रस्तुत गरिएको छ। कुल ७५ जना कर्मचारीको नियमित हुने गरी रिसोर्टको सेवा तथा सुविधाहरू प्रस्ताव गरीएको छ।

२.३ निर्माण तथा सञ्चालन चरणका क्रियाकलाप

२.३.१ निर्माण चरण

२.३.१.१ आयोजनाको संरचनागत डिजाइन

आयोजना थप गरिने भवन तथा भिल्लाहरू रिइन्फोर्स सिमेन्ट कङ्क्रीट संरचनामा आधारित हुनेछ। राष्ट्रिय भवन संहिता (NBC) १०५:२०२० को आधारमा संरचना विश्लेषण र डिजाईन गरिएको छ। संरचनाहरू प्राकृतिक प्रकोप प्रतिरोधात्मक क्षमताका निर्माण हुनेछ। आयोजना राष्ट्रिय भवन संहिताहरू Architectural & Structural Design, Electrical Design Requirements लगायतका मापदण्डहरूको पालना गरी निर्माण गरिनेछ। भवनको संरचना Special Movement Resisting Frame (SMRF) प्रविधिको हुनेछ। भिल्लाको डिजाइनमा Steel Design IS 800:2007; Limit State Method प्रकारको हुनेछ। भूकम्प प्रतिरोधि सुरक्षित भवन, राष्ट्रिय भवन संहिता (NBC) अनुसार भवन निर्माण गरिनेछ। यस आयोजनाको निर्माण कार्य १५ महिनामा सक्ने लक्ष्य रहेको छ।

२.३.१.२ Spoil/ Scrap व्यवस्थापन

आयोजना निर्माणका क्रममा उत्पन्न हुने विभिन्न सिसा तथा काँचका बोतलहरू, धातु तथा फलामका टुक्राहरू, प्लास्टिक र काठका टुक्राहरूलाई छुट्टाछुट्टै सङ्कलन गरी यस आयोजनाको दक्षिण परिसरमा रहेको आफ्नै स्वामित्वको खाली जग्गामा सङ्कलन गरिनेछ। सङ्कलन गरिएका Scrap हरूलाई आवधिक रूपमा Scrap Dealer लाई बेचिनेछ।

२.३.१.३ अपाङ्गता भएका व्यक्ति मैत्री डिजाइन

राष्ट्रिय भवन संहिता (NBC २०६:२००३) को अनुसरण गरी अपाङ्गता भएका व्यक्ति मैत्री भवन निर्माण गरिनेछ। अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि लिफ्ट, च्याम्प तथा tactile pavement को व्यवस्था गरिने छ।

२.३.१.४ निर्माण सामग्री भण्डारण र व्यवस्थापन

आयोजनाको निर्माण सामग्री सम्भव भएसम्म स्थानीय बजारबाट, सम्भव नभए अन्य सहर बजार र विदेशबाट समेत आयात गरिने छ। निर्माण सामग्रीहरूलाई आयोजना परिसरमा भण्डारण गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ।

२.३.१.५ कामदार शिविर व्यवस्थापन

निर्माणका बेला कामदारहरूको लागि खाने र बस्ने व्यवस्था आयोजनाको परिसर मै गरिनेछ। आयोजनाले आफ्नै खुल्ला क्षेत्रमा कामदार शिविरको व्यवस्थापन गरी उक्त शिविरबाट उत्पन्न

फोहोरमैलालाई उचित व्यवस्थापन गर्नेछ। निर्माण सामग्रीको भण्डारण आयोजनाको जग्गामै सिमित गरिनेछ।

निर्माण चरणमा कामदारहरूको लागि अस्थायी शिविरको व्यवस्था गरिनेछ। करिब २० जनाको लागि अस्थायी शिविर आयोजना स्थलको पश्चिम क्षेत्रको खाली भागमा निर्माण गरिनेछ। उक्त शिविरमा महिला र पुरुषको लागि अलगै शिविर र शौचालयको व्यवस्था समेत गरिनेछ।

२.३.२ सञ्चालन चरण

२.३.२.१ आगजनीबाट सुरक्षा

आकस्मिक आगलागीको जोखिमबाट बच्न रिसोर्टको हरेक भवन तथा कटेजमा आगो निभाउने उपकरण फायर एक्सटिङ्ग्युसर राखिएको छ। यसका साथै रिसोर्टको थप गरिने भवन तथा कटेजको हरेक तला तथा कोठाहरूमा आगो निभाउने प्रविधि (Fire Hydrant System) जडान गरिनेछ। जोखिमपूर्ण क्षेत्रमा फायर अलार्म प्रणाली र स्मोक डिटेक्टर जडान गरिनेछ। दुर्घटनाको जोखिम घटाउन र यसबाट बच्न आवश्यक सुरक्षाको विधिहरू अपनाइनेछ। रिसोर्टमा इमर्जेन्सी बेल, आगो तथा धुवाँ सूचक प्रविधि, Evacuation Plan, आपतकालीन ढोकाहरू, आपतकालीन भन्याङ्गको व्यवस्था गरिनेछ। सबै कर्मचारीलाई अग्नि सुरक्षा र आगो नियन्त्रण सम्बन्धी उपयुक्त तालिम र जानकारी दिइनेछ।

२.३.२.२ खाद्य आपूर्ति र व्यवस्थापन

रिसोर्टको लागि आवश्यक खाद्य सामग्रीहरू काठमाडौं, बनेपा र धुलिखेलका स्थानीय बजारबाट आपूर्ति हुन्छ। आयत हुने सामग्रीको गुणस्तर कायम भएको नभएको जाँच गरेर मात्र खरिद गरिनेछ। स्थानीय कृषि उत्पादनहरू आलु, काउली, बन्दा, गाँजर, मुला, मटरकोसा, साग, भेन्टा जस्ता तरकारी खरिद गर्ने गरिएको छ। यसका लागि कृषकहरूलाई गुणस्तर कायम गर्ने र अर्गानीक उत्पादनमा रिसोर्ट नियमित प्रोत्साहन गर्दै आएको छ। पशुजन्य उत्पादनहरू जस्तै दुध, दहि र अण्डाहरू जस्ता उत्पादनहरू प्रत्यक्ष स्थानीय बजार र उत्पादकबाट खरिद गरिदै आएको छ। यस रिसोर्टले स्थानीय उत्पादनलाई प्रवर्द्धन गर्दै आएको उत्कृष्ट अभ्यासको रूपमा लिन सकिन्छ।

२.३.२.३ गुणस्तर सुनिश्चतता (Resource/Quality Assurance)

रिसोर्टले प्रदान गर्ने सबै सेवा, सुविधा तथा वस्तुहरूको गुणस्तर कायम गर्न विशेष ध्यान राखिन्छ। रिसोर्टबाट उपलब्ध हुने खाना तथा पानीको गुणस्तरको लागि नियमित अनुगमन

गरिनेछ। फर्न्ट डेस्क तथा अतिथि सेवामा संलग्न हुने कर्मचारीहरूको कामको गुणस्तर कायम गर्ने नियमित क्षमता अभिवृद्धि तथा पुनःताजगि तालिमहरू सञ्चालन गर्ने तथा सहभागि गराउने व्यवस्था मिलाइने छ। यस प्रकारको कर्मचारीहरूलाई वार्षिक रूपमा तालिममा सहभागी गराइनेछ।

२.३.२.४ क्यासिनो (Casino) सञ्चालन

यस रिसोर्टले भविष्यमा क्यासिनो सञ्चालन गर्ने उद्देश्य राखेको छ। यसको लागि एउटा ब्लक सहितको संरचना प्रस्ताव गरिएको छ। क्यासिनो नियमावली २०८२ अनुसार स्वीकृती लिएरमात्र क्यासिनो सञ्चालन गरिनेछ। धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्टले क्यासिनो सञ्चालन गर्न योग्य कम्पनीसँग सम्झौता गरी क्यासिनो सञ्चालन गर्न दिइनेछ। सो कम्पनीले क्यासिनोको सम्पूर्ण व्यवस्थापन गर्नेछ। क्यासिनोको Drawing Design अनुसूची १ मा समावेश गरिएको छ।

२.३.२.५ पानीको आवश्यकता

आयोजनाको थप निर्माण कार्यका लागि दैनिक ७,००० लिटर पानी आवश्यक पर्ने अनुमान गरिएको छ भने उक्त पानीको आवश्यकता पूरा गर्न हाल आयोजना स्थलमा रहेको भण्डारण पानी ट्याङ्की प्रयोग गरिनेछ।

रिसोर्टमा हाल सञ्चालनका लागि दैनिक १८,००० लि. पानी प्रयोग गरिएको छ भने उक्त पानीको आवश्यकता पूरा गर्न १,००,००० लि. क्षमता भएको भण्डारण पानी ट्याङ्की राखिएको छ। रिसोर्टमा भान्सा तथा सरसफाई गर्नका लागि मूलको पानी आयोजना स्थलमा भण्डारण गरी प्रयोग गरिएको छ। रिसोर्टबाट करिब २ कि.मि. टाढा धुलिखेल नगरपालिका वडा नं. ८ पाकुचामा आफ्नै स्वामित्वको जग्गामा रहेको मूलको पानी पाइपद्वारा ल्याईएको छ। पानी शुद्धीकरणको लागि हाल Reverse Osmosis (RO) Water Filtration System राखिएको छ। रिसोर्टमा खाना पकाउन प्रयोग गरिएको पानी सफा र शुद्धीकरण गरिएको र राष्ट्रिय खानेपानी गुणस्तर मापदण्ड, २०७९ अनुसार अनुपालना गरिएको छ। रिसोर्टमा पानी शुद्धीकरणको लागि २,००० लि. प्रति घण्टा क्षमताको Water Filtration Plant समेत जडान गरिनेछ।

रिसोर्टमा थप निर्माण सहित अधिकतम क्षमतामा सञ्चालन हुँदा दैनिक ७५,२५० लि. पानी आवश्यक पर्ने अनुमान गरिएको छ भने उक्त पानीको आवश्यकता पूरा गर्न १,००,००० लि. क्षमतामा पानीको भण्डारणको व्यवस्था गरिनेछ। त्यस्तै आकस्मिक प्रयोजनको लागि

१,००,००० लि. क्षमता रहेको फायर ट्याङ्कको रूपमा पानीको भण्डारण गरिनेछ। रिसोर्टमा सरसफाई, भान्सा लगायत दैनिक पानीको आवश्यकता पूरा गर्नका लागि मूलको पानी तथा ट्याङ्कको पानीबाट आपूर्ति गरिनेछ।

भिरालो पहाडमा बग्ने पानी (Runoff) ले जमिन अस्थिर बनाई पहिरो निम्त्याउने सम्भावना उच्च हुन्छ। त्यसैले यस्तो जोखिम कम गर्न र भूमिगत जल पुनर्भरण (Recharge) गर्न रिचार्ज पिट (Recharge Pit) तथा चेकड्याम (Check Dam) निर्माण गर्नु उपयुक्त उपाय मानिन्छ (WaterAid, 2008)। आयोजना स्थलमा वर्षातको पानी सङ्कलन प्रणाली (Rainwater Harvesting System) जडान गरी Ground Water Recharge Pit मा जाने व्यवस्था गरिनेछ।

साथै रिसोर्टमा खानेपानीको लागि मिन्नरल बोतलको पानी, जारको पानी र मूलको पानीलाई प्रयोग गरी गरिनेछ। यसका अतिरिक्त, आवश्यक पानी आपूर्तिका लागि आयोजना स्थलमा डिप बोरिङको व्यवस्था पनि गरिनेछ।

२.४ ऊर्जा इन्धन आपूर्ति

रिसोर्टमा प्रमुख ऊर्जाको स्रोतका रूपमा नेपाल सरकारद्वारा वितरित विद्युत प्रयोग गरिएको छ। पावर कटको बखत ऊर्जाका लागि डिजेल जेनरेटर र सोलार प्रयोग गरिएको छ। रिसोर्टमा हाल ६५ के.भि.ए क्षमता र २० के.भि.ए क्षमता गरी २ वटा डिजेल जेनरेटर राखिएको छ। रिसोर्टमा ६५ के.भि.ए क्षमतामा एउटा डिजेल जेनरेटर थप गरिनेछ।

२.५ जनशक्ति

आयोजनाको थप निर्माण कार्यका निम्ति १२ दक्ष र २८ अर्धदक्ष गरी अनुमानित ४० जना जनशक्तिलाई रोजगार प्रदान गर्नेछ। निर्माण कार्य पूर्ण रूपमा बालश्रम मुक्त रहनेछ। बालबालिकालाई रिसोर्टको कुनै पनि निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा श्रम गर्न लगाइने छैन। स्थानीय जनतालाई कुनै पनि सामाजिक र जातीय विभेद बिना रिसोर्टको कार्यमा आवश्यकता अनुसार रोजगारीमा प्राथमिकता दिइनेछ।

रिसोर्टले हाल १४ महिला र ४४ पुरुष गरी जम्मा ५८ जनशक्तिलाई रोजगारी प्रदान गरेको छ भने थप जनशक्ति पदपूर्ति गर्दा सीप र क्षमताको आधारमा आवश्यकता अनुसार गरिनेछ। रिसोर्टमा क्षमतावृद्धि पश्चात सञ्चालनको शुरुवातमा २५ महिला र ५० पुरुष गरी जम्मा ७५ जनशक्तिलाई रोजगारी प्रदान गर्नेछ भने थप जनशक्ति पदपूर्ति गर्दा सीप र क्षमताको आधारमा आवश्यकता अनुसार थप गरिनेछ। रिसोर्टमा सञ्चालन चरणको लागि आवश्यक जनशक्तिको विवरण निम्नानुसार रहेको छ।

तालिका ९: रिसोर्ट सञ्चालनको लागि आवश्यक जनशक्ति

क्र.स .	विवरण	जनशक्ति संख्या
१.	प्रशासन तथा व्यवस्थापन	१०
२.	हाउसकिपिङ तथा सरसफाई	१८
३.	फुड एण्ड विभरेज उत्पादन तथा सर्भिस	२५
४.	फ्रन्ट अफिस	२
५.	प्राविधिक तथा ईन्जिनियरिङ	५
६.	माली (Gardener)	३
७.	सेक्युरिटी गार्ड	८
८.	ड्राइभर	४
जम्मा		७५

स्रोत: प्रस्तावकसँग छलफल

२.६ जग्गा

प्रस्तावित रिसोर्टको जग्गा प्रस्तावकको स्वामित्वमा नै रहेको निजी जग्गा हो। आयोजना रहेको जग्गाको कूल क्षेत्रफल ५०,५४४.६७ वर्ग मि. (९९-५-२-३.१८) रहेको छ। रिसोर्टको कित्ता नं. ९२५, ४२५, ४२७, ४२९, ५०३, ५०५, ३७२, ४२०, ३०४, ३१६, ३१९, ५९८, ३१८, ५०४, ५०६, ५०७, ५७१, ३७३, ७८५, ७८६, ४२४, ४२६, ४२८, ५९९, ५३८, ५३९ र ३०५ को जग्गामा आयोजना सञ्चालन गरिनेछ। रिसोर्टको क्षमता वृद्धि गर्नको लागि ११ रोपनी जग्गाको क्षेत्रफलमा मात्र थप निर्माणको कार्य गरिने योजना रहेको छ।

२.७ निर्माण तालिका

यस आयोजनाको निर्माण कार्य १५ महिनामा सक्ने लक्ष्य रहेको छ।

२.८ सामाजिक उत्तदायित्व (CSR) अन्तर्गत गतिविधि

रिसोर्ट सञ्चालनका लागि मूलको पानी प्रयोग गर्ने भएकाले स्थानीय बासिन्दालाई पर्न सक्ने सम्भावित पानीको समस्यालाई मध्यनजर गर्दै रिसोर्टले नजिकैको गाँउमा खानेपानीको लागि दुई वटा पानीको धारा बनाइदिएको छ। एउटा धारा गाँउ नजिकै र एउटा धारा आफ्नै रिसोर्टको परिसर भित्र बनाएको र गाँउलेहरूका लागि बिहान र बेलुकी पानी थाप्नका निम्ति दुई-दुई घण्टा समय प्रदान गर्दै आएको छ। रिसोर्टले सामाजिक उत्तदायित्व (CSR) अन्तर्गत गतिविधिहरूमा गणेश मा.वि. र सरस्वती मा.वि.का विद्यार्थिको शिक्षा तथा खेलकुदमा पहुँच बढाउनको लागि कापि, किताब, स्कुल ब्याग र खेलकुदका सामग्री वितरण गरिनेछ। यसका

साथै रिसोर्ट नजिकै रहेको देविथान मन्दिरजाने बाटो तथा ३०० मि. भञ्ज्याङ निर्माणको लागि स्थानीय तह तथा स्थानीय बासिन्दासँग समन्वयन गरी निर्माण गर्ने योजना रहेको छ। यस मन्दिरमा रहेको पिपलमा चौतारीको निर्माण गरिनेछ। गणेश मा.वि. का विद्यार्थीहरू लाई सामाजिक उत्तदायित्व (CSR) अन्तर्गत १५० वटा स्विटर वितरण गरिएको छ। स्थानीय उत्पादन (साग, दूध, फलफूल, हस्तकलाका सामग्री), राष्ट्रिय नीति अनुरूपनै १५% सम्म मंहंगो भएपनि रिसोर्टले खरिद गर्ने र स्थानीय उत्पादनलाई प्रोत्साहन तथा प्रवर्द्धन गर्नमा सहयोग गर्नेछ।

चित्र ५: गणेश मा.वि. का विद्यार्थीहरू लाई सामाजिक उत्तदायित्व (CSR) अन्तर्गत स्विटर वितरण

२.९ कार्बन उत्सर्जन (Carbon Emission)

रिसोर्ट निर्माण तथा सञ्चालन हुदाँ प्रयोग हुने मुख्य ईन्धनहरूमा एल पी ग्यास र डिजेल पर्दछ जसको प्रयोगबाट कार्बन उत्सर्जन हुने गर्दछ।

कार्बन उत्सर्जन कम गर्नको लागि रिसोर्टमा नवीकरणीय उर्जालाई प्राथमिकता दिइनेछ। सौर्य ऊर्जा, बायोग्यास जस्ता नवीकरणीय ऊर्जाका स्रोतहरूको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ। रिसोर्टमा ऊर्जा दक्ष उपकरणहरू (Energy Efficient Appliances) को प्रयोगलाई प्राथमिकता दिइनेछ। खाना पकाउनको लागि मुख्य ऊर्जाको रूपमा एल. पि. ग्यास प्रयोग भएतापनी विद्युतीय चुलोलाई विकल्पको रूपमा राखिनेछ। साथै पर्यटकहरूको आवगमनका लागि विद्युतीय सवारी साधनलाई प्रोत्साहन गरिनेछ। विद्युतीय सवारी साधनको प्रयोग र सहजिकरणको लागि आवश्यकता अनुसारको चार्जिङ स्टेशनको व्यवस्था रिसोर्टको परिसर भित्रै गरिनेछ। फोहोरमैला व्यवस्थापनमा Reduce, Reuse and Recycle (३R) अवधारणा अपनाइनेछ। रिसोर्टबाट निष्कासन हुने फोहोर पानी र मानव मलमूत्रजन्य फोहोरलाई प्रशोधन गरी व्यवस्थापन गरिनेछ जसबाट उत्पन्न हुने पानीलाई पुन प्रयोग योग्य बनाउन सकिनेछ। उत्पन्न भएको कार्बनलाई न्यूनीकरण गर्नको लागि रिसोर्ट परिसर भित्रका उपयुक्त खाली क्षेत्रमा र रिसोर्ट वरपर रहेको खाली जग्गामा स्थानीय तहसँग समन्वयन गरी वृक्षारोपण गरिनेछ। यसरी गरिएको वृक्षारोपणले कार्बन न्यूनीकरण गर्नुका साथै जैविक विविधता संरक्षण, हरित क्षेत्र विस्तार र दिगो पर्यटन प्रवर्द्धनमा योगदान पुऱ्याउनेछ।

तालिका १०: थप भवन निर्माण कार्य र सञ्चालन चरणमा खपत हुने ऊर्जा तथा कार्बन उत्सर्जन

थप निर्माण कार्य					
क्र.सं.	उर्जाको किसिम	खपत हुने परिमाण १५ महिना	प्रयोग अवधि	१५ महिनाको कार्बन उत्सर्जन आंकलन (मेट्रिक टन)	कैफियत
१.	विद्युत	४७२५० kWh	औसत प्रति दिन १०५ युनिट * १५ महिना	०.००६३७ (०.०००१३५ के.जी. प्रति किलोवाट)	IPCC, २००६ अनुसार कार्बन उत्सर्जन आंकलन
२.	डिजेल	४०० लिटर	१५० के.भि.ए जेनेरेटर (२०	४.०२ (२.६८ के.जी.	

			लिटर प्रति घण्टा* औसत ५ घण्टा प्रति महिना* १५ महिना)	प्रति लिटर)	
३.	एल पी ग्यास	८५ बटा	प्रति क्षमता १४.३ के.जी	३.५३ (१.५१ के.जी. प्रति लिटर)	
जम्मा				७.५५६	
सञ्चालन चरण					
क्र. सं.	उर्जाको किसिम	खपत हुने परिमाण (बार्षिक)	प्रयोग अवधि	बार्षिक कार्वन उत्सर्जन आंकलन (मेट्रिक टन)	कैफियत
१	विद्युत	३७८०० kWh/m ² /year	बार्षिक	०.००५१०३	IPCC, २००६
२	डिजेल जेनरेटर	७२० लिटर	१५० के.भि.ए जेनरेटर (२० लिटर प्रति घण्टा* औसत ३ घण्टा प्रति महिना)	१.९२९६	अनुसार कार्वन उत्सर्जन आंकलन
३	एल पी ग्यास	२१०० बटा	प्रति क्षमता १४.३ के.जी.	८७.२०	
जम्मा				८९.१३५	

Source: IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories, 2006

२.१० आयोजनाको सान्दर्भिकता

यस आयोजनाले आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरूलाई वातावरण मैत्री र स्वास्थ्यकर जीवनशैलीमा आरामदायी सुविधा प्रदान गर्ने हिसाबले यस प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्न लागिएको हो। प्राकृतिक स्रोत सम्पदाले रमणीय रहेको नेपाल हाल विदेशी पर्यटकहरूको लागि एक आकर्षक पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा विकास हुँदै गएको र रिसोर्टको सेवा सुविधाबाट धेरै

पर्यटकहरूलाई आकर्षित गर्न सके रिसोर्टको आय-आर्जनमा वृद्धि हुनुका साथै राष्ट्रको पर्यटन विकासमा समेत टेवा पुऱ्याउन सक्ने देखिन्छ। पर्यटन विकासलाई अघि बढाउनको लागि आवश्यक पर्ने भौतिक पूर्वधारमध्ये एक सुविधा सम्पन्न भवन तथा त्यसमा नेपाली परम्परागत वास्तुकला झल्काउने सजावट गरी रिसोर्टको स्थापनाबाट उक्त क्षेत्रमा पर्यटकलाई सुरक्षित र धेरै सेवासुविधाहरू प्रदान गर्न सके त्यस क्षेत्रको आर्थिक वृद्धिमा योगदान पुग्दछ।

धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्टको मुख्य उद्देश्य पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५ खावा, धुलिखेलमा सुविधा सम्पन्न तथा नेपालको मौलिकता झल्कने गरी सुन्दर र आकर्षक रिसोर्टको स्थापना गरी पर्यटकहरूलाई फोटोग्राफी, हिमालका चुचुराहरूको मनोरम दृश्यको आनन्द प्रदान गर्नु, गुणस्तरीय खाना र बस्नको सुविधा प्रदान गर्नु हो। यस आयोजनाले पाँचखाल नगरपालिका खावामा रहेका वरिपरिको वातावरणलाई संरक्षण गर्दै नेपाली वास्तुकला झल्काउने र आर्थिक लाभको लागि धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्टको क्षमता वृद्धि गर्न लागिएको हो। यस नगरपालिकाको पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा रहेको पलाञ्चोक भगवतीको मन्दिर, अनैकोट भुटावर, दुग्धेश्वर मन्दिर, सुनकोशी नदि किनार, आदि परिचित रहेको हुदाँ यहाँ स्थानीय तथा विदेशी पर्यटन उद्योगको उत्तिकै सम्भावना रहेको देखिन्छ। पर्यटकीय स्थलहरू जस्तै धुलिखेल जिपलाइन, नमोबुद्ध, नाला गुम्बामा आएका पर्यटकहरूको पहुँचमा पनि यस रिसोर्ट रहेको देखिन्छ। आयोजना नजिक धुलिखेल आसपासका क्षेत्रमा हाल रहेका होटलहरूमा धुलिखेल लज रिसोर्ट, आगन्तुक रिसोर्ट, द्वारिका रिसोर्ट (रिट्रिट जोन), होटल सारथी, लेजी स्टोन पार्क भिलेज, होटल हिमालयन होरिजन, होटल हिलटप रहेका छन्।

यस आयोजना क्षेत्र आसपास लक्जरी स्तरका रिसोर्ट कम मात्रामा रहेका छन्। प्रस्तावित रिसोर्ट अन्य रिसोर्टहरू भन्दा पृथक बनाउनका लागि विशिष्ट सेवा सुविधा, उत्कृष्ट थिम, गुणस्तरीय खानपानका साथै पाहुनाको अतिथि सत्कारमा विशेष ध्यान दिइनेछ। प्रस्तावित रिसोर्टको भित्रि तथा बाहिर सजावटमा मौलिक नेपाली कला, संस्कृति झल्किने बनावट निर्माण गर्ने योजना छ। रिसोर्टलाई वातावरण मैत्री, आकर्षक र सुविधासम्पन्न बनाउन सके यसले दीर्घकालीन रूपमा यस क्षेत्रको पर्यटन विकासमा सुधार गर्न मद्दत गर्नेछ। यस नगरपालिकाको पर्यटन क्षेत्रको समृद्धि, आर्थिक र स्थायी विकासमा योगदान गर्नको लागि धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट एक महत्त्वपूर्ण आधार बन्ने र आधुनिक प्रविधि सहित मौलिक नेपाली कला, संस्कृति झल्किने गरी सञ्चालन गरिनेछ। तसर्थ यस क्षेत्रमा प्रस्तावित आयोजनाको स्थापना, सञ्चालन र स्तरोन्नती गर्नु सान्दर्भिक देखिएको छ।

२.११ प्रस्तावको उद्देश्य

धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्टको मुख्य उद्देश्य पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५ खावा, धुलिखेलमा सुविधा सम्पन्न तथा नेपालको मौलिकता झल्कने गरी सुन्दर र आकर्षक रिसोर्टको स्थापना गरी पर्यटकहरूलाई फोटोग्राफी, हिमालका चुचुराहरूको मनोरम दृश्यको आनन्द प्रदान गर्नु, गुणस्तरीय खाना र बस्नको सुविधा प्रदान गर्नु हो। साथै गुणस्तरीय सेवा तथा सुविधा प्रदान गरेर राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय पर्यटकलाई आकर्षित गर्नु हो। यस रिसोर्टले स्थानीयलाई प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गर्ने र जीवनस्तर उकास्नेछ।

परिच्छेद ३ : प्रतिवेदन तयार गर्दा अपनाइएको विधि

आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा वातावरणमा पर्न सक्ने प्रभावहरूको पहिचान गरी ती प्रभावहरूको विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन गरिएको छ। वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययनका लागि अपनाइएका प्रक्रिया तथा विधिहरू वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०५० अनुसार गरिएको छ। आयोजना क्षेत्रको स्थलगत निरीक्षण, सम्बन्धित स्थानीयहरूसँग अन्तरक्रिया र सम्भावित प्रभावहरूको पहिचान गरिएको थियो। यस अध्ययन प्रतिवेदन वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को अनुसूची १२ को ढाँचामा तयार गरिएको छ।

३.१ सम्बन्धित प्रकाशित वा अप्रकाशित सामग्री/ प्रतिवेदन पुनरावलोकन

वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६, वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७, राष्ट्रिय वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०५० लगायत अरू सम्बन्धित नीति, योजना, ऐन, नियम, रणनीति, निर्देशिका, मापदण्ड आदि पुनरावलोकन, समीक्षा तथा अध्ययन गरिएको छ। यसका अतिरिक्त टोपोसिट नक्सा, गुगल नक्सा, आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयको प्रतिवेदनलगायत आयोजनाका लागि उपयोगी हुने अन्य विभिन्न प्रकाशित तथा अप्रकाशित सामग्रीको पुनरावलोकन गरी आयोजना क्षेत्रको वर्तमान अवस्थाको विवरण तथा तथ्याङ्क हासिल गरिएको छ।

३.२ प्रस्तावको प्रभाव क्षेत्र निर्धारण (प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष)

यस आयोजनाको प्रभाव क्षेत्र निर्धारण गर्दा आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालन गतिविधिहरूका कारण त्यस क्षेत्रको भौतिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरणमा पर्न सक्ने प्रभावका आधारमा प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्र तय गरिएको छ। आयोजनाको निर्माण र सञ्चालनबाट पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५ भित्र प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रूपमा प्रभाव पर्दछ।

३.२.१ प्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्र

आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालन गतिविधिहरूबाट आयोजना क्षेत्रमा भौतिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरणमा प्रत्यक्ष रूपमा प्रभाव पर्ने क्षेत्रलाई प्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्र मानिएको छ। आयोजना स्थलको प्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्रको उत्तर र पूर्वमा वस्ती नरहेको, पश्चिममा अरनिको राजमार्ग रहेको र दक्षिणमा केही मात्र वस्ती छरिएर रहेको हुँदा ५० मिटर प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्र प्रस्तावित गरिएको छ।

३.२.२ अप्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्र

आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालन गतिविधिहरूबाट आयोजना क्षेत्रमा भौतिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरणमा अप्रत्यक्ष रूपमा प्रभाव पर्ने क्षेत्रलाई अप्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्र प्रस्ताव गरिएको छ। प्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्र भन्दा बाहिरका पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५ भित्रको क्षेत्रलाई अप्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्र प्रस्ताव गरिएको छ।

चित्र ६: आयोजनाको प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्र

३.३ प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्रको नक्साको अध्ययन तथा विश्लेषण

आयोजना सञ्चालन हुने पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५ तथा निर्माण स्थलसँग सम्बन्धित विभिन्न नक्साहरू जस्तै भू-उपयोग नक्सा, आयोजना अवस्थिति नक्सा, आदि तयार पारी वरपरको वातावरण, भौगोलिक अवस्थाको अध्ययन तथा विश्लेषण गरिएको छ।

३.४ चेकलिष्ट/ म्याट्रिक्स तथा प्रभावलीको निर्माण गरी आवश्यक तथ्याङ्क सङ्कलन

आयोजना निर्माण तथा सञ्चालन प्रस्ताव गरिएको स्थान तथा वरपर भौगोलिक, जलवायु, मौसम, जैविक वातावरण, आदि विषयमा जानकारी चेकलिष्ट प्रयोग गरी सङ्कलन गरिएको थियो। सोही चेकलिष्ट प्रयोग गरी आयोजनाबाट पर्ने अनुकूल तथा प्रतिकूल प्रभावहरूको पहिचान गरियो।

३.५ स्थलगत अध्ययन

आयोजनाको प्रस्तावित स्थल तथा सोको प्रभाव क्षेत्रभित्र पर्ने भौतिक, जैविक, सामाजिक, सांस्कृतिक तथा आर्थिक अवस्थाको जानकारी सङ्कलन गर्ने उद्देश्यले स्थलगत अवलोकन, तथ्याङ्क सङ्कलन, वायु तथा ध्वनि गुणस्तर मापन, स्थानीय सरोकारवालासँग अन्तर्क्रिया तथा आवश्यक अभिलेखीकरण गरियो।

३.५.१ तथ्याङ्क सङ्कलन

३.५.१.१ भौतिक वातावरण

आयोजनाको प्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्रको भौतिक वातावरणसँग प्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्रको भौतिक पक्षहरूमा विशेष गरी हावापानी, भूगर्भ, भूक्षय, वायु, जमिनको आकृति, ध्वनिको स्तर, भूकम्पीय जोखिम, आदिबारे तथ्याङ्कहरू सङ्कलन गरिएको छ। वायुको अवस्थाका लागि PM_{२.५}, अध्ययन गरिएको छ। पानीको गुणस्तर मापनका लागि आयोजना प्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्रमा रहेको घरको बोरिडको पानी र आयोजनामा प्रयोग गरिने मूलको पानीको जाँच गरियो। पानीको गुणस्तर मापनका लागि निम्न विधि प्रयोग गरिएको छ।

तालिका ११: पानीको गुणस्तर मापनका विधि

क्र.स	पानीको गुणस्तरको सूचक	विधि
१	PH at 20°C	इलेक्ट्रोमेट्रिक, 4500-H ⁺ B, APHA,
२	इलेक्ट्रिकल कन्डक्टिविटी (µS/cm)	कन्डक्टिविटी मिटर, 2510B, APHA
३	टर्बिडिटी,(NTU)	नेफेलोमेट्रिक 2130 B, APHA
४	टोटल हार्डनेस as CaCO ₃ (mg/L)	EDTA टाइट्रिमेट्रिक, 2340 C, APHA
५	टोटल अल्कलाइनिटी as CaCO ₃ (mg/L)	टाइट्रिमेट्रिक, 2320, B, APHA
६	क्लोराइड,(mg/L)	आर्जेन्टोमेट्रिक टाइट्रेशन, 4500-Cl ⁻ B, APHA
७	एमोनिया,(mg/L)	डाइरेक्ट नेस्लराइजेशन, 4500-NH ₃ C APHA
८	नाइट्रेट, (mg/L)	UV स्पेक्ट्रोफोटोमेट्रिक स्क्रिनिङ मेथड, 4500-NO ₃ ⁻ B, APHA
९	नाइट्राइट,(mg/L)	NEDA, कलरिमेट्रिक 4500-NO ₃ ⁻ B, AHPA
१०	क्याल्सियम, (mg/L)	EDTA टाइट्रिमेट्रिक, 3500-Ca B & 3500-Mg B APHA
११	म्याग्नेसियम, (Mg/L)	EDTA टाइट्रिमेट्रिक, 3500-Ca B & 3500-Mg B APHA
१२	आइरन, (mg/L)	डाइरेक्ट एयर-एसिटिलिन AAS,3111B,APHA
१३	म्यान्गानेज (mg/L)	डाइरेक्ट एयर-एसिटिलिन AAS,3111B,APHA
१४	E. coil काउन्ट, (CFU /100mL)	मेम्ब्रेन फिल्टर, 9222D, APHA

यसका साथै आयोजनाबाट पर्न सक्ने प्रभावहरूको बारेमा विज्ञहरू र स्थानीयहरूसँग छलफल गर्नुका साथै उपलब्ध जानकारीबाट तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएको छ।

३.५.१.२ जैविक वातावरण

आयोजना क्षेत्र पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५ को खावामा पर्दछ। यस क्षेत्रमा र यसको प्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्र कुनै पनि संरक्षित क्षेत्रमा पर्दैन। यद्यपि आयोजना क्षेत्रमा हरियाली कायम गरिएको हुनाले आयोजना स्थलमा जीवजन्तु तथा चराहरू वरपर बसेको अनुभूति हुन्छ। आयोजनाको निजी जग्गामा रोपण गरिएका बगैँचा र रुखहरू रहेका छन्। आयोजना स्थलमा देखिने पन्छी र केही वन्यजन्तुको बारेमा स्थलगत अवलोकन, चिन्ह सर्वेक्षण, स्थानीयहरूसँग परामर्श गरी जानकारी सङ्कलन गरिएको छ।

३.५.१.३ सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

जनसङ्ख्या विवरण, रोजगारीको अवस्था, भू-उपयोगको अवस्था, सार्वजनिक सेवा जस्तै- खानेपानी, शिक्षा, रोजगारी, स्वास्थ्य चौकी, अस्पताल, पेशा, धर्म, जाति, मातृभाषा, धार्मिक स्थल तथा संस्कृतिबारे जानकारी सङ्कलन गरिएको छ।

३.५.२ तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न अपनाइएको विधि

३.५.२.१ भौतिक वातावरणमा अपनाइएको विधि

भौतिक जानकारीहरू सङ्कलन गर्न निम्न विधिहरू प्रयोग गरिएको छ ।

तालिका १२: भौतिक वातावरणमा अपनाइएका विधि

विवरण	सूचक	विधि
वायुको अवस्था	पि एम २.५ AQI	High Volume Sampler बाट २४ घण्टाको तथ्याङ्क सङ्कलन गरी औसत निकालिएको।
ध्वनिको अवस्था	Equivalent Noise Level	Sound Level Meter आयोजना विस्तार हुने स्थलमा २४ घण्टाको तथ्याङ्क लिइएको।
भूगर्भ		भौगर्भिक नक्सा
माटो, भू-क्षय र जमिनको स्थायित्व	माटोको प्रकार, भू-क्षयको स्थिती	स्थलगत अवलोकन तथा National Soil Science Research Center NARC
जमिनको आकृति	माटोको प्रकार	स्थलगत अवलोकन

भूकम्पीय जोखिम	Sesmic Hazard Map and Earthquake Events Analysis
----------------	--

३.५.२.२ जैविक वातावरणमा अपनाइएको विधि

(क) स्थलगत अवलोकन (Walkthrough/Direct Observation) लगायत Indirect Sign Survey

पन्ड्रीको विवरण Transect Walk, Direct Sighting, Sign Survey जस्ता विधिबाट सङ्कलन गरियो।

(ख) चेकलिष्ट तयारी

तथ्याङ्क सङ्कलनका लागि जैविक विविधतासम्बन्धी विविध विषयहरू समावेश भएको चेकलिष्ट तयार गरिएको छ।

३.५.२.३ सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरणमा अपनाइएको विधि

सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक जानकारीहरू सङ्कलन गर्न निम्न विधिहरू प्रयोग गरिएको छ।

मुख्य जानकार व्यक्तिसँग अन्तर्वार्ता : मुख्य जानकार व्यक्तिहरूसँगको अन्तर्वार्ता महत्त्वपूर्ण रहेको थियो। आयोजना क्षेत्रको सामाजिक आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण सम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन गर्नको लागि ३ जना मुख्य जानकार व्यक्तिसँग अन्तर्वार्ता लिइएको थियो जसमा वडा नं. ५ का वडा सदस्य, **धुर्वतारा ईङ्गलिस स्कुलका** प्रधानाध्यापक र श्री गणेश मा. वि. का शिक्षकसँग अन्तर्वार्ता लिइएको थियो।

स्थलगत अवलोकन: आयोजना क्षेत्रमा पर्ने महत्त्वपूर्ण धार्मिक, सांस्कृतिक तथा ऐतिहासिक महत्त्वका संरचनाहरूको स्थलगत अवलोकन मार्फत सूचना सङ्कलन गरिएको थियो। यसका अतिरिक्त स्थानीयहरूसँग छलफल गरी धार्मिक, सांस्कृतिक र सामाजिक मुल्य र मान्यताको विषयमा तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएको थियो।

लक्षित समुह छलफल: आयोजनाबाट प्रत्यक्ष प्रभाव परेको स्थानीय बासिन्दाहरूसँग समूह छलफल गरी सामाजिक र आर्थिक प्रभावहरू, वातावरणीय असरहरू तथा राय सुझावहरू सङ्कलन गरिएको थियो।

३.६ प्राप्त तथ्याङ्कको विश्लेषण

तथ्याङ्क सङ्कलन विधिअनुसार प्राप्त तथ्याङ्क Excel कम्प्युटर प्रोग्राममा राखी विश्लेषण गरिएको छ। भौगोलिक जानकारीहरू भौगोलिक सूचना प्रणाली (GIS) मा आधारित ArcGIS कम्प्युटर

प्रोगाममा राखी विश्लेषण गरिएको छ। विश्लेषण गरिएका जानकारी एवं तथ्याङ्क आवश्यकता अनुसार ग्राफ, चार्ट, चित्र र तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

३.७ प्रभावको पहिचान, आकलन तथा उल्लेखनीय प्रभावको मूल्याङ्कन गर्दा अपनाइएको विधि आयोजनाको प्रकृतिअनुसार निर्माण तथा सञ्चालन स्थलमा गरिने विभिन्न क्रियाकलाप तथा संवेदनशील सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, भौतिक तथा जैविक वातावरणमा आधारित रहेर सम्भावित वातावरणीय प्रभावहरू पहिचान गरिएको छ। ती पहिचान गरिएका प्रभावहरूलाई प्रभावको परिमाण, सीमा र समयावधिको आधारमा प्रभावको स्तर वर्गीकरण एवं आंकलन गरिएको छ। तलको तालिकामा पहिचान गरिएका प्रभावहरूको प्रभाव स्तर-तह आंकलन गरेर प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १३: प्रभावको तह आंकलन गर्ने आधार

परिमाण		सीमा		समयावधि	
स्तर	अङ्क भार	स्तर	अङ्क भार	स्तर	अङ्क भार
उच्च	६०	क्षेत्रीय	६०	दीर्घकालीन	२०
मध्यम	२०	स्थानीय	२०	मध्यम	१०
न्यून	१०	स्थलगत	१०	अल्पकालीन	५

स्रोत: राष्ट्रिय वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०५०

तालिका १४: प्रभाव प्राथमिकीकरण विश्लेषण आधार तालिका

विवरण (परिमाण, सीमा, र समयावधि योगफल)	प्रभाव स्तर प्राथमिकीकरण
७५ भन्दामाथि	उच्च
५० देखि ७० सम्म	मध्यम
५० भन्दामुनि	न्यून

३.८ मस्यौदा प्रतिवेदनको तयारी

आयोजना क्षेत्रको स्थलगत भ्रमण, विज्ञ टोलीको वस्तुगत विश्लेषण प्रकाशित तथा अप्रकाशित सन्दर्भ सामग्री एवं दस्तावेजको पुनरावलोकन, सूचना तथा तथ्याङ्कको विश्लेषण गरी पहिचान भएका वातावरणीय प्रभावहरू ती प्रभावहरूको परिमाण, सीमा, र समयावधिको आधारमा विश्लेषण पश्चात् उच्च तथा मध्यम प्राथमिकतामा परेका प्रतिकूल प्रभावका न्यूनीकरण र अनुकूल प्रभावहरूका बढोत्तरीका उपायहरू पहिचान गरिएको छ। ती प्रभावहरूको न्यूनीकरण तथा बढोत्तरीका उपायहरू कार्यान्वयनका लागि वातावरण व्यवस्थापन योजना, वातावरण अनुगमन योजना तथा अनुमानित लागतसहित मस्यौदा प्रतिवेदन तयारी गरी सारोकारवाला

निकायहरू तथा सार्वजनिक परामर्श तथा छलफलका लागि पेश गरी सल्लाह तथा सुझाव सङ्कलन गरिएको छ।

३.९ सार्वजनिक परामर्श, छलफल, अन्तरक्रिया र सुनुवाइ

वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनमा स्थलगत सार्वजनिक सुनुवाइ अभिन्न प्रकृया हो। वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम ६ अनुसार सार्वजनिक सुनुवाइका लागि नेपालको राष्ट्रिय दैनिक पत्रिका “प्रभाव दैनिक” मा, मिति २०८२/०८/१५ मा सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरियो (अनुसूची ८)। पाँचखाल नगरपालिकाको, वडा नं ५ स्थित धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्टमा मिति २०८२/०८/२४ गते सार्वजनिक सुनुवाइ गरियो (अनुसूची १०)। प्रस्तावित आयोजनासँग सरोकार राख्ने विभिन्न निकाय तथा व्यक्तिहरूसँग आयोजनाले पार्न सक्ने प्रभावहरू र प्रतिकूल प्रभावहरूलाई कम गर्न र अनुकूल प्रभावहरू बढाउन सोको सम्भावित उपायहरूबारे छलफल तथा परामर्श गरियो। परामर्श र छलफलको क्रममा पाँचखाल नगरपालिकाका वडा नं ५ का वडा अध्यक्ष, सदस्यहरू र स्थानीयसँग परामर्श छलफल गरियो।

आयोजना कार्यान्वयन हुने स्थान नजिकका विभिन्न समुदाय तथा बस्तीका स्थानीयहरूसँग पनि प्रस्तावित आयोजनाले पार्न सक्ने विभिन्न प्रभावहरूबारे सामूहिक छलफल गरियो। आयोजनाको प्रकृति, निर्माण तथा सञ्चालनबाट हुने विभिन्न क्रियाकलापसम्बन्धी छलफलको क्रममा उठाइएका जिज्ञासाहरू स्पष्ट पाउँदै समुदायको चासो र सरोकारको विषयहरू सङ्कलन गरियो। आयोजनाबाट पार्न सक्ने प्रभावहरूको अभिलेखसमेत गरियो। सार्वजनिक सुनुवाइमा उपस्थित व्यक्तिहरूको विवरण निम्न तालिकामा दिइएको छ।

तालिका १५: सार्वजनिक सुनुवाइमा उपस्थित व्यक्तिहरूको विवरण

क्र.स.	मिति	स्थान	उपस्थिति					कैफियत
			पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	कुल	
१	२०८२/०८/२४	धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट	३३	८४.६२	६	१५.३८	३९	

सार्वजनिक सुनुवाइमा उठेका राय तथा सुझावहरू निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १६: सार्वजनिक सुनुवाइमा सङ्कलन भएका जिज्ञासा, राय तथा सुभाव र तिनका जवाफहरू

क्र.स.	राय तथा सुझावहरू	सम्बोधन गरिएको खण्ड
१.	वातावरणमा न्यूनतम असर पर्ने गरी काम गरियोस्।	
२.	योग्यता अनुसार स्थानीयलाई रोजगारी दिइयोस्।	परिच्छेद ८ खण्ड ८.२.२.१ को (क)
	धिरज रिजाल (छिमेकी तथा सोसियल एक्टिभिस्ट)	
३.	भान्सा कोठाबाट आएको फोहोर पानी तल जाने भएकोले त्यसले विशेष ध्यान दिएर व्यवस्था गरियोस्।	परिच्छेद ८ खण्ड ८.३.२.२ को (ख)
४.	रिसोर्टको सञ्चालनबाट विद्यालयलाई सहयोग पुगेको	परिच्छेद ८ खण्ड ८.२.२.१ को (ड)
५.	स्थानीय सामग्री तथा उत्पादनलाई जोडले खपत गरी स्थानीय उत्पादनलाई प्रोत्साहन गर्नुपर्ने	परिच्छेद ८ खण्ड ८.२.२.१ को (ख)
६.	वरपरको वातावरणलाई असर नपर्ने गरी सञ्चालन गरियोस्	परिच्छेद ८ खण्ड ८.३.२.१ को (ड)
७.	रिसोर्टले गणेश माध्यामिक विद्यालयमा पठनपाठनमा सहयोग गरिरहेको र आगामी दिनमा पनि सहयोग गरियोस्	परिच्छेद ८ खण्ड ८.२.२.१ को (ड)
	तुलसीराम रिजाल	
८.	रिसोर्टमा डोनेसन बक्स राखी सङ्कलन भएको रकम नजिकको विद्यालयको पठनपाठनमा सहयोग पुग्ने गर्नको लागि सुझाव भएको	असान्दर्भिक
९.	रिसोर्टले शिक्षा स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाईमा विशेष ध्यान दिई सञ्चालन गरियोस्	परिच्छेद ८ खण्ड ८.२.२.१ को (ड)
	लुक प्रसाद गौतम- ना.सु. पाँचखाल नगरपालिका	
१०.	रिसोर्टले दक्ष तथा सीप भएका स्थानीयलाई निर्माण तथा सञ्चालनमा जागिर दिइयोस्।	परिच्छेद ८ खण्ड ८.२.१.१ को (क) र ८.२.२.१ को (क)
	धुर्वतारा इडिलस स्कुल- यादव वडाल	
११.	रिसोर्टको स्तरोन्नतिको काममा स्थानीयहरूको सपोर्ट हुन रहेको कुरा व्यक्त भएको	
१२.	रिसोर्टको वातावरणीय हिसाबले हरियाली प्रवर्धन गरी सञ्चालन गरिरहेको	परिच्छेद ८ खण्ड ८.२.२.२ को (क)

१३.	रिसोर्टको सञ्चालनबाट धुलिखेल खावा क्षेत्रको पहिचानको रूपमा रहेकोले यस क्षेत्रको गौरव बढाउन सहयोग पुगेको	
	सुरक्षा प्रमुख- पाँचखाल नगरपालिका वडा नं ५, विदुर खरेल	
१४.	रिसोर्टले समय समयमा विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी तालिमहरू दिनुपर्ने, यसमा पाँचखाल नगरपालिकाको तर्फबाट सहजीकरणमा सहयोग लिनको लागि सुझाव व्यक्त भएको	परिच्छेद ८ खण्ड ८.३.२.२ को (च)
१५.	रिसोर्टको फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्नलाई रिसोर्टलाई त्यस सम्बन्धी सहयोग लिनुपर्ने भएमा सहयोग गर्ने प्रतिबद्ध रहेको जानकारी व्यक्त भएको	
	स्थानीय बुद्धिजीवी शर्मा राज गिरी	
१६.	स्थानीयलाई स्वास्थ्य सम्बन्धी समस्या हुँदा अस्पताल जानसम्म रिसोर्टले गाडी सुविधाहरू दिई सहयोग गरेको	
१७.	स्थानीय देवीको मन्दिरसम्म जाने बाटो निर्माण तथा संरक्षणलाई सहयोग गरिदिनु पर्ने	परिच्छेद ८ खण्ड ८.२.२.१ को (ड)
	वडा सदस्य- तोप प्रसाद सापकोटा	
१८.	स्थानीय कृषि उपजहरू अण्डा, तरकारी, दूध खरिद गरी स्थानीय कृषकहरूलाई प्रोत्साहन गर्नुपर्ने	परिच्छेद ८ खण्ड ८.२.२.१ को (ख)
१९.	रिसोर्ट नजिकैको देवीथान मन्दिर जाने बाटोको खुड्किलाहरू निर्माण गरी बाटो बनाई सहयोग गरिदिनु हुन सुझाव व्यक्त भएको	परिच्छेद ८ खण्ड ८.२.२.१ को (ड)
२०.	रिसोर्टबाट निस्केको फोहोर र फोहोर पानीको व्यवस्था गरिनुपर्ने	परिच्छेद ८ खण्ड ८.३.२.२ को (ख)
२१.	स्थानीय कला संस्कृतिलाई जर्गेना हुने गरी सञ्चालन गरिने	परिच्छेद ८ खण्ड ८.२.२.१ को (घ)

चित्र ७: पाँचखाल नगरपालिकाको, वडा नं ५ स्थित धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्टमा सार्वजनिक सुनुवाइ कार्यक्रम

३.१० सार्वजनिक सूचना तथा सूचना सम्प्रेषण र सुझाव सङ्कलन

प्रस्तावकले वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम ७ अनुसार प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने स्थानीय तह तथा त्यस क्षेत्रमा रहेका सम्बन्धित सरोकारवाला निकाय, व्यक्ति वा संस्थालाई सो प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट वातावरणमा पर्न सक्ने प्रभाव सम्बन्धमा सात दिनभित्र लिखित सुझाव उपलब्ध गराउन सार्वजनिक स्थलमा सूचना टाँस गरी मुचुल्का तयार गर्नु पर्छ

(अनुसूची १२)। सोही सन्दर्भमा आयोजनाको वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयारी गर्ने क्रममा प्रभावित क्षेत्रको भौतिक, जैविक र सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्रमा पर्ने प्रभावको बारे पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५ तथा सरोकार व्यक्ति वा संस्थाको लिखित राय सुझाव लिन सूचना टाँस पश्चात मुचुल्का सङ्कलन गरी राष्ट्रिय दैनिक पत्रिका “प्रभाव दैनिक” मा, मिति २०८२/०९/१४ गते प्रकाशन गरियो (अनुसूची १३)। त्यस्तै सरोकारवालाहरूसँग राय सुझाव तथा सिफारिस सङ्कलन गरियो (अनुसूची १४)।

३.११ सुझाव समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदनको तयारी

वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को अनुसूची १२ र यस वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको स्वीकृत क्षेत्र निर्धारण तथा कार्यसूचीअनुसार मस्यौदा प्रतिवेदन तयार गरिएको छ। प्रतिवेदनउपर वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम ६ बमोजिम सार्वजनिक सुनुवाइ र नियम ७ बमोजिम सङ्कलन गरिएको रायसुझाव लगायत प्रतिवेदन समीक्षा टोलीको प्रतिक्रिया र पृष्ठपोषणको आधारमा अन्तिम मस्यौदा प्रतिवेदन तयार गरिएको हो। त्यसपश्चात् वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम ९ (६) अनुसार वन तथा वातावरण मन्त्रालयले अन्तिम मस्यौदा प्रतिवेदनउपर सल्लाह र सुझावका लागि ७ दिने सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्ने छ र प्राप्त सुझावहरू सङ्कलन एवं समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदन तयार पारिने छ।

परिच्छेद ४ : प्रस्तावसँग सम्बन्धित नीति, कानून तथा मापदण्ड

प्रस्तावित आयोजनाका लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययनको सिलसिलामा नीति, ऐन, नियमावली, निर्देशिका, मापदण्ड आदिको पुनरावलोकन एवं समीक्षा गरिएको छ। त्यस्तै नेपालले अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा गरेका सन्धिहरू एवं प्रतिबद्धताहरू पनि पुनरावलोकन गरिएको छ।

तालिका १७: प्रस्तावसँग सम्बन्धित नीति, कानून र मापदण्ड

विवरण	प्रतिवेदन तयार गर्दा पुनरावलोकन गरिएका दफा/नियम/खण्ड आदि र सम्बन्धित बुँदा	
	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
४.१ नेपालको संविधान	धारा ३०	धारा ३० (मौलिक हक र कर्तव्य अन्तर्गत) अनुसार प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ र स्वस्थ वातावरणमा बाँच्न पाउने अधिकार छ। साथै प्रदूषणबाट हुने क्षतिबाट पीडितलाई प्रदूषकबाट कानून बमोजिम क्षतिपूर्तिको व्यवस्था रहेको छ।
४.२ योजना		
सोहो योजना (आ.व. २०८१/८२ देखि २०८५/८६)	आर्थिक क्षेत्र	पर्यटन पूर्वाधारको कमी हुनु एक प्रमुख पर्यटन क्षेत्रको समस्याको रूपमा रहेको । स्वदेशी तथा विदेशी लगानी प्रोत्साहित गर्दै सार्वजनिक निजी-सहकारी साझेदारीको अवधारणा अनुरूप आधुनिक पर्यटन पूर्वाधारको विकास, बजारीकरण र प्रवर्द्धन गर्ने रणनीति लिएको छ ।
नेपालको राष्ट्रिय पर्यटन रणनीतिक योजना, सन् २०१६-२०२५		गुणस्तर, आवास, बसाई, खाना, सुरक्षा र सार्वजनिक क्षेत्रका सेवाहरूमा सुधार ल्याई नेपालको पर्यटन अनुभवलाई फराकिलो पार्ने पर्यटन गुणस्तर सुधारका लक्ष्यहरू लिएको छ। प्रदूषण रहित पर्यटनको विकास गरी पर्यटनको वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरण गर्न उपयुक्त रणनीति तय, योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गरेर पर्यावरण अनुकूल पर्यटन र यस सम्बन्धी असल अभ्यासहरूलाई प्रवर्द्धन गर्ने प्राकृतिक वातावरण संरक्षणसम्बन्धी लक्ष्यहरू लिएको छ।

विवरण	प्रतिवेदन तयार गर्दा पुनरावलोकन गरिएका दफा/नियम/खण्ड आदि र सम्बन्धित बुँदा	
	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
४.३ नीति		
पर्यटन नीति, २०८२		नेपालको भौगोलिक, प्राकृतिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक विविधतालाई उपयोग गर्दै उदीयमान एवं विद्यमान पर्यटकीय वस्तु तथा गन्तव्यको पहिचान, विकास, विस्तार र विविधीकरण गरिनेछ। उपयुक्त प्रविधि र माध्यमको प्रयोग गरी पर्यटकीय वस्तुहरूको प्रचारप्रसारका साथै प्रवर्धनात्मक गतिविधि सञ्चालन गरिनेछ। पर्यटकीय गतिविधिहरूलाई वातावरणमैत्री, समतामूलक, जिम्मेवार बनाउँदै पर्यापर्यटनको विकास तथा प्रवर्धन गरिनेछ। पर्यटन व्यवसायबाट रोजगारी तथा स्वरोजगारीका अवसर सिर्जना गर्दै पर्यटन क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि गरिनेछ।
प्लाष्टिक झोला प्रतिबन्ध सम्बन्धी कार्ययोजना, २०७८		नेपालभर ४० माइक्रोनभन्दा पातलो प्लाष्टिकको उत्पादन, आयात, बिक्री वितरण र प्रयोगमा रोकथाम तथा नियन्त्रण गरी नागरिकको स्वच्छ र स्वस्थ वातावरणमा बाँच्न पाउने अधिकार सुनिश्चित गरिएको छ।
राष्ट्रिय वन नीति, २०७५		जैविक विविधता संरक्षण, दुर्लभ, लोपोन्मुख र संरक्षित लगायतका वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको स्थानीय र परस्थानीय संरक्षण र व्यवस्थापन गरिने व्यवस्था छ।
राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६		यस नीति अन्तर्गत विकास कार्यलाई जलवायुमैत्री बनाउँदै प्राकृतिक, साँस्कृतिक र सामाजिक सम्पदाहरूको संरक्षण र विकास गर्ने व्यवस्था छ।
राष्ट्रिय भूमि नीति, २०७५		यस नीतिले कृषि योग्य जमिनलाई अखण्ड राख्ने नीति लिएको छ।

विवरण	प्रतिवेदन तयार गर्दा पुनरावलोकन गरिएका दफा/नियम/खण्ड आदि र सम्बन्धित बुँदा	
	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
राष्ट्रिय शहरी नीति, २०६४		जीवनस्तर सुधार्न सक्ने पूर्वाधार सेवा, सुविधाहरूको योजनाबद्ध प्रावधानको माध्यमबाट स्वस्थ, बाँच्न सक्ने, सुरक्षित र आर्थिक दृष्टिले जीवन्त शहरी वातावरण प्रवर्द्धन गर्ने व्यवस्था छ।
नेपाल वातावरण नीति तथा कार्ययोजना, २०५०		संरक्षित क्षेत्रको व्यवस्थापनमा स्थानीय उपभोक्ताहरूलाई सहभागी गराउने, लोपोन्मुख तथा रैथाने प्रजातिहरूको संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने, जैविक विविधता संरक्षणमा निजी तथा गैरसरकारी संस्थाहरूलाई सहभागी बनाउने जस्ता रणनीतिहरू अवलम्बन गरेको छ।
राष्ट्रिय वातावरण नीति, २०७६		प्रदूषण रोकथाम, नियन्त्रण र न्यूनीकरणको नीति अन्तर्गत सबै प्रकारका प्रदूषण रोकथाम, नियन्त्रण, न्यूनीकरणका लागि प्रभावकारी प्रणाली स्थापना गर्ने नीति तयार पाउँ, जल, वायु, माटो, ध्वनि, विद्युत-चुम्बकीय तरङ्ग, रेडियोधर्मी विकिरण, जोखिमपूर्ण रसायनिक प्रदूषण रोकथाम सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड तयार गरी कार्यान्वयन गरिने रणनीति तथा कार्यनीतिको व्यवस्था छ।
४.४ ऐन		
वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६	दफा ३	विकास कार्य, भौतिक क्रियाकलाप वा भू-उपयोगको परिवर्तन गर्ने कुनै योजना, आयोजना वा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पूर्व वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ।
फोहोरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०६८		फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि स्थानीय तहलाई दायित्व प्रदान गरेको छ। यसका साथै कुनै व्यक्ति, संस्था वा निकायले कुनै काम कारोबार गर्दा उत्पन्न हुने फोहोरमैला यथाशक्य कम गर्नु पर्ने छ।
भू-तथा जलाधार संरक्षण ऐन, २०३९	दफा ३, दफा ४,	भू-तथा जलाधार संरक्षण ऐन अनुसार जलाधार संरक्षण क्षेत्रको जग्गालाई वर्गीकरण गरी तोकिएको

विवरण	प्रतिवेदन तयार गर्दा पुनरावलोकन गरिएका दफा/नियम/खण्ड आदि र सम्बन्धित बुँदा	
	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
	दफा ५, दफा ६	भूमिमा तोकिएको भू-उपयोग प्रणाली अपनाई कार्य गर्न गराउन सक्ने, यसरी खेतीपाती गर्नका लागि प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउने, भू-व्यवस्था गर्नका लागि भू-उपयोगिता प्रणाली अपनाई कुनै कार्य गर्न लगाएको कारणबाट कुनै जग्गाबाट मोही निस्कासित हुने भएमा त्यस्तो मोहिलाई मुआब्जा दिने व्यवस्था समेत गरेको छ।
श्रम ऐन, २०७४	दफा ३ को उपदफा (२)	यस ऐनमा श्रमिक सम्बन्धी आधारभूत व्यवस्था, रोजगारी सम्बन्धी व्यवस्था, तालिम तथा प्रशिक्षार्थी सम्बन्धी व्यवस्था, आंशिक समय काम गर्ने श्रमिक सम्बन्धी व्यवस्था, श्रम इजाजत सम्बन्धी व्यवस्था, काम गर्ने समय सम्बन्धी व्यवस्था, पारिश्रमिक सम्बन्धी व्यवस्था, व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी व्यवस्था, उल्लेख छ।
जलस्रोत ऐन, २०४९	दफा ३, दफा ४ को उपदफा (२)	नेपाल भित्रको जलस्रोत (भू-सतहमा वा भूमिगत अन्य जुनसुकै अवस्थामा रहेको पानी) स्वामित्व नेपाल सरकारमा निहित रहने छ। नेपाल सरकारबाट अनुमतिपत्र हाँसिल गरिसकेपछि जलस्रोत प्रयोग गर्न सकिने उल्लेख छ।
भू-उपयोग ऐन, २०७६	दफा ४, दफा ८, दफा १०, दफा २५	दफा ४ मा भू-उपयोग क्षेत्रको वर्गीकरण, दफा ८ मा भू-उपयोग परिवर्तन गर्न नहुने, दफा १० मा जग्गाको खण्डीकरण नियन्त्रण र दफा २५ मा सजाय सम्बन्धी व्यवस्था उल्लेख गरेको छ।
नेपाल खानेपानी संस्थान ऐन, २०४६	दफा १८ को उपदफा (१८.१), अन्तर्गत (१८.१.१),	खानेपानीको मुहान, जलभण्डार वा खानेपानी तथा ढल निकास सम्बन्धी कुनै किसिमले क्षति पुर्याउन बञ्चित गरेको छ। खानेपानीको गुणस्तर कायम राख्नु पर्ने र स्रोतलाई प्रदुषित बनाउनु नहुने व्यवस्था छ।

विवरण	प्रतिवेदन तयार गर्दा पुनरावलोकन गरिएका दफा/नियम/खण्ड आदि र सम्बन्धित बुँदा	
	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
	र उपदफा (१८.१.२)	
भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१		कृषि योग्य भूमिको न्यायोचित वितरण र कृषि सम्बन्धी आवश्यक ज्ञान र साधन सुलभ गराई भूमिमा आश्रित वास्तविक किसानहरूको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने प्रावधान उल्लेख छ।
प्राचीन स्मारक संरक्षण ऐन, २०१३	दफा ३ को उपदफा (१), दफा ३क, ३ख र ३ग	नेपाल सरकारले कुनै प्राचीन स्मारक वा क्षेत्रलाई संरक्षित स्मारक क्षेत्र घोषित गर्नु परेमा चार किल्ला खोली सो को सूचना स्मारक रहेको ठाउँ र नजिकैको सार्वजनिक स्थलमा एक एक प्रति सूचना टाँस गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ।
बाल श्रम (निषेध र नियमन) ऐन, २०५६	दफा १९, को उपदफा (१)	चौध वर्ष उमेर नपुगेका बालबालिकालाई श्रमिकको रूपमा काम लगाएमा तीन महिनासम्म कैद वा दश हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुने व्यवस्था रहेको छ। यस आयोजना निर्माण तथा सञ्चालनको चरणमा बाल श्रम प्रयोग नगराउने विषयमा विशेष ध्यान दिईने छ।
स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४	दफा ११ को उपदफा (२)	स्थानीय स्तरमा हुने विकास आयोजना तथा आयोजना सम्बन्धी स्थानीय गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकारहरू उल्लेख छन्।
पर्यटन ऐन, २०३५	दफा १० को उपदफा (१)	पर्यटक स्तरको होटल, लज, रेष्टुराँ, रिसोर्ट वा बार सम्बन्धी व्यवस्था अन्तर्गत कुनै व्यक्तिले होटल, लज, रेष्टुराँ, रिसोर्ट वा बारलाई पर्यटक स्तरमा दर्ता गराउन चाहेमा नेपाल सरकार समक्ष तोकिएबमोजिम दरखास्त तिर्नु पर्नेछ।
नेपाल पर्यटन बोर्ड ऐन, २०५३	दफा ३ को उपदफा (१)	अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा नेपाललाई एक आकर्षक पर्यटन स्थलको रूपमा स्थापित गरी पर्यटन व्यवसायको विकास, विस्तार तथा प्रवर्द्धन गर्नको लागि नेपाल पर्यटन बोर्डको नामबाट एउटा बोर्डको स्थापना

विवरण	प्रतिवेदन तयार गर्दा पुनरावलोकन गरिएका दफा/नियम/खण्ड आदि र सम्बन्धित बुँदा	
	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
		गरिएको छ।
भवन निर्माण ऐन, २०५५	दफा १०	कुनै व्यक्ति, संस्था वा सरकारी निकायले भवन निर्माण गर्दा भवन संहितामा तोकिएको स्तर अनुरूप बनाउनु पर्नेछ। त्यसरी भवन निर्माण गर्दा सो भवनको नक्सा र डिजाइन जुन स्तरको डिजाइनकर्ता, इञ्जिनियर वा आर्किटेक्टबाट प्रमाणित गराइएको हो कम्तीमा सोही स्तरको डिजाइनकर्ता वा निजको प्रतिनिधि, इञ्जिनियर वा आर्किटेक्टको रेखदेखमा निर्माण गर्ने।
होटल व्यवस्था तथा मदिराको बिक्री वितरण (नियन्त्रण) ऐन, २०२३	दफा १० को उपदफा (२) र उपदफा (२) र (३)	दफा ४ को बर्खिलाप काम गर्ने होटल मालिकलाई तोकिएको अधिकारीले एक लाख रुपैयाँ सम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ र सो दफाको बर्खिलाप होटलमा भैरहेको वा हुने भएको मनोरञ्जन वा नाच गान बन्द गराउनेछ। दफा ८ वा ९ को उल्लंघन गर्ने होटल वा पसलको मालिक वा अन्य कुनै व्यक्तिलाई तोकिएको अधिकारीको आदेशले बढीमा ३ महिना सम्म कैद वा पच्चीस हजार रुपैयाँ सम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुन सक्नेछ।
४.५ नियमावली		
वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७	दफा ३	उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि प्रस्तावकले अनुसूची १ मा उल्लिखित प्रस्तावको हकमा संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन, अनुसूची २ मा उल्लिखित प्रस्तावको हकमा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण र अनुसूची ३ मा उल्लिखित प्रस्तावको हकमा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नु पर्नेछ।
फोहोरमैला	दफा ६,	कम्तीमा जैविक र अजैविक लगायतका फोहोरमैलालाई स्रोतमै छुट्याउने गरी हानिकारक वा

विवरण	प्रतिवेदन तयार गर्दा पुनरावलोकन गरिएका दफा/नियम/खण्ड आदि र सम्बन्धित बुँदा	
	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
व्यवस्थापन नियमावली, २०७०	उपदफा २ को दफा ३ को उपदफा (१)	रासायनिक फोहोरमैलालाई छुट्टाछुट्टै प्राथमिकरण तथा व्यवस्थापन गर्नुपर्ने उल्लेख गरिएको छ । छुट्ट्याएको रासायनिक वा हानिकारक फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने दायित्व सम्बन्धित उत्पादककै हुने व्यवस्था रहेको छ ।
श्रम नियमावली, २०७५	दफा ४, दफा ११ को उपदफा (३)	रोजगार सम्झौता गर्दा विवरण खुलाउनु पर्ने, उल्लेख गरिएका विषयका अतिरिक्त देहायका विवरण समेत खुलाउनु पर्ने व्यवस्था छ ।
खानेपानी तथा सरसफाइ नियमावली, २०८१	परिच्छेद- ३ नियम ३३	सेवा प्रदायकले नियम (३२) मा उल्लिखित आधारको अधीनमा रही उपभोक्तालाई क) घरेलु उपयोग, ख) स्वास्थ्य चौकी, विद्यालय, छात्रावास, अनाथालय, बृद्धाश्रम ग) सरकारी, अर्ध-सरकारी वा गैर-सरकारी संस्था घ) अत्यन्त जरुरी सार्वजनिक महत्वको निर्माण कार्य ङ) व्यवसायिक प्रयोजन र च) औद्योगिक प्रयोजनका लागि खानेपानी सेवा उपलब्ध गराउन प्राथमिकता दिने व्यवस्था रहेको छ ।
	परिच्छेद -७ नियम (५६)	सेवाप्रदायकबाट खानेपानी सेवा उपयोग गर्न चाहने व्यक्ति, संस्था वा निकायले अनुसूची-८ बमोजिमको ढाँचामा समक्ष निवेदन दिनुपर्नेछ ।
	परिच्छेद-८ नियम ६१ को उपनियम (३)	औद्योगिक तथा व्यापारिक क्षेत्रबाट उत्सर्जित फोहोरपानी नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड पालना हुने गरी प्रशोधन गरेर मात्र ढल निकास प्रणालीमा जडान गर्नु पर्नेछ ।
क्यासिनो नियमावली, २०८२	नियम ३	क्यासिनो सञ्चालन गर्न चाहने व्यक्तिले ऐनको दफा ४५ ङ बमोजिम कम्पनी स्थापना गर्दा ठुलो क्यासिनोको लागि कम्तीमा तिस करोड रुपैयाँ र सानो क्यासिनोको लागि कम्तीमा बिस करोड रुपैयाँ चुक्ता पूँजी कायम गर्नु पर्नेछ ।

विवरण	प्रतिवेदन तयार गर्दा पुनरावलोकन गरिएका दफा/नियम/खण्ड आदि र सम्बन्धित बुँदा	
	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
	नियम १३	नेपाली नागरिकले क्यासिनो खेलन र क्यासिनो स्थलमा प्रवेश गर्न पाउने छैन।
	नियम १६	इजाजत प्राप्त कम्पनीले क्यासिनोमा खेलाडीले एक पटकमा खेलन सक्ने अधिकतम बाजीको सीमा (बेट लिमिट) निर्धारण गर्नु पर्नेछ।
	नियम २२	विभागले क्यासिनो सञ्चालन सम्बन्धी काम कारबाहीको जुनसुकै बखत अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गर्न सक्नेछ।
नियम २५	इजाजत प्राप्त कम्पनीले क्यासिनो सञ्चालन गर्दा प्राप्त गरेको खुद आयको दुई प्रतिशत रकम पर्यटन प्रवर्द्धन, शिक्षा, स्वास्थ्य, खेलकुद र वातावरण संरक्षण जस्ता सामाजिक कार्यमा खर्च गर्नु पर्नेछ।	
विद्युत नियमावली, २०५०	परिच्छेद ३- नियम २७	विद्युतको वितरक तथा ग्राहकहरूले पालन गर्नु पर्ने कुराहरू उल्लेख गरिएका छन्। विद्युत लाइन जडान गर्न दरखास्त दिनु पर्ने व्यवस्था छ।
होटल, लज, रेष्टुराँ तथा रिजर्ट, बार तथा पथ प्रदर्शक नियमावली, २०३८	परिच्छेद-२	नियम ३ बमोजिम दर्ता गरिने होटललाई त्यसमा रहेको सुविधाको आधारमा विभागले पर्यटक स्तरको साधारण होटल वा पर्यटक आवास (टुरिष्ट रिजर्ट) वा एक तारादेखि पाँच तारासम्मको कुनै एक वर्गीकरणमा तोक्नेछ।
४.६ मापदण्ड/निर्देशिका		
राष्ट्रिय वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन मार्गदर्शन, २०५०		वातावरणीय अध्ययनको सिलसिलामा तयार पारिने कार्यसूची तथ क्षेत्र निर्धारणका लागि समेत विधि तथा प्रक्रियाको व्यवस्था छ।
वायुको गुणस्तर सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, २०६९		वायुमण्डलमा टि.एस.पि., पि.एम १०, सलफर्डाइअक्साइड, नाइट्रोजन अक्साइड, कार्बन मोनोअक्साइड, लिड, तथा बेन्जिन जस्ता तत्त्वहरूको

विवरण	प्रतिवेदन तयार गर्दा पुनरावलोकन गरिएका दफा/नियम/खण्ड आदि र सम्बन्धित बुँदा	
	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
		न्यूनतम मापदण्ड तय गरिएको छ।
ध्वनि गुणस्तर सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, २०६९		ग्रामिण क्षेत्रमा दिवा र रात्रि समयका लागि ध्वनिका सीमा ४५ र ४० डेसिबल क्रमशः रहेका छन्।
नेपाल सवारी साधन प्रदूषण मापदण्ड, २०८२	बुँदा ४	दुई पाङ्ग्रे, तीन पाङ्ग्रे र चार पाङ्ग्रे लघु सवारी साधनको हकमा युरो-५ र कम्तीमा चार पाङ्ग्रे भएका सवारी साधनको हकमा युरो-६ मापदण्ड बमोजिमको प्रदूषण परीक्षण विधि मान्य हुनेछ।
पर्यटन उद्योग सेवा प्रवाह निर्देशिका, २०७०		यस निर्देशिकाले नेपालमा हुने विभिन्न पर्यटन र ती पर्यटनका लागि आवश्यक विभिन्न सेवाहरू सञ्चालनका लागि दिइने अनुमति सम्बन्धी उल्लेख रहेको छ।
राष्ट्रिय खानेपानी गुणस्तर मापदण्ड, २०७९		राष्ट्रिय खानेपानी गुणस्तर मापदण्ड, २०७९ अनुसार खानेपानीमा विभिन्न भौतिक, रासायनिक तथा जैविक गुणहरूको अधिकतम तथा न्यूनतम सीमा निर्धारण गरिएको छ।
होटल मापदण्ड, २०७०	बुँदा २	एकतारे देखि पाँचतारे डिलक्ससम्मका होटलहरूको वर्गीकरण अनुसूची ३ देखि अनुसूची ६ मा उल्लिखित सुविधाको आधारमा गरिने छ।
व्यवसायिक सामाजिक जिम्मेवारी कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८२	बुँदा ३	रकम छुट्याउन पर्ने: औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६ को दफा (५४) को उपदफा (१) बमोजिम मझौला, ठूला उद्योग वा वार्षिक पन्ध्र करोड रुपैयाभन्दा बढी कारोबार हुने घरेलु वा साना उद्योगले व्यवसायिक सामाजिक जिम्मेवारी बहनका क्रममा खर्च गर्न प्रयोजनका लागि आर्थिक वर्षमा खुद मुनाफाको कम्तीमा एक प्रतिशत रकम छुट्याउनु

विवरण	प्रतिवेदन तयार गर्दा पुनरावलोकन गरिएका दफा/नियम/खण्ड आदि र सम्बन्धित बुँदा	
	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
		पर्नेछ।
४.७ अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौता		
आदिवासी र जनजाति सम्बन्धी महासन्धि, १९८९		धारा ७ मा विकासको प्रक्रियामा आदिवासी र जनजाति जनताले आफ्नो आवश्यकता अनुसार छनौट गर्न पाउने अधिकार प्रदान गरेको छ। धारा १२, १३, १४ र १५ अनुसार परम्परागतरूपले भोगचलन गर्दै आएको प्राकृतिक स्रोतको प्रयोग र सुरक्षा गर्ने पहिलो अधिकार उक्त स्रोतसँग जोडिएका आदिवासी जनजाति हुने कुरा उल्लेख रहेको छ।
बालबालिकाको अधिकार सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलन, १९८९		१८ वर्ष मुनिकाहरूलाई बालबालिकाका रूपमा परिभाषित गरिएको छ। यस महासन्धिमा हस्ताक्षर राष्ट्रले यस सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय कानूनको पालना गर्नु पर्ने छ।
जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्र संघीय सम्मेलन /संयुक्त राष्ट्र संघीय जलवायु परिवर्तन प्रारूप महासन्धि, १९९२		सदस्य राष्ट्र भइसकेपछि विश्व तापमान वृद्धिलाई २ डिग्री सेल्सियसबाट १.५ डिग्री सेल्सियसमा सीमित राख्ने प्रयासहरूको अनुसरण र समर्थन गर्दै जोखिम र प्रतिकूल प्रभाव कम गर्ने उपायहरूको कार्यान्वयन गर्ने प्रतिबद्धता नेपालको रहेको छ।
४.८ प्रदेश तथा स्थानीय तहको ऐन, नियम, कार्यविधि, मापदण्ड		
बागमती प्रदेश वातावरण संरक्षण ऐन, २०७७	दफा ३ को उपदफा (१)	प्रस्तावकले कुनै आयोजना सञ्चालन गर्नु अघि प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गरी अनुसूचि ५ बमोजिमको ढाँचामा प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ।
	दफा ६ को	प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने स्थानिय तह तथा त्यस

विवरण	प्रतिवेदन तयार गर्दा पुनरावलोकन गरिएका दफा/नियम/खण्ड आदि र सम्बन्धित बुँदा	
	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
	उपदफा (२)	क्षेत्रको संस्था तथा सरोकारवाला व्यक्तिलाई कार्यन्वयनबाट वातावरणमा पर्न सक्ने प्रभावको सम्बन्धमा पन्ध्र दिनभित्र लिखित सुझावको दिनको लागि अनुसूचि ११ मा तोके बमोजिमको सूचना टासँ गरी मुचुल्का तयार गर्नु पर्नेछ र <ul style="list-style-type: none"> • सोही बमोजिमको सूचना राष्ट्रियस्तरको कुनै एक दैनिक पत्रिकामा प्रकाशन गर्नुपर्नेछ।
पाँचखाल नगरपालिकाको नदी तथा अन्य सार्वजनिक क्षेत्रको सरसफाई सम्बन्धी कार्यविधि, २०७६	परिच्छेद २ को खण्ड ३	<ul style="list-style-type: none"> • यस कार्यविधिको खण्ड ३ को उद्देश्यको (ड) को अनुसार स्थानीय पर्यटन तथा बाह्य पर्यटन अभिवृद्धि मार्फत स्थानीय आर्थिक विकास गर्नको लागि सहयोग गर्नु रहेको छ।
	परिच्छेद ३ को खण्ड २	<ul style="list-style-type: none"> • यस कार्यविधिमा उल्लेख भए अनुसार फोहोर गर्ने लेनै सो को सफाई गर्ने (Polluters to Pay), विभिन्न उपभोग्य वस्तुहरुको उपभोग गरी विसर्जन गरिने प्याकेजिडजन्य फोहोरहरु जथाभावी फाल्नमा रोक लगाउने, स्रोतमै फोहोरको वर्गीकरण गरी कुहिने र नकुहिने फोहोरहरु छुट्टाछुट्टै कन्टेनरमा राखी विसर्जन गर्न अनिवार्य गर्ने, समय नाघिसकेको खाद्य पदार्थ लगायतका विशेष र जोखिमयुक्त फोहोरहरुलाई साधारण फोहोरमैलासँग मिसाई निष्कासन गर्न गराउन नपाइने, जोखिमयुक्त फोहोरको निष्कासन, संकलन, भण्डारण, प्रशोधन, बिक्रीवितरण, विसर्जन र ओसारपसार गर्ने व्यक्ति, निकाय र निकासीकर्ताले मानव स्वास्थ्य र वातावरणमा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी आफ्नै खर्चमा वातावरणमैत्री तरिकाले जोखिमयुक्त फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापन गर्नुपर्ने जस्ता निर्णयको प्रावधान रहेको छ।

विवरण	प्रतिवेदन तयार गर्दा पुनरावलोकन गरिएका दफा/नियम/खण्ड आदि र सम्बन्धित बुँदा	
	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
पाँचखाल नगरपालिकाको वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७५	परिच्छेद २ को नियम ३	<ul style="list-style-type: none"> प्रस्तावकले अनुसूची-१ मा उल्लेख भएका प्रस्तावहरूको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण र अनुसूची-२ मा उल्लेख भएका प्रस्तावहरूको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नु पर्नेछ।
	परिच्छेद २ को नियम ४ को उपनियम (१)	<ul style="list-style-type: none"> वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नु पर्ने कुनै प्रस्तावको सम्बन्धमा प्रस्तावकले प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्रको विद्यालय, अस्पताल, स्वास्थ्य चौकी तथा सरोकारवाला व्यक्ति वा संस्थालाई सो प्रस्तावको कार्यान्वयनबाट वातावरणमा पर्न सक्ने प्रभावको सम्बन्धमा लिखित सुझाव दिनको लागि पन्ध्र दिनको अवधि तोकी स्थानीय स्तरको कुनै एक समाचारपत्रमा सूचना प्रकाशित गर्नुपर्नेछ।
	नियम ४ को उपनियम (२)	<ul style="list-style-type: none"> उपनियम (१) बमोजिमको सूचना प्रकाशित भएपछि सो सम्बन्धमा कसैको राय सुझाव भए त्यसरी सूचना प्रकाशन भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र सम्बन्धित प्रस्तावकलाई आफ्नो राय सुझाव दिन सकिनेछ। यसरी राय सुझाव दिनेले त्यसको जानकारी नगरपालिकालाई समेत दिन सक्नेछ।
पाँचखाल नगरपालिकाको वातावरण संरक्षण ऐन, २०७५	दफा ५ को उपदफा (१)	यस ऐनको अनुसार कुनै प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्न चाहने प्रस्तावकले सो प्रस्तावको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन सम्बन्धी प्रतिवेदन संलग्न गरी त्यस्तो प्रस्ताव स्वीकृतिको लागि नगरपालिका समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ।
	दफा ५ को	यस उपदफा अनुसार यो ऐन प्रारम्भ हुनु अघि

विवरण	प्रतिवेदन तयार गर्दा पुनरावलोकन गरिएका दफा/नियम/खण्ड आदि र सम्बन्धित बुँदा	
	बुँदा	सम्बन्धित विवरण
	उपदफा २	सम्बन्धित निकाय वा मन्त्रालयबाट प्रस्ताव स्वीकृत गराई कार्यान्वयन गर्दै आएका प्रस्तावकहरूले यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले तीस दिनभित्र नगरपालिका समक्ष उक्त प्रस्तावको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन सम्बन्धी प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ।
	दफा ५ को उपदफा ३	उपदफा (२) बमोजिम प्रस्तावकहरूले प्रतिवेदन पेश नगरेमा नगरपालिकाले त्यस्ता प्रस्तावकहरूको प्रस्ताव कार्यान्वयनमा तत्काल रोक लगाउन सक्नेछ।
	दफा ९ को उपदफा १	प्रस्तावको कार्यान्वयनबाट वातावरणमा पर्ने प्रभावको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन नगरपालिका वा सम्बन्धित निकायले गर्नेछ।

परिच्छेद ५ : विद्यमान वातावरणीय अवस्था

यो वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययनका लागि आयोजना निर्माण तथा सञ्चालन हुने पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५, खावा क्षेत्रलाई प्रभाव क्षेत्रको रूपमा आधार बनाई विद्यमान वातावरणीय अवस्थाको तथ्याङ्क सङ्कलन तथा विश्लेषण गरिएको छ।

५.१ भौतिक वातावरण

५.१.१ स्थान

काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाले १३९६ वर्ग कि. क्षेत्रफल ओगटेको छ। प्रस्तावित रिसोर्ट काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५ क्षेत्रको खावा गाँउमा पर्छ जुन धुलिखेल बजारबाट करिब ४.४ कि.मि. उत्तरपूर्वमा अक्षांश २७°३७'४६.७५" र पूर्वी देशान्तर ८५°३४'५५.४२" र सामुन्द्रिक सतहबाट १३०६ मि. को उचाईमा रहेको छ। भौगोलिक हिसाबले आयोजना स्थल मध्यपहाडी क्षेत्रमा पर्दछ।

५.१.२ भू-उपयोगिताको अवस्था

आयोजना निर्माण तथा सञ्चालन हुने पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५ को भू-उपयोगिताको पूर्णरूपमा ग्रामीण बस्ती क्षेत्र रहेको छ। यस अर्थमा यस आयोजना क्षेत्र र नजिकको प्रभाव क्षेत्र वरिपरी कृषि क्षेत्र र वन क्षेत्र देख्न सकिन्छ। सन् २०१८ को FRA को प्रतिवेदन अनुसार पाँचखाल नगरपालिकामा कुल ३९.२% क्षेत्रफल (४०१५ हे.) वनक्षेत्र रहेको छ।

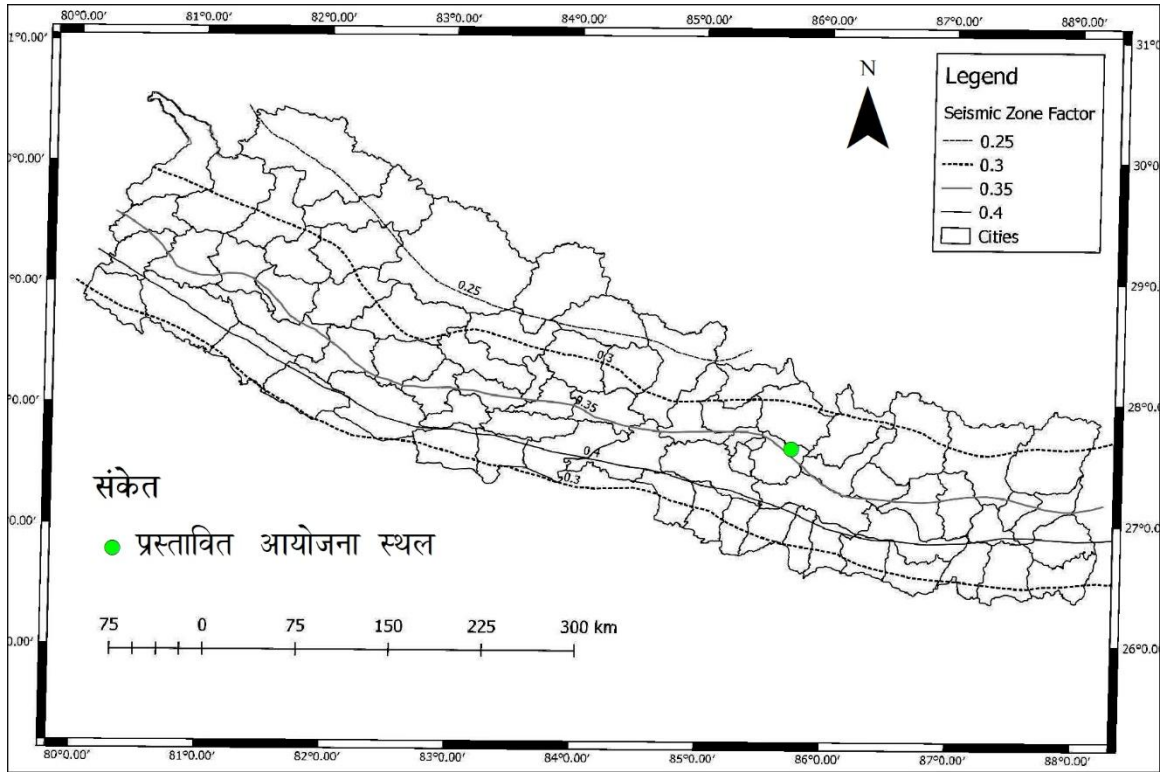
५.१.३ भूगर्भ

प्रस्तावित आयोजना काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको पाँचखाल नगरपालिकाको पहाडी भेगमा अवस्थित रहेको छ। भौगोलिक आधारमा आयोजना स्थल Slate र Phyllite Parent Soil (NARC) र माटोमा ४५% Sand र १५% Clay पाइन्छ।

प्रस्तावित आयोजना खावा, पाँचखालको पहाडी भेगको शिरानमा अवस्थित रहेको छ। आयोजना स्थलको भुगोलको अवस्था हेर्दा नजिकै कुनै पनि ठूलो पानीको स्रोत जस्तै नदि, तालहरू छैन। रिसोर्ट सञ्चालन भएको करिब ४० वर्षको अवधिमा रिसोर्टमा Water Logging को समस्या देखिएको छैन (सार्वजनिक छलफल, २०८१)। यस आयोजना वरपर कुनै पानीको मुहानहरू पाइएको छैन र माटो परीक्षणको क्रममा २० मिटरको गहिराई सम्म भूमिगत पानीको तह नभएको, Liquefaction को सम्भावना समेत नरहेको देखिन्छ। साथै माटोको न्यूनतम Bearing Capacity ९६.८५ देखि १७२.४४ kN/m^२ पाइएको छ। आयोजना स्थलको माटो परीक्षण प्रतिवेदन अनुसूची १५ मा समावेश गरिएको छ।

५.१.४ भूकम्पीय जोखिम

वि.स. १९९० र २०७२ सालको ठूला भूकम्प र त्यस क्षतिको इतिहासको आधारमा पनि काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला र आयोजना स्थललाई उच्च भूकम्पीय जोखिम क्षेत्रमा रहेको देखिन्छ। नेपालको राष्ट्रिय भवन संहितामा दिएको भूकम्पीय जोखिम विश्लेषण सहितको PGA नक्सा अनुसार ०.३४४ रहेको छ।

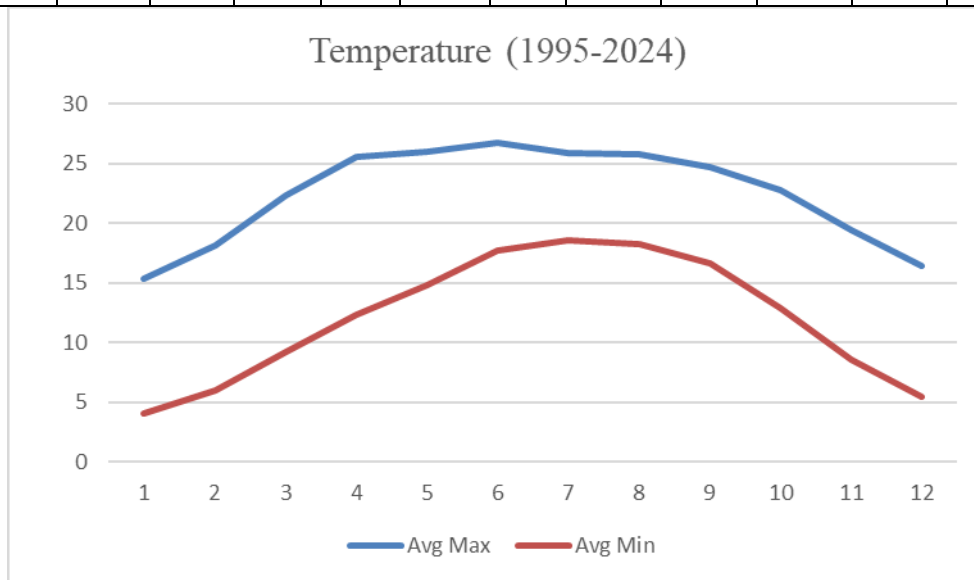
चित्र ८: भूकम्पीय जोखिम अनुमान गरिएको नक्सा

५.१.५ जलवायु तथा मौसम

आयोजना स्थलमा उपोष्ण जलवायु पाइन्छ। जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, २०२५ को धुलिखेल स्टेशनको तथ्याङ्क अनुसार यस क्षेत्रको औसत अधिकतम तापक्रम २६.७८ डिग्री सेल्सियस सम्म पुग्छ र जाडोमा औसत न्यूनतम तापक्रम ४ डिग्री सेल्सियस सम्म पुग्ने गरेको छ।

तालिका १८: तापक्रमको विवरण (सन् १९९५-२०२४ सम्म)

महिना	जनवरी	फेब्रुअरी	मार्च	अप्रिल	मे	जुन	जुलाई	अगष्ट	सेप्टेम्बर	अक्टुबर	नोभेम्बर	डिसेम्बर
औसत अधिकतम तापक्रम (डि. से.)	१५.३०	१८.१५	२२.३३	२५.६०	२६.०१	२६.७८	२५.८६	२५.७७	२४.७०	२२.७७	१९.३९	१६.४१
औसत न्यूनतम तापक्रम (डि. से.)	४.००	५.९२	९.२४	१२.३६	१४.८२	१७.६५	१८.६०	१८.२८	१६.६३	१२.८५	८.५७	५.४७

चित्र ९: तापक्रम (सन् १९९१-२०२०)

यस क्षेत्रको वार्षिक औसत वर्षा १,४६९.३४ मि.मि. रहेको छ । जाडो मौसम नोभेम्बर देखि फेब्रुअरी मा न्यूनतम वर्षा ३.८ % हुन्छ र कुल वर्षाको ७७% वर्षा जुन देखि सेप्टेम्बर सम्म हुन्छ। जुलाई महिनामा औसत अधिकतम वर्षा ३८३.३७ मि.मि. र नोभेम्बर महिनामा न्यूनतम वर्षा ४.७५ मि.मि. हुन्छ। मुख्यतया यस क्षेत्रमा दक्षिणपूर्व मनसुनी वायुको प्रभावले गर्दा जुन देखि सेप्टेम्बरमा भारी वर्षा हुन्छ। आयोजना नजिकको स्टेशन धुलिखेलको सन् १९९५-२०२४ सम्मको मासिक औसत वर्षाको तथ्याङ्क तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १९: वर्षाको विवरण (सन् १९९५-२०२४ सम्म)

महिना	जनवरी	फेब्रुअरी	मार्च	अप्रिल	मे	जुन	जुलाई	अगष्ट	सेप्टेम्बर	अक्टुबर	नोभेम्बर	डिसेम्बर	बार्षिक
वर्षा मि.मि.	१५.०५	२७.३१	३०.४५	६३.२८	१३.४.२८	२१.२.६८	३८.३.३७	३४.५.६७	१९०.७२	५२.४५	४.७५	९.३२	१.४६९.३४

(स्रोत: जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, २०२५)

५.१.६ माटो परीक्षण

आयोजना स्थलको माटो परीक्षण प्रतिवेदन, २०८१ अनुसार, आयोजना स्थलको २० मिटर सम्मको गहिराईमा ५ स्थानको नमुना माटो सङ्कलन तथा परीक्षण गर्दा विभिन्न प्रकारको माटो रहेको पाईयो जसको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ। आयोजना स्थलको माटो परीक्षण प्रतिवेदन अनुसूची १४ मा समावेश गरिएको छ।

तालिका २०: Generalize Soil Characteristics

Borehole Identity	Generalize depth, m	Generalize Soil Characteristics
BH#1	0.00-20.00	Grayish Brown Colour Gravel and Sand with traces of silt and clay
BH#2	0.00-20.00	Grayish Brown Colour Gravel and Sand with traces of silt and clay
BH#3	0.00-20.00	Grayish Brown Colour Gravel and Sand with traces of silt and clay
BH#4	0.00-15.0	Grayish Brown Colour Gravel and Sand with traces of silt and clay
BH#5	0.0-1.5	Grayish Brown Colour Gravel and Sand with traces of silt and clay
	1.5-3.0	Grayish Brown Colour Gravel and Sand with traces of silt and clay
	3.0-15.0	Grayish Brown Colour Gravel and Sand with traces of silt and clay
BH#6	0.0-9.0	Grayish Brown Colour Gravel and Sand with traces of silt and clay
	9.0-15.0	Grayish Brown Colour Gravel

तालिका २१: Summary Of Bearing Capacity of with Different Sizes and Depth

Footing in size mxm	Depth of footing in m	Settlement in mm	Minimum Allowable Bearing Capacity KN/m ²	Modulus of subgrade reaction in KN/m ² /m	Remarks
2.0 x 2.0	2.0	111.05	111.05	17354.30	BH1
2.0 x2.0	2.0	113.97	113.97	7321.41	BH2
2.0x2.0	2.0	96.85	96.85	6065.76	BH3
2.0x2.0	2.0	164.06	164.06	16855.48	BH4
2.0x2.0	2.0	172.44	172.44	21920.34	BH5
2.0x2.0	2.0	162.99	162.99	22025.67	BH6

स्रोत: आयोजना स्थलको माटो परीक्षण प्रतिवेदन, २०८१

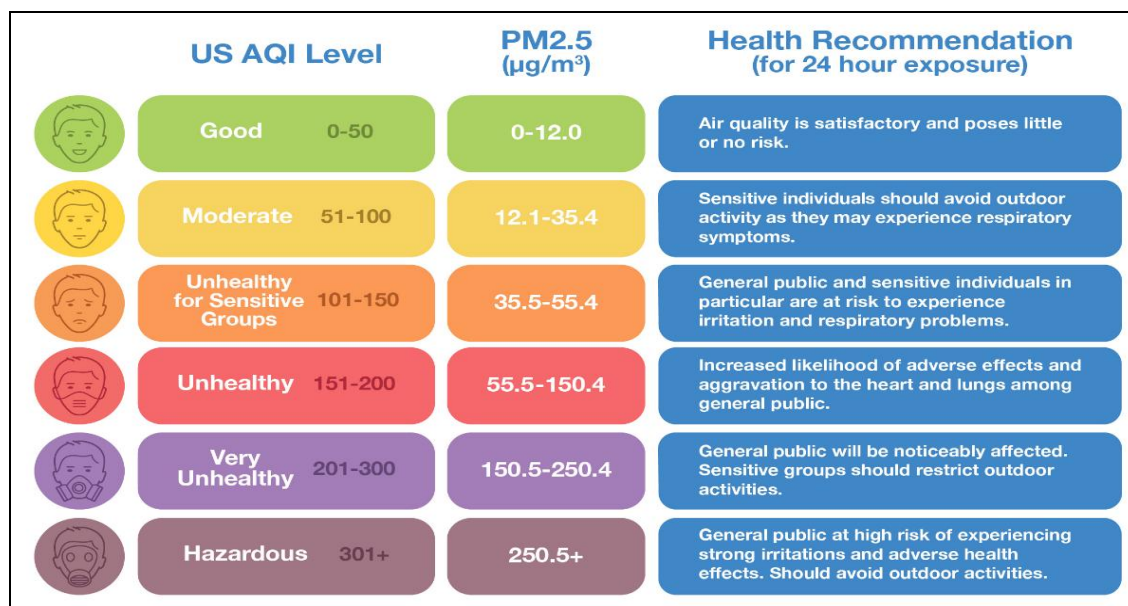
उक्त माटो परीक्षणबाट Allowable Bearing Capacity 96.85 kN/m^3 - 172.44 kN/m^3 रहेको छ। प्रस्तावित निर्माण स्थल भौगोलिक अवस्था हेर्दा नजिकै भिरालो जमिन भएको हुदाँ Soil Stabilization Structure आवश्यक पर्ने देखिन्छ। प्रस्तावित आयोजनाको भौतिक संरचनाको Bearing Capacity को लागि IS Code: 1904-1986 अनुसार $65 \text{ मि.मि. देखि } 900 \text{ मि.मि. चिम्टाईलो माटोमा र } 40 \text{ मि.मि. देखि } 75 \text{ मि.मि. बलौटे माटोमा Mat Foundation आवश्यक देखिन्छ भने } 50 \text{ मि.मि. बलौटे माटो र चिम्टाईलो माटो, } 75 \text{ मि.मि. चिम्टाईलो माटो तथा } 60 \text{ मि.मि. लोड ब्यरिडको लागि Isolated footing foundation आवश्यक देखिन्छ।$

५.१.७ वायुको गुणस्तर

वायुको गुणस्तरले आयोजना क्षेत्रको स्थिरताका लागि उल्लेखनीय भूमिका खेल्न सक्छ। वायुको स्तर मापनको लागि मिति २०८२/०७/२८ गते २४ घण्टाको पि एम २.५, पि एम १० मान लिइएको थियो। वायुको गुणस्तर मापन गर्ने आधारहरू $PM_{2.5} = 29 \mu\text{g}/\text{m}^3$ रहेको र AQI को मापन ८८ देखाउँछ। जसअनुसार वायुको गुणस्तरको अवस्था मध्यम स्तरको रहेको छ। आयोजना स्थलमा मापन गरिएका $PM_{2.5}$, PM_{10} को विवरण निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २२: आयोजना प्रस्तावित स्थानमा वायु मान

सूचक	आधारभूत मान	अवस्था	वायुको गुणस्तर सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, २०६९
वायु गुणस्तर सुचाङ्क	८८	मध्यम	
पि एम २.५	२९ $\mu\text{g}/\text{m}^3$		४० $\mu\text{g}/\text{m}^3$
पि एम १०	४८ $\mu\text{g}/\text{m}^3$	राम्रो	१२० $\mu\text{g}/\text{m}^3$

चित्र १०: वायु गुणस्तर सूचक चार्ट

(Source: US Air quality index level, US EPA Standard)

५.१.८ ध्वनिको स्तर मापन

आयोजना क्षेत्रमा ध्वनिको गुणस्तर मापन गर्दा Sound Equivalent Level ५४ देखि ६५ dB रहेको छ। सङ्कलन गरिएको ध्वनिको तथ्याङ्क अनुसार आयोजना क्षेत्र भित्रि शान्त क्षेत्रको वर्गमा नै पर्दछ।

यस आयोजना क्षेत्रको ध्वनिको विद्यमान स्तरका निम्ति मिति २०८२/०७/२८ गते तिन-तिन घण्टाको अन्तरालमा ध्वनि मापक यन्त्र मार्फत मापन २४ घण्टाको मापन गरिएको थियो। आयोजना स्थलमा ध्वनिको औसत (Leq) स्तर दिउँसोको समयमा ५६ डेसिबल र रातिको समयमा ५३ डेसिबल मापन गरिएको छ। आयोजना निर्माण तथा सञ्चालन हुने क्षेत्र मिश्रित आवास क्षेत्र अन्तर्गत रहेको छ। ध्वनि सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, २०६९ ले मिश्रित आवास क्षेत्रमा दिनको लागि ध्वनिको लागि औसत (Leq) स्तर ६३ र रातिको औसत (Leq) ५५ डेसिबल तोकेको छ। आयोजना स्थलमा ध्वनिको औसत (Leq) स्तर ध्वनि सम्बन्धी

राष्ट्रिय मापदण्डको सिमा भित्रनै रहेको पाइएको छ। ध्वनि मापन गर्दाको समयमा आयोजना स्थानमा ध्वनिका मुख्य स्रोतहरूमा मोटरसाइकल/गाडी गुड्दा निस्केको ध्वनि र मानव सिर्जित ध्वनि आदि रहेको छ। ध्वनि मापनको नतिजालाई निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २३: आयोजना प्रस्तावित स्थानमा ध्वनिको स्तर

ध्वनिको स्तर	दिउँसोको समय	दिउँसोको ध्वनिको औसत सिमा (मिश्रित आवास क्षेत्र)	रातिको समय	रातिको ध्वनिको औसत सिमा (मिश्रित आवास क्षेत्र)
अधिकतम (L _{max})	६८ डेसिबल	५६ डेसिबल	५५ डेसिबल	५३ डेसिबल
न्यूनतम (L _{min})	३५ डेसिबल		२८ डेसिबल	
औसत (L _{eq})	५३ डेसिबल		४८ डेसिबल	

(स्रोत: स्थलगत अध्ययन, २०८२)

तालिका २४: ध्वनि सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, २०६९

क्षेत्र	ध्वनिको स्तर (डेसिबल) दिउँसोको समय	ध्वनिको स्तर (डेसिबल) रातिको समय
औद्योगिक क्षेत्र	७५ डेसिबल	७० डेसिबल
व्यापारिक क्षेत्र	६५ डेसिबल	५५ डेसिबल
ग्रामीण क्षेत्र	४५ डेसिबल	४० डेसिबल
शहरी क्षेत्र	५५ डेसिबल	५० डेसिबल
मिश्रित आवास	६३ डेसिबल	५५ डेसिबल
शान्त क्षेत्रमा	५० डेसिबल	४० डेसिबल

(ध्वनि सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, २०६९)

५.१.९ खोला नाला

आयोजना नजिकै कुनै ठूला नदीहरू छैनन्। आयोजना निर्माण गर्दा खोला, पोखरी र तालको सिमानाबाट ३० मि. सेट ब्याक राख्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ (Reference Books on Building

By Laws and Building Permit System, २०२३) जस अनुसार नै आयोजना निर्माण गरिएको छ र आयोजना स्थलबाट करीब १२२० मि. उत्तरपश्चिम तर्फ पहाडको मुनि धुलिखेल खोला बगेको छ।

५.१.१० पानीको गुणस्तर

आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रभित्र रहेको घरधुरीको बोरिडबाट लिइएको पानी तथा आयोजनामा प्रयोग गरिने मूलको पानी नमुना सङ्कलन गरी प्रयोगशालामा विस्तृत रूपमा गुणस्तर परीक्षण गरिएको थियो। पानीको गुणस्तर परीक्षणका क्रममा जाँच गरिएका सबै पारामिटरहरू राष्ट्रिय खानेपानी गुणस्तर मापदण्ड, २०७९ (NDWQS) द्वारा निर्धारण गरिएको स्वीकार्य सीमा भित्र रहेको पाइन्छ। उक्त पानी मानव स्वास्थ्यका लागि सुरक्षित, स्वच्छ र खानयोग्य रहेको छ।

तालिका २५: पानीको गुणस्तरको अवस्था

क्र.स	पानीको गुणस्तर	बोरिडको पानी (Observed Values)	मूलको पानी (Observed Values)	(NDWQS, Nepal)
१	PH at 20°C	७.५	६.५	६.५-८.५
२	इलेक्ट्रिकल कन्डक्टिविटी ($\mu\text{S}/\text{cm}$)	२५६	२५४	१५००
३	टर्बिडिटी, (NTU)	१.५	<१	५
४	टोटल हार्डनेस as $\text{CaCO}_3(\text{mg}/\text{L})$	६५.२८	७७.५२	५००
५	टोटल अल्कलाइनिटी as $\text{CaCO}_3(\text{mg}/\text{L})$	७५.९	४०.४८	-
६	क्लोराइड, (mg/L)	१३.७	१७.६२	२५०
७	एमोनिया, (mg/L)	०.२८	०.३४	१.५
८	नाइट्रेट, (mg/L)	२३.५२	४३.७६	५०
९	नाइट्राइट, (mg/L)	<०.०२	<०.०२	३
१०	क्याल्सियम, (mg/L)	२०.४४	२४.९४	२००
११	म्याग्नेसियम, (mg/L)	३.४७	३.७२	-
१२	आइरन, (mg/L)	०.१३	०.१२	०.३
१३	म्यान्गानेज (mg/L)	<०.०२	<०.०२	०.२
१४	E. coil काउन्ट, (CFU /100mL)	Nil	Nil	Nil

स्रोत: अनुसूची १२

५.१.११ यातायात सुविधा

आयोजना स्थलसम्म अरनिको राजमार्ग हुँदै पुग्न सकिन्छ। धुलिखेल बजारबाट करिब ४.४ कि.मि. उत्तर पूर्वमा रहेको छ।

५.२ जैविक वातावरण

प्रस्तावित आयोजना राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्षण, संरक्षण क्षेत्र र अन्य वातावरणीय संवेदनशील क्षेत्र बाहिर पर्दछ। यद्यपि आयोजना क्षेत्र वरपर र प्रस्तावित जग्गाको ठूलो भागमा रुखविरूवा भएको हुनाले वन्यजन्तु देखिएको छ।

५.२.१ वनस्पति

आयोजना स्थलमा उत्तीस, सल्ला, लालीगुराँस, सुन्तला, केरा लगायत विभिन्न प्रजातिका रुखहरू रहेका छन्। आयोजना निर्माणको लागि कुनै रुख काटिने छैन। आयोजना स्थलमा पाइने वनस्पतिहरू यस प्रकार रहेको छ।

तालिका २६: आयोजना स्थलमा रहेका वनस्पतिहरू

आयोजना स्थलमा रहेका रुखहरू						
क्र.स.	स्थानीय नाम	वैज्ञानिक नाम	परिवार	CITES	IUCN	नेपाल सरकार
१	सिमल	<i>Bombax ceiba</i>	Malvaceae	-	LC	Protected species
२	सल्ला	<i>Pinus roxburghii</i>	Pineceae	-		-
३	लालीगुराँस	<i>Rhododendron arboreum</i>	Ericaceae	-		-
४	सुन्तला	<i>Citrus reticulata</i>	Rutaceae	-	-	-
५	केरा	<i>Musa acuminata</i>	Musaceae	-		-
६	बाँस	<i>Bambusa vulgaris</i>	Poaceae	-		-
७	चिलाउने	<i>Schima wallichii</i>	Theaceae	-		-
८	काफल	<i>Myrica esculenta</i>	Myricaceae	-		-
९	शमी	<i>Ficus sp.</i>	Moraceae	-		-
१०	राई खन्यू	<i>Ficus semicordata</i>	Moraceae	-		-
११	बकाइनो	<i>Melia azedarach</i>	Meliaceae	-		-
१२	सिसौ	<i>Dalbergia sissoo</i>	Fabaceae	-	LC	-
१३	आँप	<i>Mangifera indica</i>	Anacardiaceae	-	-	-
१४	निगालो	<i>Drepanostachyum falcatum</i>	Poaceae	-		-
१५	भोगटे	<i>Citrus maxima</i>	Rutaceae	-		-
१६	मौसम	<i>Citrus limetta</i>	Rutaceae	-		-

१७	ऐसेलु	<i>Rubus ellipticus</i>	Rosaceae	-		-
१८	मुन्तला	<i>Citrus japonica</i>	Rutaceae	-		
१९	एभकाडो	<i>Persea americana</i>	Lauraceae	-		
२०	जामुन	<i>Syzygium cumini</i>	Myrtaceae	-		
२१	तिमिलो	<i>Ficus auriculata</i>	Moraceae	-		
२२	बुद्ध चित्त	<i>Ziziphus budhensis</i>	Rhamnaceae	-		
२३	कफी	<i>Coffea charrieriana</i>	Rubiaceae	-		
२४	वर	<i>Ficus bengalensis</i>	Moraceae	-		
२५	आरु	<i>Prunus persica</i>	Rosaceae	-		-
२६	लप्सी	<i>Choeropondias axillaris</i>	Anacardiaceae	-		-
२७	आरु बखडा	<i>Prunus salicina</i>	Rosaceae	-		-
२८	कोइरालो	<i>Bauhinia variegata</i>	Fabaceae	-	-	-
२९	करी पत्ता	<i>Murraya koenigii</i>	Rutaceae	-	-	-
३०	उत्तिस	<i>Alnus nepalensis</i>	Betulaceae	-	-	-

आयोजना स्थलमा रहेका Gardening plants		
क्र.स.	Common Name	वैज्ञानिक नाम (Scientific name)
Indoor Plants		
१	Ti plant	<i>Cordyline fruticosa</i>
२	Peace lily	<i>Spatniphyllum wallisii</i>
३	Kimberly Queen Fern	<i>Nephrolepis obtiterata</i>
४	Palm grass	<i>Molineria capitilata</i>
५	Spider plant	<i>Chlorophytum comosum</i>
६	Silver inch plant	<i>Tradescantia zebrina</i>
७	Song of India	<i>Dracaena reflexa</i>
८	Corn Plant	<i>Dracaena fragrans</i>
९	Paper plant	<i>Bougainvillea glabra</i>
१०	Key lime	<i>Citrus aurantifolia</i>
११	Creeping fig	<i>Ficus pumila</i>
१२	Arrowhead plant	<i>Syngonium podophyllum</i>
आयोजना स्थलमा रहेका Flowering Plants		
१३	Marigold	<i>Tagetes erecta</i>
१४	Red powder puff	<i>Calliandra haematocephala</i>

१५	निगाँलो	<i>Himalayacalamus asper</i>
१६	Weeping fig	<i>Ficus benjamina</i>
१७	Japanese Camelia	<i>Camellia japonia</i>
१८	सुपारी फुल (Mexican zinnia)	<i>Zinnia haagena</i>
१९	Makhamali (Globe amaranth)	<i>Gomphrena globosa</i>
२०	Yellow butterfly palm	<i>Dypsis lutenscens</i>
२१	Gold dust plant	<i>Acuba japonica</i>
२२	New Caledonia pine	<i>Araucaria coulmnaris</i>
२३	वनवेली (Bleeding heart vine)	<i>Clerodendrum thomsoniac</i>

स्रोत: स्थलगत अध्ययन, २०८१

५.२.२ जीवजन्तु

आयोजना क्षेत्र वरपर पाइने जीवजन्तु र पन्छीको विवरण निम्न तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका २७: आयोजना स्थल वरपर पाइने जीवजन्तु

क्र.स.	स्थानीय नाम	वैज्ञानिक नाम	परिवार	CITES	IUCN	नेपाल सरकार
1	बँदेल	<i>Sus scrofa</i>	Suidae	-	LC	-
2	बाँदर	<i>Rhesus macaque</i>	Cercopithecidae	-	LC	-
3	चितुवा	<i>Panthera pardus</i>	Felidae	-	Vulnerable	-
4	दुम्सी	<i>Hystrix indica</i>	Hystriidae	-	LC	-
5	लोखर्के	<i>Funambulus pennantii</i>	Sciuridae	-	LC	-

तालिका २८: आयोजना स्थलमा रहेका पन्छीको विवरण

क्र.स.	स्थानीय नाम	वैज्ञानिक नाम	परिवार	CITES	IUCN	नेपाल सरकार
१	बकुल्ला	<i>Bubulcus ibis</i>	Hérons	-	LC	-
२	तामे ढुकुर	<i>Streptopelia orientalis</i>	Columbidae	-	LC	-
३	मलेवा	<i>Columba livia</i>	Columbidae	-	LC	-
४	गौथली	<i>Hirundo rustica</i>	Hirundinidae	-	LC	-
५	कालिज	<i>Lophura leucomelanos</i>	Phasianidae	-	LC	-
६	भङ्गेरा	<i>Passer domesticus</i>	Passeridae	-	LC	-
७	कोइली	<i>Eudynamys scolopaceus</i>	Cuculidae	-	LC	-

८	चिबे	<i>Dicrurus striatus</i>	Dicruridae	-	-	-
९	काग	<i>Corvus brachyrhynchos</i>	Corvidae	-	-	-
१०	परेवा	<i>Columba palumbus</i>	Columbidae	-	-	-
११	फिस्टे	<i>Phylloscopus whistleri</i>	Phylloscopidae	-	LC	-
१२	डाँप्रे	<i>Acridotheres tristis</i>	Sturnidae	-	LC	-
१३	ढुकुर	<i>Streptopelia orientalis</i>	Columbidae	-	LC	-
१४	मैना	<i>Acridotheres tristis</i>	Sturnidae	-	LC	-

स्रोत: स्थलगत अवलोकन, २०८१

५.३ सामाजिक, आर्थिक र साँस्कृतिक वातावरण

५.३.१ प्रमुख चाडपर्व र साँस्कृतिक मान्यता

दशैं, तिहार, होली, घोडे जात्रा, जनैपूर्णिमा, गाई जात्रा, इन्द्रजात्रा, माघेसंक्रान्ति, शिवरात्री, ल्होसार, फागुपूर्णिमा आदि आयोजना क्षेत्र वरिपरि मनाउने प्रमुख चाडपर्वमा पर्छ।

५.३.२ जनसङ्ख्या र घरधुरी

प्रस्तावित आयोजना काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लामा अवस्थित छ। आयोजना प्रभावित पाँचखाल नगरपालिकामा कूल ९१३३ घरधुरीमा ३५,५२१ जनसंख्या रहेको छ र परिवारको औसत आकार ३.८९ रहेको छ। जनसंख्या र घरधुरीका बारेमा विवरण निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २९: प्रस्तावित आयोजना स्थलको जनसंख्या र घरधुरीको विवरण

प्रस्ताव कार्यान्वयन क्षेत्र	घरधुरी	जनसंख्या		जम्मा	परिवारको औसत आकार	लैङ्गिक अनुपात
		पुरुष	महिला			
पाँचखाल नगरपालिका	९१३३	१७,२१२	१८,३०९	३५,५२१	३.८९	९४.०१
वडा नं. ५	५५६	११५२	११५१	२३०३	४.१४	१००.०९

स्रोत: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०७९

आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको जनसङ्ख्या र घरधुरी

आयोजना क्षेत्रबाट ५० मि. सम्मको क्षेत्रलाई प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्र मानिएको छ। आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रमा कूल १० घरधुरीमा ६२ जनसंख्या रहेको छ र परिवारको औसत आकार ६.२ रहेको छ। आयोजना स्थलमा मिश्रीत समुदायको बसोबास रहेको छ। जनसंख्या र घरधुरीका बारेमा विवरण निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ३०: आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको जनसङ्ख्या र घरधुरीको विवरण

प्रस्ताव कार्यान्वयन क्षेत्र	घरधुरी	जनसंख्या		जम्मा	परिवारको औसत आकार	लैङ्गिक अनुपात
		पुरुष	महिला			
प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्र	१०	३३	२९	६२	६.२	११३.७९

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८२

५.३.३ जातजाति तथा सम्प्रदाय

पाँचखाल नगरपालिकामा विभिन्न जातजातिका मानिसहरूको बसोबास रहेको पाइन्छ। यस क्षेत्रमा ब्राह्मण समुदायको बाहुल्यता रहेको छ। कूल जनसङ्ख्याको २५.४ प्रतिशत ब्राह्मण, २२.९ प्रतिशत तामाङ, १२.४ प्रतिशत नेवार र अन्य जातजातिहरूको बसोबास रहेको छ। मुख्य दश जातजातिहरूको विवरण यस प्रकार रहेको छ।

तालिका ३१: जातजाति अनुसार जनसङ्ख्या

क्र.स.	जाति	पुरुष	महिला	कूल	प्रतिशत
१	क्षेत्री	१,४७६	१,४६८	२,९४४	८.३
२	ब्राह्मण	४,१३७	४,३४१	८,४७८	२५.४
३	तामाङ	३,६५१	३,९९३	७,६४४	२२.९
४	नेवार	२,०१८	२,१०८	४,१२६	१२.४
५	मिजर	९२८	९७५	१९०३	५.७१
६	कामि	६८५	७८२	१४६७	४.४
७	परियार	३०३	३६७	३९७	२.०१
८	दनुवार	२०२३	२२३४	४२५७	१२.८
९	डोन	५६६	६५०	१२१६	३.६५
१०	घर्ति	३०५	३०४	६०९	१.८३
	जम्मा	१६,०९२	१७,२२२	३३,३१४	१००

स्रोत: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०७९

आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको जातजातिको विवरण

आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रमा विभिन्न जातजातिका मानिसहरूको बसोबास रहेको पाइन्छ। यस क्षेत्रमा ब्राह्मण समुदायको बाहुल्यता रहेको छ। कूल जनसङ्ख्याको ३७.१० प्रतिशत ब्राह्मण, ३२.२६ प्रतिशत सन्यासी (गिरी), २४.१९ प्रतिशत तामाङ र ६.४५ प्रतिशत नेवार जातजातिहरूको बसोबास रहेको छ।

तालिका ३२: आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको जातजातिको विवरण

क्र.स.	जाति	पुरुष	महिला	कूल	प्रतिशत
१	सन्यासी (गिरी)	१०	१०	२०	३२.२६
२	तामाङ	९	६	१५	२४.१९
३	नेवार	२	२	४	६.४५
४	ब्राह्मण	१२	११	२३	३७.१०
	जम्मा	३३	२९	६२	१००.००

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण, २०८२

५.३.४ भाषा

पाँचखाल नगरपालिकामा बसोवास गर्ने अधिकांश मानिसहरूले नेपाली (५२.०८%) भाषाको प्रयोग गर्ने देखिन्छ। मुख्य नौ भाषाको विवरण यस प्रकार रहेको छ।

तालिका ३३: भाषा अनुसार जनसङ्ख्या

क्र.स.	भाषा	पुरुष	महिला	कूल	प्रतिशत
१	नेपाली	९,१२२	९,७२७	२०,१४२	५२.०८
२	तामाङ	३,४५६	३,८९८	७,५०७	२०.३२
३	नेवारी	२,६२४	२,८३०	३,२५२	१५.०७
४	दनुवार	१,५१६	१,६४२	३,१५८	८.७३
५	डोन	४७७	५५१	१०२८	२.८४
६	मगर	६६	६०	१२६	०.३५
७	मैथली	४२	३५	७७	०.२१
८	राई	२५	२८	५३	०.१५
९	अन्य	४८	४६	९४	०.२६
	जम्मा	१७,३७६	१८,८१७	३६,१९३	१००

स्रोत: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०७९

आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको भाषाको विवरण

आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रमा अधिकांश मानिसहरूले नेपाली (६९.३५%) भाषाको प्रयोग गर्ने देखिन्छ।

तालिका ३४: आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको भाषाको विवरण

क्र.स.	भाषा	पुरुष	महिला	कूल	प्रतिशत
१	नेपाली	२२	२१	४३	६९.३५
२	तामाङ	९	६	१५	२४.१९
३	नेवार	२	२	४	६.४५

		३३	२९	६२	१००.००
--	--	----	----	----	--------

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८२

५.३.५ साक्षरता

पाँचखाल नगरपालिकामा ७५.६२% मानिसहरू साक्षर छन्। यस क्षेत्रको शैक्षिक अवस्था निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ३५: शैक्षिक अवस्था

लिङ्ग	जनसंख्या ५ वर्ष र त्यस भन्दा माथि	लेख पढ्न जान्ने	पढ्न मात्र जान्ने	लेख मात्र जान्ने	साक्षरता दर %
पुरुष	१०७५	९१३	१	१६१	८४.९३
महिला	१०८७	७२२	०	३६५	६६.४२
जम्मा	२१६२	१६३५	१	५२६	७५.६२

स्रोत: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०७९

आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको साक्षरता

आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रमा १००.००% मानिसहरू साक्षर छन् (घरधुरी सर्वेक्षण, २०८२)।

५.३.६ ऊर्जाको स्रोत

यस आयोजना क्षेत्र वरपर खाना पकाउनका लागि एल. पी. जी. ग्यास प्रयोग गरिन्छ। त्यस्तै आयोजना क्षेत्र वरपर बत्तीका लागि नेपाल विद्युत प्राधिकरणद्वारा वितरित राष्ट्रिय प्रसारण लाइनको विद्युत सेवा रहेको छ। यस वडाको ऊर्जाको तथ्याङ्क तल तालिकामा दिएको छ।

प्रकाश

पाँचखाल नगरपालिका वडा नं ५ मा अधिकांश घरधुरीले प्रकाशको लागि नेपाल विद्युत प्राधिकरणद्वारा वितरित राष्ट्रिय प्रसारण लाइनको विद्युत सेवा (९८.५६%) प्रयोग गर्छन्।

तालिका ३६: घरपरिवारले प्रयोग गर्ने बत्तिको स्रोत

क्र.स.	बत्तिको स्रोत	घरपरिवार	प्रतिशत (%)
१	विजुली	५४८	९८.५६
२	सौर्य	६	१.०७
३	मट्टितेल	१	०.१७
४	बायो ग्यास	०	०

५	अन्य	१	०.१७
	जम्मा	५५६	१००

स्रोत: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०७९

आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको प्रकाशको लागि प्रयोग गरिने ऊर्जा विवरण

आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रमा सबै घरधुरीले प्रकाशको लागि नेपाल विद्युत प्राधिकरणद्वारा वितरित राष्ट्रिय प्रसारण लाइनको विद्युत सेवा (१००.००%) प्रयोग गर्छन् (घरधुरी सर्वेक्षण, २०८२)।

खाना पकाउने इन्धन

पाँचखाल नगरपालिका वडा नं ५ मा अधिकांश घरधुरीले खाना पकाउनको लागि एल.पि.जि. (LPG) ग्यासको (७०.८६%) प्रयोग गर्छन्।

तालिका ३७: खाना पकाउने उर्जाको स्रोत

क्र.स	खाना पकाउने उर्जाको स्रोत	घरपरिवार	प्रतिशत (%)
१	दाउरा	१५८	२८.४१
२	एल. पि. जि. (LPG) ग्यास	३९४	७०.८६
३	विद्युतीय उर्जा	२	०.३५
४	गाई गोबर	०	०
५	बायो ग्यास	२	०.३५
	जम्मा	५५६	१००

स्रोत: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०७९

आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको खाना पकाउने इन्धनको विवरण

आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रमा सबै घरधुरीले खाना पकाउनको लागि एल.पि.जि. (LPG) ग्यासको (१००.००%) प्रयोग गर्छन् (घरधुरी सर्वेक्षण, २०८२)।

५.३.७ खानेपानीको स्रोत

पाँचखाल नगरपालिकामा अधिकांश घरहरूमा धारा/ पाइपको खानेपानीको आपूर्ति भएको देखिन्छ। यस क्षेत्रमा ८४.७१ प्रतिशत धारा तथा पाइप (आफ्नै घरमा), ५.६९ प्रतिशतमा धारा तथा पाइप (घर बाट बाहिर), ४.६७ प्रतिशतले कुवा र अन्य स्रोतको पानी प्रयोग हुने गरेको छ ।

तालिका ३८: खानेपानीको स्रोत

क्र.स.	विवरण	घरपरिवार	प्रतिशत (%)
१	धारा तथा पाइप (आफ्नै घरमा)	४७१	८४.७१

२	धारा तथा पाइप (घर बाटा बाहिर)	२६	४.६७
३	ढाकिएको कुवा	२९	५.२१
४	खुल्ला कुवा	२६	४.६७
५	इस्पराउट वाटर	३	०.५३
६	जार तथा बोतल	१	०.१७
७	अन्य	०	०
जम्मा		५५६	१००

स्रोत: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०७९

आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको खानेपानीको विवरण

आयोजना प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रमा अधिकांश घरहरूमा सार्वजनिक धारा र बोरिडको खानेपानीको आपूर्ति भएको देखिन्छ। यस क्षेत्रमा ५० प्रतिशत सार्वजनिक धारा र बोरिड, २० प्रतिशतमा निजी धारा, २० प्रतिशतले बोरिडको खानेपानी र १० प्रतिशतले बोरिड र निजी धाराको पानी प्रयोग हुने गरेको छ (घरधुरी सर्वेक्षण, २०८२)।

५.३.८ शौचालयको सुविधा

पाँचखाल नगरपालिकामा अधिकांश घरहरूमा (९७ प्रतिशत) शौचालयको सुविधा रहेको छ ।

तालिका ३९: शौचालयको सुविधा

क्र.स.	विवरण	घरपरिवार	प्रतिशत (%)
१	सेप्टिक ट्याङ्की नभएको फ्लस शौचालय	२	०.३५
२	सेप्टिक ट्याङ्की भएको फ्लस शौचालय	३२७	५८.८१
३	पिट शौचालय	२१४	३८.४८
४	सार्वजनिक शौचालय	०	०
५	शौचालय नभएको	१३	२.३३
जम्मा		५५६	१००

स्रोत: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०७८

आयोजना क्षेत्र वरपरका सबै घरहरूमा पक्की शौचालयको सुविधा रहेको छ (घरधुरी सर्वेक्षण, २०८२)।

५.३.९ हाल आयोजना स्थल नजिक क्षेत्रमा रहेका संरचनाहरू

यस आयोजना नजिक हाल तीन वटा होटलहरू सञ्चालनमा रहेका छन्। ती होटलहरूको नाम क्रमशः स्नो भ्यू माउन्टेन, मनकामना गेष्टहाउस र सुनगाभा होटल रहेका छन्। यस

आयोजनाको उत्तरमा अरनिको राजमार्ग, स्नो भ्यू माउन्टेन होटल, सुनगाभा होटल पश्चिममा सार्वजनिक बाटो तथा ध्रुवतारा बोडिड स्कुल, मनकामना गेष्ट हाउस, काली देवि मन्दिर, धुलिखेल जिपलाइन ल्यान्डिङ प्वाइन्ट, रहेको छ भने पूर्व र दक्षिणमा निजी जग्गा तथा बारीहरू रहेको छ। प्रस्तावबाट नजिक रहेको संरचनाको विवरण तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४०: हाल आयोजना क्षेत्र नजिकै रहेका होटल तथा सार्वजनिक क्षेत्र

क्र.स	संस्था नाम	आयोजनाबाट अनुमानित दुरी
१	सुनगाभा र स्नो भ्यू माउन्टेन होटल	उत्तरमा ४० मि.
२	मनकामना गेष्ट हाउस	पश्चिममा ४० मि.
३	ध्रुवतारा बोडिड स्कुल	दक्षिणमा ४० मि.
४	पुलिस चौकी	पश्चिममा ३० मि.

स्रोत: स्थलगत अध्ययन, २०८१

५.३.१० रिसोर्ट प्रति स्थानीयहरूको धारणा

रिसोर्टले स्थानीयलाई प्राथमिकतामा राखि रोजगारी दिइरहेको र रिसोर्ट सञ्चालनबाट त्यस क्षेत्रको पहिचानका साथै पर्यटन विकासमा टेवा पुऱ्याइरहेको हुदाँ स्थानीय बासिन्दा तथा छरछिमेकी यस रिसोर्ट प्रति सकारात्मक रहेको देखिन्छ।

५.३.११ फोहोरमैला फ्याँक्ने वा प्रशोधन गर्ने व्यवस्था

५.३.११.१ ठोस फोहोर व्यवस्थापन

रिसोर्ट सञ्चालनमा उत्सर्जन हुने ठोस फोहोरमैला, फोहोर मैला व्यवस्थापन ऐन, २०६८ अनुसार व्यवस्थापन गरिनेछ। स्रोतमै कुहिने र नकुहिने फोहोर छुट्टाइन्छ। कुहिने फोहोरको जैविक मल बनाइने र रिसोर्टको बगैँचामा प्रयोग गरिन्छ। पुनः प्रयोग गर्न नमिल्ने फोहोर जम्मा गरी Scrap Vendor लाई बिक्री गरिन्छ। आयोजना क्षेत्रमा व्यवस्थापन नहुने फोहोरलाई नगरपालिकाको फोहोर व्यवस्थापन प्रणालीमा पठाइन्छ। वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ अनुसार होटलबाट उत्पन्न हुने ठोस फोहोर व्यवस्थापन अनुगमन स्वयं होटलले गर्ने व्यवस्था रहेको छ। सो व्यवस्था अनुरूपनै रिसोर्टले ठोस फोहोर व्यवस्थापनको लागि स्वःअनुगमन गर्नेछ।

५.३.११.२ तरल फोहोर व्यवस्थापन

शौचालय तथा स्नान कक्षको लागि ४५,२५० लि. फोहोर पानी उत्सर्जन हुने अनुमान गरिएको छ। प्रशोधनको लागि Sewage Treatment Plant (STP) जडान गरिनेछ। उक्त STP

को क्षमता ५०,००० LD हुनेछ। STP बाट निस्केको ठोस फोहोर (Sludge) लाई आयोजनाकै पूर्वमा रहेको खाली क्षेत्रमा व्यवस्थापन गरी मलको रूपमा बगैँचामा प्रयोग गरिनेछ। यसका साथै STP बाट प्रशोधन भएर आएको पानी लाई भण्डारण गरी पुन रिसोर्टको सरसफाई कार्य र बगैँचामा प्रयोग गरिनेछ।

५.३.१२ प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने ठाउँमा आवत जावत गर्ने बाटो

धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला, पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५, खावामा सञ्चालन गरिएको छ। यो क्षेत्र भौगोलिक रूपमा उत्तरी अक्षांश २७°३७'४६.७५" र पूर्वी देशान्तर ८५°३४'५५.४२" र सामुन्द्रिक सतहबाट १३०६ मि. को उचाईमा रहेको छ। आयोजना क्षेत्र काठमाडौँबाट ३० कि.मि. पूर्व, धुलिखेलबाट ४.४ कि.मि. टाढा पर्दछ। त्यस्तै यस स्थान अरनिको राजमार्गले छोएको छ। यस आयोजना प्राकृतिक सुन्दरताले भरिपूर्ण स्थानमा अवस्थित रहेको छ। केही प्रमुख स्थानबाट आयोजना सम्मको दुरी यस प्रकार रहेको छ।

तालिका ४१: आयोजना सम्मको अनुमानित दुरी

क्र. स.	स्थान	दूरी र दिशा
1.	पहुँच सडको किनारबाट	२५ मि दक्षिण
2.	काठमाडौँ कोटेश्वर चोकबाट	३० कि. मि. पूर्व
3.	त्रिभूवन अन्तराष्ट्रिय विमानस्थलबाट	३३ कि. मि. पूर्व
4.	धुलिखेलबाट	४.४ कि. मि. पूर्व
5.	धुलिखेल जिपलाईन वल्डवाइड एडभेन्चर Take Off Point	३५० मि. पूर्व
6.	पाँचखाल नगरपालिका ५ नं. वडा कार्यालय	१ कि. मि. पश्चिम

५.४ आयोजना स्थलको आधारभूत तथ्याङ्क

तालिका ४२: तालिका आयोजना स्थलको आधारभूत तथ्याङ्क

अवयव	आवश्यक विवरण	प्रस्ताव क्षेत्र
भौतिक वातावरण		
भौगोलिक अवस्था, धरातलीय अवस्था, भू-उपयोग	अवस्थिति	काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला, पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५, बागमती प्रदेश
	भौगोलिक क्षेत्र	उत्तरी अक्षांश २७°३७'४६.७५" पूर्वी देशान्तर ८५°३४'५५.४२"
	धरातल	पहाडी
	भू-उपयोगिता	रिसोर्टको जग्गा
	उचाई	१३०६ मि.
जलवायु	वर्षा	सन् २०१७ देखि २०२२ वर्षा तथ्याङ्क १३०२ मि.मि.

अवयव	आवश्यक विवरण	प्रस्ताव क्षेत्र
	तापक्रम	सन् २०१७ देखि २०२२ सम्मको औसत अधिकतम तापक्रम २६.३°C औसत न्यूनतम तापक्रम १४.९५°C
	जलवायु क्षेत्र	उपोष्ण
जल तथा जलाधा क्षेत्र	नदी तथा खोलाको वहाव ढाँचा	करीव १२२० मि. पश्चिम उत्तरपश्चिम तर्फ पहाडको मुनु धुलिखेल खोला बगेको छ।
भू- गर्भ	चट्टान र माटो किसिम	Slate र Phyllite Parent Soil (NARC) र माटोमा ४५% Sand र १५% Clay पाइन्छ
	भुकम्पिय जोखिम	उच्च
जैविक वातावरण		
वनस्पति	आयोजना क्षेत्र	आयोजना क्षेत्र पूर्णरूपमा रिसोर्ट विकास गर्दै गरेको
	निर्माण स्थल	निजी जग्गा
वन्यजन्तु	स्तनधारी	न्यून रहेको
	सरीसृप	न्यून रहेको
	चरा	बकुल्ला, तामे टुकुर, मलेवा, गौँथली, कालिज, भङ्गेरा, कोइली, चिबे, काग, परेवा, फिस्टे, डाँग्रे, टुकुर, मैना
सामाजिक, आर्थिक तथा साँस्कृतिक वातावरण		
प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्र		
आयोजना स्थलबाट ५० मि. बाहिरको क्षेत्रलाई प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्र मानिएको छ। यस क्षेत्रमा जम्मा १० वटा घरहरू रहेका छन्।		
पाँचखाल नगरपालिका		
जनसाङ्ख्यिक विवरण	जनसङ्ख्या	९१३३ घरधुरीमा ३५,५२१ जनसंख्या
	लैङ्गिक विवरण	पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५ मा पुरुष-१,१५२ र महिला-१,१५१
	जातजाती	२३.४१ प्रतिशत ब्राह्मण, २१.५ प्रतिशत तामाङ, ११.६ प्रतिशत नेवार र अन्य जातजाति
	भाषा	अधिकांश मानिसहरूले नेपाली (५८.६१ %)
	साक्षरता दर	७५.६२%
	खाना पकाउने उर्जा	दाउरा- २८.४१ % LPG ग्यास- ७०.८६ अन्य-०.७३
	उज्यालोको स्रोत	विजुली -९८.५७६%
	खानेपानीको स्रोत	८४.७१ प्रतिशत धारा तथा पाइप (आफ्नै घरमा) ५.६९ प्रतिशतमा धारा तथा पाइप (घर बाट बाहिर), ४.६७

अवयव	आवश्यक विवरण	प्रस्ताव क्षेत्र
		प्रतिशतले कुवा
	शौचालयको अवस्था	९७.६७% घरधुरीले शौचालयको सुविधा पाएका छन्।
	यातायात पूर्वाधार	आयोजना क्षेत्रमा कालोपत्रे अरनिको राजमार्ग सडक रहेको छ।
	रोजगारी/ पेशा/ व्यवसाय	यस क्षेत्रका मानिसहरू व्यापार, नोकरी, कृषि, व्यवसाय, तथा दैनिक ज्यालादारीमा संलग्न छन्।
	कृषि उत्पादन	यस क्षेत्र वरिपरि मुख्य बालिमा धान, मकै, गहुँ, तोरी उत्पादन गर्दछन्।
आर्थिक संस्कृति	पशुपालन	यस क्षेत्र वरिपरि कुखुरा, हाँस, बाखा, गाई, भैँस, बंगुर, पालन गर्दछन्।
	प्रमुख चाडवाड	दर्शौं, तिहार, जनैपूर्णिमा, कृष्णअष्टमि, गाईजात्रा, माघेसंक्रान्ति, शिवरात्री, ल्होसार, फागुपूर्णिमा

परिच्छेद ६ : प्रस्तावको विकल्प विश्लेषण

प्रस्तावित आयोजना निर्माण एवं सञ्चालन गर्नु पूर्व वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययनमा विकल्पहरूको विश्लेषण एउटा अभिन्न अङ्ग हो। विकल्पहरू विश्लेषणको क्रममा प्राविधिक सम्भाव्यता, आर्थिक मितव्ययिता तथा वातावरणीय दिगोपनलाई विशेष ध्यानमा राखिने छ।

यस आयोजना निर्माण तथा सञ्चालनले वातावरणमा पार्न सक्ने नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण तथा सकारात्मक प्रभाव बढावा गर्न आयोजनासँग सम्बन्धित आयोजनाको डिजाइन, प्रविधि, समय तालिका, प्रयोग गरिने निर्माण सामग्री, आदि विषयसँग सम्बन्धित विकल्पहरू विश्लेषण वाञ्छनीय हुन्छ।

विकल्पहरूको विश्लेषण गर्दा निम्न विधिहरू अवलम्बन गरिने छन्।

६.१ आयोजना स्थलको विकल्प

वातावरणीय प्रभाव कम गर्न आयोजनाका संरचनाहरूको सम्भावित वैकल्पिक स्थलहरू पहिचान गरिनेछ।

६.२ डिजाइनको विकल्प

विद्यमान नियम, ऐन र निर्माण मापदण्डहरूलाई ध्यानमा राखी प्रस्तावित आयोजनाको डिजाइन गरिनेछ। डिजाइनको विकल्प अन्तर्गत आयोजना निर्माणका लागि तयार गरिएका पूर्व योजनाको विस्तृत समीक्षा गरी उपलब्ध विधि, प्रविधि तथा प्रणालीहरू अवलम्बन गरी योजनालाई वातावरणमैत्री तथा प्रभावकारी बनाइनेछ।

६.३ सामग्री तथा प्रविधि प्रयोगको विकल्प

आयोजना निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा प्लाष्टिक झोला प्रतिबन्ध सम्बन्धी कार्ययोजना, २०७८ अनुसार ४० माइक्रोनभन्दा पातलो प्लाष्टिकको प्रयोगमा प्रतिबन्ध लगाइनेछ। प्लाष्टिकको विकल्पको रूपमा कागज तथा कपडाका झोला, बाँसले बनेका विभिन्न सामग्रीहरूको प्रयोग गरिनेछ। साथै रिसोर्टमा सजावटको रूपमा प्रयोग हुने प्लाष्टिकका कृत्रिम फूलगुच्छालाई पूर्णरूपमा प्रतिबन्ध गरिनेछ र यसको विकल्प स्वरूप स्थानीय रूपमा उपलब्ध हुने प्राकृतिक फूल तथा वनस्पतिको प्रयोग गरिनेछ। यसले वातावरणमैत्री अभ्यासलाई प्रोत्साहन गर्ने मात्र नभई स्थानीय उत्पादकलाई लाभ पुऱ्याउने छ।

आयोजना सञ्चालन चरणमा प्रयोग हुने विविध विद्युतिय उपकरणहरूको प्रयोगमा वातावरण मैत्री तथा विद्युत किफायति छनौट गरिनेछ। साथै सौर्य उर्जाको सम्भावनाको बारेको अध्ययन

गरिने छ। त्यस्तै Banquet Hall मा ध्वनि प्रदूषणको समयको लागि Noise Shelding Techniques को अध्ययनमा समेटिनेछ।

आयोजनासँग जोडिएको अरनिको राजमार्ग विस्तारको क्रममा रिसोर्टको आफ्नै स्वामित्वमा रहेको पश्चिमी क्षेत्रमा करिब २५ मिटर खण्डमा पहिरो गएको हुदाँ सोको नियन्त्रणको लागि RCC Structure Retaining Wall निर्माण गरिएको छ। भूक्षय तथा पहिरो नियन्त्रणका लागि Civil Structure मा Stone Masonry Wall, Retaining Wall सहित रुख विरुवा सहितको Bioengineering प्रविधिहरू समेत अवलम्बन गरिनेछ। Bioengineering प्रविधि प्रयोग गरी पहिरो तथा भूक्षय नियन्त्रणका उपायहरूमा Armor र Anchor गर्न Civil Structure सहित पैयु (*Prunus cerasoides*), बकाइनो (*Melia azedarach*), चिलाउने (*Schima wallichii*), निगालो बास (*Drepanostachyum falcatum*), अम्रिसो (*Thysanolaena latifolia*), नेपियर घाँस (*Cenchrus purpureus*), दुबो (*Cynodon dactylon*), भुजेत्रो (*Butea buteiformis*), खसखस (*Papaver somniferum*, भर्तिभर (*Vetiveria zizanioides*) लगायतका घाँस प्रयोग गर्न सकिन्छ।

६.४ सञ्चालन विधि, समय तालिका विकल्प

आयोजनामा विशेष गरी पाहुना सत्कारसँग सम्बन्धित कार्य हुने र Banquet मा एक समय र स्थानमा ठूलो संख्यामा मानिसहरूको भेला, होहल्ला, नाचगान र सांगितिक कार्यले गर्दा नजिकको छरछिमेकी तथा स्कुलमा प्रभाव कम हुने तवरले मात्र समय तालिका तय गर्नेछ।

६.५ स्रोत साधन तथा कच्चा पदार्थको विकल्प

नेपालको स्थानीय निर्माण व्यवसायको वृद्धि विकासमा समेत यस प्रकारको आयोजना निर्माणले सहयोग गर्ने गर्दछ। नेपालको स्थानीय बजारको निर्माण सामग्रीहरूको प्रयोग गर्ने सम्भावनाको समेत रहनेछ।

रिसोर्टमा सौन्दर्य तथा हरियाली कायम गर्नको लागि मिचाहा प्रजातिका विरुवाहरू पूर्ण रूपमा निषेध गरिनेछ। यसका साथै निम्न तालिकामा रहेको रैथाने, धार्मिक तथा सांस्कृतिक महत्वका सौन्दर्यवर्धक तथा वास्नादार वनस्पति, फूलविरुवाहरूलाई रोप्न सकिनेछ।

तालिका ४३: आयोजना स्थलमा रोपन गरिने प्रजाति

क्र.स.	स्थानीय नाम	वैज्ञानिक नाम
१.	तुलसी	<i>Ocimum tenuiflorum</i>
२.	तेजपत्ता	<i>Cinnamomum tamala</i>
३.	नारायणपाती	<i>Buddleja gynandra</i>
४.	जमानेमान्द्रो	<i>Berberis napaulensis</i>
५.	बोधिचित्त	<i>Ziziphus budhensis</i>
६.	सयपत्री फूल	<i>Tagetes erecta</i>
७.	निगालो बास	<i>Drepanostachyum falcatum</i>

६.६ ट्राफिक व्यवस्थापन

रिसोर्टमा आवतजावत हुने सवारी साधनहरूले नजिकको सडकमा ट्राफिक व्यवस्थापनको समस्या निम्तिन सक्छ। यसको लागि पहुँच सडकमा आउने र जाने गाडिको दिशा निर्देशित गर्न कर्मचारीको विकल्पहरू समेत हुन सक्नेछ।

परिच्छेद ७ : प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा पर्ने प्रभाव तथा संरक्षणका उपाय

आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालनका चरणमा प्रतिकूल र अनुकूल गरी दुई किसिमका प्रभावहरू पर्ने देखिन्छ। ती प्रभावहरू वातावरणका भौतिक क्षेत्र, जैविक क्षेत्र, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्र गरी तीन वटा क्षेत्रमा वर्गीकरण गरिएको छ। यसका अतिरिक्त आयोजना निर्माण तथा सञ्चालनको व्यवस्था गरी दुई चरणमा वर्गीकरण गरिएको छ।

७.१ अनुकूल प्रभाव

७.१.१ निर्माण चरण

७.१.१.१ सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

क. रोजगारीको अवसर

प्रस्तावित आयोजनाको थप निर्माण कार्यका निम्ति १२ दक्ष र २८ अर्धदक्ष गरी अनुमानित ४० जनशक्तिलाई करिब १५ महिना सम्म रोजगार प्रदान गरिनेछ। रोजगारीका लागि आयोजना तथा निर्माण व्यवसायीले कामदारहरूको सीप र क्षमता हेरी प्रभावित वडा, नगरपालिका र जिल्लालाई बढी प्राथमिकता दिइने छ। यसले स्थानीय अर्थव्यवस्था वृद्धि गर्न मद्दत गर्छ।

ख. प्राविधिक सीप र क्षमता अभिवृद्धि

प्रस्तावित आयोजना निर्माण चरणमा धेरै सङ्ख्यामा प्राविधिक तथा कामदारहरू परिचालन हुनेछन्। ती प्राविधिक तथा कामदारहरूले आयोजना निर्माण कार्यमा संलग्न भई यस आयोजनाको डिजाइन, संरचना निर्माण तथा निर्माण व्यवस्थापनसम्बन्धी प्रयोगात्मक सीप, घेरा लगाउने, खट बाँध्ने (स्काफोल्डीङ), निर्माण सामग्री भण्डारण तथा व्यवस्थापन, आदि सीप प्राप्त गर्नेछन्। निर्माण तथा व्यवस्थापनमा सहभागी हुने व्यवस्थापक, प्राविधिक र कामदारहरूले आफ्नो सीपमा अभिवृद्धि गर्ने अवसर प्राप्त गर्ने छन्।

ग. स्थानीय बजार विकास र विस्तार

आयोजना निर्माण चरणमा ठूलो संख्यामा श्रमिक, प्राविधिक तथा अन्य जनशक्ति परिचालन हुने भएकाले स्थानीय बजारको विकास र विस्तार हुने सम्भावना हुन्छ। निर्माण कार्यका लागि आवश्यक खाद्यान्न, निर्माण सामग्री, इन्धन, यातायात, आवास, होटल, चिया पसल, किराना तथा

अन्य दैनिक उपभोग्य वस्तुहरूको माग बढ्ने हुँदा स्थानीय व्यापारी र व्यवसायीलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्छ। यसले नयाँ पसल, सेवा तथा साना व्यवसाय स्थापना हुन प्रोत्साहन दिन्छ भने विद्यमान बजारको कारोबार वृद्धि भई आर्थिक गतिविधि तीव्र हुन्छ।

७.१.२ सञ्चालन चरण

७.१.२.१ सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

क. रोजगारीको अवसर सृजना

रिसोर्टले हाल १४ महिला र ४४ पुरुष गरी जम्मा ५८ जनशक्तिलाई रोजगार प्रदान गरेको छ। रिसोर्टमा क्षमतावृद्धि पश्चात सञ्चालनको शुरुवतामा २५ महिला र ५० पुरुष गरी जम्मा ७५ जनशक्तिलाई रोजगारी प्रदान गर्नेछ भने थप जनशक्ति पदपूर्ति गर्दा सीप र क्षमताको आधारमा आवश्यकता अनुसार थप गरिनेछ। आवश्यक जनशक्तिका लागि स्थानीय समुदायबाट दक्षता अनुरूप प्राथमिकता दिइनेछ। साथै रिसोर्टको सञ्चालन पूर्ण रूपमा बालश्रम मुक्त रहनेछ। बालबालिकालाई रिसोर्टको कुनै पनि निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा श्रम गर्न दिइने छैन। स्थानीय जनतालाई कुनै पनि सामाजिक र जातीय विभेद बिना रिसोर्टको कार्यमा आवश्यकता अनुसार रोजगारीमा प्राथमिकता दिइनेछ।

ख. सीप तथा क्षमता अभिवृद्धि

रिसोर्टको सञ्चालनमा संलग्न कर्मचारीहरूले रिसोर्टसम्बन्धी विभिन्न कार्यको अनुभव प्राप्त गर्नेछन्। रिसोर्ट व्यवस्थापन प्रणाली (Booking, Billing, Inventory), अतिथि स्वागत, गुनासो व्यवस्थापन, अन्तर्राष्ट्रिय आतिथ्य मापदण्ड (Hospitality Standards) सम्बन्धी ज्ञान, भान्सा, हाउसकिपिङ, मर्मतसम्भार तथा सुरक्षा प्रणाली, प्राथमिक उपचार, आगलागी नियन्त्रण र आपतकालीन प्रतिक्रिया अभ्यास, विपद् व्यवस्थापन, आदि सीप अभिवृद्धि भई भविष्यमा रोजगारीका अवसर बढ्छन्। साथै कर्मचारीहरूको सीप विकास भई रिसोर्टको सेवा गुणस्तर तथा दिगो पर्यटन प्रवर्द्धनमा सकारात्मक योगदान पुग्नेछ।

ग. स्थानीय अर्थ व्यवसायमा परिवर्तन

रिसोर्टको लागि आवश्यक खाद्य सामग्रीहरू काठमाडौं, बनेपा र धुलिखेलका स्थानीय बजारबाट आपूर्ति हुन्छ। स्थानीय कृषि उत्पादनहरू आलु, काउली, बन्दा, गाँजर, मुला, मटरकोसा, साग, भेन्टा जस्ता तरकारी खरिद गर्ने गरिएको छ। यसका लागि कृषकहरूलाई गुणस्तर कायम गर्ने र अर्गानीक उत्पादनमा रिसोर्ट नियमित प्रोत्साहन गर्दै आएको छ। पशुजन्य उत्पादनहरू जस्तै दुध, दहि र अण्डाहरू जस्ता उत्पादनहरू प्रत्यक्ष स्थानीय बजार र

उत्पादकबाट खरिद गरिदै आएको छ। रिसोर्टको स्तरोन्नतिसँगै स्थानीय सामग्रीहरूको प्रयोग बढ्नेछ। स्थानीय सामग्रीको प्रयोगले स्थानीय उद्यमी, किसान तथा साना व्यवसायीहरूको आमदानी वृद्धि हुनेछ।

घ. राजस्व सङ्कलन तथा वृद्धि

रिसोर्ट सञ्चालनबाट स्थानीय निकायको राजस्वमा वृद्धि हुन्छ जसले स्थानीय अर्थव्यवस्थामा वृद्धि गर्न मद्दत गर्नेछ।

ङ. पर्यटन विकासमा सहयोग

हाल रिसोर्टको थप निर्माण सहित क्षमतावृद्धि गरी कुल १० वटा भवन, २४ वटा कटेज तथा २० भिल्लामा जम्मा ८२ कोठा र १७० शय्या क्षमताको रिसोर्ट निर्माण तथा सञ्चालन गरिनेछ। रिसोर्टमा रेष्टुरेन्ट, बार, तातो र चिसो पानीको सुविधा, एयर कन्डिसनर (A.C), मिनी बार, स्पा कक्ष, Sauna कक्ष, सभा तथा बैठक हल, कफी क्याफे, योगा कक्ष, क्यासीनो, Heli Pad, आदि सेवा तथा सुविधाहरू रहेका छन्। सुविधायुक्त पूर्वाधारका कारण पर्यटकको बसाइ अवधि लम्बिन्छ। पर्यटकको आगमन संख्या र बसाइ अवधि वृद्धि भई स्थानीय अर्थतन्त्र सुदृढ हुन्छ। यस आयोजना थप निर्माण तथा सञ्चालनबाट स्वदेशी तथा विदेशी पाहुनाहरूलाई गुणस्तरीय खाना र आरामदायी आवासको सुविधा प्रदान गरी आन्तरिक र बाह्य पर्यटक आकर्षित गर्छ। साथै यस क्षेत्रको पहिचान र पर्यटन गन्तव्यको छवि सुधार गर्छ।

च. सामाजिक उत्तरदायित्व

रिसोर्ट सञ्चालनका लागि मूलको पानी प्रयोग गर्ने भएकाले स्थानीय बासिन्दालाई पर्न सक्ने सम्भावित पानीको समस्यालाई मध्यनजर गर्दै रिसोर्टले नजिकैको गाँउमा खानेपानीको लागि दुई वटा पानीको धारा बनाइदिएको छ। एउटा धारा गाँउ नजिकै र एउटा धारा आफ्नै रिसोर्टको परिसर भित्र बनाएको र गाँउलेहरूका लागि बिहान र बेलुकी पानी थाप्नका निम्ति दुई-दुई घण्टा समय प्रदान गर्दै आएको छ। रिसोर्टले सामाजिक उत्तरदायित्व (CSR) अन्तर्गत गतिविधिहरूमा गणेश मा. वि र सरस्वती मा.वि का विद्यार्थीको शिक्षा तथा खेलकुदमा पहुँच बढाउनको लागि कापि, किताब, स्कुल ब्याग र खेलकुदका सामग्री वितरण गर्नेछ। यसका साथै रिसोर्ट नजिकै रहेको देविथान मन्दिरजाने बाटो तथा ३०० मि. भञ्ज्याङ निर्माणको लागि स्थानीय तह तथा स्थानीय बासिन्दासँग समन्वयन गरी निर्माण गर्ने योजना रहेको छ। यस मन्दिरमा रहेको पिपलमा चौतारीको निर्माण गरिनेछ। गणेश मा.वि. का विद्यार्थीहरू लाई सामाजिक उत्तरदायित्व (CSR) अन्तर्गत १५० वटा स्विटर वितरण गरिएको छ। स्थानीय उत्पादन (साग, दूध, फलफूल, हस्तकलाका सामग्री), राष्ट्रिय नीति अनुरूपनै १५% सम्म महंगो

भएपनि रिसोर्टले खरिद गर्ने र स्थानीय उत्पादनलाई प्रोत्साहन तथा प्रवर्द्धन गर्नमा सहयोग गर्नेछ।

७.१.२.२ जैविक वातावरण

क. आयोजना क्षेत्रमा हरियाली कायम गर्ने

आयोजना क्षेत्रमा हाल प्रशस्त मात्रामा हरियाली तथा बगैँचा रहेको छ। आयोजनाको हरियाली क्षेत्रको सौन्दर्य कायम गर्न थप १५२०.२० वर्ग मिटर क्षेत्रमा Greenery योजना बनाई बगैँचाको निर्माण गरिनेछ। यसका साथै आयोजनाको प्रभाव क्षेत्रमा पर्ने सडकको दुवै छेउमा र खाली रहेको उपयुक्त स्थानहरूमा हरियाली प्रवर्द्धन गरी वातावरणीय सन्तुलन कायम राख्न वृक्षारोपण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। यसबाट आयोजना स्थलको वानस्पतिक सौन्दर्यता र हरियाली कायम गर्न मद्दत गर्ने छ।

७.२ प्रतिकूल प्रभाव

७.२.१ निर्माण चरण

७.२.१.१ सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

क. आयोजना क्षेत्र आसपासमा स्वास्थ्य र सरसफाई

निर्माण चरणमा कामदारहरूको आवत-जावत बढ्दा र अस्थायी बस्ती तथा श्रमिक क्याम्पको व्यवस्थापन कमजोर भएमा खुला दिसापिसाब, फोहर पानीको निकास तथा ठोस फोहोरले वातावरण अस्वच्छ बनाउँछ। यसका कारण झाडापखाला, हैजा, टाइफाइड, छाला रोग तथा श्वासप्रश्वाससम्बन्धी रोग फैलिने सम्भावना बढ्छ। आयोजना निर्माणका क्रममा निर्माण सामग्री ढुवानी तथा मेशिनको प्रयोगले आसपासको क्षेत्रमा धुलो बढ्छ। आयोजना निर्माणका लागि प्रयोग गरिने ठूला उपकरण तथा ठूला ढुवानी गाडीको कारणका कारण वायु प्रदूषण हुन्छ। निर्माण सामग्री भण्डारणले आयोजना क्षेत्रको सौन्दर्यमा असर गर्छ। प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण स्थल तयारीका लागि जमिनको सतह मिलाउन माटो हटाइने छ। फलस्वरूप निर्माण स्थलमा र मक व्यवस्थापन गरिने स्थानमा मकले गर्दा दृश्य प्रदूषण हुने छ।

ख. व्यवसायजन्य स्वास्थ्य र सुरक्षा

प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण चरणमा निर्माण स्थलमा हुन सक्ने व्यवसायजन्य स्वास्थ्य तथा सुरक्षाको जोखिम अधिक हुनेछ। व्यवसायजन्य स्वास्थ्य र सुरक्षामा उचाइबाट खस्ने, निर्माण सामग्री खसेर लाग्ने, बिजुलीको झड्का, घाउ तथा चोट पटक, आदि जोखिम रहन्छ। साथै इन्धन, लुब्रीकेन्ट्सको व्यवस्थापनमा संलग्न कामदारहरूको स्वास्थ्य जोखिम रहन्छ। विभिन्न

प्रकारको उपकरण प्रयोग गर्दा सामान्य चोटदेखि लिएर घातकसमेत हुने सम्भावना रहेको छ। असुरक्षित पिउने पानी, सरसफाइको अवस्थाले थप सरुवा रोगहरूको जोखिम बढाउन सक्छ। निर्माण गतिविधिका क्रममा उच्च तापक्रम, ध्वनि, कमजोर प्रकाश आदिले कामदारहरूको शारीरिक रूपमा हानि पुऱ्याउन सक्छ। यस्तो जोखिम न्यूनीकरणका लागि निर्माण स्थलमा काम गर्दा वा निरीक्षणमा जाँदा व्यक्तिगत सुरक्षाको उपकरणहरूको प्रयोग गर्ने तथा जोखिम क्षेत्र र स्थानहरूको पहिचान गरी स्पष्ट सचेतनामूलक सङ्केत राखिने छ।

ग. स्थानीय र बाहिरी कामदारहरू बीच द्वन्द्व

बाहिरबाट कामदारहरूको आगमनले निर्माण टोली र स्थानीय समुदायहरू बीच विवाद उत्पन्न हुन सक्छ। रोजगारीमा प्राथमिकता, गुनासोको व्यवस्थापन, फोहोरमैलाको व्यवस्थापन, भाषा नबुझिनु, गलत बुझाइ वा सञ्चार अभाव, रहन-सहनमा भिन्नता, खानपान र सामाजिक व्यवहारमा अन्तर, आदि कारणहरूले स्थानीय र बाहिरी कामदारहरू बीच द्वन्द्व उत्पन्न हुन सक्छ। यसले निर्माण गतिविधिमा ढिलाई गर्न सक्दछ।

घ. गुनासो व्यवस्थापन

रिसोर्ट सञ्चालनको क्रममा अव्यवस्थित फोहोरमैला, उच्च ध्वनिको स्तर र अव्यवस्थित सवारी साधनको पार्किङ्गका कारण स्थानीयवासीहरूमा गुनासो उत्पन्न हुन सक्छ।

ङ. संक्रामक रोगबाट पर्न सक्ने प्रभाव

प्रस्तावित आयोजना निर्माण चरणमा धेरै सङ्ख्यामा कामदारहरू परिचालन हुने गर्दछ। स्तरीय खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छताको कमीले कामदारहरूबीच सरुवा रोगको सङ्क्रमण हुन सक्छ। सरुवा रोगहरूको संक्रमणबाट निर्माण कार्यमा ढिलाइ हुने साथै स्थानीयहरूको स्वास्थ्यमा समेत असर गर्ने सम्भावना रहेको छ।

च. कार्यस्थलमा हुन सक्ने यौनजन्य दुर्व्यवहार

प्रस्तावित आयोजना निर्माण चरणमा धेरै सङ्ख्यामा कामदार परिचालन हुने छन्। निर्माण स्थलमा कुनै पनि किसिमका मौखिक, अमौखिक, शारीरिक वा डिजिटल माध्यमबाट व्यक्तिको इच्छा विपरीत यौनजन्य दुर्व्यवहार हुने सम्भावना रहेको छ। यसले पीडित व्यक्तिको मानसिक स्वास्थ्य, आत्मविश्वास र कार्यक्षमतामा नकारात्मक प्रभाव पार्छ।

छ. बाल श्रमको प्रयोग

आयोजना निर्माण चरणमा धेरै सङ्ख्यामा कामदार परिचालन हुने छन्। यस अवस्थामा निर्माण कार्यमा बालबालिकालाई श्रमिकको रूपमा काममा लगाइने सम्भावना रहन्छ। सो हुन नदिन आयोजनाको प्रस्तावक र स्थानीय सरोकारवाला निकाय (नगरपालिका, वडा कार्यालय, प्रस्तावक, आदि) ले आवधिक निरीक्षण गर्नेछन्।

७.२.१.२ भौतिक वातावरण

क. फोहोर मैला व्यवस्थापनका समस्या

प्रस्तावित आयोजनाले निर्माण चरणमा ठूलो मात्रामा बिग्रेका, प्रयोग भई बाँकी रहेका निर्माण सामग्रीहरू फोहोरमैलाको रूपमा उत्सर्जन हुनेछ। ती फोहोरमैलाहरू आयोजना स्थलबाट हावा, पानी आदि माध्यमबाट अन्यत्र जाने सम्भावना रहेको छ। अतः फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि आयोजना स्थलभित्र नै जस्तापाटा सहित घेरा बनाई फोहोरहरूलाई निर्माण सामग्रीअनुसार अलग अलग राखी व्यवस्थापन गरिनेछ। साथै निर्माण अवधिमा ४० जना कामदारहरूबाट प्रति दिन अनुमानित ६.८ के.जी. (ADB, २०१३) फोहोर उत्पादन हुने छ। श्रम शिविरका मजदुरहरूबाट निस्कने फोहोरहरू अधिकांश मात्रामा अर्गानिक मल हुन्छ। निर्माण कार्यमा संलग्न मजदुरहरूले खुला दिशा पिसाब गरेमा मानव मलमूत्र अर्को चिन्ताको विषय हुन्छ। फोहोरको उचित व्यवस्थापन नगरी जथाभावी फोहोर फालिएमा यसले वातावरणीय सुन्दरता बिगार्नुका साथै रोगको सङ्क्रमण फैलिएर जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल प्रभाव पर्ने छ।

ख. वायु प्रदूषण

निर्माण चरणमा सञ्चालन हुने निर्माण सामग्रीको ढुवानी, ड्रिलिङ मेसिन, जेनेरेटर आदिको प्रयोगले वायु प्रदूषण हुनेछ। संरचना निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने उपकरण तथा सवारी साधनहरूको कारण उत्सर्जन हुने धुलो र धुवाँले वायुको गुणस्तरमा प्रभाव पार्ने सम्भावना हुन्छ। निर्माण कार्यका लागि उत्खनन तथा प्रयोग गरिने ड्रिलिङ, मिक्सिङ प्लान्टमा राखिने निर्माण सामग्रीले पनि वायु प्रदूषण गर्छ। ससाना धुलोको कण तथा धुवाँले कामदार र स्थानीयलाई स्वासप्रस्वाससम्बन्धी समस्याहरू देखा पर्न सक्छ। साथै अन्य संरचना, स्मारक समेतलाई साना कणहरूले फोहोर पार्ने, रंगरोगन बिगार्ने र धातुमा खिया लगाउने जस्ता प्रभाव पर्न सक्छ।

ग. ध्वनि प्रदूषण

आयोजना निर्माण चरणमा ध्वनिले वातावरणीय प्रभाव पर्नु स्वाभाविक हो। निर्माणसम्बन्धी कार्यहरू, मेसिनरीको प्रयोग, सवारी साधन, निर्माण सामग्रीको ढुवानी, आदि ध्वनि प्रदूषणका मुख्य कारण हुन्। निर्माण कार्यका लागि ड्रिलिङ, भाइब्रेटर, डोजर, रोलर, क्रेन, जेनेरेटर तथा पम्प जस्ता हेभी उपकरणहरू चलाउदा ध्वनि प्रदूषण हुन्छ। ती निर्माण कार्यहरू हुँदा नजिकैको कार्यालयलाई असर पर्न सक्छ। ध्वनि प्रदूषणका कारण संचारसम्बन्धी समस्या सिर्जना गर्छ। यसले तनाव बढाउनका साथ स्वास्थ्यसम्बन्धी असरहरू पार्छ।

घ. जल प्रदूषण

निर्माणको क्रममा भूमिगत पानी प्रदूषण हुनसक्छ। आयोजना क्षेत्रबाट डिजेल र तेल, ग्रीज, विषाक्त रसायन र निर्माण सामग्रीहरू जस्तै सिमेन्ट, रंग, आदि निस्कासन भई भूमिगत पानीमा मिसियर प्रदूषण हुन सक्छ। निर्माण शिविरबाट पनि फोहोर पानी उत्पादन हुन्छ।

ङ. निर्माण सामग्रीहरूको ढुवानी तथा व्यवस्थापन

निर्माण गतिविधिले ट्रिपर, मिनी ट्रक, ट्र्याक्टरहरू र साइटमा आधिकारिक गाडीहरू जस्ता निर्माण सवारीहरूको उच्च आवतजावत बढाउँछ। प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण चरणमा विद्यमान सडकको प्रयोग अधिकतम हुनेछ। प्रतिफल स्वरूप यस आयोजना स्थलसम्मको पहुँच मार्ग, यस आयोजनाका लागि सञ्चालन हुने गाडी र ढुवानीले ट्राफिक अवरोध, गर्ने सम्भावना रहेको छ। सडकमा अन्य प्रयोजनमा बाधा आउन सक्ने देखिन्छ। सवारीको चापले दुर्घटनाको सम्भावना हुन सक्छ।

च. मूलको पानी प्रयोगबाट वरपरको पानी निकासिमा पर्ने प्रभाव

रिसोर्टमा भान्सा तथा सरसफाई गर्नका लागि मूलको पानी आयोजना स्थलमा भण्डारण गरी प्रयोग गरिएको छ। रिसोर्टबाट करिब २ कि.मि. टाढा धुलिखेल नगरपालिका वडा नं. ८ पाकुचामा आफ्नै स्वामित्वको जग्गामा रहेको मूलको पानी पाइपद्वारा ल्याईएको छ। रिसोर्ट सञ्चालनका लागि मूलको पानी प्रयोग गर्ने भएकाले स्थानीय बासिन्दालाई पर्न सक्ने सम्भावित पानीको समस्यालाई मध्यनजर गर्दै रिसोर्टले नजिकैको गाँउमा खानेपानीको लागि दुई वटा पानीको धारा बनाइदिएको छ। एउटा धारा गाँउ नजिकै र एउटा धारा आफ्नै रिसोर्टको परिसर भित्र बनाएको र गाँउलेहरूका लागि बिहान र बेलुकी पानी थाप्नका निम्ति दुई-दुई घण्टा समय प्रदान गर्दै आएको छ। यद्यपी आयोजनाको प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रमा स्थानीयलाई कुनै असर पर्दैन।

छ. ढल निकास व्यवस्थापनका समस्या

शौचालय तथा स्नान कक्षको फोहोर पानी प्रशोधनको लागि Sewage Treatment Plant (STP) जडान गरिने र STP बाट निस्केको ठोस फोहोर (Sludge) लाई आयोजनाकै पूर्वमा रहेको खाली क्षेत्रमा व्यवस्थापन गरी मलको रूपमा बगैँचामा प्रयोग गरिनेछ। यसका साथै STP बाट प्रशोधन भएर आएको पानी लाई भण्डारण गरी पुन रिसोर्टको सरसफाई कार्य र बगैँचामा प्रयोग गरिने हुँदा आयोजना क्षेत्रको ढल निकास व्यवस्थापनमा कुनै समस्या हुदैन।

ज. ऊर्जा व्यवस्थापन

आयोजना निर्माणका लागि उच्च ऊर्जा आवश्यक हुन्छ। निर्माण कार्यको समयमा प्रयोग हुने विद्युतीय उपकरणहरूको प्रयोग, वेल्डिङ र ड्रिलिङ, तथा अन्य उपकरणलाई उच्च ऊर्जा आवश्यक हुन्छ। ऊर्जाको उच्च खपतले स्थानीय विद्युत आपूर्तिमा भार बढाउन सक्छ।

झ. ट्राफिक जामको समस्या

निर्माण सामग्रीहरूको ढुवानी गर्ने क्रममा ठूला सवारी साधनको आवागमनले सडक बिग्रिने, माटो खुदिने तथा ट्राफिकमा चाप बढ्ने समस्या देखिन्छ। साथै निर्माण सामग्रीको ढुवानी गर्ने समयमा ट्राफिक व्यवस्थापनमा बाधा पुग्न सक्छ।

७.२.२ सञ्चालन चरण

७.२.२.१ सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण

क. रिसोर्ट भित्र र आसपास क्षेत्रको स्वास्थ्य तथा सरसफाई

रिसोर्ट भित्र नियमित सरसफाई, स्वच्छ खानेपानीको आपूर्ति, भान्सा तथा खाद्य भण्डारण क्षेत्रको उचित व्यवस्थापन नहुँदा फुड पोइजनिङ, डायरिया तथा अन्य संक्रामित रोग फैलिने जोखिम रहन्छ। रिसोर्टबाट उत्पन्न हुने कुहिने र नकुहिने फोहोरको अप्रबन्धित व्यवस्थापन वा भण्डारणले दुर्गन्ध बढाउन सक्छ। त्यसैगरी, स्विमिङ पुल, स्पा तथा अन्य साझा प्रयोगका स्थानमा पानीको गुणस्तर नियमित रूपमा परीक्षण र सरसफाई नगर्दा छाला तथा संक्रामक रोगको जोखिम बढ्न सक्छ। फोहोर पानी पाइपको चुहावट र अनुचित व्यवस्थाले वरपरको वातावरण बिगार्न सक्छ र यदि त्यस्तो चुहावट भूमिगत पानीको स्रोतमा पुग्यो भने जमिनको पानीलाई दूषित पारी यसले समुदायको स्वास्थ्यलाई असर गर्न सक्छ।

ख. व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्यको जोखिम

विभिन्न कारकहरू जस्तै उच्च तापक्रम, ध्वनि, कमजोर प्रकाश प्रणाली, आदिले रिसोर्ट भित्र काम गर्ने कर्मचारीहरूलाई शारीरिक रूपमा हानि पुऱ्याउन सक्छ। रिसोर्टको भान्सा तथा

हाउसकिपिङमा चिप्लिने/लड्ने जोखिम रहेको हुन्छ। मेसिनरी, पम्प र जेनेरेटर अपरेटरहरू जस्ता उच्च ध्वनि क्षेत्रमा काम गरिरहेका कर्मचारीहरूलाई प्रभाव पर्न सक्छ। फोहोरमैला व्यवस्थापनमा संलग्न कर्मचारीहरूलाई सङ्क्रमित रोगहरू लाग्न सक्छ। अन्य स्वास्थ्य जोखिमहरू जस्तै क्यान्टिनमा धारिलो चक्कुको प्रयोग, चिप्लो भुइँको कारण दुर्घटना आदि हुन सक्छ।

ग. आगन्तुकहरूको सुरक्षा

अतिथिहरूको हकमा स्विमिङ पुल, स्पा तथा अन्य मनोरञ्जनात्मक गतिविधिमा दुर्घटना, चिप्लिने वा डुबने जोखिम रहन्छ भने खाना तथा पानीको स्वच्छता व्यवस्थापन कमजोर भएमा फुड पोइजनिङ तथा संक्रामक रोग फैलिने सम्भावना हुन्छ। साथै रिसोर्ट परिचालनको बेलामा ठूलो संख्यामा पाहुना र पर्यटकहरू आउँछन्। त्यहाँ व्यक्तिगत सामान ग्याजेटहरू समेत पनि चोरी हुने सम्भावना हुन सक्छ।

घ. खाद्यान्न गुणस्तर

रिसोर्ट सञ्चालन चरणमा खाद्यान्नको गुणस्तरले आगन्तुक तथा कर्मचारीको स्वास्थ्यमा प्रत्यक्ष प्रभाव पार्छ। रिसोर्टमा प्रयोग गरिने खाद्यान्न गुणस्तरिय नभएमा फुड पोइजनिङ, पेटसम्बन्धी रोग तथा संक्रामक रोग फैलिने जोखिम रहन्छ। ताजा खाद्यान्नको प्रयोग नगर्नु, म्याद सकिएका सामग्रीको प्रयोग, उचित तापक्रममा भण्डारण नहुनु तथा कच्चा र पाकेको खानालाई अलग-अलग नराख्दा खाद्यान्नले स्वास्थ्यमा प्रतिकूल प्रभाव पार्छ।

ङ. गुनासो व्यवस्थापन

रिसोर्ट सञ्चालनको क्रममा फोहोरमैलाको व्यवस्थापन नहुँदा, उच्च ध्वनिको स्तर र अव्यवस्थित पार्किङका कारण स्थानीयहरूमा गुनासो उत्पन्न हुन सक्छ।

च. होहल्ला तथा झैझगडासम्बन्धी सवाल

रिसोर्टको सञ्चालनको क्रममा मदिरा सेवन, भीडभाड, मनोरञ्जनका कार्यक्रमहरू, व्यक्तिगत विवाद वा व्यवस्थापनको कमजोरीका कारण होहल्ला तथा झैझगडा हुन सक्छ। यस्ता घटनाले शारीरिक चोटपटक, मानसिक तनाव, सम्पत्तिमा क्षति तथा सामाजिक असन्तोष बढाउने जोखिम रहन्छ।

छ. पुरातात्विक तथा सांस्कृतिक महत्वमा प्रभाव

यस रिसोर्टको सञ्चालनका क्रममा नजिकै अवस्थित देविथान मन्दिर जाने पहुँच मार्ग तथा करिब ३०० मि. भङ्ग्याड स्थानीय तह र स्थानीय बासिन्दासँग समन्वय गरी निर्माण गर्ने

योजना रहेको छ। साथै मन्दिर परिसरमा अवस्थित पिपलको रूखमुनि चौतारी निर्माण गरिनेछ। यी पूर्वाधार निर्माण कार्यबाट मन्दिरको पहुँचमा सहज भई धार्मिक तथा सांस्कृतिक गतिविधिमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने अपेक्षा गरिएको छ। यद्यपि रिसोर्ट सञ्चालनका क्रममा पुरातात्विक तथा सांस्कृतिक महत्व बोकेका संरचना वा स्थलमा प्रतिकूल प्रभाव नपरोस् भनी आवश्यक सावधानी तथा संरक्षणका उपाय अवलम्बन गरिनेछ।

ज. कार्यस्थलमा हुन सक्ने यौनजन्य दुर्व्यवहार

रिसोर्ट सञ्चालन चरणमा कर्मचारीहरू, विशेष गरी महिला कर्मचारीहरू, ग्राहक वा अतिथिबाट अनुचित व्यवहार, अनुचित टिप्पणीको शिकार हुने सम्भावना रहन्छ। यस्ता घटनाले मानसिक तनाव बढाउँछ।

झ. क्यासिनोमा नेपाली नागरिक प्रवेश सम्बन्धी सवाल

नेपाल सरकारले लामो समयदेखि नेपाली नागरिकलाई देशभित्र सञ्चालनमा रहेका क्यासिनोहरूमा प्रवेश गर्न निषेध गरेको छ। प्रचलित कानून अनुसार नेपाली नागरिकलाई क्यासिनो प्रवेशमा प्रतिबन्ध रहेको भए पनि प्रवेश नियन्त्रण प्रणाली कमजोर भएमा अवैध रूपमा नेपाली नागरिक प्रवेश गर्ने सम्भावना रहन्छ। यसले नेपाली युवा जुवाको कुलतमा फस्दै गई कानून उल्लङ्घन, सामाजिक विकृति, आर्थिक समस्या, पारिवारिक विवाद जस्ता नकारात्मक सामाजिक असरहरू निम्त्याउन सक्छ।

ञ. सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) सम्बन्धी सवाल

क्यासिनो आपराधिक गतिविधिमा संलग्न व्यक्तिहरूलाई मनी लाउण्डरिङ्गको कारणले आकर्षित गर्ने गरेको छ। क्यासिनो मार्फत ठूलो मात्रामा नगद कारोबार, क्यासिनो चिप्सको खरिद-बिक्री, बैंकिङ प्रणालीको दुरुपयोग तथा अपर्याप्त अभिलेख व्यवस्थापनका कारण अवैध आम्दानीलाई वैध देखाउने प्रयास हुन सक्छ।

ट. क्यासिनो सञ्चालन चरणमा शान्ती सुरक्षा सम्बन्धी सवाल

क्यासिनोमा ठूलो रकमको कारोबार हुने हुँदा होहल्ला, झै-झगडा, कुटपिट, चोरी, ठगी वा आपराधिक गतिविधि हुने सम्भावना रहन्छ। प्रवेश नियन्त्रण, निगरानी प्रणाली तथा पर्याप्त सुरक्षा गार्ड नहुँदा यस्ता जोखिमहरू अझ बढ्न सक्छ।

७.२.२.२ भौतिक वातावरण

क. ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन

प्रस्तावित आयोजना सञ्चालन चरणमा जैविक तथा अजैविक गरी दुई प्रकारको फोहोर उत्सर्जन हुने छ । ADB ले गरेको अध्ययन अनुसार सामान्यतया ३१७ ग्राम प्रति व्यक्ति प्रति दिन ठोस फोहोर उत्पादन हुने गर्दछ । यसरी आयोजनाको पूर्ण सञ्चालन चरणमा प्रति दिन ८४.१५ के.जी. फोहोर उत्सर्जन हुने देखिन्छ (ADB, २०१३)। जैविक फोहोर विशेषतः भान्छा तथा चमेना गृहबाट र अजैविक फोहोरमा प्लास्टिक, ब्याट्री, सिसा, इलेक्ट्रिकल सामग्री, आदि निस्कने छ। अधिकांश इलेक्ट्रिकल उपकरणहरूमा सिसा, बेरियम, क्रोमियम, जस्ता विषाक्त तत्वहरू हुन्छन् जुन स्वास्थ्यका लागि अत्यन्त हानिकारक हुन्छ। सो फोहोरको उचित व्यवस्थापन नभए कर्मचारीको स्वास्थ्यमा असर पर्न सक्छ र वातावरणलाई प्रदूषित गर्छ। यस प्रकारको फोहोर व्यवस्थापनका लागि मूलतः घटाउने, पुनः प्रयोग र रिसाइकल विधि प्रभावकारी रूपमा अवलम्बन गरिने छ। जैविक फोहोरलाई प्राङ्गारिक मल बनाई बगैँचामा प्रयोग गरिनेछ।

ख. तरल फोहोर

शौचालय तथा स्नान कक्षको लागि ४५,२५० लि. फोहोर पानी उत्सर्जन हुने अनुमान गरिएको छ। साथै रिसोर्ट सरसफाई तथा भान्साबाट पनि फोहोर पानी उत्पन्न हुन्छ। तरल फोहोरका पाइपहरूको चुहावटबाट उक्त फोहोर बगेर जाने र स्थानीयहरूलाई नराम्रो गन्ध तथा अन्य स्वास्थ्यसम्बन्धी प्रभाव पर्न सक्छ। यस्तो फोहोर पानीको अव्यवस्थित विसर्जनले मूलको पानी तथा भूमिगत पानीमा मिसिनगई जल प्रदूषणको जोखिम रहेको छ। साथै स्विमिङ्ग पूल सफा गर्ने क्रममा रसायन युक्त पानी प्रशोधन नगरी खोलामा मिसिदा पनि जल प्रदूषण हुन्छ।

ग. वायु प्रदूषण

प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा आवतजावतका लागि गुड्ने सवारी साधन र बिजुली बत्तीको वैकल्पिक स्रोतको रूपमा प्रयोग गरिने डिजेल जेनेरेटरले स्थलगत र स्थानीय रूपमा वायु प्रदूषण गर्ने देखिन्छ।

घ. ध्वनि प्रदूषण

प्रस्तावित आयोजना सञ्चालन चरणमा सैयौँको सङ्ख्यामा कर्मचारी तथा आगन्तुकको उपस्थितिले ध्वनि उत्पन्न हुन्छ। बैठकको दौरान धेरै सङ्ख्यामा व्यक्तिहरूको भेला, सेमिनार र सम्मेलन सञ्चालनले पनि ध्वनि प्रदूषण गर्छ। चर्को आवाजको निरन्तर एक्सपोजरले श्रवण क्षमताको कमी हुन सक्छ, टाउको दुख्ने, एकाग्रता गुमाउने, चिरचिरापन आदि समस्या निम्त्याउने गर्छ।

ड. पानीको प्रयोगबाट भूमिगत पानीमा पर्ने प्रभाव

आयोजनाको सञ्चालन चरणमा दैनिक ५०,२५० लिटर पानीको आवश्यकता पर्ने देखिन्छ । उच्च माग पूरा गर्न मूल तथा बोरिङको पानी प्रयोग गर्दा भूमिगत पानीमा चाप पर्ने र पानीको सतह घट्न सक्ने सम्भावना देखिन्छ ।

च. ऊर्जा खपत सम्बन्धी सवाल

वातानुकूलन प्रणाली, पम्पहरूको सञ्चालन, अन्य विभिन्न इलेक्ट्रिकल उपकरणको प्रयोग, डिजेल जेनेरेटर, आदिले आयोजनामा ऊर्जाको खपत उच्च हुन्छ । यसले स्थानीय ऊर्जाको आपूर्तिमा दबाव पुऱ्याउँछ ।

छ. विपद् जोखिम सम्बन्धी सवाल

रिसोर्ट सञ्चालन चरणमा प्राकृतिक रूपमा भूकम्प, पहिरो, तथा अत्यधिक वर्षा वा तापक्रमका कारण रिसोर्ट संरचना, पाहुना तथा कर्मचारीको ज्यान र सम्पत्तिमा क्षति पुग्ने जोखिम रहन्छ । त्यसैगरी मानवीय कारणबाट उत्पन्न विपद् जस्तै आगलागी, ग्यास चुहावट, विद्युत सर्ट सर्किट, तथा भीडभाडका कारण हुने दुर्घटनाहरू पनि जोखिम हुन सक्छ । विपद्का समयमा बाहिर्गमनका क्रममा अतिथि तथा कर्मचारीहरू हतारिएर निस्कने क्रममा चोटपटक लाग्ने सम्भावना हुन्छ ।

ज. रासायनिक फोहोर

रिसोर्ट सञ्चालन चरणमा भान्सा, हाउसकिपिड, स्वीमिड पुल, स्पा तथा सरसफाइमा प्रयोग हुने विभिन्न रासायनिक पदार्थ जस्तै डिटर्जेन्ट, किटनाशकको प्रयोगले छालाको जलन, आँखाको जलन, खोकी, दम, टाउको दुखे जस्तो समस्याहरू पर्न सक्छ । साथै, रासायनिक फोहोरको मिश्रण वा असुरक्षित भण्डारणले आगलागी र विषाक्त धुवाँको जोखिम पनि बढाउँछ । यस्ता रासायनिक फोहोरको अव्यवस्थित व्यवस्थापन भएमा माटो, पानीका स्रोत र भू-जल दूषित भई वातावरणीय सन्तुलन बिग्रन सक्छ ।

झ. इलेक्ट्रोनिक्स फोहोर व्यवस्थापन

रिसोर्टमा कम्प्युटर, टेलिभिजन, फ्रिज, एसी, सीसीटीभी, मोबाइल, ब्याट्री, चार्जर, सर्किट बोर्ड, इनभर्टर तथा सोलार प्रणालीका उपकरणहरूबाट इलेक्ट्रोनिक्स फोहोर उत्पन्न हुन्छ । यस्ता फोहोरमा सिसा, क्याडिमियम जस्ता विषाक्त तत्वहरू रहने भएकाले खुला ठाउँमा फाल्दा माटो र पानी दूषित भई मानव स्वास्थ्य तथा वातावरणमा गम्भीर असर पर्न सक्छ ।

७.२.३ जैविक वातावरण

क. **Light Pollution** को कारण चराचुरुङ्गी, पुतली/पतङ्गा तथा अन्य किराफट्याङ्गालाई प्रभाव रिसोर्ट सञ्चालनका क्रममा प्रकाश तथा कृत्रिम सुन्दरताका लागि भवन तथा कटेज बाहिर विभिन्न प्रकारका बत्तिहरू राखिनेछ। अत्यधिक कृत्रिम प्रकाशले चराचुरुङ्गी, पुतली/पतङ्गा (Butterflies/Moths) तथा अन्य किराफट्याङ्गालाई प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा असर गर्छ। अत्यधिक कृत्रिम प्रकाशले चराहरूलाई अलमलाउने, दिशा पहिचान तथा दैनिक गतिविधिमा असर पार्न सक्छ। रात्रिको समयमा बत्ति वरिपरि पुतली/पतङ्गा तथा अन्य किराफट्याङ्गा जम्मा हुन्छ। यसले उनीहरूको प्राकृतिक आहार खोज्ने र प्रजनन प्रक्रियामा अवरोध पुऱ्याउँछ। साथै अन्य सिकारीहरूको सजिलै शिकार बन्ने सम्भावना रहन्छ।

७.३ बाह्य वातावरण तथा प्राकृतिक जोखिमहरूबाट प्रस्तावित आयोजना सञ्चालनमा पर्ने प्रभाव

क. भौतिक संरचनामा क्षति

आयोजना क्षेत्र नजिकै रहेको अरनिको राजमार्ग स्तरोन्नतीको कार्य भइरहेको छ। सडक निर्माण गतिविधि तथा त्यसबाट उत्पन्न भू-अस्थिरताका कारण रिसोर्टको आफ्नै स्वामित्वमा रहेको पश्चिमी क्षेत्रमा करिब २५ मिटर खण्डमा पहिरो गएको छ। सो सडक निर्माणका कारण आयोजनाको सिमानामा रहेको पर्खाल (Boundary wall), पहुँच सडक र अन्य पूर्वाधारमा क्षति पुऱ्याएको छ। हाल पर्खाल आंशिक रूपमा भत्किएको हुँदा यसले आयोजनालाई आर्थिक भार परेको छ।

ख. मानव सुरक्षामा जोखिम

आयोजना क्षेत्र नजिकै रहेको अरनिको राजमार्गमा भइरहेको सडक निर्माण तथा त्यसबाट भएको भौतिक संरचनाको क्षतिले रिसोर्टमा कार्यरत कर्मचारी, आगन्तुक तथा पाहुनाहरूको सुरक्षामा खतरा उत्पन्न हुन सक्छ। भत्किएको पर्खाल तथा कमजोर संरचनाहरूले जोखिमलाई अझ बढाएको छ।

ग. पहुँच मार्ग अवरुद्ध र सेवामा अवरोध

आयोजना क्षेत्र नजिकै भइरहेको सडक निर्माणका कारण रिसोर्टसम्म पुग्ने पहुँच मार्ग अवरुद्ध भइरहेको छ। निर्माण गतिविधिका कारण सडकमा रहेको माटो, ढुंगा तथा अन्य सामग्रीले यातायातमा अवरोध तथा आगन्तुकको आगमन, रिसोर्टलाई आवश्यक सामग्रीको ढुवानीमा प्रत्यक्ष असर परेको देखिन्छ। विशेषगरी वर्षायाममा यस्तो जोखिम अझ बढ्ने हुँदा पहुँच मार्ग पूर्ण रूपमा बन्द हुने अवस्था समेत आउन सक्छ। यसले रिसोर्टको नियमित सञ्चालनमा अवरोध सिर्जना गर्नुका साथै व्यवसायिक गतिविधिमा प्रतिकूल प्रभाव पार्ने देखिन्छ।

प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा पर्ने प्रभावहरूको तह आंकलन तथा प्राथमिकीकरण निम्न तालिकामा दिइएको छ।

तालिका ४४: प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा पर्ने अनुकूल प्रभावहरूको विश्लेषण

क्र.सं	विवरण	पर्ने प्रभाव	प्रभाव तह वा स्तर					प्रभाव प्राथमिकीकरण	
			परिमाण	सीमा	समय अवधि	प्रत्यक्ष / अप्रत्यक्ष	परिवर्तनीय / अपरिवर्तनीय	योगफल	स्तर
निर्माण चरण									
सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण									
१.	रोजगारीको अवसर सिर्जना	स्थानीय र अन्यलाई रोजगारीको अवसर तथा अर्थव्यवस्थामा वृद्धि	उच्च (६०)	स्थानीय (२०)	अल्पकालीन (५)	प्रत्यक्ष	परिवर्तनीय	८५	उच्च
२.	प्राविधिक क्षमता अभिवृद्धि	निर्माण तथा व्यवस्थापनमा सहभागी हुने व्यवस्थापक, प्राविधिक र कामदारहरूले आफ्नो क्षमता अभिवृद्धि गर्ने अवसर	मध्यम (२०)	स्थानीय (२०)	अल्पकालीन (५)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	४५	न्यून
३.	स्थानीय बजार विकास र विस्तार	दैनिक आवश्यक वस्तुहरूको खरिदले स्थानीय व्यापारीको आयस्रोतमा वृद्धि	मध्यम (२०)	स्थानीय (२०)	अल्पकालीन (५)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	४५	न्यून
सञ्चालन चरण									
सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण									
१.	रोजगारीको अवसर सिर्जना	स्थानीय र अन्यलाई रोजगारीको अवसर तथा अर्थव्यवस्थामा वृद्धि	उच्च (६०)	स्थानीय (२०)	दीर्घकालीन (२०)	प्रत्यक्ष	परिवर्तनीय	१००	उच्च
२.	क्षमता अभिवृद्धि	रिसोर्टको सेवा गुणस्तर तथा दीर्घो पर्यटन प्रवर्द्धनमा सकारात्मक योगदान पुग्ने	मध्यम (२०)	स्थानीय (२०)	दीर्घकालीन (२०)	प्रत्यक्ष	परिवर्तनीय	६०	मध्यम
३.	स्थानीय अर्थ व्यवसायमा	स्थानीय उद्यमी, किसान तथा साना व्यवसायीहरूको आमदानी वृद्धि	मध्यम (२०)	स्थानीय (२०)	दीर्घकालीन (२०)	प्रत्यक्ष	परिवर्तनीय	६०	मध्यम

क्र.सं	विवरण	पर्ने प्रभाव	प्रभाव तह वा स्तर					प्रभाव प्राथमिकीकरण	
			परिमाण	सीमा	समय अवधि	प्रत्यक्ष / अप्रत्यक्ष	परिवर्तनीय /अपरिवर्तनीय	योगफल	स्तर
	परिवर्तन								
४.	राजस्व सङ्कलन तथा वृद्धि	स्थानीय अर्थव्यवस्थामा वृद्धि गर्न मद्दत गर्ने	मध्यम (२०)	स्थानीय (२०)	दीर्घकालीन (२०)	प्रत्यक्ष	परिवर्तनीय	६०	मध्यम
५.	पर्यटन विकासमा सहयोग	स्थानीय अर्थतन्त्र सुदृढ	मध्यम (२०)	स्थानीय (२०)	दीर्घकालीन (२०)	प्रत्यक्ष	परिवर्तनीय	६०	मध्यम
६.	सामाजिक उत्तरदायित्व	स्थानीय सांस्कृतिक, सामाजिक आर्थिक पक्षको विकासका लागि सहयोग	मध्यम (२०)	स्थानीय (२०)	दीर्घकालीन (२०)	प्रत्यक्ष	परिवर्तनीय	६०	मध्यम
जैविक वातावरण									
१.	आयोजना क्षेत्रमा हरियाली कायम गर्ने	आयोजना स्थलको वानस्पतिक सौन्दर्यता र हरियाली कायम गर्न मद्दत	मध्यम (२०)	स्थानीय (२०)	दीर्घकालीन (२०)	प्रत्यक्ष	परिवर्तनीय	६०	मध्यम

तालिका ४५: प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा पर्ने प्रतिकूल प्रभावहरूको विश्लेषण

क्र.स	विवरण	पर्ने प्रभाव	प्रभाव तह वा स्तर					प्रभाव प्राथमिकीकरण	
			परिमाण	सीमा	समय अवधि	प्रत्यक्ष / अप्रत्यक्ष	परिवर्तनीय /अपरिवर्तनीय	योगफल	स्तर
निर्माण चरण									
सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण									
१.	आयोजना क्षेत्र आसपासमा स्वास्थ्य र सरसफाई	खुला दिसापिसाब, फोहोर पानीको निकास तथा ठोस फोहोरले वातावरण अस्वच्छ हुने	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	प्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	३५	न्यून
२.	व्यवसायजन्य स्वास्थ्य तथा सुरक्षा	व्यवसायजन्य स्वास्थ्य र सुरक्षामा उचाइबाट खस्ने, निर्माण सामग्री खसेर लाग्ने, बिजुलीको झड्का, घाउ तथा चोटपटक आदि जोखिम इन्धन, लुब्रीकेन्ट्सको व्यवस्थापनमा संलग्न कामदारहरूको स्वास्थ्य जोखिम रहन्छ विभिन्न प्रकारको उपकरण प्रयोग गर्दा सामान्य चोटदेखि लिएर घातकसमेत हुने सम्भावना असुरक्षित पिउने पानी, सरसफाइको अवस्थाले थप सरुवा रोगहरूको	उच्च (६०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	७५	मध्यम

क्र.स	विवरण	पर्ने प्रभाव	प्रभाव तह वा स्तर					प्रभाव प्राथमिकीकरण	
			परिमाण	सीमा	समय अवधि	प्रत्यक्ष / अप्रत्यक्ष	परिवर्तनीय /अपरिवर्तनीय	योगफल	स्तर
		जोखिम निर्माण गतिविधिका क्रममा उच्च तापक्रम, ध्वनि, कमजोर प्रकाश आदिले कामदारहरूको शारीरिक रूपमा हानि							
३.	स्थानीय र बाहिरी कामदारहरू बीच द्वन्द्व	निर्माण गतिविधिमा ढिलाई गर्न	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	प्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	३५	न्यून
४.	गुनासो व्यवस्थापन	अव्यवस्थित फोहोरमैला, उच्च ध्वनिको स्तर र अव्यवस्थित सवारी साधनको पार्किङ्गका कारण स्थानीयवासीहरूमा गुनासो उत्पन्न हुने	उच्च (६०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	७५	मध्यम
५.	संक्रामक रोगबाट पर्न सक्ने प्रभाव	सरुवा रोगहरूको संक्रमणबाट निर्माण कार्यमा ढिलाइ हुने साथै स्थानीयहरूको स्वास्थ्यमा समेत असर गर्ने	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	अप्रत्यक्ष	परिवर्तनीय	३५	न्यून
६.	कार्यस्थलमा हुन सक्ने यौनजन्य दुर्व्यवहार	पीडित व्यक्तिको मानसिक स्वास्थ्य, आत्मविश्वास र कार्यक्षमतामा नकारात्मक प्रभाव	उच्च (६०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	७५	मध्यम

क्र.स	विवरण	पर्ने प्रभाव	प्रभाव तह वा स्तर					प्रभाव प्राथमिकीकरण	
			परिमाण	सीमा	समय अवधि	प्रत्यक्ष / अप्रत्यक्ष	परिवर्तनीय /अपरिवर्तनीय	योगफल	स्तर
७.	बाल श्रमको सम्भावना	निर्माण कार्यमा बालबालिकलाई श्रमिकको रूपमा काममा लगाइने सम्भावना	न्यून (१०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	अप्रत्यक्ष	परिवर्तनीय	२५	न्यून
भौतिक वातावरण									
१.	फोहोरमैला उत्सर्जन तथा व्यवस्थापन	फोहोरको उचित व्यवस्थापन नगरी जथाभावी फोहोर फालिएमा यसले वातावरणीय सुन्दरता बिगार्नुका साथै रोगको सङ्क्रमण फैलिएर जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल प्रभाव	उच्च (६०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	प्रत्यक्ष	परिवर्तनीय	७५	मध्यम
२.	वायु प्रदूषण	ससाना धुलोको कण तथा धुवाँले कामदार र स्थानीयलाई स्वासप्रस्वास सम्बन्धी समस्याहरू देखा पर्ने, साथै अन्य संरचना, स्मारक र सांस्कृतिक सम्पदा स्थल समेतलाई साना कणहरूले फोहोर पार्ने, रंगरोगन बिगार्ने र धातुमा खिया लगाउने जस्ता प्रभाव	उच्च (६०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	प्रत्यक्ष	परिवर्तनीय	७५	मध्यम
३.	ध्वनि प्रदूषण	नजिकैको स्थानीयलाई असर पर्ने, संचारसम्बन्धी समस्या सृजना, तनाव	उच्च (६०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	प्रत्यक्ष	परिवर्तनीय	७५	मध्यम

क्र.स	विवरण	पर्ने प्रभाव	प्रभाव तह वा स्तर					प्रभाव प्राथमिकीकरण	
			परिमाण	सीमा	समय अवधि	प्रत्यक्ष / अप्रत्यक्ष	परिवर्तनीय /अपरिवर्तनीय	योगफल	स्तर
		बढाउनका साथ स्वास्थ्यसम्बन्धी असरहरू							
४.	जल प्रदूषण	आयोजना क्षेत्रबाट डिजेल र तेल, ग्रीज, विषाक्त रसायन र निर्माण सामग्रीहरू जस्तै सिमेन्ट, रंग, आदि निस्कासन भई भूमिगत पानीमा मिसिएर प्रदूषण हुने	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	३५	न्यून
५.	निर्माण सामग्रीहरूको दुवानी तथा व्यवस्थापन	आयोजना स्थलसम्मको पहुँच मार्ग, यस आयोजनाका लागि सञ्चालन हुने गाडी र दुवानीले ट्राफिक अवरोध, गर्ने सम्भावना रहेको	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	३५	न्यून
६.	मूलको पानी प्रयोगबाट वरपरको पानी निकासिमा पर्ने प्रभाव	रिसोर्टमा भान्सा तथा सरसफाई गर्नका लागि मूलको पानी आयोजना स्थलमा भण्डारण गरी प्रयोग गरिने हुदाँ स्थानीयलाई प्रभाव पर्ने सम्भावना	न्यून (१०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	२५	न्यून
७.	ढल विकास व्यवस्थापनका समस्या	STP बाट प्रशोधन भएर आएको पानी लाई भण्डारण गरी पुन रिसोर्टको सरसफाई कार्य र बगैँचामा प्रयोग गरिने हुँदा आयोजना क्षेत्रको ढल	न्यून (१०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	२५	न्यून

क्र.स	विवरण	पर्ने प्रभाव	प्रभाव तह वा स्तर					प्रभाव प्राथमिकीकरण	
			परिमाण	सीमा	समय अवधि	प्रत्यक्ष / अप्रत्यक्ष	परिवर्तनीय /अपरिवर्तनीय	योगफल	स्तर
		निकास व्यवस्थापनमा कुनै समस्या नहुने							
८.	ऊर्जा व्यवस्थापन	स्थानीय विद्युत् आपूर्तिमा भार बढाउने	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	३५	न्यून
९.	ट्राफिक जामको समस्या	ट्राफिक व्यवस्थापनमा बाधा पुग्ने	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	३५	न्यून
सञ्चालन चरण									
सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण									
१.	रिसोर्ट भित्र र आसपास क्षेत्रको स्वास्थ्य तथा सरसफाई	नियमित सरसफाइ, स्वच्छ खानेपानीको आपूर्ति, भान्सा तथा खाद्य भण्डारण क्षेत्रको उचित व्यवस्थापन नहुँदा फुड पोइजनिड, डायरिया तथा अन्य संक्रमित रोग फैलिने जोखिम	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	५०	मध्यम
२.	व्यवसायजन्य स्वास्थ्य तथा सुरक्षा	विभिन्न कारकहरू जस्तै उच्च तापक्रम, ध्वनि, कमजोर प्रकाश प्रणाली आदिले रिसोर्टभित्र काम गर्ने कर्मचारीहरूलाई शारीरिक रूपमा हानि पुऱ्याउने	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	५०	मध्यम

क्र.स	विवरण	पर्ने प्रभाव	प्रभाव तह वा स्तर					प्रभाव प्राथमिकीकरण	
			परिमाण	सीमा	समय अवधि	प्रत्यक्ष / अप्रत्यक्ष	परिवर्तनीय / अपरिवर्तनीय	योगफल	स्तर
३.	आगन्तुकहरूको सुरक्षा	अतिथिहरूको हकमा स्वमिड पुल, स्पा तथा अन्य मनोरञ्जनात्मक गतिविधिमा दुर्घटना, चिप्लिने वा डुबने जोखिम रहन्छ भने खाना तथा पानीको स्वच्छता व्यवस्थापन कमजोर भएमा फुड पोइजनिड तथा संक्रामक रोग फैलिने सम्भावना	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	५०	मध्यम
४.	खाद्यान्न गुणस्तर	रिसोर्टमा प्रयोग गरिने खाद्यान्न गुणस्तरीय नभएमा फुड पोइजनिड, पेटसम्बन्धी रोग तथा संक्रामक रोग फैलिने जोखिम	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	५०	मध्यम
५.	गुनासो व्यवस्थापन	रिसोर्ट सञ्चालनको क्रममा फोहोरमैलाको व्यवस्थापन नहुँदा, उच्च ध्वनिको स्तर र अव्यवस्थित पार्किङ्गका कारण स्थानीयहरूमा गुनासो उत्पन्न हुने	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	५०	मध्यम
६.	होहल्ला तथा झैझगडा सम्बन्धी सवाल	शारीरिक चोटपटक, मानसिक तनाव, सम्पत्तिमा क्षति तथा सामाजिक असन्तोष बढाउने जोखिम	न्यून (१०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	४०	न्यून

क्र.स	विवरण	पर्ने प्रभाव	प्रभाव तह वा स्तर					प्रभाव प्राथमिकीकरण	
			परिमाण	सीमा	समय अवधि	प्रत्यक्ष / अप्रत्यक्ष	परिवर्तनीय /अपरिवर्तनीय	योगफल	स्तर
७.	पुरातात्विक तथा सांस्कृतिक महत्वमा प्रभाव	पूर्वाधार निर्माण कार्यबाट मन्दिरको पहुँचमा सहज भई धार्मिक तथा सांस्कृतिक गतिविधिमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	५०	मध्यम
८.	कार्यस्थलमा हुन सक्ने यौनजन्य दुर्व्यवहार	मानसिक तनाव बढाउँछ	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	५०	मध्यम
९.	क्यासिनोमा नेपाली नागरिक प्रवेश सम्बन्धी सवाल	नेपाली युवा जुवाको कुलतमा फस्दै गई कानुन उल्लङ्घन, सामाजिक विकृति, आर्थिक समस्या, पारिवारिक विवाद जस्ता नकारात्मक सामाजिक असरहरू निम्त्याउन सक्ने	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	५०	मध्यम
१०.	सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) सम्बन्धी सवाल	ठूलो मात्रामा नगद कारोबार, क्यासिनो चिप्सको खरिद-बिक्री, बैंकिङ प्रणालीको दुरुपयोग तथा अपर्याप्त अभिलेख व्यवस्थापनका कारण अवैध आम्दानीलाई वैध देखाउने प्रयास हुन सक्ने	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	५०	मध्यम

क्र.स	विवरण	पर्ने प्रभाव	प्रभाव तह वा स्तर					प्रभाव प्राथमिकीकरण	
			परिमाण	सीमा	समय अवधि	प्रत्यक्ष / अप्रत्यक्ष	परिवर्तनीय /अपरिवर्तनीय	योगफल	स्तर
११.	क्यासिनो सञ्चालन चरणमा सुरक्षा सवाल	क्यासिनोमा ठूलो रकमको कारोबार हुने हुँदा होहल्ला, झै-झगडा, कुटपिट, चोरी, ठगी वा आपराधिक गतिविधि हुने सम्भावना	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	५०	मध्यम
भौतिक वातावरण									
१.	ठोस व्यवस्थापन	फोहोरको व्यवस्थापन नभए कर्मचारी तथा अतिथिको स्वास्थ्यमा असर पर्न सक्छ र वातावरणलाई प्रदूषित गर्दछ	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	५०	मध्यम
२.	तरल फोहोर	फोहोर पानी बगेर जाने र स्थानीयहरूलाई नराम्रो गन्ध तथा अन्य स्वास्थ्यसम्बन्धी प्रभाव	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	५०	मध्यम
३.	वायु प्रदूषण	सवारी साधन र बिजुली बत्तीको वैकल्पिक स्रोतको रूपमा प्रयोग गरिने डिजेल जेनेरेटरले स्थलगत र स्थानीय रूपमा वायु प्रदूषण गर्ने	न्यून (१०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	४०	न्यून
४.	ध्वनि प्रदूषण	चर्को आवाजको निरन्तर एक्सपोजरले श्रवण क्षमताको कमी हुन सक्छ, टाउको दुख्ने, एकाग्रता गुमाउने, चिरचिरापन आदि समस्या निम्त्याउने	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	५०	मध्यम

क्र.स	विवरण	पर्ने प्रभाव	प्रभाव तह वा स्तर					प्रभाव प्राथमिकीकरण	
			परिमाण	सीमा	समय अवधि	प्रत्यक्ष / अप्रत्यक्ष	परिवर्तनीय /अपरिवर्तनीय	योगफल	स्तर
५.	पानीको प्रयोगबाट भूमिमा पर्ने प्रभाव	उच्च माग पूरा गर्न भूमिगत पानी निकाल्ने गर्दा भूमिगत पानीमा चाप पर्ने र भूमिगत पानीको सतह घट्न सक्ने सम्भावना	न्यून (१०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	४०	न्यून
६.	उच्च ऊर्जा खपत	स्थानीय ऊर्जाको आपूर्तिमा दबाव	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	५०	मध्यम
७.	विपद् जोखिम सम्बन्धी सवाल	पाहुना तथा कर्मचारीको ज्यान र सम्पत्तिमा क्षति पुग्ने जोखिम	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	५०	मध्यम
८.	रासायनिक फोहोर	विभिन्न रासायनिक पदार्थ जस्तै डिटर्जेन्ट, किटनाशकको प्रयोगले छालाको जलन, आँखाको जलन, खोकी, दम, टाउको दुखे जस्तो समस्याहरू पर्न सक्छ	न्यून (१०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	४०	न्यून
९.	इलेक्ट्रोनिक्स फोहोर व्यवस्थापन	विषाक्त तत्वहरू रहने भएकाले खुला ठाउँमा फाल्दा माटो र पानी दूषित भई मानव स्वास्थ्य तथा वातावरणमा गम्भीर असर	न्यून (१०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	४०	न्यून
जैविक वातावरण									

क्र.स	विवरण	पर्ने प्रभाव	प्रभाव तह वा स्तर					प्रभाव प्राथमिकीकरण	
			परिमाण	सीमा	समय अवधि	प्रत्यक्ष / अप्रत्यक्ष	परिवर्तनीय / अपरिवर्तनीय	योगफल	स्तर
१.	Light Pollution को कारण चराचुरुङ्गी, पुतली/पतङ्गा तथा अन्य किराफट्याङ्गालाई प्रभाव	अत्यधिक कृत्रिम प्रकाशले चराहरूलाई अलमलाउने, दिशा पहिचान तथा दैनिक गतिविधिमा असर, रात्रिको समयमा बत्ति वरिपरि पुतली/पतङ्गा तथा अन्य किराफट्याङ्गालाई जम्मा हुँदा प्राकृतिक आहार खोज्ने र प्रजनन प्रक्रियामा अवरोध	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	दीर्घकालीन (२०)	अप्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	५०	मध्यम
बाह्य वातावरण तथा प्राकृतिक जोखिमहरूबाट प्रस्तावित आयोजना सञ्चालनमा पर्ने प्रभाव									
१.	भौतिक संरचनामा क्षति	सडक निर्माणका कारण आयोजनाको सिमानामा रहेको पर्खाल (Boundary wall), पहुँच सडक र अन्य पूर्वाधारमा क्षति पुऱ्याएको	उच्च (६०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	प्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	७५	उच्च
२.	मानव सुरक्षामा जोखिम	नजिकै रहेको अरनिको राजमार्गमा भइरहेको सडक निर्माण तथा त्यसबाट भएको भौतिक संरचनाको क्षतिले रिसोर्टमा कार्यरत कर्मचारी, आगन्तुक तथा पाहुनाहरूको सुरक्षामा खतरा उत्पन्न हुने	उच्च (६०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	प्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	७५	उच्च

क्र.स	विवरण	पर्ने प्रभाव	प्रभाव तह वा स्तर					प्रभाव प्राथमिकीकरण	
			परिमाण	सीमा	समय अवधि	प्रत्यक्ष / अप्रत्यक्ष	परिवर्तनीय /अपरिवर्तनीय	योगफल	स्तर
३.	पहुँच मार्ग अवरुद्ध र सेवामा अवरोध	निर्माण गतिविधिका कारण सडकमा रहेको माटो, ढुंगा तथा अन्य सामग्रीले यातायातमा अवरोध तथा आगन्तुकको आगमन, रिसोर्टलाई आवश्यक सामग्रीको ढुवानीमा प्रत्यक्ष असर	मध्यम (२०)	स्थलगत (१०)	अल्पकालीन (५)	प्रत्यक्ष	अपरिवर्तनीय	३५	न्यून

परिच्छेद ८ : अनुकूल प्रभाव अधिकतम अभिवृद्धि गर्ने तथा प्रतिकूल प्रभाव न्यून गर्ने उपायहरू

यस अध्यायमा प्रस्तावित आयोजनाको प्रकृति, निर्माण तथा सञ्चालन अवस्थामा गरिने विभिन्न क्रियाकलाप, निर्माण सामग्रीको ढुवानी तथा व्यवस्थापन, निर्माण कार्यमा परिचालित हुने कर्मचारी, कामदार, उपयोग हुने प्रविधिअनुसार वातावरणमा पर्ने सक्ने असरहरू पहिचान गरिएको छ।

८.१ वातावरण प्रभाव पहिचान, विश्लेषण तथा न्यूनीकरण तथा अभिवृद्धिका उपाय

यस आयोजनाले वातावरणमा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभावहरूलाई विशेष ध्यान दिइएको छ। पहिचान गरिएका प्रतिकूल प्रभावहरू हटाउन वा न्यूनीकरण गर्ने तीन प्रकारको उपायहरू: (क) क्षतिपूर्तिका उपाय, (ख) सुधारात्मक उपाय र (ग) प्रतिरोधात्मक उपायहरू अवलम्बन गरिने छ। ती उपायहरूमध्ये प्रतिरोधात्मक उपायहरूलाई प्राथमिकता दिँदै क्रमशः सुधारात्मक र क्षतिपूर्तिका उपायहरू कार्यान्वयन गर्न प्रस्ताव गरिएका छन्।

वातावरणीय प्रभावहरूको विश्लेषण र तीमध्ये नकारात्मक प्रभावहरूको न्यूनीकरण र सकारात्मक प्रभावहरूको बढोत्तरीका उपायहरू विस्तृत रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ।

८.२ सकारात्मक प्रभावको बढोत्तरीका क्रियाकलाप

८.२.१ निर्माण चरण

८.२.१.१ सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण

क. रोजगारीको अवसर सिर्जना

रिसोर्टको निर्माणका क्रममा सम्भव भएसम्म योग्यता, सीप र इच्छुकताको आधारमा रोजगारीको अवसरहरूको लागि स्थानीयलाई प्राथमिकता दिइनेछ। साथै रोजगारीको अवसरहरूमा लैङ्गिक समानता, सामाजिक समावेशिता र स्थानीयहरूको सहभागितालाई प्रवर्द्धन गरिनेछ।

८.२.२ सञ्चालन चरण

८.२.२.१ सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण

क. रोजगारीको अवसर सिर्जना

रिसोर्टको सञ्चालनका क्रममा सम्भव भएसम्म योग्यता, सीप र इच्छुकताको आधारमा रोजगारीको अवसरहरूको लागि स्थानीयलाई प्राथमिकता दिइनेछ। स्थानीय समुदायका

व्यक्तिहरूलाई प्राथमिकता दिई तालिम तथा सीप विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरी रिसोर्टका लागि आवश्यक जनशक्तिको माग स्थानीय स्तरमै पूरा गरिनेछ, जसले रोजगारी वृद्धि मात्र नभई, स्थानीय आय र सामाजिक आर्थिक स्तरमा सुधार ल्याउँछ।

ख. स्थानीय अर्थ व्यवसायमा परिवर्तन

रिसोर्टको वरपरका स्थानीय उत्पादन र सेवालार्इ पहिलो प्राथमिकता दिइनेछ। रिसोर्टमा आवश्यक खाद्यान्न, तरकारी, दूध, जस्ता वस्तुहरू स्थानीय किसान तथा उद्यमीसँग खरिद गरी स्थानीयहरूको आय वृद्धि तथा स्थानीय बजार सक्रिय बन्छ।

ग. राजश्व सङ्कलन तथा वृद्धि

रिसोर्ट सञ्चालन वापत स्थानीय तहलाई बुझाउने राजश्वले स्थानीय तहको राजश्व सङ्कलनमा टेवा पुऱ्याउँछ।

घ. पर्यटन विकास

पर्यटकहरूको सन्तुष्टिलाई प्राथमिकता दिई रिसोर्टको सेवा गुणस्तरमा निरन्तर सुधार गरिनेछ। डिजिटल मार्केटिङ, सामाजिक सञ्जाल, वेबसाइट तथा पर्यटन संस्थासँग सहकार्यमार्फत प्रचार-प्रसार गरी पर्यटक आकर्षण बढाइनेछ। साथै पाहुनाहरूको बसाइलाई लम्ब्याउन घुमघामका गन्तव्यहरूको जानकारी दिने तथा त्यसका विशेषताहरूको बारेमा प्रस्तुत समेत गरिनेछ। त्यसैगरी, पाहुनालाई स्थानीय संस्कृति, परम्परा, परिकार र हस्तकलासँग परिचित गराउने कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा सांस्कृतिक पर्यटन बढ्छ।

ङ. सामाजिक उत्तरदायित्व

रिसोर्टले सामाजिक उत्तरदायित्व (CSR) अन्तर्गत गतिविधिहरूमा गणेश मा. वि र सरस्वती मा.विका विद्यार्थिको शिक्षा तथा खेलकुदमा पहुँच बढाउनको लागि कापि, किताब, स्कुल ब्याग र खेलकुदका सामग्री वितरण गर्नेछ। यसका साथै रिसोर्ट नजिकै रहेको देविथान मन्दिरजाने बाटो निर्माणको लागि स्थानीय तह तथा स्थानीय बासिन्दासँग समन्वयन गरी निर्माण गर्ने योजना रहेको छ। स्थानीय उत्पादन (साग, दूध, फलफूल, हस्तकलाका सामग्री), राष्ट्रिय नीति अनुरूपनै १५% सम्म महंगो भएपनि रिसोर्टले खरिद गर्ने र स्थानीय उत्पादनलाई प्रोत्साहन तथा प्रवर्द्धन गर्नमा सहयोग गर्नेछ। सामाजिक उत्तरदायित्व अन्तर्गत गरिने गतिविधिहरूलाई प्रष्ट रूपमा सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रममा सम्बोधन गरिनेछ र उक्त कार्य स्थानीय तह संग समन्वयन गरी सम्पन्न गरिनेछ।

८.२.२.२ जैविक वातावरण

क. आयोजना क्षेत्रमा हरियाली कायम गर्ने

आयोजना स्थलको मौसमलाई सुहाउँदो प्रजातिको बोटविरुवाहरू रोपण तथा नियमित हेरचाह गरिनेछ ।

८.३ नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप

८.३.१ निर्माण चरण

८.३.१.१ सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण

क. व्यवसायजन्य स्वास्थ्य तथा सुरक्षा

निर्माण चरणका कामदारहरूलाई सुरक्षित निर्माण अभ्यास (Safe Construction Practice) सम्बन्धी तालिम दिइनेछ। भवन निर्माणका क्रममा विभिन्न जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्न उचाइमा काम गर्दा Safety Harness Belt प्रयोग गर्ने साथै कर्मचारीको सुरक्षाका लागि हेलमेट, चस्मा, बुट, सुरक्षा बेल्ट, जस्ता व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरण (PPE) को व्यवस्था गरिनेछ। निर्माण स्थलमा सुरक्षालाई अझ प्रभावकारी बनाउनका लागि नियमित रूपमा सुरक्षा निरीक्षण (Safety Inspection) तथा आपतकालिन प्रतिक्रिया योजना (Emergency Response Plan) को अभ्यास गरिनेछ। कुनै आकस्मित दुर्घटना भएमा तत्काल उपचारका लागि आयोजना स्थलमा नै प्रारम्भिक उपचार कक्ष तथा प्रारम्भिक उपचार किट राखिनेछ। कर्मचारीको सुरक्षाको लागि निर्माण व्यवसायी द्वारा दुर्घटना बीमाको व्यवस्था गरिनेछ। खतराजनक स्थानहरूमा सतर्कताको लागि सावधानीका सङ्केतहरू र सूचना बोर्डहरू राखिनेछ। साथै प्रयाप्त प्रकाशका लागि बत्ती र सेफ्टी नेटको व्यवस्था गरिनेछ।

ख. गुनासो व्यवस्थापन

स्थानीयको गुनासो व्यवस्थापनका लागि निर्माण स्थलमा Grievance Redress Committee, गुनासो सुन्ने अधिकारी तथा गुनासो पेटिकाको व्यवस्था गरिनेछ। प्राप्त गुनासोलाई समयमै छानबिन गरी समाधानका लागि निर्माण स्थलमा जिम्मेवार व्यक्ति तोकिनेछ। साथै, कामको समय, धुलो-धुवाँ, आवाज, सडक अवरोधको सूचना कार्य सुरु हुनु अघि नै दिइनेछ।

ग. कार्यस्थलमा हुन सक्ने यौनजन्य दुर्व्यवहार

सुरक्षित तथा गोप्य गुनासो दर्ता प्रणाली स्थापना गरी पीडित वा साक्षीलाई सजिलै उजुरी गर्न सकिने वातावरण बनाइनेछ। साथै, कार्यस्थलमा CCTV, छुट्टै शौचालयको व्यवस्था गरिनेछ।

यौनजन्य दुर्व्यवहारमा संलग्न व्यक्तिलाई उचित छानबिनसहित कडा कारबाही गरिनेछ। यदी कसैको केही गुनासो भए गुनासो पेटिका, मौखिक गुनासो, फोन तथा ईमेलमार्फत जानकारी दिन प्रोत्साहन गरिनेछ र प्राप्त गुनासोहरूको तत्काल सुनुवाइ गरिनेछ।

घ. बाल श्रमको सम्भावना

निर्माण चरणको कुनै पनि कार्यमा बालबालिकाको श्रम संलग्नता निषेध गरिनेछ। बाल श्रम (निषेध र नियमित गर्ने) ऐन, २०५६ लाई पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ। कामदारको उमेरका प्रमाणित कागजातहरू अनिवार्य रूपमा जाँच गरी नाबालक व्यक्तिलाई काममा सहभागी हुन दिइने छैन। निर्माण व्यवसायीसँग स्पष्ट सम्झौता गरी बाल श्रम निषेधबारे प्रावधान राखिनेछ।

द.३.१.२ भौतिक वातावरण

क. फोहोरमैला उत्सर्जन तथा व्यवस्थापन

निर्माण फोहोर व्यवस्थापनको पहिलो चरण फोहोर उत्पादनलाई न्यूनीकरण गर्नु हो। यो सावधानीपूर्वक योजना (Proper Construction Practice), उचित सामग्री चयन र निर्माण सामग्रीको व्यवस्थित भण्डारणबाट गरिनेछ। निर्माण सामग्री जस्तै बालुवा, गिट्टी, सिमेन्ट, फलामका टुक्रा, काठका चिरा, प्लास्टिक र झोलाजस्ता फोहोरहरू प्रमुख रूपमा उत्पन्न हुने भएकाले तिनको वर्गीकरण गरी पुनः प्रयोग गर्न सकिने सामग्रीलाई पुनःप्रयोग, तथा हानिकारक फोहोरलाई सुरक्षित रूपमा संकलन गरी निर्धारित स्थानमा व्यवस्थापन गरिनेछ। निर्माण स्थल वरिपरि फोहोर नछरिन नियमित अनुगमन, सफाइ तथा श्रमिकहरूलाई प्रशिक्षण प्रदान गरिनेछ। निर्माणका क्रममा उत्सर्जन हुने विभिन्न प्रकारका फोहोरलाई स्रोतमै पृथकीकरण गरिनेछ। फोहोरलाई नगरपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन संयन्त्रसँग समायोजना गरिनेछ। उत्खनन गरिएको माटोलाई निर्माण पश्चात जमिन सम्याउन, बगैँचाहरूमा प्रयोग र बाँकीलाई सम्बन्धित विक्रेताहरूलाई बिक्री गरी व्यवस्थापन गरिनेछ।

ख. ध्वनि प्रदूषण

निर्माणका लागि प्रयोग गरिने सवारी साधन, मेसिनरी र उपकरणहरूको नियमित मर्मत गरिनेछ। उच्च ध्वनि उत्पन्न हुने गतिविधिहरू जस्तै ड्रिलिंग, कंक्रीट मिक्सिङ जस्ता कार्यहरूलाई दिनको मध्यान्ह वा अनुमति प्राप्त समयमा मात्र सञ्चालन गरिनेछ। निर्माण स्थल वरपर ध्वनि अवरोधक (Sound Barriers), जस्ता पाटा प्रयोग गरिनेछ। हर्न प्रयोगलाई कडाइका साथ निषेध गरिनेछ। डिजेल जेनेरेटर प्रयोग गर्दा नेपाल सरकारले तोकेको ध्वनि गुणस्तरसम्बन्धी मापदण्ड भित्र पर्ने गरी मात्र प्रयोग गरिनेछ।

ग. वायु प्रदूषण

निर्माणका लागि प्रयोग गरिने सवारी साधन, मेसिनरी र उपकरणहरूको नियमित मर्मत गरिनेछ। निर्माण स्थलमा धुलो नियन्त्रण गर्न दिनमा दुई पटक पानी छर्किनेछ। सिमेन्ट, बालुवा, गिट्टी, माटो जस्ता निर्माण सामग्री ढुवानी गर्दा सवारीसाधन त्रिपालले छोपिनेछ। साथै निर्माण सामग्री भण्डारण गर्दा पनि प्लाष्टिक वा त्रिपालले छोपिनेछ। जेनेरेटर तथा सवारी साधन प्रयोग गर्दा नेपाल सरकारले तोकेको वायुको गुणस्तरसम्बन्धी मापदण्डभित्र पर्ने गरी मात्र प्रयोग गरिनेछ। साथै निर्माण चरणमा प्रयोग हुने सवारी साधन तथा जेनेरेटरहरूको आवधिक मर्मत गरिनेछ।

घ. जल प्रदूषण

निर्माण स्थलबाट निस्कने माटो, सिमेन्टयुक्त पानी तथा रसायनयुक्त पदार्थहरू थिग्राउनका लागि (Sedimentation Pond) निर्माण गरिनेछ। इन्धन, लुब्रिकेन्ट, पेन्ट तथा रसायन जस्ता हानिकारक पदार्थहरू सुरक्षित भण्डारण गरी चुहावट, फोहोर पानीमा प्रयोग गरिएको तेल र रासायनिक पदार्थहरूको मिसावट निषेध गरिनेछ। निर्माणसम्बन्धी सबै गतिविधिहरू निर्माण स्थलमा नै सीमित गरिनेछ।

ङ. उच्च ऊर्जाको खपत एवं मागमा वृद्धि

निर्माणमा प्रयोग हुने मेसिन तथा उपकरणहरूको चयन ऊर्जा-दक्ष मोडेल वा वातावरणमैत्री उपकरणहरूको प्रयोगलाई बढावा दिइनेछ। साइटमा प्रयोग हुने जेनेरेटर, मिक्सर, जस्ता उपकरणहरूको नियमित मर्मत-सम्भार गर्दा ऊर्जा दक्षता बढ्छ र अनावश्यक इन्धन खपत कम हुन्छ। नवीकरणीय ऊर्जाको प्रयोग गरिनेछ।

द.३.२ सञ्चालन चरण

द.३.२.१ सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण

क. रिसोर्ट भित्र र आसपास क्षेत्रको स्वास्थ्य तथा सरसफाई

रिसोर्टले दैनिक रूपमा कोठा, भान्सा, शौचालय, रेस्टुरेन्ट, स्वीमिङ पूल तथा सार्वजनिक स्थानहरूको सरसफाइ गरिनेछ। रिसोर्टबाट उत्पन्न हुने फोहोरलाई स्रोतमै छुट्याई जैविक, अजैविक र पुनः प्रयोग गर्न सकिने सामग्री अलग-अलग सङ्कलन गरी व्यवस्थापन गरिनेछ। पानी शुद्धीकरणको लागि हाल Reverse Osmosis (RO) Water Filtration System राखिएको छ। रिसोर्टमा खाना पकाउन प्रयोग गरिएको पानी सफा र शुद्धीकरण गरिएको र राष्ट्रिय खानेपानी गुणस्तर मापदण्ड, २०७९ अनुसार अनुपालना गरिएको छ। रिसोर्टमा पानी

शुद्धीकरणको लागि २,००० लि. प्रति घण्टा क्षमताको Water Filtration Plant समेत जडान गरिनेछ। नियमित निरीक्षण, हाइजिन स्टेशन, सफाइ तालिम तथा निगरानी संयन्त्रमार्फत रिसोर्ट भित्र र आसपास क्षेत्र स्वच्छ, स्वास्थ्यकर र पर्यटकमैत्री वातावरण बनाइनेछ।

ख. व्यवसायजन्य स्वास्थ्य तथा सुरक्षा

रिसोर्टले कर्मचारीहरूको सुरक्षाका लागि जोखिम मूल्याङ्कन गरी सम्भावित खतराहरू जस्तै खाना पकाउने क्षेत्र, स्वीमिङ पूल, मर्मत क्षेत्र, ऊर्जासम्बन्धी उपकरण र रसायन प्रयोग हुने स्थानहरू पहिचान गरी सावधानीका बोर्डहरू राखिनेछ। सुरक्षा उपकरण जस्तै PPE, अग्नि नियन्त्रण सामग्री, आपतकालीन निकास र प्राथमिक उपचार कक्षको बारे कर्मचारीहरूलाई तालिम दिइनेछ। साथै, सरसफाई व्यवस्थापन, खानेपानीका स्रोतको गुणस्तर, गुणस्तर खाना, जस्ता विषयमा नियमित निरीक्षण गरी स्वास्थ्य जोखिम कम गरिनेछ। स्वास्थ्य बिमा र आवधिक स्वास्थ्य जाँचको प्रावधान गरिनेछ। रिसोर्ट सञ्चालनका लागि आकस्मिक तयारी तथा प्रतिक्रिया योजना (Emergency Response Plan) बनाएर आगलागी, भूकम्प, दुर्घटना वा स्वास्थ्य आपतकालिन अवस्थामा छिटो र प्रभावकारी रूपमा प्रतिक्रिया दिने क्षमता विकास गरिनेछ।

ग. आगन्तुकहरूको सुरक्षा

रिसोर्टको प्रवेशद्वारमा कडाइका साथ सुरक्षा जाँचका लागि सुरक्षा गार्डको व्यवस्था गरिनेछ। सार्वजनिक स्थान, स्विमिङ पूल, क्यासिनो, पार्किङ र होटल कोरिडोरजस्ता संवेदनशील क्षेत्रहरूमा नियमित निगरानीको लागि CCTV को व्यवस्था गरिनेछ। साथै, आगलागी, दुर्घटना वा प्राकृतिक विपद् जस्ता आकस्मिक परिस्थितिको सामना गर्न आपतकालीन निस्कने बाटो, फायर अलार्म, प्राथमिक उपचार सामग्रीहरूको जानकारी अतिथिलाई दिइनेछ। सवारी साधनहरूको पार्किङ सुरक्षाका लागि रिसोर्टका कर्मचारी नियुक्त गरिनेछ।

घ. खाद्यान्न गुणस्तर

रिसोर्टमा खाद्यान्न गुणस्तर सुनिश्चित गर्नका लागि सुरक्षित स्रोतबाट सामग्री खरिद, स्वच्छ भण्डारण र मापदण्डअनुसार खाना तयारी अत्यन्त आवश्यक हुन्छ।

- ताजा तथा गुणस्तरीय खाद्य सामग्री प्रयोग गर्दै म्याद नाघेको वा खराब वस्तु तत्काल हटाइने
- कर्मचारीहरूलाई भान्सामा लगाउने छुट्टै पोशाकको व्यवस्था गरिने

- खाद्यन्न सामग्री भण्डारण गर्दा सुख्खा, चिसो र हावा नजाने सुरक्षित स्थान प्रयोग गरिदै रासायनिक पदार्थ, कीटनाशक वा प्रत्यक्ष धुलो-धुवाँबाट टाढा राख्नु उपयुक्त हुन्छ
- खाद्यन्नको प्रकृति अनुसार (मासुजन्य तथा अन्य खाद्यन्न) का लागि छुट्टाछुट्टै भण्डारण तथा चिस्यानको व्यवस्था गरिने
- कर्मचारीलाई खाद्य स्वच्छता तथा सुरक्षा सम्बन्धी नियमित तालिम प्रदान गरिने
- खाद्यन्नको लागि प्रयोग हुने उपकरण तथा भाडाहरू सफा र सेनिटाइज गरिने
- राष्ट्रिय (खाद्य ऐन, २०२७) र अन्तर्राष्ट्रिय खाद्य सुरक्षा गुणस्तर मापदण्डहरूको पालना गरिने

ड. गुनासो व्यवस्थापन

रिसोर्टमा Grievance Redress Committee, गुनासो सुन्ने अधिकारी, मुख्य प्रवेशद्वार तथा लबीमा गुनासो पेटिकाको व्यवस्था गरिनेछ। साथै विद्युतीय माध्यम QR Code Scanner, ईमेल बाट पनि गुनासो सङ्कलन गरिनेछ। वरपरको वातावरणलाई असर नपर्ने गरी सञ्चालन गरिनेछ।

च. कार्यस्थलमा हुन सक्ने यौनजन्य दुर्व्यवहार

सुरक्षित तथा गोप्य गुनासो दर्ता प्रणाली स्थापना गरी पीडित वा साक्षीलाई सजिलै उजुरी गर्न सकिने वातावरण बनाइनेछ। साथै, कार्यस्थलमा CCTV, छुट्टै शौचालयको व्यवस्था गरिनेछ। यौनजन्य दुर्व्यवहारमा संलग्न व्यक्तिलाई उचित छानबिनसहित कडा कारबाही गरिनेछ। यदी कसैको केही गुनासो भए गुनासो पेटिका, मौखिक गुनासो, फोन तथा ईमेलमार्फत जानकारी दिन प्रोत्साहन गरिनेछ र प्राप्त गुनासोहरूको तत्काल सुनुवाइ गरिनेछ।

छ. क्यासिनोमा नेपाली नागरिक प्रवेश सम्बन्धी सवाल

क्यासिनोमा नेपाली नागरिक प्रवेश रोक लगाउन रिसोर्ट वा क्यासिनोले प्रवेश द्वारमा कडाइका साथ नागरिकताको पहिचान जाँच गरिनेछ। प्रवेशपूर्व राष्ट्रियता प्रमाणित गर्न नागरिकता, राहदानी वा विदेशी परिचयपत्र अनिवार्य रूपमा देखाउनुपर्ने नियम लागू गरिनेछ। साथै, क्यासिनोमा प्रवेश गर्ने सबै व्यक्तिको रेकर्ड राखिनेछ।

ज. सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) सम्बन्धी सवाल

क्यासिनोले अपराधिक गतिविधिमा संलग्न व्यक्तिहरूबाट हुन सक्ने सम्भाव्य Money Laundering गतिविधिमा रोक लाउन रिसोर्टमा नियमित अनुगमन गरिनेछ। शंकास्पद गतिविधिको लागि निरिक्षण गरिनेछ। क्यासिनोहरूमा आउने व्यक्तिहरूको शंका लागेमा विश्वव्यापी Sanction सूची, मिडिया रिपोर्ट र Politically Exposed Persons (PEP) डाटासँग

तुलना गरिनेछ। Money Laundering कार्यहरूको निरीक्षण गर्ने अधिकारीहरूलाई शंकास्पद गतिविधि रिपोर्ट नजिकैको प्रहरी वृतमा गरिनेछ।

झ. क्यासिनो सञ्चालन चरणमा शान्ती सुरक्षा सम्बन्धी सवाल

क्यासिनोमा अत्यधिक भीड, मदिरा सेवन, आर्थिक विवाद तथा जुवाडेबीच सम्भावित झैझगडा हुने जोखिम उच्च हुने भएकाले, प्रवेशमा कडाइका साथ सुरक्षा जाँचका लागि सुरक्षा गार्डहरू नियुक्त गरिनेछ। प्रशिक्षित सुरक्षा गार्ड, निगरानीका लागि क्यामेरा (CCTV) तथा संवेदनशील क्षेत्रहरूमा निरन्तर गतीले अपराध र झैझगडा रोकथाममा मद्दत गर्दछ। त्यसैगरी, क्यासिनोले आपतकालीन अवस्था, झगडा नियन्त्रण वा भीड व्यवस्थापनका लागि विशेष प्रतिक्रिया टोली (Rapid Response Team) गठन गरिनेछ।

द.३.२.२ भौतिक वातावरण

क. ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन

प्रत्येक कोठाहरूमा फोहोर सङ्कलनका लागि डस्टबिनको व्यवस्था गरिनेछ। फोहोरमैलालाई स्रोतमा नै पृथकीकरण गरी नगरपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन संयन्त्रमा समायोजना गरिनेछ। कुहिने फोहोरको Composting विधिबाट मल बनाई, उक्त फोहोर बगैँचामा उपयोग गरिनेछ। पुनः प्रयोग गर्न मिल्ने फोहोरलाई पुनः प्रयोग गरिनेछ। आयोजनाले सकेसम्म फोहोरको मात्रा घटाउने, पुनः प्रयोग गर्ने र पुनः चक्र गर्ने ३R सिद्धान्तलाई पालना गरिनेछ। रिसोर्टमा उत्पन्न हुने विद्युतीय फोहोरलाई छुट्टै सङ्कलन गरी सम्बन्धित विक्रेतालाई बेचिनेछ। साथै आयोजनाको परिसरमा फोहोर जलाउन निषेध गरिनेछ।

ख. फोहोर पानी व्यवस्थापन

शौचालय तथा स्नान कक्षको लागि ४५,२५० लि. फोहोर पानी उत्सर्जन हुने अनुमान गरिएको छ। प्रशोधनको लागि Sewage Treatment Plant (STP) जडान गरिने छ। उक्त STP को क्षमता ५०,००० LD हुनेछ। STP बाट निस्केको ठोस फोहोर (Sludge) लाई आयोजनाकै पूर्वमा रहेको खाली क्षेत्रमा व्यवस्थापन गरी मलको रूपमा बगैँचामा प्रयोग गरिने छ। यसका साथै STP बाट प्रशोधन भएर आएको पानी लाई भण्डारण गरी पुन रिसोर्टको सरसफाई कार्य र बगैँचामा प्रयोग गरिनेछ।

ग. ध्वनि प्रदूषण

उच्च आवाज क्षेत्रहरूमा काम गरिरहेका कर्मचारीहरूका लागि व्यक्तिगत सुरक्षात्मक उपकरण (PPE) को व्यवस्था गरिनेछ। जेनेरेटरलाई बन्द कोठामा सञ्चालन गरिनेछ। आयोजनामा

प्रयोग हुने सवारीसाधन तथा जेनेरेटरहरूका आवधिक मर्मत गरिनेछ। जेनेरेटर तथा सवारी साधन प्रयोग गर्दा नेपाल सरकारले तोकेको ध्वनिको गुणस्तरसम्बन्धी मापदण्डभित्र पर्ने गरी मात्र प्रयोग गरिनेछ। ध्वनि प्रदूषण हटाउन रिसोर्ट परिसरमा हर्न प्रयोगमा कडाइका साथ प्रतिबन्ध लगाइनेछ।

घ. पानीको प्रयोगबाट भूमिगत पानीमा पर्ने प्रभाव

आयोजनाको सञ्चालन चरणमा आवश्यक पानीको आपूर्ति मुख्यतः भूमिगत पानी (बोरिङ/मुल) मार्फत गरिने भएकाले दीर्घकालीन रूपमा भूमिगत जलस्रोतमा दबाव पर्न सक्ने सम्भावना रहन्छ। आयोजनामा वर्षाको पानी सङ्कलन (Rain Water Harvesting) प्रणालीको व्यवस्था रहेको छ (अनुसूची ४)। बर्सातको पानीलाई Raw Water Tank मा सङ्कलन गरि प्रशोधन पश्चात रिसोर्टका विभिन्न प्रयोजनका लागि प्रयोग गरिने र अतिरिक्त पानीलाई पुनःभरणको लागि Ground Water Recharge Pit मा पठाइने व्यवस्था गरिनेछ। यसले भूमिगत जलस्रोतको पुनर्भरणमा सहयोग पुऱ्याउँछ।

ङ. उच्च ऊर्जा खपत

ऊर्जा खपतलाई न्यूनीकरण गर्न वातावरणमैत्री उपकरणहरूको प्रयोगलाई बढावा दिइनेछ। डिजेलको प्रयोगलाई न्यूनीकरण गरिने र नवीकरणीय ऊर्जा जस्तै सोलार प्यानल र विद्युतको प्रयोग गरिनेछ।

च. विपद् जोखिम सम्बन्धी सवाल

आकस्मिक आगलागीको जोखिमबाट बच्न रिसोर्टको हरेक भवन तथा कटेजमा आगो निभाउने उपकरण फायर एक्सटिङ्ग्युसर राखिएको छ। यसका साथै रिसोर्टको थप गरिने भवन तथा कटेजको हरेक तला तथा कोठाहरूमा आगो निभाउने प्रविधि (Fire Hydrant System) जडान गरिनेछ। जोखिमपूर्ण क्षेत्रमा फायर अलार्म प्रणाली र स्मोक डिटेक्टर जडान गरिनेछ। दुर्घटनाको जोखिम घटाउन र यसबाट बच्न आवश्यक सुरक्षाको विधिहरू अपनाइनेछ। रिसोर्टमा इमर्जेन्सी बेल, आगो तथा धुवाँ सूचक प्रविधि, Evacuation Plan, आपतकालीन ढोकाहरू, आपतकालीन भन्याङ्गको व्यवस्था गरिनेछ। सबै कर्मचारीलाई अग्नि सुरक्षा र आगो नियन्त्रण सम्बन्धी उपयुक्त तालिम र जानकारी दिइनेछ।

द.३.३ जैविक वातावरण

क. Light Pollution को कारण चराचुरुङ्गी, पुतली/पतङ्गा तथा अन्य किराफट्याङ्गालाई प्रभाव

यस रिसोर्टमा High intensity lightको प्रयोगमा प्रतिबन्ध लगाइनेछ। साथै टाइमर तथा सेन्सर प्रविधिको प्रयोग गरी अनावश्यक समयमा स्वतः बत्ती बन्द हुने व्यवस्था गरिनेछ।

८.४ बाह्य वातावरण तथा प्राकृतिक जोखिमहरूबाट प्रस्तावित आयोजना सञ्चालनमा पर्ने प्रभाव क. भौतिक संरचनामा क्षति

रिसोर्टमा हाल रहेको र थप भौतिक संरचनामा क्षति न्यूनीकरणका लागि भुक्षय तथा पहिरो जोखिम क्षेत्रमा Civil Structure मा Stone Masonry Wall, Retaining Wall सहित रुख विरुवा सहितको Bioengineering प्रविधिहरू अवलम्बन गरिनेछ। Bioengineering प्रविधि प्रयोग गरी पहिरो तथा भूक्षय नियन्त्रणका उपायहरूमा Armor र Anchor गर्न Civil Structure सहित पैयु (*Prunus cerasoides*), बकाइनो (*Melia azedarach*), चिलाउने (*Schima wallichii*), निगालो बास (*Drepanostachyum falcatum*), अम्रिसो (*Thysanolaena latifolia*), नेपियर घाँस (*Cenchrus purpureus*), दुबो (*Cynodon dactylon*), भुजेत्रो (*Butea buteiformis*), खसखस (*Papaver somniferum*) लगायतका घाँस प्रयोग गरिनेछ।

ख. मानव सुरक्षामा जोखिम न्यूनीकरण

रिसोर्टमा पहिरोबाट प्रभावित क्षेत्रमा पुनर्निर्माण तथा सुदृढीकरण (retaining wall, reinforced structure) का कार्यहरू गरिनेछ। जोखिमयुक्त स्थानहरूमा सावधानी र चेतावनीका बोर्डहरू तथा नियमित अनुगमनको व्यवस्था गरिएको छ। साथै आपतकालीन स्वास्थ्य सेवा तथा प्राथमिक उपचारका लागि फर्स्ट एड किटहरूको व्यवस्था गरिएको छ। आयोजना स्थलको थप निर्माण कार्यका लागि माटो परीक्षण गरी सो क्षेत्रका लागि उपयुक्त संरचना (Foundation) प्रस्ताव गरिएको छ।

८.५ वातावरणीय व्यवस्थापन योजना

वातावरण व्यवस्थापन योजना अन्तर्गत, प्रस्तावित आयोजनाबाट वातावरणमा पर्न सक्ने नकारात्मक प्रभावहरूको न्यूनीकरण तथा सकारात्मक प्रभावहरू अभिवृद्धिका उपायहरू कार्यान्वयनका योजना निर्माण गर्दा उक्त उपायहरू कार्यान्वयन हुने स्थान र समय, अनुमानित लागत र कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवार व्यक्ति, निकाय र संस्थासँग छलफल, अन्तर्क्रिया र अवलोकन गरेर पहिचान गरिएको छ। ती उपायहरूको कार्यान्वयन योजना निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ४६: वातावरणीय व्यवस्थापन योजना

विषयगत क्षेत्र	सकारात्मक प्रभावको बढोत्तरीका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण	रोजगारीको अवसर सिर्जना	स्थानीयलाई प्राथमिकता दिइने	आयोजना प्रभावित क्षेत्र	आयोजना प्रभावित क्षेत्रका इच्छुक स्थानीयहरूलाई योग्यता र सीप अनुसार रोजगारीमा पहिलो प्राथमिकता दिइने	निर्माण चरण	प्रस्तावक, निर्माण व्यवसायी	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको	आयोजना प्रस्तावक तथा स्थानीय निकाय
	रोजगारीको अवसर सिर्जना	रोजगारीको अवसरहरूको लागि स्थानीयलाई प्राथमिकता दिइने	आयोजना प्रभावित क्षेत्र	आयोजना प्रभावित क्षेत्रका इच्छुक स्थानीयहरूलाई योग्यता र सीप अनुसार रोजगारीमा पहिलो प्राथमिकता दिइने	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको	आयोजना प्रस्तावक तथा स्थानीय निकाय
	स्थानीय अर्थ व्यवसायमा परिवर्तन	स्थानीय उत्पादन र सेवालाई पहिलो प्राथमिकता दिइने आवश्यक खाद्यान्न, तरकारी,	आयोजना प्रभावित क्षेत्र	आवश्यक खाद्यान्न, तरकारी, दूध, जस्ता वस्तुहरू स्थानीय किसान तथा उद्यमीसँग	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको	आयोजना प्रस्तावक तथा स्थानीय निकाय

विषयगत क्षेत्र	सकारात्मक प्रभावको बढोत्तरीका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		दूध, जस्ता वस्तुहरू स्थानीय किसान तथा उद्यमीसँग खरिद गरी स्थानीयहरूको आय वृद्धि तथा स्थानीय बजार सक्रियता बढाउने		खरिद गरिने				
	राजश्व सङ्कलन तथा वृद्धि	स्थानीय तहलाई बुझाउने राजश्वले स्थानीय तहको राजश्व सङ्कलनमा टेवा पुऱ्याउने	स्थानीय तह	संघीय तथा स्थानीय निकायको नियमानुसार नियमित राजश्व बुझाइने	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	प्रचलित कानून बमोजिम	स्थानीय तह
	पर्यटन विकासमा सहयोग	सेवा गुणस्तरमा निरन्तर सुधार गरिने डिजिटल मार्केटिङ, सामाजिक सञ्जाल, वेबसाइट तथा पर्यटन संस्थासँग सहकार्यमार्फत प्रचार-प्रसार गरी पर्यटक आकर्षण बढाइने	आयोजना प्रभावित क्षेत्र	सेवा गुणस्तरमा निरन्तर सुधार गरिने प्रचार-प्रसार गरी पर्यटक आकर्षण बढाइने	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको	आयोजना प्रस्तावक तथा संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय
	सामाजिक उत्तरदायित्व	गणेश मा. वि र सरस्वती मा.वि का विद्यार्थीको शिक्षा	आयोजना प्रभावित	शिक्षा, खेलकुद, सांस्कृतिक सम्पदामा	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	५,००,०००	स्थानीय तह

विषयगत क्षेत्र	सकारात्मक प्रभावको बढोत्तरीका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		तथा खेलकुदमा पहुँच बढाउनको लागि कापि, किताब, स्कुल ब्याग र खेलकुदका सामग्री वितरण गर्ने देविथान मन्दिरजाने बाटो तथा करिब ३०० मि. भञ्ज्याङ निर्माणको लागि स्थानीय तह तथा स्थानीय बासिन्दासँग समन्वयन गरी निर्माण गर्ने	क्षेत्र	सहयोग				
जैविक वातावरण	आयोजना क्षेत्रमा हरियाली कायम गर्ने	आयोजना स्थलको मौसमलाई सुहाउँदो प्रजातिको रोपन तथा नियमित हेरचाह गरिने	आयोजना स्थल	सजावट प्रजातिको वृक्षारोपण	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक छैन	आयोजना प्रस्तावक तथा स्थानीय निकाय

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण	व्यवसायजन्य स्वास्थ्य तथा सुरक्षा	कामदारहरूलाई सुरक्षित निर्माण अभ्यास (Safe Construction Practice) सम्बन्धी तालिम दिइने उचाइमा काम गर्दा Safety Harness Belt प्रयोग गर्ने, कर्मचारीको सुरक्षाका लागि हेलमेट, चस्मा, बुट, सुरक्षा बेल्ट, अग्नि प्रतिरोध उपकरण उपलब्ध गरिने, कर्मचारीको सुरक्षाको लागि निर्माण व्यवसायी द्वारा दुर्घटना बीमाको व्यवस्था गरिने सावधानीका सङ्केतहरू र सूचना बोर्डहरू राखिने, सुरक्षाका उपायहरू अबलम्बन गरिने र कुनै किसिमको चोटपटक लागेमा प्राथमिक उपचार गरिने आयोजना	आयोजना स्थल	कामदारहरूलाई सुरक्षित निर्माण अभ्यास (Safe Construction Practice) सम्बन्धि तालिम दिएर PPE का सामग्रीको व्यवस्था गरेर सावधानीका सङ्केतहरू र सूचना बोर्डहरू राखेर प्रारम्भिक उपचार कक्ष राखेर	निर्माण चरण	प्रस्तावक, निर्माण व्यवसायी	३,००,०००	आयोजना प्रस्तावक, स्थानीय निकाय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		स्थलमा नै प्रारम्भिक उपचार कक्ष राखिने नियमित रूपमा सुरक्षाका निर्देशन र सुरक्षा व्यवस्थापन अनुगमन गरिने						
	गुनासो व्यवस्थापन	Grievance Redress Committee, गुनासो सुन्ने अधिकारी तथा गुनासो पेटिकाको व्यवस्था गरिने प्राप्त गुनासोलाई समयमै छानबिन गरी समाधानका लागि निर्माण स्थलमा जिम्मेवार व्यक्ति तोकिनेछ	आयोजना निर्माण स्थल	गुनासो सुन्ने अधिकारी तथा गुनासो पेटिकाको व्यवस्था गरिने प्राप्त गुनासोलाई समयमै छानबिन गरी समाधान गरिने	निर्माण चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक छैन	आयोजना प्रस्तावक
	कार्यस्थलमा हुन सक्ने यौनजन्य दुर्व्यवहार	सुरक्षित तथा गोप्य गुनासो दर्ता प्रणाली स्थापना गरी पीडित वा साक्षीलाई सजिलै उजुरी गर्न सकिने वातावरण बनाइने कार्यस्थलमा CCTV, छुट्टै शौचालयको व्यवस्था गरिने	आयोजना निर्माण स्थल	गोप्य गुनासो दर्ता प्रणाली स्थापना गरिने सजिलै उजुरी गर्न सकिने वातावरण बनाइने यौनजन्य दुर्व्यवहारमा संलग्न व्यक्तिलाई उचित छानबिनसहित कडा	निर्माण चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक छैन	आयोजना प्रस्तावक

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		यौनजन्य दुर्व्यवहारमा संलग्न व्यक्तिलाई उचित छानबिनसहित कडा कारबाही गरिने		कारबाही गरिने				
	बाल श्रमको सम्भावना	निर्माण चरणको कुनै पनि कार्यमा बालबालिकाको श्रम संलग्नता निषेध गरिने कामदारको उमेरका प्रमाणित कागजातहरू अनिवार्य रूपमा जाँच गरी नाबालक व्यक्तिलाई काममा सहभागी हुन नदिइने	आयोजना निर्माण स्थल	कामदारहरूको उमेर प्रमाणीकरण गरी काममा राखिने	निर्माण चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक छैन	आयोजना प्रस्तावक
भौतिक वातावरण	फोहोरमैला उत्सर्जन तथा व्यवस्थापन	निर्माण फोहोर व्यवस्थापनको पहिलो चरण फोहोर उत्पादनलाई न्यूनीकरण गर्नु हो। यो सावधानीपूर्वक योजना (Proper Construction Practice), उचित सामग्री चयन र निर्माण सामग्रीको व्यवस्थित भण्डारणबाट गरिने, निर्माण कामदारहरूलाई उचित	आयोजना स्थल	फोहोरमैला स्रोतमै पृथकीकरण गरी नगरपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन संयन्त्रसँग समायोजना उत्खनन गरिएको माटोलाई निर्माणपश्चात जमिन सम्याउन, बगैँचाहरूमा	निर्माण चरण	प्रस्तावक	३,००,००० एक पटक खर्च	आयोजना प्रस्तावक, स्थानीय निकाय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		फोहोर व्यवस्थापन अभ्यासहरू बारे अभिमुखिकरण दिइने, विभिन्न प्रकारका फोहोरलाई स्रोतमै पृथकीकरण गरिने, ३R प्रणालीको चयन गरिने, पुनः चक्रीय फोहोर तोकिएको ठाउँमा सङ्कलन गरिने, फोहोरलाई नगरपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन संयन्त्रसँग समायोजना गरिने, उत्खनन गरिएको माटोलाई निर्माण पश्चात जमिन सम्याउन, बगैँचाहरूमा प्रयोग र बाँकीलाई सम्बन्धित विक्रेताहरूलाई बिक्री गरी व्यवस्थापन गरिने		प्रयोग पुनः चक्रीय फोहोर तोकिएको ठाउँमा सङ्कलन				
	ध्वनि प्रदूषण	प्रयोग गरिने सवारी साधन, मेसिनरी र उपकरणहरूको नियमित मर्मत गरिने	आयोजना स्थल	मेसिनरी र उपकरणहरूको नियमित मर्मत गरिने	निर्माण चरण	प्रस्तावक, निर्माण व्यवसायी	अतिरिक्त लागत आवश्यक	आयोजना प्रस्तावक, स्थानीय

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		उच्च ध्वनि उत्पन्न हुने गतिविधिहरू जस्तै ड्रिलिंग, कंक्रीट मिक्सिङ जस्ता कार्यहरूलाई दिनको मध्याह्न वा अनुमति प्राप्त समयमा मात्र सञ्चालन गरिने निर्माण स्थल वरपर ध्वनि अवरोधक (Sound Barriers), जस्ता पाटा प्रयोग गरिने हर्न प्रयोगलाई कडाइका साथ निषेध गरिने		ध्वनि अवरोधक (Sound Barriers), जस्ता पाटा प्रयोग गरिने हर्न प्रयोगलाई कडाइका साथ निषेध गरिने			नरहेको	निकाय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय
	वायु प्रदूषण	निर्माण स्थलमा दिनमा दुई पटक पानी छर्किने निर्माण सामग्री ढुवानी तथा भण्डारण गर्दा प्लास्टिक वा तिरपालले छोपिने निर्माण चरणमा प्रयोग हुने सवारी साधन तथा जेनेरेटरहरूको आवधिक मर्मत	आयोजना स्थल	दिनमा दुई पटक पानी छर्किने निर्माण सामग्री ढुवानी तथा भण्डारण गर्दा प्लास्टिक वा तिरपालले छोपिने सवारी साधन तथा जेनेरेटरहरूको आवधिक मर्मत	निर्माण चरण	प्रस्तावक, निर्माण व्यवसायी	१,००,००० एक पटक खर्च	आयोजना प्रस्तावक, स्थानीय निकाय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		गरिने						
	जल प्रदूषण	निर्माण शिविर, निर्माण सामग्री भण्डारण स्थल, व्याचिड प्लान्ट, मिश्रण क्षेत्रबाट उत्पन्न फोहोर पानीलाई जथाभावी विसर्जन गर्न दिइने छैन भने (Sedimentation Pond) खाडलमा जम्मा गरी थिग्राइने निर्माण सम्बन्धी गतिविधिहरू निर्माण स्थलमा मात्रै सीमित गरिने	आयोजना स्थल	फोहोर पानीलाई जथाभावी विसर्जन गर्न दिइने छैन भने खाडलमा जम्मा गरी थिग्राइसकेपछि सोक पिटमा विसर्जन गरिने निर्माण सम्बन्धी गतिविधिहरू निर्माण स्थलमा मात्रै सीमित गरिने	निर्माण चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको	आयोजना प्रस्तावक, स्थानीय निकाय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय
	पानीको निकासबाट वरपरको पानी निकासिमा पर्ने प्रभाव	पानी चुहावटको नियमित निरीक्षण गरिनेछ र तत्काल समाधान गर्ने व्यवस्था मिलाइने पानीको पाइपलाइनमा नियमित परीक्षण तथा मर्मत गरिने	आयोजना स्थल	पानी चुहावटको नियमित निरीक्षण गरिने पानीको पाइपलाइनमा नियमित परीक्षण तथा मर्मत गरिने	निर्माण चरण	प्रस्तावक, निर्माण व्यवसायी	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको	आयोजना प्रस्तावक, स्थानीय निकाय
	उच्च ऊर्जाको खपत एवं मागमा वृद्धि	मेसिन तथा उपकरणहरूको चयन ऊर्जा-दक्ष मोडेल वा वातावरणमैत्री उपकरणहरूको	आयोजना स्थल	ऊर्जा-दक्ष मोडेल वा वातावरणमैत्री उपकरणहरूको	निर्माण चरण	प्रस्तावक, निर्माण व्यवसायी	अतिरिक्त लागत आवश्यक	आयोजना प्रस्तावक, स्थानीय

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		प्रयोगलाई बढावा दिइने सोलार जस्ता नवीकरणीय ऊर्जाको प्रयोग गरिने		प्रयोगलाई बढावा दिइने नवीकरणीय ऊर्जाको प्रयोग गरिने			नरहेको	निकाय
सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण	रिसोर्ट भित्र र आसपास क्षेत्रको स्वास्थ्य तथा सरसफाई	रिसोर्टले दैनिक रूपमा कोठा, भान्सा, शौचालय, रेस्टुरेन्ट, स्वीमिङ पूल तथा सार्वजनिक स्थानहरूको सरसफाइ गरिने रिसोर्टबाट उत्पन्न हुने फोहोरलाई स्रोतमै छुट्याई जैविक, अजैविक र पुनः प्रयोग गर्न सकिने सामग्री अलग-अलग सङ्कलन गरी व्यवस्थापन गरिने पानी शुद्धीकरणको लागि हाल Reverse Osmosis (RO) Water Filtration System राखिएको	रिसोर्ट परिसर	सार्वजनिक स्थानहरूको सरसफाइ गरिने फोहोरलाई स्रोतमै छुट्याईने पानी शुद्धीकरणको लागि हाल Reverse Osmosis (RO) Water Filtration System राखिएको	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको	आयोजना प्रस्तावक तथा स्थानीय निकाय
	व्यवसायजन्य स्वास्थ्य तथा सुरक्षा	सावधानीका बारे कर्मचारीहरूलाई जानकारी दिइने र प्राथमिक उपचार	आयोजना स्थल	प्राथमिक उपचार किटको प्रावधान आपत्कालीन तयारी	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक	आयोजना प्रस्तावक तथा

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		किटको प्रावधान गरिने आकस्मिक तयारी तथा प्रतिक्रिया योजना (Emergency Response Plan) बनाएर आगलागी, भूकम्प, दुर्घटना वा स्वास्थ्य आपतकालिन अवस्थामा छिटो र प्रभावकारी रूपमा प्रतिक्रिया दिने क्षमता विकास		योजना तयार, कार्यान्वयन र दस्तावेज गरिने			नरहेको	स्थानीय निकाय
	आगन्तुकहरूको सुरक्षा	सुरक्षा जाँचका लागि सुरक्षा गार्डको व्यवस्था गरिने सार्वजनिक स्थान, स्विमिङ पूल, क्यासिनो, पार्किङ र होटल कोरिडोरजस्ता संवेदनशील क्षेत्रहरूमा नियमित निगरानीको लागि CCTV को व्यवस्था गरिने प्राथमिक उपचार सामग्रीहरूको जानकारी अतिथिलाई दिइने	रिसोर्ट परिसर	सुरक्षा गार्डको व्यवस्था गरिने सार्वजनिक स्थान तथा संवेदनशील क्षेत्रहरूमा नियमित निगरानीको लागि CCTV को व्यवस्था गरिने	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको	आयोजना प्रस्तावक तथा स्थानीय निकाय

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		सवारी साधनहरूको पार्किङ्ग सुरक्षाका लागि रिसोर्टका कर्मचारी नियुक्त गरिने						
	खाद्यन्न गुणस्तर	ताजा तथा गुणस्तरीय खाद्य सामग्री प्रयोग गर्दै म्याद नाघेको वा खराब वस्तु तत्काल हटाइने कर्मचारीहरूलाई भान्सामा लगाउने छुट्टै पोशाकको व्यवस्था गरिने खाद्यन्न सामग्री भण्डारण गर्दा सुख्खा, चिसो र हावा नजाने सुरक्षित स्थान प्रयोग गरिदै रासायनिक पदार्थ, कीटनाशक वा प्रत्यक्ष धुलो-धुवाँबाट टाढा राख्नु खाद्यन्नको प्रकृति अनुसार (मासुजन्य तथा अन्य खाद्यन्न) का लागि छुट्टाछुट्टै भण्डारण तथा चिस्यानको व्यवस्था गरिने कर्मचारीलाई खाद्य स्वच्छता	रिसोर्टको भान्सा	ताजा तथा गुणस्तरीय खाद्य सामग्री प्रयोग कर्मचारीहरूलाई भान्सामा लगाउने छुट्टै पोशाकको व्यवस्था गरिने खाद्यन्नको प्रकृति अनुसार छुट्टाछुट्टै भण्डारण तथा चिस्यानको व्यवस्था गरिने खाद्य स्वच्छता तथा सुरक्षा सम्बन्धी नियमित तालिम प्रदान भाडाहरू प्रत्येक प्रयोग पछि सफा गरिने	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको	आयोजना प्रस्तावक तथा स्थानीय निकाय

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		तथा सुरक्षा सम्बन्धी नियमित तालिम प्रदान गरिने खाद्यन्नको लागि प्रयोग हुने उपकरण तथा भाडाहरू सफा र सेनिटाइज गरिने राष्ट्रिय (खाद्य ऐन, २०२७) र अन्तर्राष्ट्रिय खाद्य सुरक्षा गुणस्तर मापदण्डहरूको पालना गरिने						
	गुनासो व्यवस्थापन	Grievance Redress Committee, गुनासो सुन्ने अधिकारी, मुख्य प्रवेशद्वार तथा लबीमा गुनासो पेटिकाको व्यवस्था गरिने विद्युतीय माध्यम QR Code Scanner, ईमेल बाट पनि गुनासो सङ्कलन गरिने	रिसोर्ट परिसर	गुनासो सुन्ने अधिकारी, मुख्य प्रवेशद्वार तथा लबीमा गुनासो पेटिकाको व्यवस्था गरिने विद्युतीय माध्यम QR Code Scanner, ईमेल बाट पनि गुनासो सङ्कलन गरिने	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको	प्रस्तावक
	कार्यस्थलमा हुन सक्ने यौनजन्य दुर्व्यवहार	सुरक्षित तथा गोप्य गुनासो दर्ता प्रणाली स्थापना गरी पीडित वा साक्षीलाई सजिलै	रिसोर्ट परिसर	गुनासो सुन्ने अधिकारी तोकिने संलग्न व्यक्तिलाई उचित	सञ्चालन चरण	HR Manager	अतिरिक्त लागत आवश्यक	प्रस्तावक

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		उजुरी गर्न सकिने वातावरण बनाइने कार्यस्थलमा CCTV, छुट्टै शौचालयको व्यवस्था गरिने यौनजन्य दुर्व्यवहारमा संलग्न व्यक्तिलाई उचित छानबिनसहित कडा कारवाही गरिने कसैको केही गुनासो भए गुनासो पेटिका, मौखिक गुनासो, फोन तथा ईमेलमार्फत जानकारी दिन प्रोत्साहन गरिनेछ र प्राप्त गुनासोहरूको तत्काल सुनुवाइ गरिने		छानबिनसहित कडा कारवाही गरिने			नरहेको	
	क्यासिनोमा नेपाली नागरिक प्रवेश सम्बन्धी सवाल	क्यासिनोले प्रवेश द्वारमा कडाइका साथ नागरिकताको पहिचान जाँच गरिने प्रवेशपूर्व राष्ट्रियता प्रमाणित गर्न नागरिकता, राहदानी वा	क्यासिनो	कडाइका साथ नागरिकताको पहिचान जाँच गरिने क्यासिनोमा प्रवेश गर्ने सबै व्यक्तिको रेकर्ड	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको	प्रस्तावक

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		वैध विदेशी परिचयपत्र अनिवार्य रूपमा देखाउनुपर्ने नियम लागू गरिने क्यासिनोमा प्रवेश गर्ने सबै व्यक्तिको रेकर्ड राखिने		राखिने				
	सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) सम्बन्धी सवाल	क्यासिनोले अपराधिक गतिविधिमा संलग्न व्यक्तिहरूबाट हुन सक्ने सम्भाव्य Money Laundering गतिविधिमा रोक लाउन रिसोर्टमा नियमित अनुगमन गरिने शंकास्पद गतिविधिको लागि निरिक्षण गरिने शंका लागेमा विश्वव्यापी sanction सूची, मिडिया रिपोर्ट र Politically Exposed Persons (PEP) डाटासँग तुलना गरिने	क्यासिनो	रिसोर्टमा नियमित अनुगमन गरिने शंकास्पद गतिविधिको लागि निरिक्षण गरिने मिडिया रिपोर्ट र Politically Exposed Persons (PEP) डाटासँग तुलना गरिने	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको	प्रस्तावक

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		शंकास्पद गतिविधि रिपोर्ट नजिकैको प्रहरी वृत्तमा गरिने						
	क्यासिनो सञ्चालन चरणमा शान्ती सुरक्षा सम्बन्धी सवाल	प्रवेशमा कडाइका साथ सुरक्षा जाँचका लागि सुरक्षा गार्डहरू नियुक्त गरिने क्यासिनोले आपतकालीन अवस्था, झगडा नियन्त्रण वा भीड व्यवस्थापनका लागि विशेष प्रतिक्रिया टोली (Rapid Response Team) गठन गरिने	क्यासिनो	सुरक्षा जाँचका लागि सुरक्षा गार्डहरू नियुक्त गरिने विशेष प्रतिक्रिया टोली (Rapid Response Team) गठन गरिने	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको	प्रस्तावक
भौतिक वातावरण	ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन	प्रत्येक कोठाहरूमा फोहोर सङ्कलनका लागि डस्टबिनको व्यवस्था गरिने फोहोरमैलालाई स्रोतमा नै पृथकीकरण गरी नगरपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन संयन्त्रमा समायोजना गर्ने कुहिने फोहोरको Composting	आयोजना स्थल	फोहोर सङ्कलनका लागि डस्टबिनको व्यवस्था फोहोरमैलालाई स्रोतमा नै पृथकीकरण नगरपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन संयन्त्रमा समायोजना Composting विधिको प्रयोग	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	२,००,०००	आयोजना प्रस्तावक, स्थानीय निकाय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		विधिबाट मल बनाई, उक्त फोहोर बगैँचामा उपयोग गरिने पुनः प्रयोग गर्न मिल्ने फोहोरलाई पुनः प्रयोग गरिने फोहोर व्यवस्थापन गर्दा ३R सिद्धान्तलाई पालना गरिने विद्युतीय फोहोरलाई छुट्टै सङ्कलन गरी सम्बन्धित विक्रेतालाई बेचिने आयोजनाको परिसरमा फोहोर जलाउन निषेध गरिने		फोहोर व्यवस्थापन गर्दा ३R सिद्धान्तलाई पालना विद्युतीय फोहोरलाई छुट्टै सङ्कलन गरी सम्बन्धित विक्रेतालाई बेचिने आयोजनाको परिसरमा फोहोर जलाउन निषेध				
	फोहोर पानी उत्पादन	५०,००० LD क्षमताको Sewage Treatment Plant (STP) जडान गरिने STP बाट निस्केको ठोस फोहोर (Sludge) लाई आयोजनाकै पूर्वमा रहेको खाली क्षेत्रमा व्यवस्थापन गरी मलको रूपमा बगैँचामा प्रयोग	आयोजना स्थल	५०,००० LD को STP निर्माण	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको	आयोजना प्रस्तावक, स्थानीय निकाय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		गरिने						
	ध्वनि प्रदूषण	उच्च आवाज क्षेत्रहरूमा काम गरिरहेका कर्मचारीहरूका लागि व्यक्तिगत सुरक्षात्मक उपकरण (PPE) को व्यवस्था गरिने जेनेरेटरलाई बन्द कोठामा सञ्चालन गरिने आयोजनामा प्रयोग हुने सवारीसाधन तथा जेनेरेटरहरूका आवधिक मर्मत गरिने जेनेरेटर तथा सवारी साधन प्रयोग गर्दा नेपाल सरकारले तोकेको ध्वनिको गुणस्तर सम्बन्धी मापदण्डभित्र पर्ने गरी मात्र प्रयोग गरिने	आयोजना स्थल	व्यक्तिगत सुरक्षात्मक उपकरण (PPE) को व्यवस्था जेनेरेटरलाई बन्द कोठामा सञ्चालन सवारीसाधन तथा जेनेरेटरहरूको आवधिक मर्मत	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	१,००,०००	आयोजना प्रस्तावक तथा स्थानीय निकाय
	उच्च ऊर्जा खपत	ऊर्जा खपतलाई न्यूनीकरण गर्न वातावरणमैत्री उपकरणहरूको प्रयोगलाई	आयोजना स्थल	वातावरणमैत्री उपकरणहरूको प्रयोग नवीकरणीय ऊर्जा जस्तै	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक	आयोजना प्रस्तावक तथा

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		बढावा दिइने डिजेलको न्यूनीकरण नवीकरणीय विद्युतको प्रयोग गरिने र ऊर्जा जस्तै प्रयोगलाई		विद्युतको प्रयोग			नरहेको	स्थानीय निकाय
	विपद् जोखिम सम्बन्धी सवाल	आयोजना स्थलमा फायर एक्सटिङ्गयुसरको प्रावधान गरिने भवन तथा कटेजको हरेक तला तथा कोठाहरूमा आगो निभाउने प्रविधि (Fire Hydrant System) जडान गरिने जोखिमपूर्ण क्षेत्रमा फायर अलार्म प्रणाली र स्मोक डिटेक्टर जडान गरिने अपनाइनेछ। रिसोर्टमा इमर्जेन्सी बेल, आगो तथा धुवाँ सूचक प्रविधि, Evacuation Plan,	आयोजना स्थल	फायर एक्सटिङ्गयुसरको प्रावधान	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको	आयोजना प्रस्तावक, स्थानीय निकाय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
		आपतकालीन ढोकाहरू, आपतकालीन भन्याङ्गको व्यवस्था गरिने भवनको बैठक कक्ष, सार्वजनिक क्षेत्रहरूमा आपत्कालीन बहिर्गमन योजना राखिने सबै कर्मचारीलाई अग्नि सुरक्षा र आगो नियन्त्रण सम्बन्धी उपयुक्त तालिम र जानकारी दिइने						
जैविक वातावरण	Light Pollution को कारण चराचुरुङ्गी, पुतली/पतङ्गा तथा अन्य किराफट्याङ्गालाई प्रभाव	High intensity lightको प्रयोगमा प्रतिबन्ध लगाइने, साथै टाइमर तथा सेन्सर प्रविधिको प्रयोग गरी अनावश्यक समयमा स्वतः बत्ती बन्द हुने व्यवस्था गरिने	आयोजना स्थल	High intensity lightको प्रयोगमा प्रतिबन्ध, टाइमर तथा सेन्सर प्रविधिको प्रयोग	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको	आयोजना प्रस्तावक, स्थानीय निकाय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय
बाह्य वातावरण	भौतिक संरचनामा	भुक्षय तथा पहिरो जोखिम	आयोजना	Civil Structure मा	सञ्चालन	प्रस्तावक	६,५०,०००	आयोजना

विषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	के के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट, समय	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
तथा प्राकृतिक जोखिमहरूबाट प्रस्तावित आयोजना सञ्चालनमा पर्ने प्रभाव	क्षति	क्षेत्रमा Civil Structure मा Stone Masonry Wall, Retaining Wall सहित रुख विरुवा सहितको Bioengineering प्रविधिहरू अवलम्बन गरिने	स्थल	Stone Masonry Wall, Retaining Wall सहित रुख विरुवा सहितको Bioengineering प्रविधिहरू अवलम्बन	चरण			प्रस्तावक, स्थानीय निकाय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय
	मानव सुरक्षामा जोखिम न्यूनीकरण	प्रभावित क्षेत्रमा पुनर्निर्माण तथा सुदृढीकरण (retaining wall, reinforced structure) का कार्यहरू गरिने, जोखिमयुक्त स्थानहरूमा सावधानी र चेतावनीका बोर्डहरू तथा नियमित अनुगमनको व्यवस्था गरिने, प्राथमिक उपचारका लागि फर्स्ट एड किटहरूको व्यवस्था गरिने	आयोजना स्थल	पुनर्निर्माण तथा सुदृढीकरण (retaining wall, reinforced structure) का कार्यहरू, सावधानी र चेतावनीका बोर्डहरू तथा नियमित अनुगमनको व्यवस्था, प्राथमिक उपचारका लागि फर्स्ट एड किटहरूको व्यवस्था	सञ्चालन चरण	प्रस्तावक	४५,०००	आयोजना प्रस्तावक, स्थानीय निकाय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय

८.६ प्रभाव न्यूनीकरण तथा बढोत्तरीका उपायहरूको लागत

प्रतिकूल प्रभाव न्यूनीकरण तथा अनुकूल प्रभाव बढोत्तरीका उपायहरूका लागतको विवरण निम्न तालिकामा दिइएको छ।

तालिका ४७: प्रभाव बढोत्तरी तथा न्यूनीकरण उपायहरूको लागत

प्रभावको बढोत्तरीका/ न्यूनीकरणका क्रियाकलाप	लागत	कैफियत
सकारात्मक प्रभाव बढोत्तरी		
सञ्चालन चरण		
सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण		
सामाजिक उत्तरदायित्व	५,००,०००	
जम्मा (क)	५,००,०००	
नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरण		
निर्माण चरण		
सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण		
व्यवसायजन्य स्वास्थ्य तथा सुरक्षा	३,००,०००	
भौतिक वातावरण		
फोहोरमैला उत्सर्जन तथा व्यवस्थापन	३,००,०००	
वायु प्रदूषण	१,००,०००	
सञ्चालन चरण		
भौतिक वातावरण		
ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन	२,००,०००	
ध्वनि प्रदूषण	१,००,०००	
जम्मा (ख)	१०,००,०००	
बाह्य वातावरण तथा प्राकृतिक जोखिमहरूबाट प्रस्तावित आयोजना सञ्चालनमा पर्ने प्रभाव		
भौतिक संरचनामा क्षति	६,५०,०००	
मानव सुरक्षामा जोखिम न्यूनीकरण	४५,०००	
जम्मा (ग)	६,९५,०००	
कुल (क + ख + ग)	२१,९५,०००	

८.७ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरण योजना

आयोजना सञ्चालन चरणमा आगलागी र भूकम्प जस्ता प्रकोपले जनधनको क्षति तथा नोकसानी हुने सम्भावना रहन्छ। त्यस्ता प्रकोप जोखिम न्यूनीकरण योजनाको उद्देश्य व्यक्तिको जीवन तथा भौतिक सम्पत्ति, स्वास्थ्य, जीविकोपार्जन स्रोत साधनहरू र सांस्कृतिक सम्पदामा हुने क्षति कम गर्नु हो।

तालिका ४८: विपद् जोखिम न्यूनीकरण पूर्वतयारी

क्र.स.	विपद्	न्यूनीकरणका उपाय	अनुगमन तालिका	जिम्मेवार निकाय/व्यक्ति	अनुगमन कसले गर्ने	लागत
१	आगलागी	<ul style="list-style-type: none"> रिसोर्टको हरेक भवन तथा कटेजमा आगो निभाउने उपकरण फायर एक्सटिङ्गयुसरको प्रावधान गरिने रिसोर्टको थप गरिने भवन तथा कटेजको हरेक तला तथा कोठाहरूमा आगो निभाउने प्रविधि (Fire Hydrant System) जडान जोखिमपूर्ण क्षेत्रमा फायर अलार्म प्रणाली र स्मोक डिटेक्टर जडान प्रकोपको समयमा आपत्कालीन बहिर्गमनका लागि योजना बनाई सुरक्षित बहिर्गमनका लागि कर्मचारीहरूलाई अभिमुखीकरण दिइने रिसोर्टको बैठक कक्ष, सार्वजनिक क्षेत्रहरूमा आपत्कालीन बहिर्गमन योजना राखिने 	६ महिनाको एक पटक	कर्मचारी	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक नरहेको
२	भूकम्प	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पमा अपनाइने सुरक्षा उपायहरूको बारेमा अभिमुखीकरण तालिम दिने भूकम्पको पूर्वतयारी, बच्ने सम्भाव्य उपायहरू र जोखिमबारे प्रचार प्रसार गर्ने बीमसहितको आरसीसी फ्रेम संरचना निर्माण गर्ने संरचनात्मक विश्लेषण र डिजाइन राष्ट्रिय भवन कोड - १०५:१९९४ मा आधारित हुने जोखिम न्यूनीकरणका लागि भू-विज्ञान, भूकम्प विज्ञान, भौगोलिक सूचना प्रणाली, पूर्वसूचना प्रणालीलगायतका आधुनिक तथा 	निर्माण चरण पूर्व र निर्माण अवधिमा	प्रस्तावक	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक छैन

क्र.स.	विपद्	न्यूनीकरणका उपाय	अनुगमन तालिका	जिम्मेवार निकाय/व्यक्ति	अनुगमन कसले गर्ने	लागत
		परम्परागत प्रविधिहरूको अध्ययन, अनुसन्धान गरी उपयुक्त प्रविधिको प्रयोग गरिने				
३	भीड व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> आपत्कालीन अवस्थाका लागि आपत्कालीन प्रस्थानद्वार तथा खुला ठाँउ व्यवस्थापन गरिने 	निर्माण चरण	कर्मचारी	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक छैन
४	सुरक्षा व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> उच्च रिजोलुसनको रात्रिको समयमा पनि भिडियो रेकर्ड गर्ने भिडियो क्यामेराको प्रयोग गरिने सुरक्षा पोष्ट र सुरक्षाकर्मीहरूका लागि भवनहरूको व्यवस्थापन गरिने सार्वजनिक स्थानहरूमा सुरक्षाका लागि अलार्म र सङ्केतहरू राखिने 	हरेक महिना	कर्मचारी	प्रस्तावक	अतिरिक्त लागत आवश्यक छैन

८.८ आपत्कालीन समयका लागि तयारी योजना

आयोजना सञ्चालन चरणमा प्रकोप र मानव सृजित विपद् उत्पन्न हुन सक्छ। यसको निराकरण तथा न्यूनीकरणका लागि तयारी योजना तल तालिकामा दिइएको छ।

तालिका ४९: आपत्कालीन तयारी योजना

आगलागी व्यवस्थापन योजना	
• दमकलको व्यवस्था गर्ने	कर्मचारी
• फायर अलार्मको स्रोत लोकेट गर्ने	कर्मचारी
• आगन्तुक तथा कर्मचारीहरूलाई सुरक्षित स्थानमा लैजाने	कर्मचारी
• आगलागी नियन्त्रण पूर्व तयारी	कर्मचारी
✓ आगलागी हुने सम्भावित क्षेत्र पहिचान गर्ने	
✓ भवन निर्माण स्थलहरूमा आगलागी रोकथाम र बाहिरिन प्रयोग हुने चिन्ह सङ्केतहरूको प्रयोग गर्ने	
✓ आगलागी नियन्त्रण गर्न अग्नी प्रतिरोधी दस्ता तयार अवस्थामा राख्ने	
✓ आपत्कालीन समयमा विपद् रोकथाम र नियन्त्रणका लागि कर्मचारीलाई तालिम दिएर दक्ष बनउने	
✓ आगलागी व्यवस्थापन योजनाको वार्षिक समीक्षा गर्ने	
सुरक्षा व्यवस्थापन योजना	
• अपरिचित व्यक्तिको आवागमनमा सोधपुछ गर्ने	कर्मचारी
• सबै क्यामरा २४ सै घण्टा चालु हालतमा राख्ने र निरीक्षण गर्ने	कर्मचारी
• भवन परिसरमा २४ सै घण्टा सुरक्षाकर्मी तैनाथ गर्ने	कर्मचारी

८.९ प्रकोप प्रतिक्रिया र पुनः स्थापना योजना

प्रकोपपश्चात् व्यवस्थापनको लागि प्रकोप प्रतिक्रिया र पुनःस्थापना योजना आवश्यक छ। यसमा, घाइते व्यक्तिहरूको उपचार, निजको परिवार सदस्यसँग सञ्चार र चिकित्सा उपचारका लागि अस्पतालसम्म यातायात सुविधा उपलब्ध गराइने छ। यसका लागि प्रतिक्रिया क्रियाकलापहरू निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ५०: प्रकोप प्रतिक्रिया र पुनःस्थापना योजना

दुर्घटना स्थलमा नै प्राथमिक उपचारको सुविधा उपलब्ध गराउने	प्रबन्धक
आपत्कालीन सञ्चार र सम्पर्क एजेन्सी चेकलिस्टको तयारी र प्रदर्शन (प्रहरी, अस्पताल, रेडक्रस, फायर फाइटर, आदि)	प्रबन्धक
घाइते व्यक्ति उपचारका लागि प्रशिक्षण र प्रदर्शनी	प्रबन्धक
प्रकोप प्रतिक्रिया टोली तयारी	प्रबन्धक
आगो, भूकम्प वा कुनै अन्य जोखिम वा कुनै आपत्कालीन स्थितिका लागि Evacuation Plan को व्यवस्था	प्रबन्धक
सबै भवनहरूमा आपत्कालीन निकास स्टेरकेस निर्माण	प्रबन्धक

द.१० गुनासो सुनुवाइ संयन्त्र

आयोजना निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा आयोजनाबाट वातावरणमा पर्ने प्रभावबारे छिमेकी र सरोकारवालहरूले जायज गुनासोको सुनुवाइ वा उजुरी दर्ता गर्न सक्ने छ। आयोजना निर्माण तथा सञ्चालनबाट प्रभावित कुनै व्यक्ति वा समूहले दिएको उजुरीलाई गुनासो वा उजुरीको रूपमा लिन सकिन्छ। आयोजनाको निर्माण वा सञ्चालन गतिविधिहरूको कारणले प्रभावित व्यक्तिले उजुरी दर्ता गर्न सक्छ। गुनासो सुनुवाइ संयन्त्रद्वारा पनि गुनासाहरू सुन्न कारण पत्ता लगाउन वा ती गुनासालाई प्रभावकारी ढङ्गले सम्बोधन गरिनेछ। रिसोर्टमा Grievance Redress Committee गठन गरिनेछ। गुनासाहरूको सुनुवाइ र समाधान गर्न निम्न व्यवस्था मिलाइने छ।

क. गुनासो सुन्ने अधिकारी

रिसोर्टमा Grievance Redress Committee स्थापना गरिनेछ। सो समितिमा गुनासो सुन्ने अधिकारीका रूपमा कर्मचारी नियुक्त गरिनेछ। गुनासो सुन्ने अधिकारीले वातावरणीय, सामाजिक र सार्वजनिक सरोकारका मुद्दाहरूमा समन्वय र सम्बोधन गर्न निर्णय लिने छ। Grievance Redress Committee मा क्षतिपूर्ति निर्धारण समिति, स्थानीय परामर्श मञ्च र वातावरण व्यवस्थापन एकाई स्थापनाका गरिनेछ। कुनै पनि गुनासो सुन्ने वा लिने दायित्व यस आयोजनाको Grievance Redress Committee को हुनेछ।

क्षतिपूर्ति निर्धारण समिति: यस समितिद्वारा कुनै व्यक्ति वा समूहको जग्गा वा सम्पत्तिमा कुनै क्षति भएमा क्षतिपूर्ति निर्धारण गरिनेछ।

वातावरण र सामाजिक व्यवस्थापन एकाइ: आयोजनाको वातावरणीय र सामाजिक व्यवस्थापन, कार्यक्रम कार्यान्वयन र न्यूनीकरणका उपायहरू कार्यान्वयन गर्न नगरपालिका र जिल्ला स्तरका निकायहरूसँग समन्वयका लागि वातावरण र सामाजिक व्यवस्थापन एकाइ स्थापना गरिनेछ।

स्थानीय परामर्श मञ्च: आयोजनासँग सम्बन्धित सामाजिक मुद्दाहरूलाई सम्बोधन गर्न आयोजना स्थलमा नै स्थानीय परामर्श मञ्च स्थापना गरिनेछ। यस मञ्चका उद्देश्यहरू निम्न छन्:

- सरोकारवालाहरूलाई मञ्चको बारेमा जानकारी दिने
- प्रभावित व्यक्ति/ समुदायहरूबीच सञ्चार स्थापना गर्ने
- सामाजिक प्रभाव व्यवस्थापन, गुनासोको समाधान र अनुगमनमा प्रभावित घरधुरी/ समुदायहरू र स्थानीय तहहरूलाई समावेश गर्ने

ख. निर्माण व्यवसायी

निर्माण व्यवसायी आफैले गर्न सक्ने सामाजिक गुनासाहरू न्यूनीकरणका उपायहरू कार्यान्वयन गर्न जिम्मेवार हुने छ। व्यावसायिक सुरक्षा, स्थानीय श्रमिकलाई रोजगारी, स्वास्थ्य र सरसफाइका उपायहरू निर्माण व्यवसायीद्वारा कार्यान्वयन हुने छ।

गुनासो सम्बोधन संयन्त्र सामान्यतया दुई किसिमका हुने गर्दछन्: निर्माण चरणमा निर्माण कार्य गर्दा कसैको सम्पत्ति नास हुँदासम्बन्धी गुनासो र सञ्चालन चरणमा हुने अवरोध वा अशान्तिसम्बन्धी गुनासो। यस आयोजनाको हकमा आयोजना निर्माण तथा सञ्चालन हुने सम्पूर्ण स्थानहरू पाँचखाल नगरपालिका वडा नं. ५ भित्र रहेको छ। आयोजना प्रभावित व्यक्तिले स्थानीय परामर्श फोरम, वडा र नगरपालिका र अदालत दुवैमा गुनासो सम्बोधन गर्न पहुँच हुने छ। उचित क्षतिपूर्ति तथा प्रभाव न्यूनीकरणको उपाय नपाएमा आयोजना प्रभावित व्यक्तिले अदालतमा अपील गर्न सक्छन्। उनीहरूलाई सार्वजनिक सूचनाको ३५ दिनभित्र उच्च अदालतमा अपील गर्न सक्छन्।

निर्माण चरणमा आयोजना स्थलमा नै गुनासोको सुनुवाइको व्यवस्था समेत हुने छ। स्थानीयको गुनासो व्यवस्थापनका लागि निर्माण स्थलमा Grievance Redress Committee, गुनासो सुन्ने अधिकारी तथा गुनासो पेटिकाको व्यवस्था गरिनेछ। प्राप्त गुनासोलाई समयमै छानबिन गरी समाधानका लागि निर्माण स्थलमा जिम्मेवार व्यक्ति तोकिनेछ। निर्माण व्यवसायी आफैले गर्न सक्ने सामाजिक गुनासाहरू न्यूनीकरणका उपायहरू कार्यान्वयन गर्न जिम्मेवार हुने छ। आयोजना प्रभावित व्यक्तिहरूसँग अन्तरक्रिया गर्न र समयमा आयोजना

प्रभावित व्यक्तिहरूको नै अदालतमा मुद्दा दायर गरे गुनासो सम्बोधन गर्न कुनै लागत लाग्ने छैन। गुनासो समाधानका लागि प्रस्तावित चरण तल दिइएको छः

चरण १

निजी र सामुदायिक सम्पत्तिसम्बन्धी गुनासाहरू मौखिक रूपमा वा लिखित रूपमा निर्माण स्थलमा सम्पर्क व्यक्तिबाट समाधान हुने छ। उजुरीहरू आयोजना प्रभावित व्यक्ति र आयोजनासँग अनौपचारिक बैठकमा छलफल गर्न सकिन्छ। समितिले मुद्दा दर्ता गरेको सात दिनभित्र समाधान गर्ने छ।

चरण २

गुनासो सम्बोधनलाई लिखित आवेदन पेश गरिएको १५ दिनभित्र पनि ध्यान दिइएन भने आयोजना प्रभावित व्यक्तिले वातावरण तथा सामाजिक व्यवस्थापन एकाइमा लिखित गुनासो पेश गर्न सक्छन्। उजुरी दर्ता गर्दा आयोजना प्रभावित व्यक्ति र समुदायले उनीहरूको दाबी समर्थन गर्न कागजातहरू पेश गर्न आवश्यक छ। एकाइले क्षेत्र अवलोकन गर्ने छ। आयोजना निर्देशकसँग यस विषयमा छलफल गर्ने छ। यदि मुद्दा अझै पनि दुवै पक्षको सन्तुष्टिअनुसार भएन भने, यो मुद्दा स्थानीय परामर्श फोरममा छलफल हुने छ। आयोजना प्रभावित व्यक्ति र समुदायको सुरुवाती गुनासोहरू सम्बोधन स्थानीय परामर्श फोरम स्थापना गरिनेछ। वातावरण तथा सामाजिक व्यवस्थापन एकाइले बैठकहरूको समन्वय गर्ने छ। दुवै पक्षलाई स्वीकार्य निर्णय गर्ने कोसिस हुने छ। यसरी स्थानीय परामर्श फोरममा ल्याइएको मुद्दा, उजुरी प्राप्त भएको मितिदेखि ३५ दिनभित्र समाधान गरिनेछ।

चरण ३

यदि आयोजना प्रभावित व्यक्ति र स्थानीय समुदाय निर्णयसँग सन्तुष्ट छैन वा यसको प्रतिनिधिहरूको कुनै प्रतिक्रियाको अभावमा गुनासो दर्ता भएको ३५ दिनभित्र, आयोजना प्रभावित व्यक्ति र समुदायले अदालतमा उजुरी पेश गर्न सक्ने छ। अदालतको निर्णय दुवै पक्षलाई स्वीकार्य हुने छ।

८.११ पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षा व्यवस्थापन योजना

रिसोर्ट निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा संलग्न कामदार, कर्मचारी तथा सेवा प्रदायकहरूको स्वास्थ्य र सुरक्षालाई सुनिश्चित गर्न, दुर्घटना तथा व्यवसायिक रोगको जोखिम न्यूनीकरण गर्न तथा श्रम ऐन तथा OHS मापदण्डको पालना गर्न पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षाको व्यवस्थापन

योजना तयार गरिएको छ। प्रस्तावित आयोजना निर्माण तथा सञ्चालनका क्रममा पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षाको व्यवस्थापनका लागि निम्न व्यवस्थापन योजना तयार गरिएको छ।

तालिका ५१: पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षा व्यवस्थापन योजना

क्र.स.	विषय	प्रमुख जोखिम	न्यूनिकरणका उपाय	संस्थागत जिम्मेवारी	अनुगमन
१	निर्माण चरण	<ul style="list-style-type: none"> उचाइमा काम गर्दा लड्ने तथा चिप्लिने जोखिम निर्माण उपकरण तथा मेसिनरी सञ्चालनबाट हुने दुर्घटना विद्युतीय तार तथा उपकरणबाट करेन्ट लाग्ने जोखिम निर्माण कार्य तथा सवारी साधनबाट धुलो, धुँवा तथा आवाजका कारण स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर निर्माण सामग्री ढुवानी तथा भण्डारणका क्रममा हुने घाउ तथा चोटपटक असुरक्षित पिउने पानी, सरसफाइको अवस्थाले थप सरुवा रोगहरूको जोखिम उच्च तापक्रम, ध्वनि, कमजोर प्रकाश आदिले कामदारहरूको शारीरिक रूपमा हानि 	<ul style="list-style-type: none"> कामदारहरूलाई सुरक्षित निर्माण अभ्यास (Safe Construction Practice) सम्बन्धी तालिम सबै कामदारलाई व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरण (PPE) जस्तै हेल्मेट, सेफ्टी बट, ग्लोभ, मास्क र सेफ्टी हार्नेस अनिवार्य उपलब्ध गराइने निर्माण स्थलमा सुरक्षा संकेत बोर्ड, चेतावनी चिन्ह तथा घेराबारको व्यवस्था गरिने स्क्र्याफोल्डिङ, भन्याड तथा उचाइमा काम गर्ने स्थान सुरक्षित मापदण्डअनुसार जडान गरिने नियमित रूपमा सुरक्षा निरीक्षण (Safety Inspection) तथा आपतकालिन प्रतिक्रिया योजना (Emergency Response Plan) को अभ्यास गरिने आयोजना स्थलमा नै प्रारम्भिक उपचार कक्ष तथा प्रारम्भिक उपचार किट राखिने निर्माण व्यवसायी द्वारा दुर्घटना बीमाको व्यवस्था गरिने खतराजनक स्थानहरूमा सतर्कताको लागि सावधानीका सङ्केतहरू र सूचना बोर्डहरू राखिने विद्युतीय जडान सुरक्षित तथा नियमित निरीक्षण गरिनेछ। 	<ul style="list-style-type: none"> रिसोर्ट व्यवस्थापक निर्माण व्यवसायी साइट इञ्जिनियर OHS सुपरभाइजर 	<ul style="list-style-type: none"> मासिक सुरक्षा निरीक्षण; दुर्घटनाको अभिलेख;
२	सञ्चालन	<ul style="list-style-type: none"> उच्च तापक्रम, ध्वनि, कमजोर 	<ul style="list-style-type: none"> सम्भावित खतराहरू जस्तै खाना पकाउने क्षेत्र, स्वीमिङ 	<ul style="list-style-type: none"> रिसोर्ट 	<ul style="list-style-type: none"> मासिक

<p>चरण</p>	<p>प्रकाश प्रणाली, आदिले रिसोर्ट भित्र काम गर्ने कर्मचारीहरूलाई शारीरिक रूपमा हानि</p> <ul style="list-style-type: none"> • भान्सा तथा रेष्टुरेन्ट क्षेत्रमा आगलागी, जलन वा काटिने जोखिम • सरसफाइ तथा फोहोर व्यवस्थापनमा संक्रमणको सम्भावना • मेसिनरी, पम्प र जेनेरेटर अपरेटरहरू जस्ता उच्च ध्वनि क्षेत्रमा काम गरिरहेका कर्मचारीहरूलाई प्रभाव • Swimming pool तथा मनोरञ्जन क्षेत्र प्रयोगमा डुबान वा चिप्लिने जोखिम • विद्युतीय उपकरणको प्रयोगबाट दुर्घटना 	<p>पूल, मर्मत क्षेत्र, ऊर्जासम्बन्धी उपकरण र रसायन प्रयोग हुने स्थानहरू पहिचान गरी सावधानीका बोर्डहरू राखिने</p> <ul style="list-style-type: none"> • सुरक्षा उपकरण जस्तै PPE, अग्नि नियन्त्रण सामग्री, आपतकालीन निकास र प्राथमिक उपचार कक्षको बारे कर्मचारीहरूलाई तालिम दिइने • सरसफाई व्यवस्थापन, खानेपानीका स्रोतको गुणस्तर, गुणस्तर खाना, जस्ता विषयमा नियमित निरीक्षण गरी स्वास्थ्य जोखिम कम गरिने • भान्सा तथा अन्य क्षेत्रमा आगलागी नियन्त्रण उपकरण (फायर एक्सटिङ्गुइशर, स्मोक डिटेक्टर) जडान गरिने • आकस्मिक तयारी तथा प्रतिक्रिया योजना (Emergency Response Plan) बनाएर आगलागी, भूकम्प, दुर्घटना वा स्वास्थ्य आपतकालिन अवस्थामा छिटो र प्रभावकारी रूपमा प्रतिक्रिया दिने क्षमता विकास गरिने • सरसफाइ तथा फोहोर व्यवस्थापनमा संलग्न कर्मचारीलाई मास्क, ग्लोभ र एप्रोन उपलब्ध गराइनेछ। • Swimming pool तथा मनोरञ्जन क्षेत्रमा सुरक्षा सूचना बोर्ड तथा दक्ष लाइफगार्डको व्यवस्था गरिने 	<p>व्यवस्थापक</p> <ul style="list-style-type: none"> • OHS सुपरभाइजर 	<p>सुरक्षा निरीक्षण;</p> <ul style="list-style-type: none"> • दुर्घटनाको अभिलेख;
-------------------	--	--	---	---

परिच्छेद ९ : वातावरणीय अनुगमन योजना

यस आयोजनाको निर्माण र सञ्चालन चरणमा गरिने प्रभाव अनुगमन योजना वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको महत्त्वपूर्ण अङ्ग हो। वातावरणीय प्रतिकूल प्रभावहरू न्यूनीकरण तथा अनुकूल प्रभावहरू बढोत्तरीका लागि गरिने क्रियाकलापहरूको सूची, जिम्मेवारी र बजेट व्यवस्थाका लागि बनाइने अनुगमन योजना नै वातावरणीय प्रभाव अनुगमन योजना हो। वातावरणीय प्रभाव अनुगमन योजनामा अनुगमन गरिने प्रभावहरूलाई प्रतिविम्बित गर्ने आधार तथा सूचकहरू तयार गरिएको छ। यसका साथै अनुगमनको समय तालिका र प्रकारसमेत निर्धारण गरिएको छ।

प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा पर्न सक्ने प्रभावहरूको वातावरणीय अनुगमन निम्न उद्देश्य प्राप्तिका लागि गरिन्छ।

- कानुनले तोकेका सीमाभन्दा बढी मात्रामा प्रभाव पर्न नदिन,
- वातावरणीय प्रभाव कम गर्न अपनाइएका उपायहरू वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा उल्लेख भएअनुसार कार्यान्वयन भएका छन् कि छैनन् भन्ने कुरा जाँचन,
- सरोकारवालालाई सम्भावित वातावरणीय क्षतिबारे समयमा नै जानकारी गराउन र
- पहिचान गरिएका तथा आकलन गरिएका प्रभावहरू वास्तविकतासँग कति नजिक छन् भन्ने जानकारी लिन।

९.१ अनुगमनका प्रकार

वातावरणीय प्रभावको अनुगमन देहाय अनुसार गरिनेछ।

क) प्रारम्भिक अवस्थाको अनुगमन (Baseline Monitoring) :

प्रस्ताव निर्माण कार्य शुरू गर्नुभन्दा अगावै निर्माण स्थल र वरपरका आधारभूत वातावरणीय पक्षको सर्वेक्षण गरिएको छ। यसले गर्दा अनुगमनको क्रममा प्रारम्भिक अवस्थाको तुलनामा वातावरणीय पक्षमा भएको परिवर्तन बारेमा थाहा पाउन सकिन्छ।

ख) प्रभाव अनुगमन (Impact Monitoring):

प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट भएका वातावरणीय परिवर्तनको अवस्था पत्ता लगाउन आयोजना निर्माण र सञ्चालन चरणमा आयोजना स्थल क्षेत्रको जनस्वास्थ्यलगायत भौतिक, जैविक, सामाजिक र आर्थिक वातावरणीय अवस्थाका सूचकको मूल्याङ्कन गरिनेछ।

ग) नियमपालन अनुगमन (Compliance Monitoring) :

प्रस्तावकले वातावरण संरक्षणसम्बन्धी निर्धारित मापदण्डको पालना गरे नगरेको यकिन गर्न वातावरणीय गुणस्तरको विशेष सूचक वा प्रदूषणको अवस्थाबारेमा आवधिक वा निरन्तर रूपमा अनुगमन गरी अभिलेख राखिने छ।

९.२ अनुगमन गर्ने निकाय

वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ दफा ३९(१) र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ नियम ४५(२) मा व्यवस्था भएअनुसार वातावरणीय अनुगमनका लागि सम्बन्धित निकाय वा मन्त्रालय वा विभाग जिम्मेवार हुने छ। प्रस्तावित आयोजनाको हकमा पर्यटन विभाग, संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय तथा सो मन्त्रालय मातहतका निकायले अनुगमन गर्नेछन्। यस प्रस्तावको हकमा पाँचखाल नगरपालिका, स्थानीय तह र वन तथा वातावरण मन्त्रालय बागमती प्रदेश सरकार र वन तथा वातावरण मन्त्रालयले अनुगमन गर्न सक्ने छन्।

वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ का नियम ४५(१) बमोजिम प्रस्तावकले प्रस्तावको निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने चरणमा सोबाट वातावरणमा परेको प्रभावको विषयमा प्रत्येक ६ महिनामा स्वः अनुगमन गरी सोको प्रतिवेदन सम्बन्धित निकाय वा विभागमा पेश गर्ने छ। यस प्रतिवेदनमा कुन कुन सूचक क-कसले अनुगमन गर्न सक्ने प्रष्ट खुलाइएको छ। साधारण तथा नियमित अनुगमन प्रस्तावकले गरेको खण्डमा प्रभाव न्यूनीकरण छिटो र कम खर्चमा गर्न सकिने छ। प्रस्तावको अनुगमन सम्बन्धमा सम्बन्धित मन्त्रालयले सुपरिवेक्षण गर्नेछ।

यस आयोजनाका लागि वातावरणीय अनुगमन योजना निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ५२: वातावरणीय अनुगमनसम्बन्धी विवरण

अनुगमनका प्रकार	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम	अनुगमन गर्ने निकाय
क. प्रारम्भिक अवस्थाको अनुगमन						
ध्वनिको तह	• Equivalent Noise level (Day/Night)	Sound Level Meter मार्फत	आयोजना स्थल	निर्माण कार्य अघि	२५,०००	प्रस्तावक
वायुको गुणस्तर	• धुलो कणको मात्रा (PM10, PM2.5,)	वायु गुणस्तर मापन यन्त्र	आयोजना स्थल	निर्माण कार्य अघि	२५,०००	प्रस्तावक
पानीको गुणस्तर	• विभिन्न पारामिटरहरू	प्रयोगशाला परीक्षण	आयोजना स्थल	निर्माण कार्य अघि	६०,०००	प्रस्तावक
माटोको परीक्षण	• Seismic hazard • Liquefaction	प्रयोगशाला परीक्षण	आयोजना स्थल	निर्माण कार्य अघि	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक
प्रभाव अनुगमन						
स्थानीय रोजगारी	• स्थानीय कर्मचारीहरूको संख्या	स्थानीय तथा कर्मचारीहरूसँग छुलफल	रिसोर्ट तथा नजिकको बस्ती	निर्माण तथा सञ्चालन चरण वर्षको एक पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/स्थानीय निकाय
अर्थतन्त्रको परिवर्तन	• स्थानीय उत्पादनको प्रयोग • स्थानीयहरूको आय वृद्धि तथा स्थानीय बजार सक्रियता	स्थलगत अवलोकन स्थानीयहरूसँग छुलफल	रिसोर्ट तथा नजिकको बस्ती	निर्माण तथा सञ्चालन चरण वर्षको एक पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/स्थानीय निकाय
पर्यटन विकास	• सेवा गुणस्तर • प्रचार-प्रसार	अतिथिसँग अन्तर्वाता डिजिटल मार्केटिङ, सामाजिक सञ्जाल,	रिसोर्ट	निर्माण तथा सञ्चालन चरण वर्षको दुई पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/ स्थानीय तह/ पर्यटक विभाग/ वन तथा वातावरण मन्त्रालय

अनुगमनका प्रकार	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम	अनुगमन गर्ने निकाय
		वेबसाइट अवलोकन				
खाद्य सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> ताजा तथा गुणस्तरीय खाद्य कर्मचारीहरूलाई भान्सामा लगाउने छुट्टै पोशाकको व्यवस्था 	खाद्यन्नको लागि प्रयोग हुने उपकरण तथा भाडाहरूको अवलोकन खाद्यको गुणस्तरियता	रिसोर्ट	सञ्चालन चरण वर्षको दुई पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/ स्थानीय तह/ वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सुरक्षा व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> दुर्घटनाहरूको प्रकार तथा क्षतिपूर्ति 	सार्वजनिक स्थान तथा संवेदनशील क्षेत्रहरूमा नियमित निगरानीको लागि CCTV को व्यवस्था सुरक्षा गार्डको व्यवस्था	रिसोर्ट	सञ्चालन चरण वर्षको दुई पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/ स्थानीय तह
व्यवसायजन्य स्वास्थ्य सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> दुर्घटनाहरूको प्रकार तथा क्षतिपूर्ति 	स्थलगत अनुगमन PPEका सामग्रीको व्यवस्था	आयोजना स्थल	निर्माण चरण वर्षमा चार पटक, सञ्चालन चरण वर्षमा दुई पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/ स्थानीय तह/ वन तथा वातावरण मन्त्रालय
ऊर्जा	<ul style="list-style-type: none"> वातावरणमैत्री उपकरणहरूको प्रयोग नवीकरणीय ऊर्जा जस्तै विद्युतको प्रयोग 	स्थलगत अनुगमन	आयोजना स्थल	सञ्चालन चरण	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/ स्थानीय तह/ वन तथा वातावरण मन्त्रालय

अनुगमनका प्रकार	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम	अनुगमन गर्ने निकाय
पानीको गुणस्तर	<ul style="list-style-type: none"> पानीको विभिन्न पारामिटर 	नमुना सङ्कलन तथा प्रयोगशाला परीक्षण	Reverse Osmosis (RO) Water Filtration System को पानी	सञ्चालन चरणमा वर्षको दुई पटक	६०,०००	प्रस्तावक
वायुको गुणस्तर	<ul style="list-style-type: none"> धुलो कणको मात्रा (PM10, PM2.5) 	स्थलगत निरिक्षण तथा आधारभूत तथ्याङ्कसँग तुलना	आयोजना स्थल	निर्माण तथा सञ्चालन चरण वर्षको दुई पटक	२५,०००	प्रस्तावक/ पर्यटन विभाग/ वन तथा वातावरण मन्त्रालय
ध्वनिको तह	<ul style="list-style-type: none"> Equivalent Noise level (Day/Night) 	Sound Level Meter मार्फत आधारभूत तथ्याङ्कसँग तुलना	आयोजना स्थल	निर्माण तथा सञ्चालन चरण वर्षको दुई पटक	२५,०००	प्रस्तावक/ पर्यटन विभाग/ वन तथा वातावरण मन्त्रालय
प्रदूषित पानी तथा फोहोरमैला	<ul style="list-style-type: none"> ढल निकासको अवस्था स्थानीयलाई परेको प्रभाव 	स्थलगत अवलोकन स्थानीयसँग छलफल	रिसोर्ट परिसर	निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा वर्षको दुई पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/ पर्यटन विभाग/ वन तथा वातावरण मन्त्रालय
हरियालीको कारण रिसोर्ट परिसरको सौन्दर्य सुधार	<ul style="list-style-type: none"> आयोजना स्थलको मौसमलाई सुहाउँदो प्रजातिको रोपन 	स्थलगत अवलोकन	रिसोर्ट परिसर	सञ्चालन चरण वर्षको दुई पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक
नियमपालन अनुगमन						
स्थानीय रोजगारी	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय कर्मचारीहरूको संख्या 	स्थानीय तथा कर्मचारीहरूसँग छलफल	रिसोर्ट तथा नजिकको बस्ती	निर्माण तथा सञ्चालन चरण वर्षको एक पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/ स्थानीय निकाय

अनुगमनका प्रकार	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम	अनुगमन गर्ने निकाय
राजश्व सङ्कलन	<ul style="list-style-type: none"> संघीय तथा स्थानीय निकायको नियमानुसार नियमित राजश्व 	राजश्व सङ्कलनको	रिसोर्ट	सञ्चालन चरण वर्षको एक पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/स्थानीय निकाय
सामाजिक उत्तरदायित्व	<ul style="list-style-type: none"> शिक्षा, खेलकुद, सांस्कृतिक सम्पदामा सहयोग 	स्थानीय तथा स्थानीय तहसँग छलफल	रिसोर्ट तथा नजिकको बस्ती	सञ्चालन चरण वर्षको एक पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/स्थानीय निकाय
व्यवसायजन्य स्वास्थ्य र सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> स्वास्थ्य बिमा प्रारम्भिक परीक्षण कक्ष व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरण 	कर्मचारीहरूसँग छलफल	रिसोर्ट तथा नजिकको बस्ती	निर्माण तथा सञ्चालन चरण वर्षको दुई पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/स्थानीय निकाय
गुनासो व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> Grievance Redress Committee, गुनासो सुन्ने अधिकारी तथा गुनासो पेटिकाको व्यवस्था गुनासोलाई समयमै छानबिन गरी समाधानका लागि निर्माण स्थलमा जिम्मेवार व्यक्ति तोकिने 	विद्युतीय माध्यम QR Code Scanner, ईमेल बाट पनि गुनासो सङ्कलन गरिने प्रणाली गुनासो पेटिका, मौखिक गुनासो, फोन तथा ईमेल गर्ने व्यवस्था	रिसोर्ट तथा नजिकको बस्ती	निर्माण तथा सञ्चालन चरण वर्षको दुई पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/स्थानीय निकाय
यौनजन्य दुर्व्यवहार	<ul style="list-style-type: none"> दुर्व्यवहारको घटना 	सुरक्षित तथा गोप्य गुनासो दर्ता प्रणाली स्थापना	रिसोर्ट तथा नजिकको बस्ती	निर्माण तथा सञ्चालन चरण वर्षको दुई पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/स्थानीय निकाय

अनुगमनका प्रकार	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम	अनुगमन गर्ने निकाय
बाल श्रम	• बालबालिकाको श्रम संलग्नता	स्थलगत अवलोकन	रिसोर्ट तथा नजिकको बस्ती	निर्माण तथा सञ्चालन चरण वर्षको दुई पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/ स्थानीय निकाय
पानीको गुणस्तर	• विभिन्न पारामिटर	नमुना सङ्कलन तथा प्रयोगशाला परीक्षण		निर्माण तथा सञ्चालन चरण वर्षको दुई पटक	खण्ड ख मा समावेश	प्रस्तावक/ स्थानीय तह/ वन तथा वातावरण मन्त्रालय
वायुको गुणस्तर	• धुलो कणको मात्रा (PM10, PM2.5,)	स्थलगत निरीक्षण तथा आधारभूत तथ्याङ्कसँग तुलना	रिसोर्ट परिसर	निर्माण तथा सञ्चालन चरण वर्षको दुई पटक	खण्ड ख मा समावेश	प्रस्तावक/ स्थानीय तह/ वन तथा वातावरण मन्त्रालय
ध्वनिको तह	• जेनेरेटर तथा सवारी साधन प्रयोग गर्दा नेपाल सरकारले तोकेको ध्वनिको गुणस्तर सम्बन्धी मापदण्ड • ध्वनिको परिमाण	स्थलगत निरीक्षण तथा आधारभूत तथ्याङ्कसँग तुलना	रिसोर्ट परिसर	निर्माण तथा सञ्चालन चरण वर्षको दुई पटक	खण्ड ख मा समावेश	प्रस्तावक/ स्थानीय तह/ वन तथा वातावरण मन्त्रालय
STP बाट प्रशोधित पानीको गुणस्तर	• STP बाट प्रशोधित पानीको COD, BOD, Nitrate, जस्ता सूचकहरूको	प्रयोगशाला परीक्षण	STP बाट प्रशोधित पानी	सञ्चालन चरण वर्षको दुई पटक	खण्ड ख मा समावेश	प्रस्तावक/ स्थानीय तह/ वातावरण विभाग/ वन तथा वातावरण मन्त्रालय
फोहोर व्यवस्थापन	• फोहोरमैला स्रोतमै पृथकीकरण	स्थलगत अनुगमन	रिसोर्ट	निर्माण तथा सञ्चालन चरण	जनशक्ति खर्च	आयोजना प्रस्तावक/ स्थानीय निकाय /

अनुगमनका प्रकार	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम	अनुगमन गर्ने निकाय
	<ul style="list-style-type: none"> ३R प्रणालीको चयन Composting विधि 			वर्षको दुई पटक		वातावरण विभाग
विपद् जोखिम व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> आयोजना स्थलमा फायर एक्सटिङ्गयुसरको प्रावधान (Fire Hydrant System) जडान फायर अलार्म प्रणाली र स्मोक डिटेक्टर जडान आपत्कालीन बहिर्गमन योजना 	स्थलगत अनुगमन कर्मचारीहरूसँग छलफल	रिसोर्ट	निर्माण तथा सञ्चालन चरण वर्षको दुई पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/ स्थानीय तह/ वन तथा वातावरण मन्त्रालय
क्यासिनो	<ul style="list-style-type: none"> Money Laundering गतिविधिमा रोकका लागि रिसोर्टमा नियमित अनुगमन नेपाली नागरिकको प्रवेश 	शंका लागेमा विश्वव्यापी Sanction सूची, मिडिया रिपोर्ट र Politically Exposed Persons (PEP) डाटासँग तुलना प्रवेशपूर्व राष्ट्रियता प्रमाणित गर्न नागरिकता, राहदानी वा वैध विदेशी परिचयपत्र अनिवार्य रूपमा निरिक्षण	क्यासिनो	निर्माण तथा सञ्चालन चरण वर्षको दुई पटक	जनशक्ति खर्च	प्रस्तावक/ स्थानीय तह/ वन तथा वातावरण मन्त्रालय

अनुगमनका लागि अनुमानित लागत

वातावरण अनुगमनका लागि अनुमानित लागत तलको तालिकामा दिइएको छ।

तालिका ५३: वातावरणीय अनुगमनको लागि अनुमानित लागत

क्र.स.	विवरण	जनशक्ति	एकाई	रकम (ने.रु)
१	आवश्यक जनशक्ति			
	वातावरण विज्ञ	१	८०,०००	८०,०००
	क्षेत्र सहायक	२	३०,०००	६०,०००
२	वायु गुणस्तर मापन			५०,०००
३	ध्वनि गुणस्तर मापन			५०,०००
४	पानीको गुणस्तर मापन			१,२०,०००
	जम्मा			३,६०,०००

परिच्छेद १० : वातावरणीय परीक्षण

प्रस्तावित आयोजना कार्यान्वयन भएको २ वर्ष पश्चात् ६ महिनाभित्र वातावरणीय प्रभाव परीक्षण गरिने छ। वातावरणीय प्रभाव परीक्षण पर्ने कारणहरू निम्नानुसार छन्।

- आयोजना निर्माण पश्चात् र आयोजना सञ्चालन पूर्व, आयोजना क्षेत्रका जैविक, भौतिक, सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक अवस्थाबारे जानकारी लिन।
- वातावरणीय प्रतिकूल प्रभावहरू न्यूनीकरण तथा अनुकूल प्रभावहरू बढोत्तरीका उपायहरूको कार्यान्वयनको प्रभावकारिताबारे जानकारी प्राप्त गर्न।
- वातावरणीय प्रभावहरू न्यूनीकरण तथा बढोत्तरीका उपायहरूले सोचेअनुरूप प्रभावकारी भएनभएको जानकारी हासिल गर्न।
- स्थानीय आर्थिक गतिवधिमा आयोजनाको प्रभाव जाँच गर्न।

वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ अनुसार वन तथा वातावरण मन्त्रालयले आयोजना सञ्चालन भएको २ वर्षपछि वातावरणीय प्रभाव परीक्षण गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। यसका लागि सम्बन्धित विभाग तथा सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गर्ने तथा परीक्षणको उत्तरदायित्व सम्पूर्ण आयोजना प्रस्तावकको हुने छ। वातावरणीय परीक्षणमा सामान्यतया तीन पक्ष: (क) परीक्षक, (ख) परीक्षित पक्ष (प्रस्तावसँग सरोकार भएको) र (ग) तेस्रो पक्ष संलग्न हुने छ।

१०.१ वातावरणीय परीक्षणका किसिम

वातावरणीय परीक्षणका किसिम देहायबमोजिमका हुनेछन्।

- क. निर्णय तहको परीक्षण
- ख. कार्यान्वयन तहको परीक्षण
- ग. कार्यको प्रभावकारिता परीक्षण
- घ. आयोजना प्रभाव परीक्षण
- ङ. आकलन गरिएको प्रविधि परीक्षण
- च. वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रक्रिया परीक्षण

१०.२ वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा

वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को अनुसूची १२ (१०.२) अनुसार वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा निम्नानुसार हुने छ।

तालिका ५४: वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा

अध्याय १	कार्यकारी सारांश।
----------	-------------------

अध्याय २	परीक्षण प्रशासनिक तथा परीक्षण कार्यको विवरण, आयोजना स्थलमा गरिएका अन्तर्वार्ता, परीक्षण गर्ने पक्ष तथा परीक्षणका क्षेत्र र विधि। वातावरणीय अनुगमन, परीक्षणसँग सम्बन्धित तथ्याङ्क तथा विवरण।
अध्याय ३	परीक्षणको पूर्ण विवरण।
अध्याय ४	आयोजना सम्बन्धमा पालना गर्नु पर्ने सुझाव तथा सुधारात्मक कार्यहरू।
अनुसूची	सम्बन्धित तथ्याङ्क र विवरण।
	परीक्षण गर्ने समूहमा समावेश हुनु पर्ने जनशक्ति र प्रविधिकको विवरण
	वातावरणीय परीक्षणका चेकलिष्टहरू।

१०.३ वातावरणीय परीक्षणमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरिने आधार

वातावरणीय परीक्षणको सिलसिलामा भौतिक वातावरण, जैविक वातावरण र सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरणीय पक्षको परीक्षणका लागि प्रयोग गरिने चेकलिष्ट निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ५५: वातावरणीय परीक्षण

क्र.स.	विवरण	आयोजनाको क्रियाकलाप	अनुगमन गरिएको प्रभाव	खास प्रभाव	न्यूनीकरणका उपाय	प्रभावकारिता	सूचना	तथ्याङ्कको स्रोत
भौतिक पक्ष								
१.	वायुको गुण	सवारीसाधन तथा जेनेरेटरहरूको प्रयोग	वायुको गुणस्तरमा हास	जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल प्रभाव, श्वासप्रश्वाससम्बन्धी रोग	आयोजनामा प्रयोग हुने सवारी साधन तथा जेनेरेटरहरूको आवधिक मर्मत गरिने, जेनेरेटर तथा सवारी साधन प्रयोग गर्दा नेपाल सरकारले तोकेको वायुको गुणस्तरसम्बन्धी मापदण्डभित्र पर्ने गरी मात्र प्रयोग गरिने	न्यून	नेपाल सरकारले तोकेको वायुको गुणस्तरसम्बन्धी मापदण्डभित्र पर्ने सवारीसाधन तथा जेनेरेटरहरूको प्रयोग तथा आवधिक मर्मत,	सवारी साधनबाट हुने उत्सर्जन, धुलो कणको मात्रा (PM2.5,AQI), आयोजना क्षेत्र वरपरको वायुको स्तर
२.	पानीको गुण	ढल निकास तथा फोहोर पानीको चुहावट	पानीको स्रोत प्रदूषण	जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल प्रभाव	STP को निर्माण	उच्च	पानीको गुणस्तर	पानीको गुणस्तर मापन गर्ने विभिन्न सूचकहरू: टि एस एस, घुलित अक्सिजन, कन्डक्टिभिटी, pH, ई कोली

क्र.स.	विवरण	आयोजनाको क्रियाकलाप	अनुगमन गरिएको प्रभाव	खास प्रभाव	न्यूनीकरणका उपाय	प्रभावकारिता	सूचना	तथ्याङ्कको स्रोत
३.	ध्वनिको मात्रा	सवारी साधन तथा जेनेरेटरहरूको प्रयोग	ध्वनिको तहमा हास	जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल प्रभाव	जेनेरेटरलाई बन्द कोठामा सञ्चालन गरिने आयोजनामा प्रयोग हुने सवारी साधन तथा जेनेरेटरहरूको आवधिक मर्मत गरिने जेनेरेटर तथा सवारी साधन प्रयोग गर्दा नेपाल सरकारले तोकेको ध्वनिको गुणस्तर सम्बन्धी मापदण्डभित्र पर्ने गरी मात्र प्रयोग गरिने	मध्यम	व्यक्तिगत सुरक्षात्मक उपकरण (PPE) को व्यवस्था, जेनेरेटरलाई बन्द कोठामा सञ्चालन, सवारी साधन तथा जेनेरेटरहरूको आवधिक मर्मत	प्रभावित क्षेत्रको Equivalent Noise level (Day/Night) अनुगमन
४.	फोहोरमैला उत्सर्जन तथा व्यवस्थापन	रिसोर्टको नियमित क्रियाकलाप, भान्छा, पाहुना कोठाहरू, सभा हल, आदिबाट उत्पन्न हुने फोहोर	स्थानीय वातावरण दुर्गन्धित हुनुका साथै सङ्क्रमण हुन सक्ने सम्भावना	वातावरण तथा जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल प्रभाव	प्रत्येक कोठाहरूमा फोहोर सङ्कलनका लागि डस्टबिनको व्यवस्था गरिने, फोहोरमैलालाई स्रोतमा नै पृथकीकरण गरी नगरपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन संयन्त्रमा समायोजना गर्ने, कुहिने फोहोरको composting विधिबाट मल बनाई, उक्त फोहोर बगैँचामा उपयोग	उच्च	फोहोर सङ्कलनका लागि डस्टबिनको व्यवस्था, ३R सिद्धान्तको पालना	आयोजना स्थलको फोहोर व्यवस्था

क्र.स.	विवरण	आयोजनाको क्रियाकलाप	अनुगमन गरिएको प्रभाव	खास प्रभाव	न्यूनीकरणका उपाय	प्रभावकारिता	सूचना	तथ्याङ्कको स्रोत
					गरिने, पुनः प्रयोग गर्न मिल्ने फोहोरलाई पुनः प्रयोग गरिने, फोहोर व्यवस्थापन गर्दा ३R सिद्धान्तलाई पालना गरिने, विद्युतीय फोहोरलाई छुट्टै सङ्कलन गरी सम्बन्धित विक्रेतालाई बेचिने, आयोजनाको परिसरमा फोहोर जलाउन निषेध गरिने			
५.	फोहोर पानी उत्पादन तथा व्यवस्थापन	रिसोर्टको नियमित क्रियाकलाप, भान्सा, पाहुना कोठाहरू, शौचालय, आदिबाट उत्पन्न हुने फोहोर	वातावरणलाई प्रदूषित गर्दछ	पानीको गुणस्तरमा प्रभाव	फोहोर पानी प्रशोधनका लागि STP निर्माण गरिने	उच्च	STP निर्माण गरिने	स्थलगत अवलोकन
६.	जलस्रोत	भूमिगत पानीको	भूमिगत	पानीको स्रोत	आकाशे पानी सङ्कलनको	मध्यम	आकाशे पानी	स्थलगत

क्र.स.	विवरण	आयोजनाको क्रियाकलाप	अनुगमन गरिएको प्रभाव	खास प्रभाव	न्यूनीकरणका उपाय	प्रभावकारिता	सूचना	तथ्याङ्कको स्रोत
		अत्यधिक दोहन	पानीको तहमा परिवर्तन	सुकने	लागि आकाशे पानी सङ्कलन प्रविधि जडान गरिने		सङ्कलन प्रविधि जडान	अवलोकन
जैविक पक्ष								
१.	वनस्पति	बगैँचा निर्माण	वानस्पतिक सोन्दर्यता	आयोजना स्थलमा हरियाली कायम हुने	आयोजना स्थलको मौसमलाई सुहाउँदो प्रजातिको रुख तथा फलफूल र फूलका बिरुवा रोपन तथा नियमित हेरचाह गरिने	मध्यम	बगैँचाको निर्मित हेरचाह	स्थलगत अवलोकन
सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक पक्ष								
१.	व्यवसायजन्य स्वास्थ्य तथा सुरक्षा	उच्च तापक्रम, ध्वनि, कमजोर प्रकाश प्रणाली, आदिले रिसोर्ट भित्र काम गर्ने कर्मचारीहरूलाई शारीरिक रूपमा हानि	कार्यस्थलमा हुन सक्ने दुर्घटना	कर्मचारीहरूको स्वास्थ्यमा प्रतिकूल प्रभाव	सावधानीका बारे कर्मचारीहरूलाई जानकारी दिइने र प्राथमिक उपचार किटको प्रावधान गरिने आपतकालीन तयारी योजना तयार, कार्यान्वयन र दस्तावेज गरिने	उच्च	रिसोर्टमा घटनाको संख्या र अवस्था	स्थलगत अवलोकन
२.	रोजगारी	आयोजना सञ्चालन गतिविधिका लागि कर्मचारीको	रोजगारीको अवसर सिर्जना	स्थानीयको आय स्रोत बढ्नु साथै जीवनस्तरमा	सम्भव भएसम्म योग्यता, सीप र इच्छुकताको आधारमा रोजगारीको	मध्यम	स्थानीयलाई रोजगारी	स्थानीयलाई सोधपूछ

क्र.स.	विवरण	आयोजनाको क्रियाकलाप	अनुगमन गरिएको प्रभाव	खास प्रभाव	न्यूनीकरणका उपाय	प्रभावकारिता	सूचना	तथ्याङ्कको स्रोत
		आवश्यकता		सुधार हुनु	अवसरहरूको लागि स्थानीयलाई प्राथमिकता दिइने			
३.	ट्राफिक जाम तथा दुर्घटना	सवारी साधन पार्किङ	ट्राफिकको चाप	सवारी साधन पार्किङका लागि पर्याप्त ठाँउको व्यवस्था	सवारी संकेतहरू जस्तै “No Horn”, “No Roadside Parking”, “No Parking” इत्यादि सङ्केत व्यवस्था गरिने कर्मचारी नियुक्त गरी यातायात व्यवस्थापन गरिने	मध्यम	सवारी सङ्केतहरू	स्थानीयलाई सोधपुछ
४.	स्वास्थ्य र सरसफाइ	अतिथिहरूको हकमा स्विमिङ पुल, स्पा तथा अन्य मनोरञ्जनात्मक गतिविधिमा दुर्घटना, चिप्लिने वा डुबने जोखिम रहन्छ भने खाना तथा पानीको स्वच्छता व्यवस्थापन कमजोर भएमा	अतिथिहरूको हकमा स्विमिङ पुल, स्पा तथा अन्य मनोरञ्जनात्मक गतिविधिमा दुर्घटना, चिप्लिने वा डुबने जोखिम रहन्छ भने खाना तथा पानीको स्वच्छता	अतिथिहरूको स्वास्थ्यमा प्रतिकूल प्रभाव	सावधानीका बारे कर्मचारीहरूलाई जानकारी दिइने र प्राथमिक उपचार किटको प्रावधान गरिने पानी शुद्धीकरणको लागि २,००० लि. प्रति घण्टा क्षमताको Water Filtration Plant जडान नियमित निरीक्षण, हाइजिन स्टेशन, सफाइ तालिम तथा निगरानी	मध्यम	नियमित निरीक्षण, हाइजिन स्टेशन, सफाइ तालिम तथा निगरानी	कर्मचारीसँग सोधपुछ

क्र.स.	विवरण	आयोजनाको क्रियाकलाप	अनुगमन गरिएको प्रभाव	खास प्रभाव	न्यूनीकरणका उपाय	प्रभावकारिता	सूचना	तथ्याङ्कको स्रोत
		फुड पोइजनिड तथा संक्रामक रोग फैलिने सम्भावना	व्यवस्थापन कमजोर भएमा फुड पोइजनिड तथा संक्रामक रोग फैलिने सम्भावना					
५.	वातावरणीय सौन्दर्यता	आयोजना भवन वरिपरि बगैँचा निर्माण	सजावट प्रजातिका बिरुवाहरूको वृक्षारोपण	सुन्दरता बढाउने	आयोजना स्थलको मौसमलाई सुहाउँदो प्रजातिको रोपन तथा नियमित हेरचाह	मध्यम	सजावट प्रजातिका बिरुवाहरूको वृक्षारोपण	स्थलगत अवलोकन
६.	लैङ्गिक सवाल	कार्यस्थलमा हुन सक्ने यौनजन्य दुर्व्यवहार	मानसिक तनाव बढाउँछ	यौनजन्य दुर्व्यवहार	सुरक्षित तथा गोप्य गुनासो दर्ता प्रणाली स्थापना गरी पीडित वा साक्षीलाई सजिलै उजुरी गर्न सकिने वातावरण	मध्यम	गुनासो सङ्कलन, दुर्व्यवहारको घटना	कर्मचारीसँग सोधपुछ
७.	सामाजिक स्थिति	क्यासिनोमा नेपाली नागरिक प्रवेश	कानून उल्लङ्घन, सामाजिक विकृति, आर्थिक समस्या,	नेपाली युवा जुवाको कुलतमा फस्ने	प्रवेशपूर्व राष्ट्रियता प्रमाणित गर्न नागरिकता, राहदानी वा विदेशी परिचयपत्र अनिवार्य रूपमा देखाउनुपर्ने नियम	मध्यम	क्यासिनोमा नेपाली नागरिक प्रवेश	क्यासिनोमा प्रवेश गर्ने सबै व्यक्तिको रेकर्ड

क्र.स.	विवरण	आयोजनाको क्रियाकलाप	अनुगमन गरिएको प्रभाव	खास प्रभाव	न्यूनीकरणका उपाय	प्रभावकारिता	सूचना	तथ्याङ्कको स्रोत
			पारिवारिक विवाद जस्ता नकारात्मक सामाजिक असरहरू					

१०.४ वातावरणीय परीक्षण बजेट

वातावरणीय परीक्षणका लागि बजेट निम्न तालिकामा दिइएको छ।

तालिका ५६: वातावरणीय परीक्षणका लागि आवश्यक बजेट

क	स्थलगत भ्रमण			
क्र.स	जनशक्ति	दिन सङ्ख्य	रकम (.रु)	कुल (रु.)
१.	ई.आइ.ए विज्ञ	७	८,०००।-	५६,०००।-
२.	वन विज्ञ	२	४,०००।-	८,०००।-
३.	समाजशास्त्री	७	४,०००।-	२८,०००।-
४.	वातावरण विज्ञ	४	५,०००।-	२०,०००।-
५.	इञ्जिनियर	४	६,०००।-	२४,०००।-
ख	प्रतिवेदन तयारी			
१.	वातावरण विज्ञ	७	८,०००।-	५६,०००।-
२.	वन विज्ञ	२	३,०००।-	६,०००।-
३.	समाजशास्त्री	५	३,०००।-	१५,०००।-
४.	भौतिक वातावरण विज्ञ	१	३,०००।-	३,०००।-
५.	इञ्जिनियर	१	५,०००।-	५,०००।-
६.	जि.आइ.एस विज्ञ	१	३,०००।-	३,०००।-
७.	प्रतिवेदन प्रिन्टिङ्ग र स्टेशनरी	अनुमानित		३०,०००।-
	जम्मा			२,५४,०००।-

परिच्छेद ११ : निष्कर्ष तथा प्रतिबद्धता

११.१ अध्ययनको निष्कर्ष

प्रस्तावित "धुलिखेल माउन्टेन रिसोर्ट (१७० शय्या)" आयोजना पाँचखाल नगरपालिका, वडा नं. ५, खावा, काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला, बागमती प्रदेशमा अवस्थित छ। यस रिसोर्टको उद्देश्य सुविधा सम्पन्न तथा नेपालको मौलिकता झल्कने गरी सुन्दर र आकर्षक रिसोर्टको स्थापना गरी पर्यटकहरूलाई फोटोग्राफी, हिमालका चुचुराहरूको मनोरम दृश्यको आनन्द प्रदान गर्नु, गुणस्तरीय खाना र बस्नको सुविधा प्रदान गर्नु हो। यस रिसोर्टका भवन तथा कटेजहरू वि.सं. २०४० सालमा नै निर्माण गरी सञ्चालनमा रहेको हो। ४२ कोठा र ९० शय्याको रिसोर्टले क्षमतावृद्धि गरी ८० शय्या थप गरी जम्मा १७० शय्या क्षमतामा सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले यस वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रस्ताव गरिएको हो। आयोजनाको कुल क्षेत्रफल ५०,५४४.६७ वर्ग मिटर रहेको छ। थप हुने आयोजना १६,२३५.९२ वर्ग मि. (३१ रोपनी, १४ आना, २ पैसा, २.३३४ दाम) क्षेत्रफलमा फैलिएको छ। भौगोलिक हिसाबले आयोजना क्षेत्र २७°३७'४६.७५" उत्तर अक्षांश र ८५°३४'५५.४२" पूर्व देशान्तरमा रहेको छ।

यस आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालनबाट रोजगारीको अवसर वृद्धि, सौन्दर्य तथा सजावटका बिरूवाहरूको रोपण, स्थानीय बजार विकास र विस्तार, पर्यटन विकासमा सहयोग, सामाजिक उत्तरदायित्व जस्ता अनुकूल प्रभाव पर्नेछ। आयोजना निर्माणबाट आयोजना क्षेत्र आसपासमा स्वास्थ्य र सरसफाई, व्यवसायजन्य स्वास्थ्य र सुरक्षा, खाद्यान्न गुणस्तर, क्यासिनोमा नेपाली नागरिक प्रवेश सम्बन्धी सवाल, ध्वनि प्रदूषण, जस्ता प्रतिकूल प्रभावहरू समेत पर्ने छन्।

प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा पर्ने अनुकूल प्रभावहरूको बढोत्तरीको लागि सीप र क्षमताको परीक्षण गरी स्थानीय समुदायलाई रोजगारीका लागि प्राथमिकता दिने, प्रकोपको समयमा आपत्कालीन बहिर्गमनका लागि योजना बनाई सुरक्षित बहिर्गमनका लागि कर्मचारीहरूलाई अभिमुखीकरण, आयोजना स्थलको मौसमलाई सुहाउँदो प्रजातिको रोपन तथा नियमित हेरचाह, पाहुनालाई स्थानीय संस्कृति, परम्परा, परिकार र हस्तकलासँग परिचित गराउने कार्यक्रम सञ्चालन, सामाजिक उत्तरदायित्व अन्तर्गत गतिविधिहरू, आदि गरिनेछ। प्रस्तावित आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा हुने प्रतिकूल प्रभावहरूको न्यूनीकरणको लागि, जेनेरेटर तथा सवारी साधन प्रयोग गर्दा नेपाल सरकारले तोकेको ध्वनिको गुणस्तरसम्बन्धी मापदण्डभित्र पर्ने गरी मात्र प्रयोग गरिने, कामदारहरूका लागि व्यक्तिगत सुरक्षाको उपकरण प्रयोग गराउने, गुनासो व्यवस्थापनका लागि Grievance Redress Committee, गुनासो सुन्ने

अधिकारी तथा गुनासो पेटिकाको व्यवस्था, सुरक्षित तथा गोप्य गुनासो दर्ता प्रणाली स्थापना, फोहोरलाई स्रोतमै छुट्याई जैविक, अजैविक र पुनः प्रयोग गर्न सकिने सामग्री अलग—अलग सङ्कलन, संवेदनशील क्षेत्रहरूमा नियमित निगरानीको लागि CCTV को व्यवस्था, कर्मचारीलाई खाद्य स्वच्छता तथा सुरक्षा सम्बन्धी नियमित तालिम, आदि कार्यहरू गरिनेछन्।

वातावरणीय संरक्षणका उपायहरूको कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्न वातावरण व्यवस्थापन योजना तयार गरिएको छ। ती उपायहरू कार्यान्वयनका लागि विस्तृत योजना, वातावरणीय अनुगमन र वातावरणीय परीक्षण योजना समावेश गरिएको छ। यसमा वातावरणीय अनुगमन, अनुपालन र प्रभाव अनुगमन, अनुगमन प्रतिवेदन तयारी, सङ्गठन र कर्मचारी, निर्देशन र समन्वय पक्ष, यसका लागि अनुमानित लागत विवरण पेस गरिएको छ। वातावरण संरक्षणका उपायहरू र वातावरणीय अनुगमनको कार्यान्वयनको पक्षमा प्रस्तावकको प्रतिबद्धता अपरिहार्य छ। प्रतिकूल प्रभावहरू न्यूनीकरण गर्दै र अनुकूल प्रभावहरू बढोत्तरीका उपायहरू अवलम्बन गरी प्रस्तावित आयोजना कार्यान्वयन उपयुक्त देखिन्छ।

११.२ प्रतिबद्धता

वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययनअनुसार पहिचान गरिएका नकारात्मक प्रभावहरू न्यूनीकरणका तथा सकारात्मक प्रभावहरू बढोत्तरीका उपायहरू कडाइका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ। यस प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएका वातावरणीय व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयन गरिनेछ।

सन्दर्भ सामग्री

नेपालको संविधान

नेपाल सरकार (२०६५) पर्यटन नीति, २०६५

नेपाल सरकार (२०७६) वन ऐन, २०७६, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय
(कानून किताब व्यवस्था समिति), काठमाडौं

नेपाल सरकार (२०७४) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४

नेपाल सरकार ,वातावरण संरक्षण ऐन (२०७६) काठमाडौं, नेपाल

नेपाल सरकार ,वातावरण संरक्षण नियमावली (२०७७) काठमाडौं, नेपाल

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय(२०) ७९राष्ट्रिय जनगणना प्रतिवेदन (, २०७८, काठमाडौं

श्री ५ को सरकार (२०५०) राष्ट्रिय वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन मार्गदर्शन, २०५०

ADB (2013). Solid Waste Management in Nepal Current Status and Policy Recommendations.

Government of Nepal (2023). Reference Book on Building by Laws and Building Permit System. Kathmandu, Nepal.

ICIMOD. (2014). Integrated Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD). Retrieved from <http://www.geoportal.icimod.org/>.

National Seismological Center. (2019). Earthquakes. Retrieved from National Seismological Centre: <http://seismonepal.gov.np/earthquakes>

NBC (1993). NBC 208: 2003: Sanitary and Plumbing design requirements Nepal National Building Code

[National Soil Science Research Center \(NARC\), https://soil.narc.gov.np/soil/soilmap/](https://soil.narc.gov.np/soil/soilmap/)

Water Aid (2008). WaterAid Nepal's experiences in community-based water resource management.

अनुसूची १: स्वीकृत कार्यसूची र पत्र

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय

पो.व.नं. : ३५८७
सिंहदरबार, काठमाडौं

(वातावरण तथा जैविक विविधता महाशाखा)

पत्र संख्या :- ०५२१८३
चलानी नं. :- ३०९

मिति: वि. सं.-२०८२/०८/०४
नेपाल संवत्-१९४६ कछलागा १५

श्री संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय,
सिंहदरबार, काठमाडौं।

विषय:- क्षेत्र निर्धारण प्रतिवेदन तथा कार्यसूची स्वीकृत गरिएको बारे।

तहो मन्त्रालयको प.सं. ०८२/०८३ च.नं. MOCTCA/PROMO ३३७ मिति २०८२/०२/०८ को पत्रसाथ प्राप्त श्री धुलिखेल माउन्टेन रिपोर्ट प्रा.लि. प्रस्तावक रहेको बागमती प्रदेश काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको पाँचखाल नगरपालिका वार्ड नम्बर ५ स्तरोन्नतीका लागि प्रस्तावित धुलिखेल माउन्टेन रिपोर्ट (१७० शय्या) आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव अध्ययनका लागि तयार गरिएको क्षेत्र निर्धारण प्रतिवेदन तथा कार्यसूची उपर कारवाही हुँदा प्रस्तावकबाट प्राप्त क्षेत्र निर्धारण प्रतिवेदन तथा कार्यसूची (कार्तिक, २०८२) प्रचलित कानूनको विपरित नहुनेगरी तथा वातावरणीय प्रभाव अध्ययन गर्दा पालना गर्ने भनी प्रतिवद्धता जनाइएका विषयहरू र वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ तथा नियमावली, २०७७ को अधिनमा रही गरी वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन गर्न तपसिलका शर्तसहित वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा ५ को उपदफा (१) र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम ४ को उपनियम (७) बमोजिम क्षेत्र निर्धारण प्रतिवेदन तथा नियम ५ को उपनियम (५) बमोजिम कार्यसूची वन तथा वातावरण मन्त्रालय (सचिवस्तर) को मिति २०८२/०८/०२ को निर्णयानुसार स्वीकृत गरिएको व्यहोरा अनुरोध छ। साथै तैहाको च.नं. MOCTCA/PROMO ३३७ मिति २०८२/०२/०८ को पत्रसाथ प्राप्त राय सहितको सङ्कल टिप्पणी पाना थान ६ सहितको टिप्पणी फायल यसै पत्रसाथ तैहा फिर्ता पठाइएको व्यहोरा अनुरोध छ।

सर्तहरू:

१. स्वीकृत क्षेत्र निर्धारण (SD) तथा कार्यसूची (ToR) को आधारमा वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ को नियम ८ को उपनियम (११) बमोजिम दुईवर्षभित्र नियमावलीको अनुसूची-१२ बमोजिमको ढाँचामा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) प्रतिवेदन तयार गरी पेस गर्नुपर्नेछ ।
२. वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययनको क्रममा नियम ९ को उपनियम (१६) को परिधिभित्र रही आयोजनाको क्षमता स्थान लगायतका विषयहरू सामान्यरूपमा थपघट भएमा वा थप/नयाँ वातावरणीय सवाल तथा प्रभावहरू पहिचान भएमा तिनलाई समेत EIA प्रतिवेदनमा समावेश गर्नुपर्नेछ ।
३. वातावरणीय प्रभाव अध्ययनको क्रममा प्रभावित क्षेत्रको भौतिक एवं रासायनिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक तथा संस्कृति सम्बन्धी प्राथमिक तथ्याङ्क तथा विवरण स्टाण्डर्ड विधि, मापदण्ड बमोजिम सङ्कलन गर्नुपर्नेछ । सो अनुरूप सङ्कलन गर्न नसकिने तथ्याङ्क तथा विवरण आधिकारीक द्वितीयक स्रोतहरूबाट समेत सङ्कलन गर्न सकिनेछ ।
४. EIA अध्ययनका क्रममा सार्वजनिक सुनुवाइ गर्दा प्रत्यक्षरूपमा प्रभावित हुने बासिन्दा, व्यक्ति तथा सार्वजनिक संस्था एवं अन्य सरोकारवालाहरूसँग छलफल परामर्श गरी राय सुझाव लिनुपर्नेछ। साथै सार्वजनिक सुनुवाईका क्रममा आयोजना सम्बन्धमा सार्वजनिक गरिएको जानकारी, उपस्थित सहभागीहरूको विवरण, उठेका सवाल तथा राय/सुझावहरूलाई सम्बोधन गरिएको तालिका सहित EIA प्रतिवेदनमा समावेश गर्नुपर्नेछ।
५. सम्बन्धित स्थानीय तह तथा विषयगत कार्यालयको सिफारिस लिनुपूर्व नियम ७ को उपनियम (२) बमोजिम सार्वजनिक स्थानमा सूचना टाँस गरेको मुचुल्का EIA प्रतिवेदनमा अनिवार्यरूपमा समावेश गर्नुपर्नेछ ।

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय

पो.व.नं. : ३५८७
सिंहदरवार, काठमाडौं

(वातावरण तथा जैविक विविधता महाशाखा)

- पत्र संख्या :-
चलाती नं. :-
६. क्षेत्र निर्धारण प्रतिवेदन (SD) तथा कार्यसूची (TOR) स्वीकृत भएकै आधारमा प्रस्तावकले प्रचलित कानून बमोजिमको दायित्वबाट उन्मुक्ति पाउने छैन ।
 ७. EIA प्रतिवेदनमा आवश्यकता अनुसार ठोस र तरल फोहरमैला व्यवस्थापन योजना, पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षा व्यवस्थापन योजना, विपद् व्यवस्थापन योजना तथा गुनासो सुनुवाइ व्यवस्थापन योजना समावेश गर्नुपर्नेछ ।
 ८. EIA प्रतिवेदनमा पहिचान गरिएका वातावरणीय प्रभावहरूको प्रभावकारी व्यवस्थापन सुनिश्चित गर्न आवश्यक देखिएमा आयोजनाका पूर्व निर्धारित भौतिक संरचना (सडक, आकार, क्षमता वा डिजाईन) मा यस मन्त्रालयले समायोजन गराउन सक्ने नै हुँदा यस विषयलाई विशेष महत्व दिई EIA प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ ।
 ९. पुर्व स्कृत प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन अनुसार आयोजनाको विगत एक वर्षको स्व:अनुगमनको विश्लेषण गरी वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन प्रतिवेदनमा समावेश गर्नुपर्नेछ। साथै संस्थागत समाजिक उत्तरदायित्वका क्रियाकलापहरू कार्यान्वयनको अवस्थाबारे पनि समावेश गर्नुपर्नेछ ।

अमर बहादुर ओली
समाजशास्त्री

बोधार्थ:-

श्री धुलिखिल माउन्टेन रिसोर्ट प्रा.लि.,

पाँचखाल नगरपालिका वार्ड नम्बर ५, काभ्रेपलाञ्चोक, बागमती प्रदेश।